

УМЕТНОСТ И ОБРАЗОВАЊЕ / UMETNOST I OBRAZOVANJE / ART AND EDUCATION

ЗБОРНИК РЕЗИМЕА I
ZBORNIK REZIMEA I
BOOK OF SUMMARIES I

АКАДЕМИЈА УМЕТНОСТИ • УНИВЕРЗИТЕТ У НОВОМ САДУ
AKADEMIJA UMETNOSTI • UNIVERZITET U NOVOM SADU
ACADEMY OF ARTS • UNIVERSITY OF NOVI SAD

УМЕТНОСТ И ОБРАЗОВАЊЕ / UMETNOST I OBRAZOVANJE / ART AND EDUCATION

ИЗАЗОВИ САВРЕМЕНЕ ОБРАЗОВНЕ ПРАКСЕ У ОБЛАСТИ УМЕТНОСТИ
АКТУЕЛНА ПИТАЊА, ДИЛЕМЕ И ПЕРСПЕКТИВЕ

IZAZOVI SAVREMENE OBRAZOVNE PRAKSE U OBLASTI
UMETNOSTI AKTUELNA PITANJA, DILEME I PERSPEKTIVE

CHALLENGES OF MODERN EDUCATIONAL PRACTICE IN THE FIELD OF ART
CURRENT ISSUES, DILEMMAS AND PERSPECTIVES

ЗБОРНИК РЕЗИМЕА I · ПРВИ МЕЂУНАРОДНИ ОНЛАЈН НАУЧНО-СТРУЧНИ СКУП

ZBORNIK REZIMEA I · PRVI MEĐUNARODNI ONLAJN NAUČNO-STRUČNI SKUP

BOOK OF SUMMARIES I · FIRST INTERNATIONAL ONLINE SCIENTIFIC-PROFESSIONAL MEETING

10-11. jun 2021. / 10-11 June 2021

Нови Сад / Novi Sad

АКАДЕМИЈА УМЕТНОСТИ · УНИВЕРЗИТЕТ У НОВОМ САДУ

AKADEMIJA UMETNOSTI · UNIVERZITET U NOVOM SADU

ACADEMY OF ARTS · UNIVERSITY OF NOVI SAD

ЗБОРНИК РЕЗИМЕА I

Први међунардни онлајн
научно-стручни скуп
10-11. јун 2021. Нови Сад, Србија

Издавач:

Академија уметности у Новом
Саду, Ликовни департман -
Катедра за теоријске предмете

За издавача:

Синиша Бокан, редовни
професор, декан

Главни уредник:

др Сања Филиповић

Програмски уредници:

др Сања Филиповић
мр ум. Мирослав Шилић
др Војислав Илић
др Миомира Ђурђановић
др Даниела Королија
Црквењаков

Превод, лектура, коректура:

Маст. филол. Даница Станковић

Редактура:

др Сања Филиповић

Графички дизајн:

др Војислав Илић
др Сања Филиповић

Ликовни радови у Зборнику:

мр ум. Босиљка Зиројевић Лечић

Штампа: е-публикација
ISBN 978-86-81666-20-3 <https://akademija.uns.ac.rs/artnedu/>

ZBORNIK REZIMEA I

Prvi međunarodni onlajn naučno-
stručni skup
10-11. jun 2021. Novi Sad, Srbija

Izdavač:

Akademija umetnosti u Novom
Sadu, Likovni departman -
Katedra za teorijske predmete

Za izdavača:

Siniša Bokan, redovni profesor,
dekan

Главни уредник:

dr Sanja Filipović

Programski уредници:

dr Sanja Filipović
mr um. Miroslav Šilić
dr Vojislav Ilić
dr Miomira Đurđanović
dr Daniela Korolija Crkvenjakov

Prevod, lektura, korektura:

Mast. filol. Danica Stanković

Redaktura:

dr Sanja Filipović

Grafički dizajn:

dr Vojislav Ilić, dr Sanja Filipović

Likovni radovi u Zborniku:

mr um. Bosiljka Zirojević Lečić

Štampa: e-publikacija
ISBN 978-86-81666-20-3 <https://akademija.uns.ac.rs/artnedu/>

BOOK OF SUMMARIES I

The first international online
scientific-professional gathering
10-11 june 2021 Novi Sad, Serbia

Publisher:

Academy of Arts in Novi Sad,
Department of Fine Arts -
Chair of Theoretical Subjects

For the publisher:

Siniša Bokan, full professor, dean

Chief editor:

Sanja Filipović, PhD

Program editors:

Sanja Filipović, PhD
Miroslav Šilić, M.A.
Vojislav Ilić, PhD
Miomira Đurđanović, PhD Daniela
Korolija Crkvenjakov, PhD

Translation, language-editing and proofreading:

Danica Stanković, MSc

Proofreading:

Sanja Filipović, PhD

Graphic design:

Vojislav Ilić, PhD, Sanja Filipović, PhD

Art works in the Proceedings:

Bosiljka Zirojević Lečić, M.F.A.

Print: e-publication

ISBN 978-86-81666-20-3 <https://akademija.uns.ac.rs/artnedu/>

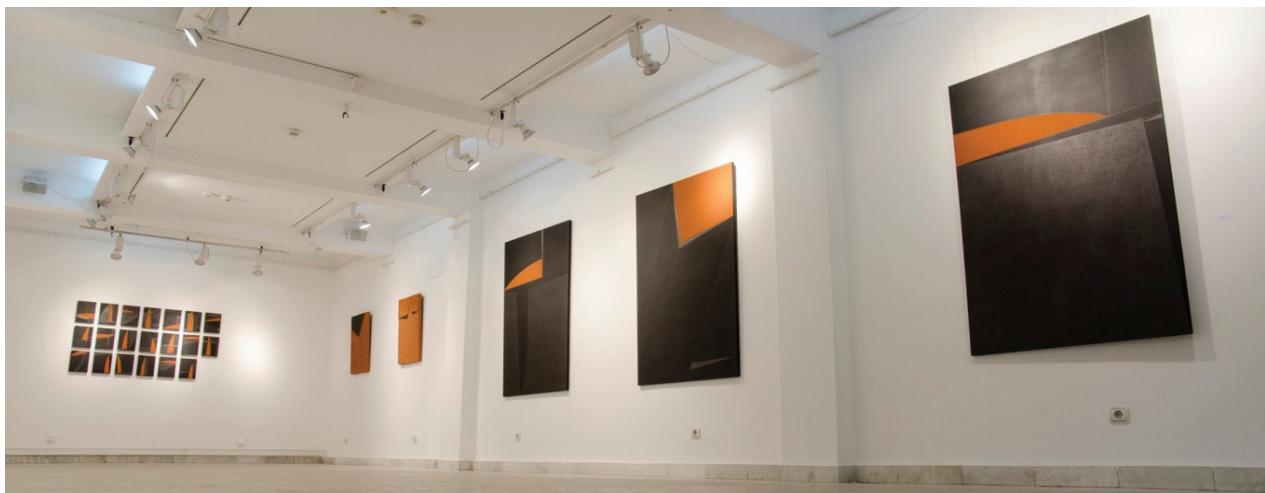
О АКАДЕМИЈИ / О АКАДЕМИЈИ / ABOUT ACADEMY

Академија уметности у Новом Саду основана је 1974. у саставу Универзитета у Новом Саду на територији Аутономне Покрајине Војводине (Србија). Њен убрзани развој, флексибилност, иновативност и интердисциплинарни концепт убрзо је позиционирао ову установу као једну од најзначајнијих универзитетских уметничких институција у Србији. „Корачајући кроз време Академија уметности се врло брзо, уз успешну симбиозу образовног, уметничког и научног рада, развила у једну од најзначајнијих универзитетских уметничких институција у тадашњој, заједничкој држави Југославији, али и као један од најуспешнијих факултета Универзитета у Новом Саду постала простор отворен за уметничке, педагошке и научне иновације.“

Akademija umetnosti u Novom Sadu osnovana je 1974. u sastavu Univerziteta u Novom Sadu na teritoriji Autonomne Pokrajine Vojvodine (Srbija). Njen ubrzani razvoj, fleksibilnost, inovativnost i interdisciplinarni koncept ubrzo je pozicionirao ovu ustanovu kao jednu od najznačajnijih univerzitetskih umetničkih institucija Srbiji. „Koračajući kroz vreme Akademija umetnosti se vrlo brzo, uz uspešnu simbiozu obrazovnog, umetničkog i naučnog rada, razvila u jednu od najznačajnijih univerzitetskih umetničkih institucija u tadašnjoj, zajedničkoj državi Jugoslaviji, ali i kao jedan od najuspešnijih fakulteta Univerziteta u Novom Sadu postala prostor otvoren za umetničke, pedagoške i naučne inovacije.“

The Academy of Arts in Novi Sad was founded in 1974 as part of the University of Novi Sad, the Autonomous Province of Vojvodina (Serbia). Its accelerated development, flexibility, innovation and interdisciplinary concept soon positioned this institution as one of the most important university art institutions in Serbia. "Stepping through time, the Academy of Arts very quickly, with a successful symbiosis of educational, artistic and scientific work, developed into one of the most important university art institutions in former Yugoslavia, but also as one of the most successful faculties of the University of Novi Sad has become a space open for artistic, pedagogical and scientific innovations."

<https://akademija.uns.ac.rs/>

ИЗАЗОВИ САВРЕМЕНЕ ОБРАЗОВНЕ ПРАКСЕ У ОБЛАСТИ УМЕТНОСТИ – АКТУЕЛНА ПИТАЊА, ДИЛЕМЕ И ПЕРСПЕКТИВЕ

Бела композиција 3, капалине и акрил, 20x16 цм, 2012.

Bela kompozicija 3, kapaline i akril, 20x16 cm, 2012.

White composition 3, kapaline and acrylic, 20x16 cm, 2012

Програмски одбор

др Владимир Кудрјавцев, редовни професор, Московски градски универзитет, Москва (Русија)
др Моника Милер, редовни професор, Институт за музiku, уметност и спорт, Универзитет за образовање, Лудвигсбург (Немачка)
др Ана Марјановић Шејн, научник, Филаделфија (Сједињене Америчке Државе)
др Красимира Франгова, ванредни професор, Институт за конзервацију, Краљевска данска академија, Универзитет у Копенхагену (Данска)
др Александар Протић, почасни председник и директор Академије Тесла, Клуб UNESCO Универзитета Сорбона, Париз (Француска)
др Матијаш Дух, редовни професор, Педагошки факултет, Универзитет у Марибору (Словенија)
др Сабина Видулин, ванредни професор, Музичка академија, Свеучилиште Јурја Добрile у Пули (Хрватска)
др Ива Симчић, ванредни професор, Академија уметности, Универзитет у Сарајеву (БиХ)
др Сандра Бјелан-Гуска, доцент, Филозофски факултет, Универзитет у Сарајеву (БиХ)
др Јелена Мартиновић Богојевић, ванредни професор, Музичка академија, Универзитет Црне Горе (Црна Гора)
др Марија Брајчић, доцент, Филозофски факултет, Универзитет у Сплиту (Хрватска)
др Дубравка Кушчевић, доцент, Филозофски факултет, Универзитет у Сплиту (Хрватска)
др Младен Вилотијевић, академик, Универзитет у Београду (Србија)
др Ђојана Шкорц, редовни професор, Факултет ликовних уметности, Универзитет Уметности у Београду (Србија)
др Јована Милутиновић, редовни професор, Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду (Србија)
др Биљана Лунгулов, доцент, Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду (Србија)
др Дијана Метлић, ванредни професор, Академија уметности, Универзитет у Новом Саду (Србија)
др Миомира Ђурђановић, редовни професор, Факултет уметности, Универзитет у Нишу (Србија)
др Кристињка Селаковић, доцент, Педагошки факултет у Ужицу, Универзитет у Крагујевцу (Србија)
др Исидора Кораћ, професор стручних студија, ВШОВ, Сремска Митровица (Србија)
др Мирјана Марковић, професор стручних студија, ВШОВ, Шабац (Србија)
др / мр ум. Дубравка Лазић, редовни професор, Академија уметности, Универзитет у Новом Саду (Србија)
др Татјана Стародубцев, редовни професор, Академија уметности, Универзитет у Новом Саду (Србија)
мр Жељка Деспотовић, стручни сарадник, Академија уметности, Универзитет у Новом Саду (Србија)

Организациони одбор

мр ум. Мирослав Шилић, ванредни професор, Академија уметности, Универзитет у Новом Саду (Србија)
др ум. Горан Деспотовски, редовни професор, Академија уметности, Универзитет у Новом Саду (Србија)
др ум. Смиљана Влајић, редовни професор, Академија уметности, Универзитет у Новом Саду (Србија)
мр ум. Аница Радошевић Бабић, редовни професор, Академија уметности, Универзитет у Новом Саду (Србија)
мр ум. Босиљка Зиројевић Лечић, редовни професор, Академија уметности, Универзитет у Новом Саду (Србија)

Програмски и организациони одбор

др / мр ум. Сања Филиповић, редовни професор, Академија уметности, Универзитет у Новом Саду (Србија)
др Дубравка Ђукановић, ванредни професор, Академија уметности, Универзитет у Новом Саду (Србија)
др Даниела Королија Црквењаков, ванредни професор, Академија уметности, Универзитет у Новом Саду (Србија)
др Војислав Илић, доцент, Филолошко-уметнички факултет, Универзитет у Крагујевцу (Србија)

УВОДНА РЕЧ

Академија уметности Универзитета у Новом Саду (Србија) 10-11. јуна 2021. одржава први међународни онлајн научно-стручни скуп *Уметност и образовање / Art'nEdu 2021* са намером да окупи релевантне стручњаке који ће својим учешћем отворити различита питања из области савремене уметничке педагогије и методике рада. Покровитељ и организатор је Академија уметности Универзитета у Новом Саду. Предлог концепције скupa делегиран је са Катедре за теоријске предмете Ликовног департмана. Позвани су стручњаци да узму учешће на онлајн научном скупу и дају свој допринос овој веома значајној научно-стручној области. Тема овогодишњег скупа *Изазови савремене образовне праксе у области уметности – актуелна питања, дилеме и перспективе*, пружа могућност да са својим истраживањима партиципирају стручњаци који се директно или посредно баве питањима образовно-васпитног рада, те да се освтле оне теме које су у фокусу савремене образовне праксе у области уметности.

Тематски блокови:

1. Савремене методе и приступи у области уметничке педагогије
2. Интердисциплинарност у образовању на пољу уметности
3. Подстицајна средина за учење, истраживање и стваралаштво
4. Компетенције наставника уметности у светлу савремене образовне праксе
5. Уметничка педагогија и инклузивна образовна пракса
6. Социјализација и еманципаторске праксе у образовању на пољу уметности
7. Креативност и мотивација – образовни приступи и домети
8. Примена ИКТ у образовању на пољу уметности

Пленарни излагачи (по позиву) за 2021:

- др Владимир Кудрјавцев, редовни професор (Москва, Русија)
др Моника Милер, редовни професор (Лудвигсбург, Немачка)
др Ана Марјановић Шејн, научник (Филаделфија, САД)
др Красимира Франгова, ванредни професор (Копенхаген, Данска)
др Исидора Кораћ, професор стручовних студија (Сремска Митровица, Србија)

Велика мека форма 1,
вунени штоф и уљани пастел,
170x120 цм, 2018.

Velika meka forma 1,
vuneni štof i uljani pastel,
170x120 cm, 2018.

Large soft form 1,
woolen fabric and oil pastel,
170x120 cm, 2018

1.

САВРЕМЕНЕ МЕТОДЕ И ПРИСТУПИ У ОБЛАСТИ УМЕТНИЧКЕ ПЕДАГОГИЈЕ

др Красимира Франгова, ванредни професор, Конзервација
Данска краљевска Академија у Копенхагену (Данска)
kfran@kglakademi.dk

НЕОБИЧАН СЛУЧАЈ ОБРАЗОВАЊА КОНЗЕРВАТОРА

Резиме: Конзервација је интердисциплинарно поље у правом смислу те речи, а студијски програми за стицање потребног образовног нивоа потврђују ову тврђњу. Академско образовање у пољу конзервације је јединствена мешавина егзактних, друштвених и хуманистичких наука. Супротно мишљењу да је конзерватор само добро обучени занатлија, да би се добило звање конзерватора, потребно је савладати много више од мануелних вештина. Стручна квалификација, како је дефинисана Европском конфедерацијом конзерваторско-рестаураторских организација (Е.С.С.О.), такође захтева широко и разнолико знање – од разумевања науке о материјалима, преко друштвених аспеката наслеђа и његове законске заштите, до етичког и естетског оквира ове дисциплине. Конзерваторски програми се подучавају у различитим институцијама високог образовања. Ово, наравно, подразумева да је приступ настави различит и да фокус програма донекле варира на свакој од њих. Разумљиво, наставници различитих дисциплина ослањају се на методе подучавања које се примењују у њиховим областима, и које најбоље познају (у којима су најсигурунији). Временска ограничења и брзи напредак науке и технологије представљају још један слој изазова. Прихваћено је да се један добар студијски програм конзервације састоји од једнаког удела теорије и праксе. Ово значи да методе које се користе за преношење знања и вештина морају да задовоље растуће захтеве за ефикасношћу. Да додамо још један слој комплексности, студенти који похађају конзерваторске програме долазе из различитих сфера живота. Неки су више академски оријентисани, док други теже пракси; неки имају афинитет ка егзактним наукама, други – ка хуманистичким. То представља један други ниво изазова при преношењу знања и вештина, нарочито када је циљ да се постигне донекле уједначен исход учења. Још једну варијаблу представљају тренутни захтеви тржишта рада који се такође мењају, иако не тако брзо, и разликују се у различитим земљама. Овај рад има за циљ да представи вишестрану природу образовања конзерватора-рестауратора и изазове у настави. Замишљен је само као покретач дискусије и заснован је на личним искуствима аутора у настави у два различита академска контекста.

Кључне речи: конзерваторско образовање, комплексност, преношење знања и вештина.

др Сабина Видулин, ванредни професор, Музичка педагогија
Одсек за музичку педагогију, Музичка академија, Свеучилиште Јурја Добриле у Пули (Хрватска)
sabina.vidulin@unipu.hr

УМЕТНИЧКА МУЗИКА У ШКОЛИ: ИЗАЗОВИ, КОРИСТИ И МОГУЋНОСТИ

Резиме: Предмет рада је испитивање улоге уметничке музике у основној и средњој школи и указивање на предности које когнитивно-емоционално слушање као савремени методички приступ пружа. Полазиште је чињеница да су култура, уметност и уметничка музика ретко предмет интересовања и рефлексије ученика, спорадично се појављују у медијском простору и тешко проналазе пут до гледаоца/слушаоца. Циљ рада је да се укаже на начине имплементације уметничке музике у настави музике са намером њеног приближавања, а тиме и разумевања и прихватавања од стране ученика. Настава музике је прилика за добро упознавање уметничке музике, јер поступак спроводи стручњак, постоји литература која се може консултовати, а ученици за свој рад имају уџбенике и носаче звука. Међутим, да би ученици доживели музичка дела, разумели, вредновали и критички промишљали о музичкој уметности и прихватили уметничку музику, неопходно је фокус слушања са спознајног пребацити на когнитивно-емоционални ниво. Когнитивно-емоционално слушање музике усмерено је на ученика: на његов почетни доживљај музике, као и на опажање и разумевање дела кроз оне компоненте које је профилтрирао његов когнитивни систем, у складу са оним што има у свом претходном искуству и оним што зна о делу. Резултати когнитивно-емоционалног слушања дела уметничке музике на које ће ауторка указати, последица су практичне примене савременог, методички разрађеног модела слушања музике у основним и средњим школама у Хрватској, као и налаза ранијих истраживања овог модела. Пажљиво одабрана музичка дела и креативна методичка реализација треба да представљају пријатно искуство и задовољство ученицима и да утичу на развој њихових знања и вештина, емоционално уживљавање и доживљај музике. С обзиром на то да је школа место које треба да, уз пажљиво осмишљену грађу и садржаје, као и уз компетентног наставника, допринесе развоју способности за доживљавање, анализирање, разумевање, али и критичко вредновање дела из националне, европске и светске баштине, стварање и примена савремених стратегија учења и наставе важан је део школског идентитета који непосредно утиче и на учеников поглед на свет.

Кључне речи: музичка настава, основна школа, когнитивно-емоционално слушање музике, средња школа, уметничка музика.

др Андреа Палашти, ванредни професор, Нови ликовни медији
Ликовни департман, Академија уметности, Универзитет у Новом Саду (Србија)
andrea.and.palasti@gmail.com

ПЕДАГОГИЈА ИГРЕ У УМЕТНИЧКОМ ПРОЈЕКТУ „КУЋНЕ ВЕЖБЕ”

Резиме: Пројекат „Кућне вежбе” базира се на уметничким дисциплинама - уметност као инструкције и Флуксус извођења. Овај уметнички пројекат користи имејл кореспонденцију, у којој се постављају режирани, краткорочни задаци, односно „кућне вежбе” са посебним инструкцијама које заинтересовани учесници пројекта изводе на недељној бази. Уметнички пројекат уводи неуметничке елементе/објекте/искуства у реализацију уметничког рада (редимејд акције и редимејд објекти), кроз сарадњу са другим ауторима – студентима Академије уметности у Новом Саду. Радови настали у оквиру пројекта представљају својеврсне ликовне, естетске и идејне вежбе разгибавања, које указују на то како алтернативне методе уметничке едукативне стратегије утичу на развијање креативног мишљења. Стога, уметнички пројекат поставља тезу о уметничком делу, која се темељи на спајању уметничке праксе са педагошком, кроз коју уметник-наставник изводи ангажовано партципативно уметничко дело у сарадњи са студентима. Практична реализација уметничког пројекта реализује се као: (1) уметничко дело као догађај (релациона естетика - партципација и интеракција учесника); (2) уметничко дело као објекат (појединачне документације „кућних вежби” изведене путем фотографије, видеа, текста, итд.); (3) уметничко дело као медиј (изложба на којој је представљена документација „кућних вежби”). У том светлу, „Кућне вежбе” се ослањају на својеврсну колективну едукацију, међутим, фокус није (само) на естетским функцијама уметничког дела, већ и на социјално-емоционалној интеракцији учесника. Оне се не огледају (само) у материјалности представљених дела, већ се њихова вредност препознаје управо у откривању различитих нијанси људског тумачења, односно у различитим интерпретацијама како задатка, тако и нас самих.

Кључне речи: уметност као инструкција, партципација, догађај, игра, производња друштвености, продукција знања, уметник-наставник.

ПРОЈЕКТНО УЧЕЊЕ У ВИСОКОШКОЛСКОЈ НАСТАВИ МЕТОДИКЕ ЛИКОВНЕ КУЛТУРЕ

Резиме: Један од задатака високошколске наставе која припрема наставнике ликовне културе, учитеље и васпитаче, јесте да оснажи и оспособи стручњаке који ће одговорити на изазове у својој будућој пракси. Ради превазилажења недостатка крутог предметно-часовног система, малог фонда часова у уметничким предметима, и многих других проблема, више од стотину година предлаже се примена различитих дидактичких и методичких приступа и модела, међу којима се данас посебно издваја пројектно учење. Пројектним учењем могуће је холистички приступити курикуларним циљевима у когнитивном, моторичком и афективном подручју развоја деце, ученика и студената. Учесници у таквим активностима слободно истражују, креирају, користе савремена мултимедијска средства, комуницирају са ширим социјалним окружењем и тако стичу компетенције потребне за читав живот. У раду се представља микро-студија о примени пројектног учења као методичке стратегије подучавања на универзитету, која је у основи дескриптивна и заснована на интерпретативној парадигми. Промишљање о различитим идејама и праксама, о начинима организовања пројектног учења у високошколској настави, те циљевима и исходима таквог учења кроз конструктивистички приступ настави ликовног васпитања представља теоријску основу студије. Циљ је да се опишу и истраже примери пројектног истраживања посвећеног ћилимима и народном везу, а које је реализовано од стране студената Академије уметности и Филозофског факултета Универзитета у Бањалуци. Као истраживачка техника, користе се интроспективни писани интервју о доживљајима процеса и продуката учења, те студентски дневници. Први резултати анализе квалитативних података упућују на дивергентност у начинима приступања теми, истраживању и реализацији ликовних продуката. Методика ликовне културе као универзитетски предмет по својој природи истиче креативност, деловање и акцију, што примену пројектног учења чини прикладном стратегијом за организацију високошколске наставе у контексту развоја професионалних компетенција будућих васпитача, учитеља и наставника.

Кључне речи: пројектно учење, пројектна настава, настава усмерена на ученика, конструктивистички приступ настави ликовне културе, методика наставе ликовног васпитања.

Спец. муз. педаг. Татјана Гердец Mrђа, докторанд, Докторске академске студије, Музикологија
Музички департман, Академија уметности, Универзитет у Новом Саду (Србија)
tanjagerdec@gmail.com

САВРЕМЕНИ ТРЕНДОВИ МУЗИЧКОГ ОПИСМЕЊАВАЊА - ИНОВАЦИЈЕ У НАСТАВИ СОЛФЕЂА НА ОДСЕКУ ЗА ЏЕЗ МУЗИКУ

Резиме: Прилагођавање предмета Солфеђо потребама средњошколске наставе образовног профиле извођача џез музике у Музичкој школи „Јосиф Маринковић“ из Вршца, започето је 2012. године са првом уписаном генерацијом. Пракса је показала да је у циљу бржег савладавања музичке писмености и уједначавања знања ових ученика у том погледу, најбоља мотивација у процесу редовног образовања, увођење џез елемената у наставу „класичног“ солфеђа. Тиме се не нарушава редован план и програм овог предмета, већ се само проширују методска средства и уводе „алати“ који ће представљати адекватан стимуланс за ђаке базично заинтересоване за џез музику. Дефинисање концепције наставе солфеђа на Одсеку за џез музику односи се на корелацију и интеракцију са свим осталим предметима прописаним наставним планом и програмом Министарства просвете, те на јачању интеркултуралне мисије џез музике. Кроз приказ ауторске збирке композиција за солфеђо, у овом раду се путем описаних наставних метода презентује пут усвајања и праћења модерних ритмичких, мелодијских и звучних представа и елемената. Резултати новог начина приказали су се у пракси позитивним и учинковитим. Ученици који су прихватили солфеђо на овај начин, брже су савладали музичку писменост и тиме се ефикасније припремили за наставак школовања на студијама џез музике. Приказани начини у настави солфеђа на Одсеку за џез музику уједно представљају интердисциплинарни приступ у раду, који је и „modus operandi“/модел перцепције, рецепције и саме природе џез музике.

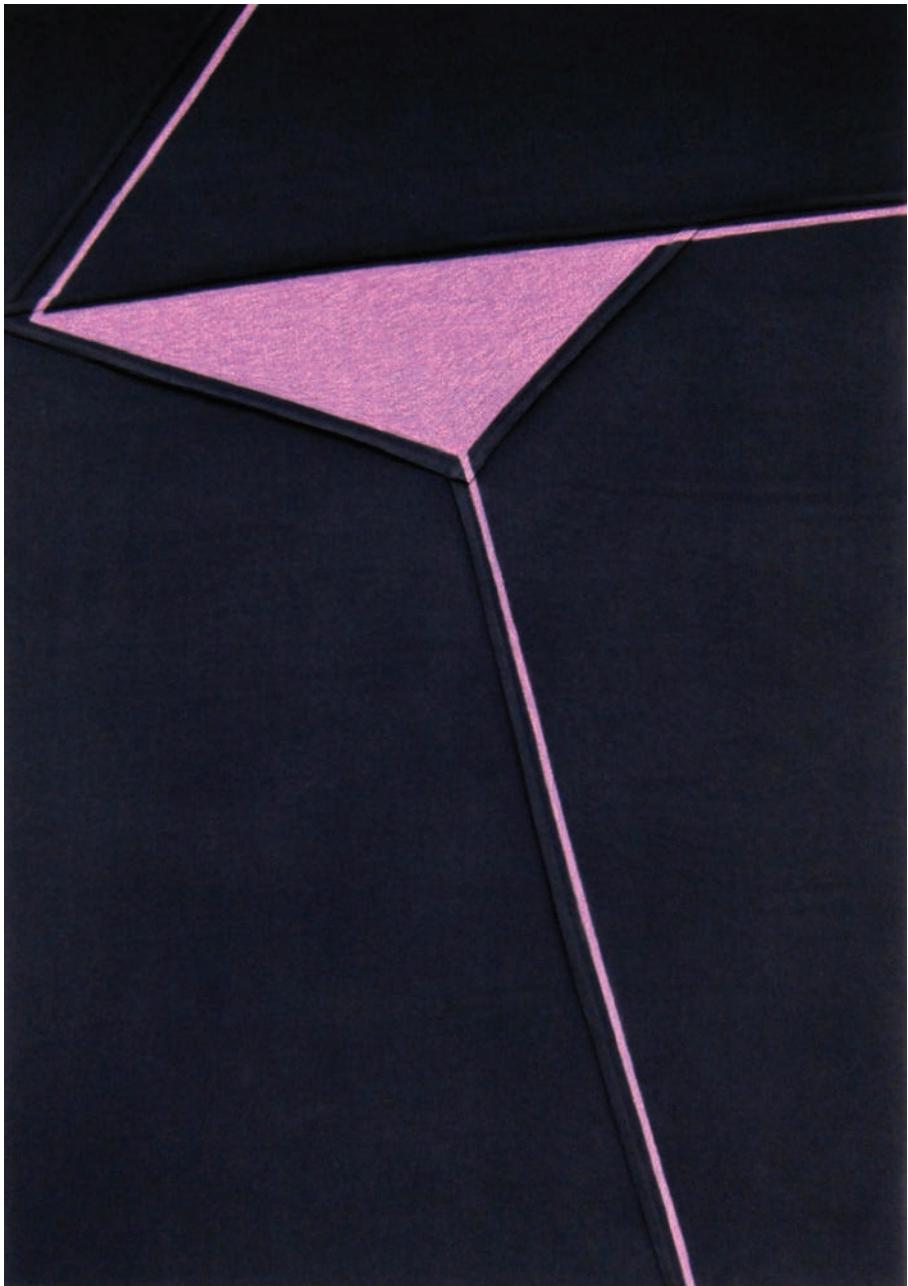
Кључне речи: џез музика, солфеђо, методе, интердисциплинарност, корелација, иновација.

Велика мека форма 4,
вунени штоф и уљани пастел,
170x120 цм, 2018.

Velika meka forma 4,
vuneni štof i uljani pastel,
170x120 cm, 2018.

Large soft form 4,
woolen fabric and oil pastel,
170x120 cm, 2018

2.

ИНТЕРДИСЦИПЛИНАРНОСТ
У ОБРАЗОВАЊУ НА ПОЉУ
УМЕТНОСТИ

(НЕ)МОГУЋА МИСИЈА ПОДУЧАВАЊА КОНЗЕРВАТОРА-РЕСТАУРАТОРА ТОКОМ НАСТАВЕ НА ДАЉИНУ

Резиме: Конзервација и рестаурација културног наслеђа је област која захтева комбинацију знања из хуманистичких и природних наука, повезану са специфичним мануалним вештинама. Подучавање овако комплексне професије треба да обухвати теоретска предавања, анализу студија случаја, као и пуно практичног рада ради постизања неопходне сигурности у спровођењу конзерваторско-рестаураторских операција на предметима културног наслеђа. Учешће студената у конзерваторском раду и контакт са уметничким делима је драгоцен метод обуке. Пандемија је наметнула нагли прелазак на онлајн наставу. Студенти нису могли да уђу у конзерваторске лабораторије што је пред професоре поставило немогућу мисију: подучавати на даљину за професију у великој мери засновану на финим, специјализованим мануелним операцијама. Морале су да буду осмишљене нове методе рада, у напору да се макар припреми терен за тренутак када ће опет бити могућ контакт са уметничким предметима. Предавања у музејима и на историјским локалитетима, где су се проблеми наслеђа и амбијента у којем се налази могли искусити директно, замењена су проучавањем фотографија таквих ситуација, као симулацијом реалности. Рад дискутује искуство реализације процеса подучавања на даљину из области конзервације и рестаурације на Академији уметности у Новом Саду у току закључавања због пандемије. Биће анализиране идеје и пракса примењени у напору да се превазиђе, макар делимично, изостанак лабораторијског рада, и дају студентима задаци које могу извести код куће. Прелазак у дигитално окружење није био лак за многе традиционалне професоре, што се могло видети и по почетној конфузији у дидактичком процесу. Професори су такође морали да овладају новим дигиталним вештинама. Као резултат, много више онлајн доступних садржаја је укључено у наставу, а мобилне апликације на паметним телефонима су коришћене више него икад. Инспирација за коришћење видео игара је позајмљена од наше деце. Нови комфор професора у дигиталном окружењу додао је нову вредност у подучавању конзерватора-рестауратора, али су предавања комплетирана када је био могућ повратак у лабораторије.

Кључне речи: конзервација, рестаурација, подучавање, настава на даљину, Академија уметности Нови Сад.

др Мирјана Марковић, професор струковних студија, Методика наставе српског језика и књижевности
др Миланка Маљковић, професор струковних студија, Методика наставе српског језика и књижевности
Висока школа струковних студија за образовање васпитача у Кикинди (Србија)
mira.markovic@yahoo.com

ЗНАЧАЈ ДЕЧЈЕГ ЦРТЕЖА КАО ФАЗЕ У РАЗВОЈУ И УСВАЈАЊУ ПИСАНОГ ГОВОРА ДЕЦЕ

Резиме: Дечји цртеж представља визуелни говор и, уз развој усменог говора, подлога је за усвајање предвештина ране или настајуће писмености. Предмет овог рада је дечји цртеж из аспекта усвајања ране писмености. Полазећи од става да интегралност дечјег развоја захтева интердисциплинарни приступ у васпитно-образовном раду, основно истраживачко питање у овом раду гласи: да ли дечји цртеж може да пружи увид у степен развоја писаног говора детета? Да би се дошло до одговора на ово питање, требало је сагледати и издвојити фазе и нивое кроз које пролази дете на путу усвајања писаног говора, а потом, у складу са порастом посматраног процеса, понудити скалу са критеријумима која ће указати на нивое, односно, фазе у том развоју. Циљ овог рада је да на основу дескриптивне анализе дечјих цртежа пружи увид у стадијуме или фазе кроз које пролази дете предшколског узраста на путу развоја предвештина ране писмености. Имајући у виду индивидуални развојни процес, истраживање се заснива на теоријски и практично заснованој анализи дечјих цртежа, будући да управо ти покушаји деце да говоре цртежом представљају основу за усвајање писаног говора. Истраживачки узорак чине дечји цртежи, 45 деце узраста од 4,5 до 6,5 година, које су прикупили током праксе студенти основних и мастер струковних студија Академије струковних студија "Шабац" током школске 2019/20. године. Коришћена је чек листа са критеријумима за анализу који су посебно дефинисани за потребе овог истраживања. Добијени резултати показују да се на основу праћења дечјег изражавања цртежом могу сагледати и издвојити развојне фазе и унутар тих фаза нивои, који одражавају степен стицања предвештина писмености детета. Резултати до којих смо дошли могу бити имплементирани као допуна наставних садржаја и корисно полазиште за организацију активности које се примењују у васпитно-образовном раду са децом. Осим што пружају увид из једне општије перспективе у ниво који је дете постигло и како га даље подстицати, могу бити корисни студентима и васпитачима приликом осмишљавања чек-листа, потом и као теоријска подлога у креирању разноврсних стимуланса који ће помоћи деци да развијају своје потенцијале и лакше прелазе растојања између развојних фаза.

Кључне речи: рана писменост, дечји цртеж, корелација.

др Јелена Мартиновић Богојевић, ванредни професор, Музичка педагогија
Музичка академија у Цетињу, Универзитет Црне Горе у Подгорици (Црна Гора)
jelena.bo@ucg.ac.me

ЧУЈЕМ БОЈУ, ВИДИМ ЗВУК – УМЕТНИЧКО ИЗРАЖАВАЊЕ МУЗИЧКЕ ПЕРЦЕПЦИЈЕ

Резиме: Интердисциплинарност унутар уметничких поља сматра се најучесталијим обликом међупредметног повезивања, пре свега кроз реализацију стваралачких активности које обухватају ликовно изражавање музичког доживљаја слушане композиције. Синестезијске реакције ликовног и музичког израза могу се одвијати у оба смера: кроз стваралачки процес у коме је музика подстицај за настајање ликовног продукта и кроз ликовни садржај као визуелни стимулус за музичку креативност. У циљу интензивније реализације „стварања“ као програмом дефинисане музичке активности, спроведено је акционо истраживање са једним одељењем петог разреда основне школе ($N = 30$) током једне школске године (2017/2018). Истраживање је спроведено кроз два истраживачка циклуса, одређена школским полуодељењима. У току истраживања реализоване су и активности у којима се подстицала синестезија кроз артикулацију ликовног израза подстакнутог активним слушањем музике. Добијени цртежи настали су током блок часа у којем је остварена корелација са наставом Ликовне културе, и током два часа реализована кроз синергистичку интеграцију ова два предмета. Анализа цртежа извршена је на основу морфолошког, структуралног и концептуалног садржаја (Елкосхи, 2019). Да би се боље разумели начини на које ученици овог узраста перципирају музику и ликовно је изражавају, забележени су њихови коментари, који су послужили за даљу квалитативну анализу. Добијени резултати су показали да су ученици кроз цртеж перципирали музичку форму, кретање мелодије и промену тембра. Цртежи настали на часу интегративне наставе у другом циклусу показали су већи степен апстракције и ликовне експресивности кроз одабир широког тонског колорита и дугих кривудавих линија које прате кретање мелодије. Анализа коментара пружила је увид у начине на које деца овог узраста повезују своја музичка запажања и ликовне поступке којима их изражавају.

Кључне речи: интердисциплинарност, синестезија, креативност, музичка перцепција, основна школа.

др Маринел Негру, ванредни професор, Методика наставе румунског језика и књижевности
Учитељски факултет, Универзитет у Београду (Србија)
marinel.negru@uf.bg.ac.rs

ФОРМИРАЊЕ УМЕТНИЧКО-ЕСТЕТСКЕ ИМАГИНАЦИЈЕ УЧЕНИКА МЛАЂЕГ ШКОЛСКОГ УЗРАСТА НА ЧАСОВИМА РУМУНСКОГ ЈЕЗИКА И ЛИКОВНЕ КУЛТУРЕ

Резиме: Часови румунског језика и ликовне културе нуде богатство могућности за формирање ученика у складу са вредностима лепог и изражajног које утичу на њихову уметничко-естетску имагинацију. Читање бајки води ученике у фантастичне пределе, нуди им прилику да упознају мноштво ликова, сликаних у различитим ситуацијама и бојама, елементе који могу подстакнути машту при реализацији ликовних дела која садрже хроматске контрасте, наглашавајући при томе динамику радње. Услов да се књижевно дело може транспоновати у ликовно дело јесте избор одговарајућег књижевног одломка, његово читање, истицање елемената који ће бити у основи ликовног дела, примена метода и поступака који одговарају предложеном садржају. Научни проблем има за циљ теоријску поткрепљеност и методолошко испитивање педагошких услова како би се обезбедило ефикасно функционисање процеса интеракције метода и поступака примењених на часовима румунског језика и ликовне културе, усмерених на развој уметничко-естетске имагинације ученика млађег школског узраста. Циљ нашег истраживања је израда концептуалног модела интеракције методологија примењених на часовима румунског језика и ликовне културе у млађим разредима основне школе. Посредством теоретских, практичних и статистичких метода евидентиране су теоријске вредности истраживања које се састоје у утврђивању концепта уметничко-естетске културе који се односи на ученике млађег школског узраста и структурирају специфичних методологија за усвајање-тумачење-вредновање књижевних и ликовних дела путем хомогено/хетерогених уметничких језика. Овакво истраживање је веома значајно са интердисциплинарне тачке гледишта, али и да би се кроз слике и речи истакле вредности интеркултуралности на покрајинском нивоу - географском подручју на којем се румунски језик и ликовна култура изучавају на матерњем језику.

Кључне речи: румунски језик, ликовна култура, уметничко-естетска имагинација, интердисциплинарност, интеркултуралност.

мр ум. Соња Алмажан, докторанд, Докторске академске студије, Методика настава
Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду (Србија)
sonjaalmazan@gmail.com

САВРЕМЕНА УМЕТНОСТ КАО МОДЕЛ ПРИСТУПА РАЗВИЈАЊУ МЕЂУПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНЦИЈА У ИНТЕРДИСЦИПЛИНАРНОЈ НАСТАВИ ЛИКОВНЕ КУЛТУРЕ

Резиме: Међупредметне компетенције развијају се ангажовањем вишедимензионалног и интегрисаног учења кроз наставу свих школских предмета. Поред интердисциплинарног приступа, ова настава треба активно и равноправно да ангажује ученике кроз прилике за социјално учење и сарадњу, исткуствено учење и креативно решавање проблема. Вредности укључене у овакав наставни процес потребно је пажљиво дефинисати и усагласити. У овом раду износимо преглед ставова који предлажу савремену уметност као референтни оквир за дефинисање вредности и као модел за практично спровођење интердисциплинарне наставе ликовне културе. Креативност, критичко мишљење у решавању проблема, вештине комуникације, сарадња и лични ангажман, па чак и истраживање, су појмови који се у пракси често погрешно дефинишу, своде на плитке асоцијације и суштински бивају само формално дотакнути. Циљ овог рада је да се, кроз преглед литературе која се бави повезивањем ових појмова са праксом и методама савремених концептуалних уметника, истражи и дефинише природа ових веза, што може даље да допринесе бољем разумевању потенцијала интердисциплинарне наставе ликовне културе у развијању међупредметних компетенција. У раду образлажемо интегративну природу савремене ликовне уметности која се огледа у повезивању различитих култура, перспектива, жанрова, техника и материјала, форме и садржаја, уметности и заната. Осим тога, пракса савремених концептуалних уметника укључује истраживачке елементе и наглашава креативну компоненту истраживачког процеса. Транспарентност креативних и сазнајних процеса који се одвијају у уметничком раду, сарадња и друштвени активизам савремених уметника овде се представља као кључна карактеристика савремене концептуалне уметности у обликовању модела наставе за развој међупредметних компетенција.

Кључне речи: савремена уметност, концептуална уметност, ликовна култура, интердисциплинарна настава, међупредметне компетенције.

ИНТЕРДИСЦИПЛИНАРНО ПОВЕЗИВАЊЕ ЛИКОВНИХ УМЕТНОСТИ И КЊИЖЕВНОСТИ У НАСТАВИ ЛИКОВНЕ КУЛТУРЕ

Резиме: Вредност интердисциплинарности у основношколској настави се огледа у чињеници да повезивање различитих сазнајних искустава ученика, која се подстичу кроз образовни процес, доприноси свестранијем и интегралнијем развоју личности. Применом садржаја из области уметности у образовном процесу може се подстићи широки спектар развојних аспеката, при чему је настава ликовне културе од кључног значаја за подстицање дивергентног, креативног мишљења, као и стваралачких потенцијала ученика. Пример интердисциплинарног повезивања јесте и пројектирање садржаја ликовних уметности и књижевности у настави ликовне културе. У раду се као егземплар анализира примена књижевних дела *Мали Принц* Антоана де Сент-Егзиперија и *Галеб Џонатан Ливингстон Ричарда Баха* у настави ликовне културе са циљем подстицања дивергентног мишљења, маште и критичког мишљења ученика седмог и осмог разреда основне школе. У раду је представљен један од могућих методичких приступа интегративне наставе кроз обраду одабраних књижевних садржаја и мотивације ученика за креативни стваралачки рад у ликовним медијима.

Кључне речи: интердисциплинарна настава, књижевно дело, креативно мишљење, настава ликовне културе.

КЊИЖЕВНА И ЛИКОВНА УМЕТНОСТ ПРВИХ ДЕЦЕНИЈА 20. ВЕКА: КОРЕЛАЦИЈСКО-ИНТЕГРАЦИЈСКИ НАСТАВНИ ПРИСТУП

Резиме: У раду ће се разматрати однос књижевности и ликовне уметности на почетку 20. века кроз стилске формације модерне и авангарде. Почетна хипотеза заснива се на чињеници да ће ученици средње школе бити у стању да, уз помоћ визуелне методе, успоставе асоцијативну везу између књижевних дела која припадају одређеним -измима и репрезентативних уметничких остварења истог -изма. Методологија рада заснива се на истраживању и експерирању књижевне грађе, класификацији према познатим правцима модерне и авангарде (дадаизам, кубизам, симболизам...). Методом одабира, ученицима се нуди могућност за успостављање корелацијско-интеграционих веза између изабраних књижевних и ликовних остварења. Дедуктивним поступком утемељеним на интердисциплинарној перцепцији долази до издвајања и, потом, синтезе, особина -изама на књижевном и ликовном плану, да би се, дескриптивном анализом, дошло до одговарајућих закључчака. Подразумева се да уметности нуде разноврсне могућности за интерпретацију, али је ипак могуће, на основу издвојених теоријских начела, пронаћи нове везе и перспективе у уметностима на почетку 20. века, а посебно у њиховим правцима (нпр. Рембо, Самогласници ~ Климт, Девице: симболизам). Овакав експеримент би код ученика требало да развије способност аналитичко-синтетичког перципирања и закључчивања на основу визуализације.

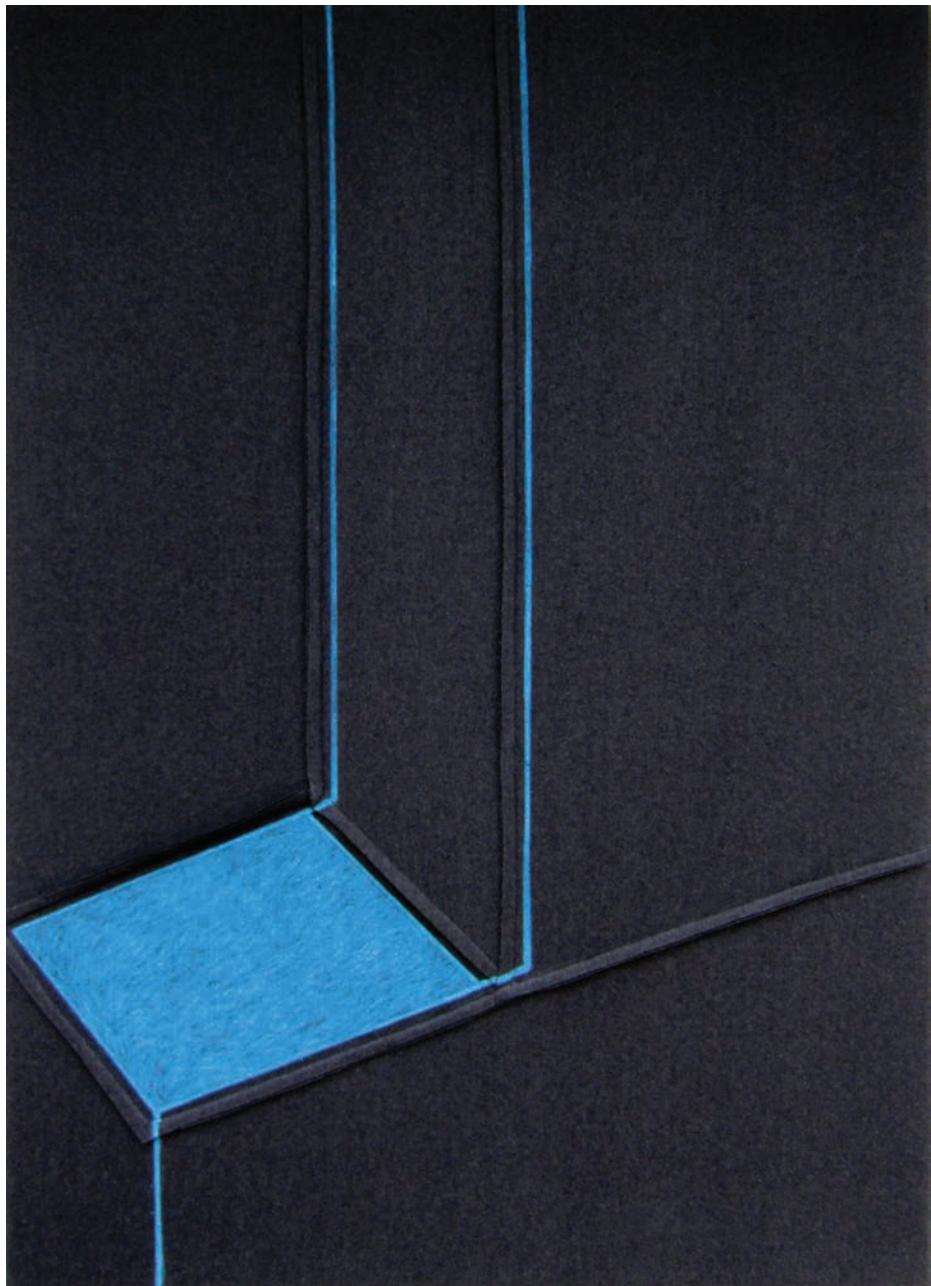
Кључне речи: методика наставе књижевности, ликовна уметност, интердисциплинарност, модерна, авангарда, 20. век, визуализација.

Велика мека форма 2,
вунени штоф и уљани пастел,
170x120 цм, 2017.

Velika meka forma 2,
vuneni štof i uljani pastel,
170x120 cm, 2017.

Large soft form 2,
woolen fabric and oil pastel,
170x120 cm, 2017

3.

ПОДСТИЦАЈНА СРЕДИНА
ЗА УЧЕЊЕ, ИСТРАЖИВАЊЕ
И СТВАРАЛАШТВО

маст. проф. пред. наст. / маст. прим. умет. Јована Ђорђевић, докторанд
Докторске академске студије, Методика наставе
Учитељски факултет, Универзитет у Београду (Србија)
avramjov@yahoo.com

КОРИШЋЕЊЕ МУЗЕЈСКОГ ПРОСТОРА У ЛИКОВНОМ ОБРАЗОВАЊУ И ВАСПИТАЊУ КАО ПОДСТИЦАЈНЕ СРЕДИНЕ ЗА УЧЕЊЕ И ЛИКОВНО СТВАРАЛАШТВО

Резиме: Филозофија образовања истукством Џона Дјуија (John Dewey) подстакла је промену парадигме образовне теорије и праксе пре читавих сто година (највише у САД-у и развијеним земљама Западне Европе). Савремена педагогија на учење гледа као на интеракцију ученика са околином и уздиже истукство на важније место у циљу образовања у односу на учење кодификованих информација из књига. Стављањем акцента на сазнање, као на резултат активног мишљења током решавања проблемске ситуације, јавља се нужност обезбеђивања стимулативног окружења за ученике и интеракције с објектима. Почевши од Хауарда Гарднера (Howard Gardner), многи савремени научници се слажу са теоријом да наставници не могу задржати учење искључиво у оквиру једног места и да је важно да се повежу са другим едукаторима на различитим местима како би образовање испунило своју пуну сврху. Стога је логично да се као важна места за учење схватају музеји. У контексту уметничког образовања и васпитања, уметнички музеји и галерије представљају веома значајне ресурсе. Као места сусрета са оригиналним уметничким делима, музеји чине подстицајну средину за развој естетског истукства али и мотивишу на учење и креативно-образовну интеракцију између знања и истукства које деца поседују и нових сазнања и вештина која произлазе из сусрета са делом. Рад ће представити и анализирати релевантне савремене педагошке теорије учења путем истукства у контексту ликовног васпитања и образовања, са циљем да укаже на различите могућности коришћења музеја као места за учење и подстицање дечјег ликовног стваралаштва. Осим теорије, рад ће представити и одабране позитивне примере педагошке праксе реализације наставе ликовне културе у музејима и галеријама са циљем да се што више наставника подстакне и инспирише на примену сличних модела и метода наставе.

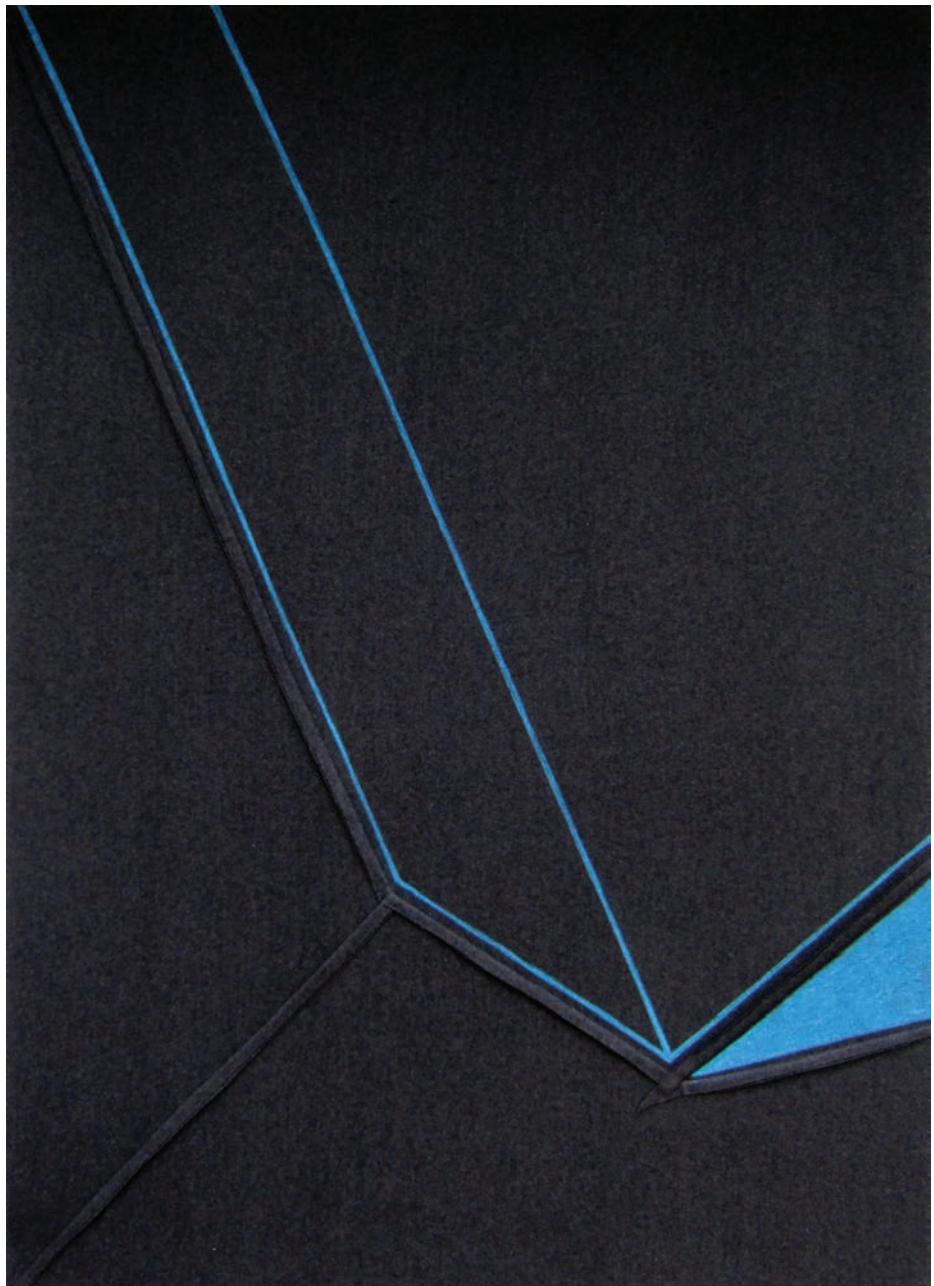
Кључне речи: ликовно образовање и васпитање, дечје ликовно стваралаштво, подстицајна средина за учење, учење путем истукства, музеји као места учења.

*Велика мека форма 3, вунени
штоф и уљани пастел,
170x120 цм, 2017.*

*Velika meka forma 3,
vuneni štof i uljani pastel,
170x120 cm, 2017.*

*Large soft form 3,
woolen fabric and oil pastel,
170x120 cm, 2017*

4.

КОМПЕТЕНЦИЈЕ
НАСТАВНИКА УМЕТНОСТИ
У СВЕТЛУ САВРЕМЕНЕ
ОБРАЗОВНЕ ПРАКСЕ

др Исидора Кораћ, професор струковних студија, Педагогија и Методика наставе
Висока школа струковних студија за васпитаче и пословне информатичаре – Сирмијум
Сремска Митровица (Србија)
oisidora@gmail.com

ХОРИЗОНТАЛНО УЧЕЊЕ У ФУНКЦИЈИ ПРОФЕСИОНАЛНОГ РАЗВОЈА: ПЕРСПЕКТИВА НАСТАВНИКА ЛИКОВНЕ КУЛТУРЕ

Резиме: Сагледавајући промене у поимању наставничке професије, нове улоге и одговорности које се стављају пред наставнике, посебно оне које се односе на очекивања да раде тимски, хоризонтално уче и преузму одговорност за лични професионални развој, у раду фокусирамо питање актуелне праксе процеса хоризонталног учења наставника ликовне културе. Суштину овог процеса, који се одвија кроз различите видове организованог и планираног учења наставника једнаких по образовању и позицији, чини дијалог који омогућава учесницима да у интеракцији граде заједничка значења, вредности и знања, као основу за разумевање и унапређивање васпитнообразовне праксе. Циљ истраживања био је да утврдимо: 1) на који начин се хоризонтално учење наставника ликовне културе остварује у пракси; 2) како процењују допринос хоризонталног учења њиховом професионалном развоју. Квалитативна студија подразумевала је полуструктурисане интервјуе са 20 наставника ликовне културе запослених у основним школама у неколико градова у Републици Србији. Примењена је квалитативна тематска анализа прикупљеног материјала. Налази истраживања указују да наставници сматрају да ретко учествују у планираним активностима хоризонталног учења унутар и између школа као и да немају довољно прилика за то. Хоризонтално учење се, по њиховом мишљењу, своди на испуњавање прописаних, обавезујућих сати стручног усавршавања унутар установе. Када је у питању планирање и иницирање процеса хоризонталног учења, наставници препознају да њихова иницијатива и проактиван став изостаје. Наставници различито процењују допринос хоризонталног учења њиховом професионалном развоју. Наведене налазе тумачимо у контексту тога како опажају актуелну праксу хоризонталног учења унутар и између школа, њиховом перцепцијом специфичности контекста његове реализације, као и њиховим личним очекивањима од учешћа у овом процесу учења. Закључује се да је професионални развој наставника ликовне културе неопходно усмерити у правцу развоја сензibilитета за уочавање и разумевање различитих професионалних образца и улога, њиховог оснаживања за рефлексивну колаборативну праксу и преузимање активне улоге у иницирању, планирању и реализацији процеса хоризонталног учења.

Кључне речи: наставници ликовне културе, професионални развој, стручно усавршавање, хоризонтално учење.

др / мр ум. Сања Филиповић, редовни професор, Методика ликовног васпитања и образовања / Сликарство
Катедра за теоријске предмете, Ликовни департман
Академија уметности, Универзитет у Новом Саду (Србија)
sanja.filipovic73@gmail.com

ОПРЕДЕЉЕНОСТ СТУДЕНТА ЛИКОВНИХ УМЕТНОСТИ, ПРИМЕЊЕНИХ УМЕТНОСТИ И ДИЗАЈНА ЗА НАСТАВНИЧКУ ПРОФЕСИЈУ У ОДНОСУ НА ЛИЧНЕ СТАВОВЕ ПРЕМА МЕТОДИЦИ КАО НАСТАВНОЈ И НАУЧНОЈ ДИЦИПЛИНИ

Резиме: Ако би се методика ликовног васпитања и образовања уже посматрала као наставни предмет, уз извесна сажимања и уопштавања садржаја, могло би се дефинисати 11 кључних тема кроз које студенти уметничких факултета у Републици Србији из области ликовних уметности, примењених уметности и дизајна развијају будуће наставничке компетенције. У случају овог истраживања то су акредитовани програми методике на Академији уметности у Новом Саду и Факултету примењених уметности у Београду. Истраживање је спроведено у октобру 2020. године. Узорак од 83 испитаника чине студенти 3. и 4. године ОАС и студенти МАС свих смерова који су се определили да похађају изборни предмет Методика. У анкети је коришћен Упитник за студенте посебно припремљен за потребе истраживања. Резултати су обрађени кроз мере централне тенденције. У истраживању се сагледава: 1) број високошколских установа које остварују програме за образовање наставника ликовне културе; 2) степен опредељености студената за изборни предмет Методика и 3) мотиви опредељености за наставничку професију и интересовања у односу на кључне теме програма. Истраживање је показало да од укупне популације студената АУНС, у просеку током 5 година 42% студената се опредељивало да поред уметничких, развијају и наставничке компетенције, док је на ФПУ опредељеност чак 89% студената, односно 67% укупне популације на оба факултета. У односу на 11 кључних тема програма, у одговорима студената препознато је посебно интересовање за пет тема које се односе на развој наставничких компетенција, подстицајну средину за учење, планирање образовног процеса, подстицање креативности и мотивације, као и методика као научна дисциплина. Резултати су такође показали да су студентске преференције у складу са програмским садржајима акредитованих програма методике на АУНС и ФПУ.

Кључне речи: методика ликовног васпитања и образовања, савремена школа, образовање наставника уметности.

др Емил Хајнен, професор, Уметничка педагогија
др Мелиса Бремер, професор, Уметничка педагогија
Универзитет уметности у Амстердаму (Холандија)
emiel.heijnen@ahk.nl

КОНЦЕПТУАЛНИ УМЕТНИК-НАСТАВНИК – НАСТАВНИК КАО КОНЦЕПТУАЛНИ УМЕТНИК

Резиме: У овом раду дискутује се о томе како идентитети наставника и уметника могу бити интегрисани кроз концепт „наставник као концептуални уметник”, који сугерише да наставничка пракса може истовремено бити и стваралачка пракса. У уводном делу размотрићемо како се наставници ликовног образовања и васпитања суочавају са својим професионалним идентитетом: они често верују да је њихова основна одговорност образовање и васпитање, а занемарују себе као уметника. Луцеро (2011) поставља питање да ли занимање наставника мора да омета њихову стваралачку праксу, и предлаже да наставничка пракса, у и ван ученице, може да буде и њихова стваралачка пракса. У раду ће бити представљени пројекат „Наставник као концептуални уметник” и интервентна студија и њено истраживачко питање: Како је пројекат „Наставник као концептуални уметник” утицао на будуће наставнике ликовне уметности и њихово разумевање сопственог професионалног идентитета? Интервениција се састојала од тродневног пројекта, у којем је девет будућих наставника ликовне уметности било упознато са стратегијама концептуалног уметника. У наредна три месеца, ови студенти су применили сазнања заснована на датим стратегијама у настави у основним и средњим школама. Међутим, пре интервенције будући наставници одабрали су једну од 100 понуђених слика која је визелно представила њихово виђење свог идентитета као наставника ликовног, и објаснили свој избор (полазна тачка). Након пројекта, у полуструктурисаном интервјуу, замољени су да поново размисле о овој слици и свом идентитету. На крају, осврнућемо се на то како – кроз стратегије концептуалног уметника – будући наставници ликовног који се углавном идентификују као уметници могу да интегришу идентитет наставника у своју уметничку праксу. Ове стратегије су takoђе пружиле прилику студентима који су свој уметнички идентитет задржали ван ученице да „оживе“ свој уметнички идентитет и у ученици. Да сумирамо, концепт „наставник као концептуални уметник“ пружа прилику да се смањи јаз између идентитета наставника и уметника.

Кључне речи: концептуална уметност, идентитет наставника, прогресивна педагогија.

др / мр ум. Дубравка Лазић, редовни професор, Филмологија / Фотографија
Ликовни департман, Академија уметности, Универзитет у Новом Саду (Србија)
dubravka.lazic@gmail.com

ИСКУСТВО УМЕТНИЧКЕ ПРАКСЕ У НАСТАВИ ТЕОРЕТСКОГ ТИПА: ПРЕДМЕТИ ФОТОГРАФИЈА И РАЗВОЈ ФОТОГРАФСКОГ МЕДИЈА

Резиме: У наставном процесу једног сегмента курикулума студијског програма Фотографија ОАС Академије уметности Нови Сад се, као наставник (*inter alia*) предмета Фотографија и Развој фотографског медија, суочавам са чињеницом да је често потребно применити знања и искуства стечена током дугогодишње активне излагачке делатности из области фотографије са знањима стеченим током образовања и рада из области науке о уметностима. Специфичности методолошког приступа које је неопходно применити током реализације ова два предмета се у великој мери разликују, али је евидентна и потреба за заједничким приступом приликом појашњења појединих сегмената предвиђених наставним планом. Питања различитих/сличних методолошких модалитета (у настави предмета који су заступљени као уско стручни на студијском програму Фотографија) се тичу наставничког приступа предметима који припадају пољу уметности, али који се по својој структури (типу предмета) разликују као уметнички и теоретско-уметнички. Употреба различитих метода (показивачке, сазнавања кроз праксу, индивидуалног приступа и сл.) представља константу у наставном процесу, али је њихов садржај (као и садржај самих предмета) у уску вези са индивидуалним приступом студентима и, као такав, представља варијабилу наставног процеса, постављајући питање његове структуре и константе. Поред тога, лично искуство наставника (уметнички сензибилитет, искуство, излагачка пракса) у великој мери је интегрисано у предочавање садржаја предмета током наставног процеса али се оно не може дефинисати као методолошка категорија. Све ово представља посебан изазов савремене образовне праксе у пољу уметности, као и потребу за даљим истраживањем и анализом ових специфичности, зарад синтезе потенцијално нових закључака који би могли додатно појаснити или обогатити педагошки рад у оквиру наставе уметничких предмета.

Кључне речи: уметнички и теоретско-уметнички предмети, Фотографија, Развој фотографског медија, искуство уметничке праксе, методолошки приступи.

САМОРЕФЛЕКСИЈА КАО ОСНОВНА НАСТАВНА ВЕШТИНА ВИСОКОШКОЛСКИХ НАСТАВНИКА

Резиме: Компетенције наставника на свим нивоима образовања увек су актуелно питање образовне политике и наставне праксе, а захтеви су стално присутни и нарастајући. Од високошколских наставника се очекује и то да буду у стању да препознају и одговоре на потребе својих студената, и да се носе с изазовима који се пред њих постављају. Пандемија вируса је наставни процес из ученичког модела померила у хибридни или модел реализације наставе на даљину. Иако је подучавање доминантна активност наставника, учење је наставничкој професији инхерентан процес и не можемо говорити о развоју наставних вештина а да не говоримо и о континуираном учењу. Саморефлексија је наставна вештина потребна да би се направио преглед и процена сопствене наставе и да би се она унапредила. Повратна информација има своју пуну педагошку и дидактичку функцију онда када је користимо ради побољшања наставног процеса, а може изостати или бити погрешно интерпретирана у условима наставе на даљину. Истраживање је реализовано на Академији ликовних уметности Универзитета у Сарајеву у академској 2019/2020. години на настави Методике ликовног васпитања и образовања која је реализована у виду наставе на даљину. Циљ је био опажање унутрашњих процеса као реакције на новонастале околности и саморефлексија њиховог утицаја на наставни процес. Теоријска анализа, дескриптивна метода и метода анализе садржаја, вођење дневника наставника и студената су истраживачке методе и технике које су коришћене. Анализа података који су добијени из дневника показала је да су и наставник и студенти доживели цели спектар емоција током реализације наставе на даљину, да су фактори из окружења (пандемија, дневне вести, затвореност, изостанак активности, недостатак социјалних активности и уобичајених контаката), јако утицали на мотивацију студената, расположење и спремност за учење, а последично се рефлектовали у наставничком дневнику кроз забринутост и питања о томе како наставу учинити другачијом и флексибилнијом како би изашла у сусрет потребама студената. Овакав научни поступак, између остalog, резултираје бољим планирањем у наредном семестру уз веће фокусирање на салутогенезу кроз различите интерактивне наставне активности.

Кључне речи: високошколска настава, наставник, дидактика, методика, истраживачки дневник.

др Мирјана Николић, професор струковних студија, Психологија, Висока школа струковних студија за васпитаче и пословне информатичаре - Сирмијум, Сремска Митровица (Србија)
мр ум. Соња Алмажан, докторанд, Докторске академске студије, Методика наставе
Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду (Србија)
дипл. лик. умет. Живана Мијаиловић, мастеранд, Сликарство, Факултет ликовних уметности,
Универзитет уметности у Београду (Србија)
vs.mirjana.nikolic@gmail.com

РАЗВИЈАЊЕ КОМПЕТЕНЦИЈА СТУДЕНТА БУДУЋИХ ВАСПИТАЧА ЗА ПРУЖАЊЕ ПОДРШКЕ ДЕЦИ ДАРОВИТОЈ ЗА ЛИКОВНУ УМЕТНОСТ

Резиме: У области ликовне уметности поједина деца још од раног узраста показују изразите вештине и повишено интересовање у процесу креирања својих продуката. Претходна истраживања су указала да су васпитачи мишљења да лако препознају децу која су даровита за ликовну уметност, али да им недостају компетенције у раду са њима. Због тога, боља припрема студената будућих васпитача представља један од важних задатака у оквиру њиховог иницијалног образовања. У току реализације предмета Рад са даровитом децом на мастер студијама у Високој школи за образовање васпитача у Сремској Митровици реализовано је акционо истраживање које је имало за циљ: 1) унапређивање наставне праксе предмета у подручју ликовне даровитости; 2) развијање компетенција студената за рад са даровитом децом у овој области. Прва фаза истраживања подразумевала је испитивање потреба студената и заједничко промишљање о начинима увођења промена у наставу. Резултати анкетирања су указали да је студентима потребно да имају јасне смернице и упутства која би им помогла да препознају даровито дете, а да им у креирању плана додатне подршке треба стручна помоћ предметног професора и стручњака из дате области. У другој фази пет студената је на основу припремљеног водича израдило студије случаја деце даровите у области ликовне уметности. Уз подршку предметног професора рађена је анализа садржаја студија случаја, уочене су индивидуалне разлике међу децом која су препозната као даровита за ликовну уметност и дефинисане потребе за подршком. Организована је радионица за студенте на којој су наставник примењене уметности и сарадник из области ликовне културе приказивали различите технике цртања, вајања, бојења и дискутовали са студентима о пожељним начинима подстицања креативног израза код деце. Евалуација акционог истраживања спроведена фокусгрупним интервјуом са студентима и скалом процене које су попунили наставници указала је на вишеструке добити по питању дефинисаних циљева, као и на потребе и начине даљег унапређивања наставних и ваннаставних активности у овој области.

Кључне речи: ликовна уметност, даровитост, мастер студенти, акционо истраживање.

др / маст. лик. ум. Милица Војводић Савић, асистент са докторатом, Методика ликовног васпитања и образовања / Графика

др ум. Јелена Средановић, доцент, Графика

Ликовни департман, Академија уметности, Универзитет у Новом Саду (Србија)

mlcvojvodic@yahoo.com

МОГУЋНОСТИ ПРИМЕНЕ ПРИЛАГОЂЕНИХ ГРАФИЧКИХ ТЕХНИКА У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ ПРОЦЕСУ

Резиме: Познавање својства и начина употребе различитих техника и материјала један је од услова за ликовно изражавање деце и младих. Једно од ликовних подручја са којим би деца током школовања требало да се упознају јесте уметничка графика путем које се развија дечји ликовни израз и низ драгоцености особина. Нажалост, графика је због своје техничке сложености често запостављена у васпитно-образовној пракси у поређењу са другим медијима. Отежавајућу околност представља и чињеница да највећи број традиционалних графичких техника не испуњава безбедносне услове, али и предрасуда да је за бављење графиком неопходна скупа опрема. Истина је да деца могу користити велики број графичких техника уколико су оне безбедне и прилагођене узрасним могућностима, за шта наставници морају бити адекватно едуковани, а чему доприносе различити програми стручног усавршавања. У раду је представљен програм обуке под називом „Уметничка графика и дечје ликовно стваралаштво“ намењен наставницима који са децом и младима реализују ликовне активности. Програм је акредитован од стране Министарства просвете Републике Србије на период од три године, а спроводи се под покровитељством организације Пријатељи деце општине Нови Београд и у сарадњи са професорима и асистентима Академије уметности у Новом Саду. У протеклом периоду реализован је низ обука којима се код полазника развијају компетенције за ужу стручну област са фокусом на подизању нивоа методичких знања релевантних за бављење графиком у школским условима. Обука има за циљ развијање компетенција наставника за примену прилагођених графичких техника као што су картон штампа, графика белих линија и куhiњска литографија. На овај начин, посредством едукованих наставника, деца и млади добијају прилику да се упознају са карактеристикама графике као ликовног медија, као и са њеним настанком и развојем. Активним учешћем у изради графике унапређују индивидуалне способности и креативне потенцијале, чулну осетљивост и дивергентно мишљење. Такође се очекује да ће програм дугорочно допринети промоцији и популаризацији графике и развоју младе публике у области ликовних уметности.

Кључне речи: графика, прилагођене графичке технике, дечје ликовно стваралаштво, наставничке компетенције, стручно усавршавање наставника.

Велика мека форма 5,
вунени штоф и уљани пастел,
170x120 цм, 2017.

Velika meka forma 5,
vuneni štof i uljani pastel,
170x120 cm, 2017.

Large soft form 5,
woolen fabric and oil pastel,
170x120 cm, 2017

5.

УМЕТНИЧКА ПЕДАГОГИЈА И ИНКЛУЗИВНА ОБРАЗОВНА ПРАКСА

др Ведрана Марковић, доцент, Солфеђо и Методика наставе солфеђа
дипл. теор. умет. Тамара Сенић, мастеранд, Одсек музичке педагогије
Музичка академија у Цетињу, Универзитет Црне Горе у Подгорици (Црна Гора)
vedranam@ucg.ac.me

КРЕАТИВНИ И РАЗВОЈНИ ПОТЕНЦИЈАЛИ ИНКЛУЗИВНЕ МУЗИЧКЕ НАСТАВЕ У ОСНОВНОЈ ШКОЛИ

Резиме: У оквиру наставе Музичке културе ученици стичу трајна знања и вештине неопходне како за духовни развој, тако и за развијање когнитивних, емотивних, социјалних и сензомоторних вештина. Као такав, предмет Музичка култура има важну улогу у развоју деце са посебним образовним потребама. Уважавајући развојне карактеристике деце наведене популације, али и њихове едукативне потребе, музички педагози морају прилагодити деци, не само наставне садржаје, већ и наставне методе. У раду се представљају методски поступци који се могу користити у наставној пракси Музичке културе у основним школама, с акцентом на употребу музичких игара и свирање на инструментима Орфовог инструментаријума – као пут спонтаног учења. Учинак поменутих методских поступака се огледа у променама понашања, интересовања и мотивације коју су испољили ученици са интелектуалним потешкоћама четвртог и шестог разреда основне деветогодишње школе „Штампар Макарије“ у Подгорици, а чији је развој праћен од стране школског психолога и педагога дужи временски период, као и од персоналног асистента у настави. Промене се огледају пре свега у виду појачаног интересовања и мотивације, као и интензивнијег доживљаја музике. Наставни процес који се одвија кроз музичке игре довео је и до приметних разлика у комуникацији, социјалним и емотивним односима. Циљ рада јесте да укаже на могуће методске поступке приликом рада са децом са интелектуалним потешкоћама и резултате таквог рада, али и да пружи подршку музичким педагозима који се у свом професионалном раду сусрећу са ученицима са посебним образовним потребама, а који у току свог школовања нису стекли никаква знања из области инклузивног образовања и дефектологије.

Кључне речи: ученици са посебним образовним потребама, предмет Музичка култура, инклузија, музичка игра, Орфов инструментаријум.

mr ум. Босиљка Зиројевић Лечић, редовни професор, Сликарство
Ликовни департман, Академија уметности, Универзитет у Новом Саду (Србија)
bosiljkazirojevic@gmail.com

ИСКУСТВА РЕАЛИЗОВАНИХ ПРОЈЕКАТА НА ТЕМУ ИНКЛУЗИВНОГ РАДА – МОГУЋНОСТИ ЗА САРАДЊУ СТУДЕНАТА УМЕТНИЧКИХ СТУДИЈА И ОСОБА СА СМЕТЊАМА У РАЗВОЈУ И ИНВАЛИДИТЕТОМ, КРОЗ КРЕАТИВНО ИЗРАЖАВАЊЕ У ОБЛАСТИ ЛИКОВНЕ УМЕТНОСТИ

Резиме: Током активне сарадње Академије уметности и ШОСО „Милан Петровић“ у Новом Саду, већ више од десет година, кроз различите пројекте, успешно се спроводи заједнички уметнички рад младих уметника (студената) и особа са сметњама у развоју и инвалидитетом. Последњи реализовани пројекат те врсте, под називом Уметничко стваралаштво као начин инклузије, био је део истраживачко-уметничких пројекта за 2017. годину (на конкурсу Покрајинског секретаријата за високо образовање и научноистраживачку делатност). У оквиру овог пројекта, заједнички рад групе студента Академије уметности и ученика школе „Милан Петровић“ одвијао се у атељеима Академије, а уз надзор стручних лица школе и професора Академије који су водили цео процес креативног рада свих учесника радионице. Током заједничког рада у уметничком стварању, студенти Академије су перманентно развијали и усвајали специфична педагошка знања и методе рада у домену ликовног и креативног изражавања. Они су активно пратили рад гостујућих ученика, упућивали их у различите технике, подстицали експериментисање и превазилажење усталењених образца уметничког рада. Истовремено, ученици школе „Милан Петровић“ позитивно су одреаговали, у техничком и креативном раду сви су изузетно напредовали, што су испратили и наставници и стручњаци школе, који су свакодневно пратили њихов рад. Реализовани уметнички радови, прикупљена искуства током заједничког рада, као и након завршеног пројекта (путем анкете и разговора, размене искустава између свих група учесника: студената, гостујућих ученика, професора и стручњака школе), сагледавање и систематизација свих релевантних података и искустава; сав добијени материјал је послужио као основа за формирање базе података – практичне студије која може бити одличан темељ за наставак рада на будућим, сличним пројектима, као и на конципирању програма на Академији уметности за специфичне курсеве едукације у области ликовне уметности, који ће особама са сметњама у развоју и инвалидитетом омогућити да унапреде стицање нових знања и вештина у домену креативног уметничког рада.

Кључне речи: инклузија, ликовна уметност, специфична педагошка знања, студенти Академије уметности, пројекти.

маст. антроп. / маст. муз. умет. Џулин Сидик, истраживач, Антропологија развоја /
Музичка уметност - композиција
RoundGlass LLC, Светска академија уметности и науке, Белви, Вашингтон
Департман у Лондону (Велика Британија)
jnsiddique@gmail.com

КУЛТУРНО АНГАЖОВАНА ПЕДАГОГИЈА, НАУКА О ЗВУКУ И МУЗИКА КАО СОЦИЈАЛНА ПРАКСА: РАЗВОЈ НОВОГ КУРИКУЛУМА И НАСТАВНИХ МЕТОДА ЗА ИНКЛУЗИВНИЈИ СИСТЕМ МУЗИЧКОГ ОБРАЗОВАЊА

Резиме: Све музичке традиције потичу из историјског контекста, а слично томе сви школски програми музичког образовања потичу из контекста своје музичке традиције. У данашњем свету постоји растућа мигрантска популација у којој је сваки тридесети човек мигрант, при чему је само Европа прихватила више од 82 милиона миграната (Извештај Уједињених нација о светској миграцији). Поставља се питање зашто се инклузивно образовање и културно ангажована педагогија, и поред све бољег разумевања њихове релевантности и значаја, ипак не примењују. Признати музички програми као што је, на пример, програм Међународне матуре (International Baccalaureate Program (IB)), још увек поистовећују разнолике музичке традиције са „музиком света“ (world music). Западна теорија музике, техника и извођење и даље доминирају у IB програму, као и у програмима Општег средњошколског образовања у Енглеској, Велсу и Северној Ирској (General Certificate of Secondary Education (GCSE)) и Удруженог одбора краљевских музичких школа (Associated Board of the Royal Schools of Music (ABRSM)). „World music“ остаје споредан предмет наставног програма, упркос све већој релевантности и потреби за свеобухватнијим музичким образовањем. Хијерархија унутар наставног програма ставља у подређени положај различито порекло и разноврсне музичке вештине и таленте. Уколико изоставимо контекст традиције из курикулума и ако се не бавимо пореклом ученика, онемогућавамо смислено учење и боље исходе учења. Предлажем 3 суштинске промене како бисмо се системски позабавили инклузијом и омогућили да боље истражимо предности које различитост може донети музичком образовању.

1. Наставници који усвајају приступ и став сарадника у учењу (ко-ученик). Ово подразумева да се сопствено порекло као и садржај предавања ставе у контекст. Нико није стручњак за различитост. Стављањем садржаја у контекст и усвајањем става ко-ученика, можемо створити окружење за укључивање различитости кроз смислено учење.

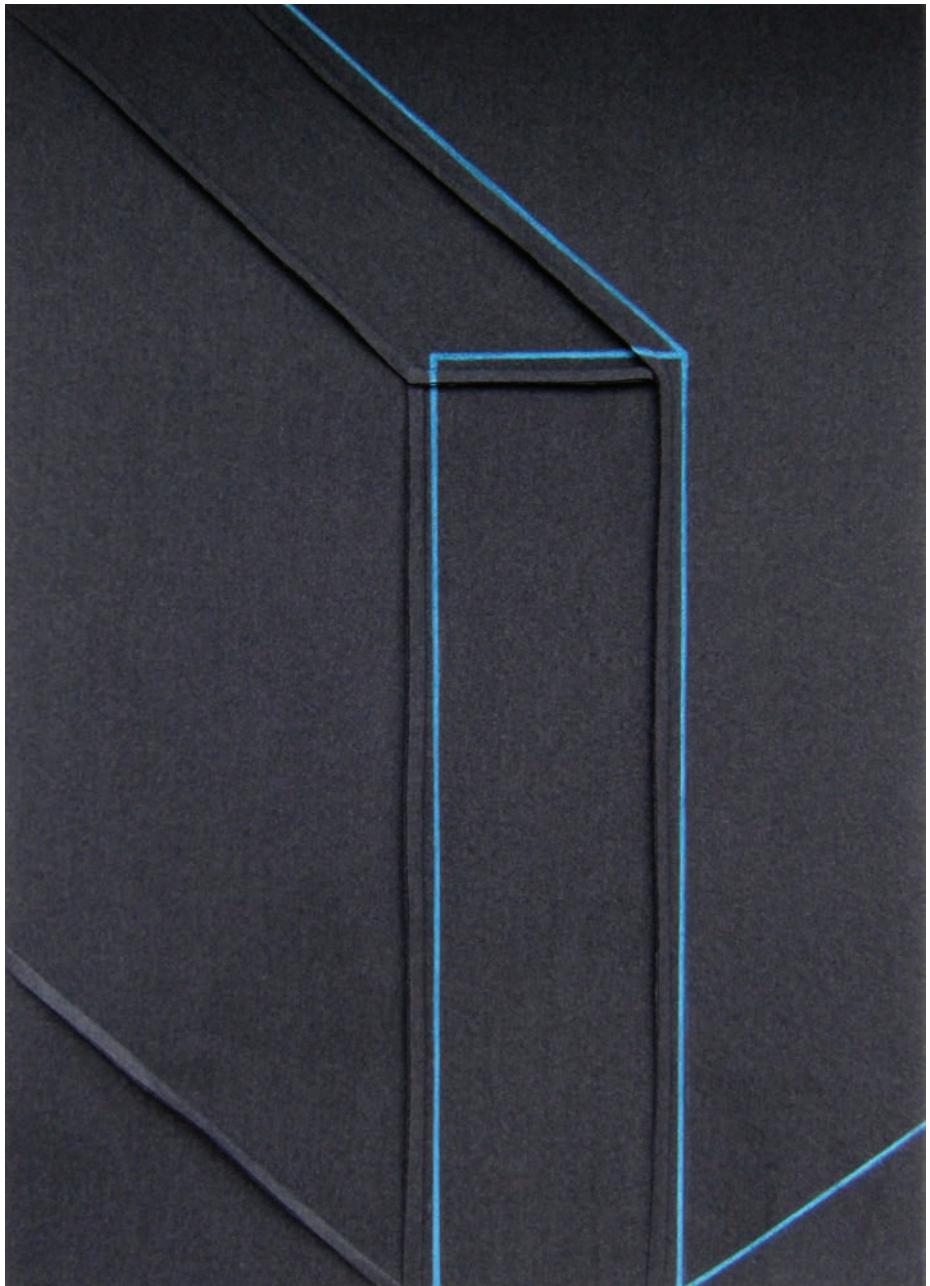
-
2. Развијање нових оквира курикулума који би омогућили корелацију различитих видова музичке праксе. Разноликост и инклузија остаће „споредна питања“ све док различитост не постане део наставног плана и образовног система. Изложићу оквир за нови музички курикулум заснован на науци о звуку и модалитетима извођења у контексту. Уз науку о звуку као обједињујући фактор и схвтање различитих облика музицирања као различитих модалитета извођења у контексту, можемо успоставити два носећа стуба која пружају ослонац развоју новог музичког курикулума способног да препозна, укључи и системски употреби различите форме музичких вештина и компетенција.
3. Постављање ученика у средиште (радије него строги курикулум). Сврха развоја курикулума који допушта различите облике музичких вештина и музичке праксе је да омогући да се садржај боље прилагоди свеобухватним потребама узраста и развојне фазе ученика. Радећи са различитим модалитетима музицирања у контексту и уједињујући их кроз музичку теорију засновану на науци о звуку, можемо започети са стварањем курикулума који је универзалан, али који ипак има капацитет да обухвати разнолике музичке традиције, и негује различите музичке вештине и таленте. Радећи на овај начин, од случаја до случаја можемо бирати музичке модалитете и музичке праксе који су најрелевантнији и најзначајнији за раст и развој ученика. Овај нови оквир покушава да се позабави системским факторима који спречавају укључивање у образовање, али истовремено пружа узбудљиве истраживачке могућности за поновно откривање теорије музике и све веће изгледе за подршку когнитивном развоју ученика.

Кључне речи: различитост, инклузија, нови курикулум, наука о звуку, музика као друштвена пракса, културно ангажована педагогија, системске промене у образовању.

Велика мека форма 1,
вунени штоф и уљани пастел,
170x120 цм, 2017.

Velika meka forma 1,
vuneni štof i uljani pastel,
170x120 cm, 2017.

Large soft form 1,
woolen fabric and oil pastel,
170x120 cm, 2017

6.

СОЦИЈАЛИЗАЦИЈА И ЕМАНЦИПАТОРСКЕ ПРАКСЕ У ОБРАЗОВАЊУ НА ПОЉУ УМЕТНОСТИ

Теодора Филиповић, апсолвент, Историја уметности
Филозофски факултет, Универзитет у Београду (Србија)
yukimomochi@gmail.com

КУЛТУРНИ ИДЕНТИТЕТ И ЕМАНЦИПАТОРСКЕ ПРАКСЕ У САВРЕМЕНИМ ОБРАЗОВНИМ КОНЦЕПТИМА

Резиме: Патримонијум, као епистемиолошка детерминанта појма наслеђа представља оквир проучавања културног идентитета појединца, групе или читаве заједнице којом се баве различите научне дисциплине. Циљ овог рада је да се кроз теоријску анализу савремених уметничких репрезентација, васпитно-образовних тенденција и друштвених појава као што су мас-медији, идентификују фактори који утичу на ове глобалне процесе, као и реперкусије на аутентичан културни идентитет и наслеђе једног друштва, а које се, на првом месту, негује путем образовања, уметности и културе. Позитивни аспекти који су идентификовани односе се на размену искустава различитих културних групација, развој интеркултуралности, емпатије, толеранције и уважавање различитости, док се као негативни утицај издвоји актуелни друштвени феномен, као што је потискивање колективног искуства и архетипских културолошких образаца утврђених у свест и индентитет једног друштва. У светлу добијених резултата овај рад указује на појаву савремених глобалистичких тенденција које имплицирају асимилацију аутентичног у глобални универзални културни образац, при чему треба истаћи важност очувања аутентичности културног идентитета, не као фактора конфронтације и конзервативизма, већ комплементарности са различитошћу, грађећи мрежу мултикултуралних концепата кроз еманципаторске образовне праксе.

Кључне речи: културни идентитет, патримонијум, глобализација, еманципација, образовање, уметност.

маст. психол. / маст. прим. умет. Ана Голубовић, стручни сарадник - истраживач
Психологија раног развоја / Примењена уметност - Керамика
Мултикултурална предшколска установа, Лайпциг (Немачка)
golubovic.ana90@gmail.com

ЕФЕКАТ ОСТРАЦИЗМА НА ВЕЛИЧИНУ ФИГУРЕ МЕРЕНО КРОЗ ДЕЧЈЕ ЦРТЕЖЕ У СРПСКИМ УРБАНИМ И РУРАЛНИМ ЗАЈЕДНИЦАМА*

Резиме: људска фигура се често појављује у дечјим цртежима. Као један од елемената цртежа - величина фигуре коришћена је у многим међукультурним студијама за истраживање хијерархије и значаја друштвених односа из дечје перспективе. Према претходним студијама, деца имају тенденцију да преувеличавају фигуру са позитивним особинама, особу на вишеј позицији (нпр. учитељ, родитељи) и ону која им је друштвено важна. Цртежи и подаци су прикупљени у оквиру студије спроведене од стране Стенгелин, Голубовић, Топе, Овер и Хаун (2021). У три различите српске заједнице (Београд, Пожаревац и Костолац), 116 деце узраста 3-5 година гледало је контролне или видео снимке острацизма. Задатак је био да нацртају себе и пријатеља. Као мера афилијације узета је раздаљина између две фигуре, као и време и сложеност цртежа. Резултати су открили да се разумевање острацизма повећава са годинама и да реакција варира међу културама. Циљ ове студије је да истражи ефекат острацизма на величину људске фигуре у колективистичком друштву. Претпоставља се да ће деца у експерименталној групи (острацизам) себе нацртати као мању фигуру у односу на свог пријатеља. Штавише, величина фигуре ће се разликовати између урбаних и руралних подручја. Поред тога, девојчице ће цртати веће фигуре од дечака. Висина фигуре измерена је између две најдуже тачке на вертикалној оси, а ширина између две најшире тачке на хоризонталној оси. Резултати показују да није било значајне разлике између средњих вредности у острацизму и контролним условима, нити између фигура нацртаних од стране дечака и девојчица. Међутим, постојао је утицај града на наше зависне варијабле. Деца у Београду (урбano подручјe) цртала су веће фигуре себе и пријатеља него деца у Костолцу (рурално подручјe). У поређењу са Београдом, ширина фигуре пријатеља била је мања у Пожаревцу, као и обе фигуре у Костолцу. Студија доприноси бољем разумевању цртежа предшколске деце у колективистичком друштву.

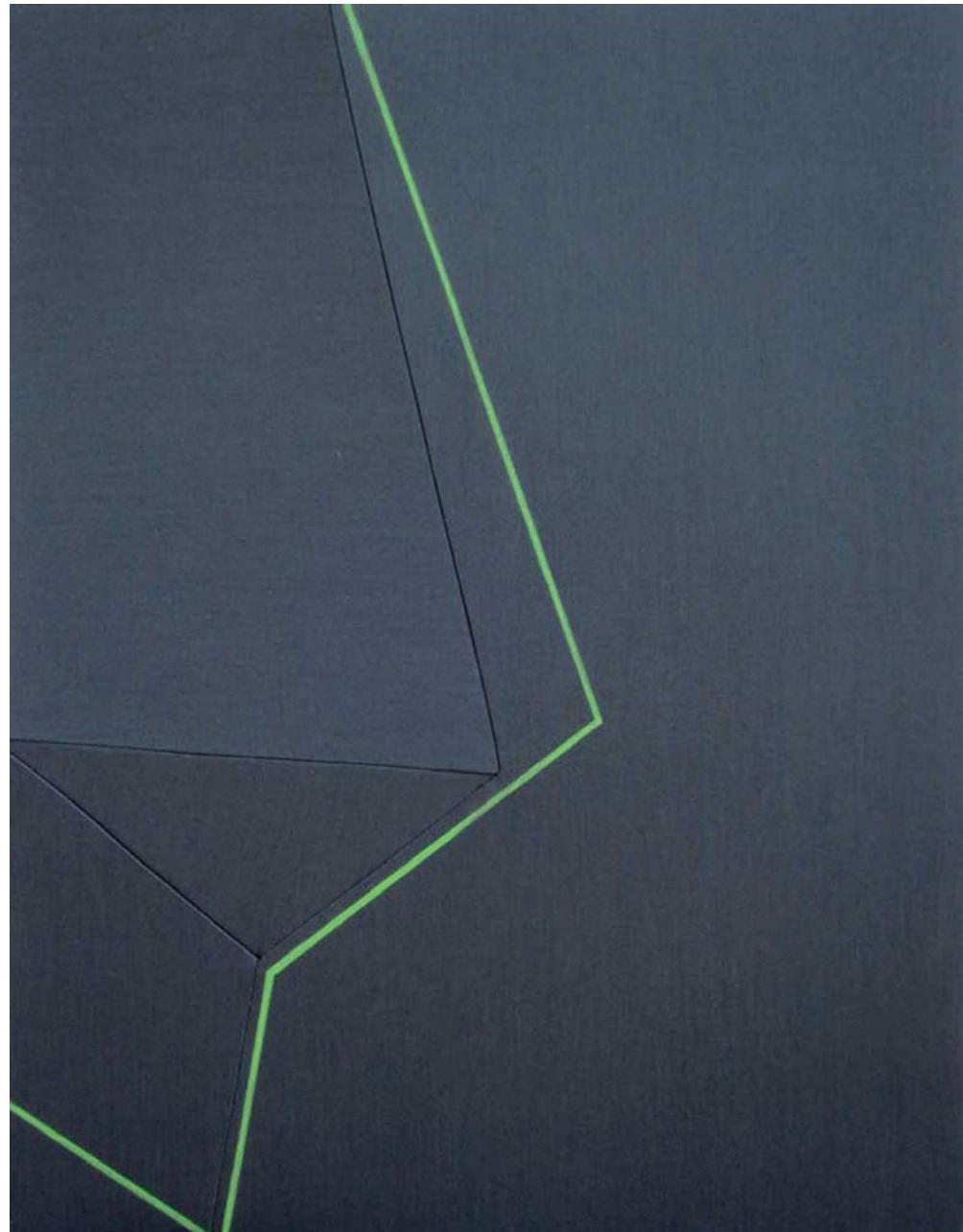
Кључне речи: острацизам, дечји цртежи, величина фигуре, Србија, колективистичко друштво.

*Stengelin, R., Golubović, A., Toppe, T., Over, H., & Haun, D. B. (2021). *Priming third-party ostracism does not lead to increased affiliation in three Serbian communities.*

Зелена мека форма 2,
текстил, 80x60 см,
2016.

*Zelena meka forma 2,
tekstil, 80x60 cm,
2016.*

*Green soft form 2,
textile, 80x60 cm,
2016*

7.

КРЕАТИВНОСТ И МОТИВАЦИЈА – ОБРАЗОВНИ ПРИСТУПИ И ДОМЕТИ

др Владимир Кудрјавцев, редовни професор, Психологија
Московски градски педагошки универзитет, Москва (Русија)
vtkud@yandex.ru

МАШТА И ИМИТАЦИЈА

Резиме: Већ најједноставнији облик људске маште је „дvosобан“. Ову слику је предложио Мајкл Кол (Michael Cole), коју ћемо покушати да развијемо. Седећи у једној соби, примећује Кол, можете замислiti другу у којој заправо нисте, а нисте ни били. Али то је управо зато што сте у стању да се замислите у соби која уопште не постоји и која тек треба да се изгради. Још нема собе, али као да већ јесте у њој. Али шта ћете бити када (само у свом уму) направите собу, није мање важно питање од тога каква ће бити соба. Ако није и важније. Књишки пример: дете види штап, оседла га, а оно је већ коњ. Али и оно само је већ јахач. То значи да је дете прво видело штап очима јахача и само због тога настала је „магија“. А онда - на коме ће јахати; ко: каубој, Индијанац, коњаник, спортиста, циркуски уметник, какве ће заплете ове слике „подстаћи“, које ће околности из стварног живота, увек јединствено доживљене, „привући“ ови сценарији (у игри су могуће супротности - дете ће пронаћи своју слику у датој причи, али механизам је исти); остаје да се нагађа. Да, дете само не зна све. Само кроз машту човек може да живи у колективној „кући људске културе“. Парадоксално, имитација захтева пуно маште. Осим ако је, наравно, не побркate са површним копирањем кривих линија и квачица туђег „текста о понашању“. Заиста, да бисте имитирали, треба да уђете у слику („у слици“, рекао би филозоф Е. В. Иљенков) онога кога имитирате. Нека, не до саме „дубине“. Али толико да бар „у првом приближавању“ стварност види његовим очима, да се бар магловито осети у њој и доживи је као своја осећања. А ако се ипак појави задатак да „преварите“ - да вас не препознају споља, то значи да и са друге „стрane“ треба да погледате себе, имитатора. Ово је немогуће без маште. Копирање и „превођење уласком у лик“, су различити механизми. Ово се односи не само на „имитацију слике“, већ и на „имитацију модела“. „Енгр је желео да опонаша Рафаела, али је постао Енгр. Сезан је желео да опонаша Пусена - испоставило се да је постао Сезан“, пише Салвадор Дали. Да, и он сам, већ „успешни Дали“, провео је сате у Лувру, копирајући Вермера. Попут студента. Желећи да продре у тајне Вермера, којег је, заједно са Веласкезом, ставио изнад свих уметника. Дали није баш волео „изме“ - рецимо реч „модернизам“ (а на „надреализам“ је гледао с иронијом). И још више, није намеравао да сруши „класицизам“. Његов естетски програм био је природан колико и амбициозан: „подићи савремену уметност на ниво класике“. Дали на једном другом месту позива: „Уметниче, копирајте! Увек ће остати нешто ваше“. Кључна реч овде је уметник. Исто тако, дете, опонашајући одраслу особу, спонтано настоји да открије „тајне“ пунолетства које су за њега споља видљиве и сврсисходне. Па чак и супротстављање одраслој особи бунтовном адолосценту је начин да из одраслог извуче ове „тајне“, које као одрастао у другачијој, стабилној ситуацији не жури да подели. Тинејџерска побуна само је екстремни облик интеграције у заједницу одраслих, сматрао је водећи психолог Д. Б. Елкоњин. Кроз „побуну“ повезују се времена - и у уметности и у животу. Снагом маште.

Кључне речи: машта, имитација, стваралаштво.

др Ана Марјановић Шејн, научник, Педагогија
Филаделфија (Сједињене Америчке Државе)
anamshane@gmail.com

МОГУЋНОСТИ И ИЗАЗОВИ ДИЈАЛОШКОГ ПРИСТУПА УМЕТНИЧКОМ ОБРАЗОВАЊУ У КОНВЕНЦИОНАЛНИМ ШКОЛАМА

Резиме: У свом раду представљам један дијалошки ауторски приступ уметничком образовању. Дискутујем о савременим приступима уметничком образовању и могућностима које ти приступи пружају уметничком образовању као процесу који води ученике ка разумевању (самог) смисла. Десет разлога због којих би уметност требало да се учи у школама, које је разрадио један од најпознатијих америчких визионара у уметничком образовању, Елиот Ајзнер (Eisner, 2008), сажети су у четири опште дефинисана циља подучавања уметности. Такође, представљам четири приступа настави уметности које су у току једног семестра формирали моји студенти, будући учитељи/учитељице у низим разредима основне школе. Затим расправљам о главној тврдњи дијалошке педагогије да се образовање увек одвија кроз дијалог - као медијум и процес у коме саговорници формирају смисао и значења онога о чему разговарају или о чему комуницирају. Према речима Јуцина Матусова (Eugene Matusov), нема образовања ван дијалога, питање је само какав смисао образовни дијалог има за учеснике (Matusov, 2009). Матусов и ја претпостављамо да прави дијалог може да се успостави онда када се саговорници односе једни према другима као равноправне свести (Bakhtin, 1999), које препознају и уважавају једне друге, озбиљно разматрајући мисли и гледишта својих саговорника. Потом, предлажем и расправљам о четири главне карактеристике и претпоставке дијалошког ауторског приступа креативности, упоређујући тај приступ са конвенционалним приступима. На основу ранијег чланка који смо објавили Матусов и ја (Matusov & Marjanovic-Shane, 2016), тврдим да дијалошки приступ креативности издава четири аспекта сваке креативне дијалошке интеракције: аспект адресивности, егзистенцијални аспект, аксиолошки (вредносни) аспект и коначно културолошки (мета-аксиолошки) аспект. Ова четири аспекта креативности илуструјем описујући један креативни ауторски дијалог између маледевојчице (од 3 године) и уметничког процеса њене мајке/уметнице /учитељице. На крају рада, позивам читаоца у дијалог о могућностима и изазовима које Ајзнер и приступи мојих колега, наставника будућих учитеља/учитељица, пружају за развој дијалошког ауторског уметничког образовања, значајног за ученике конвенционалних школа.

Кључне речи: уметничко образовање, креативност, дијалошко ауторско образовање.

др Моника Милер, редовни професор, Уметничко образовање
Институт за музику, уметност и спорт, Универзитет за образовање, Лудвигсбург (Немачка)
miller@ph-ludwigsburg.de

РАЗВОЈ УМЕТНИЧКИ НАДАРЕНЕ ДЕЦЕ: РЕЛАЦИОНО-АНТРОПОЛОШКИ ПРИСТУП ТАЛЕНТИМА

Резиме: Чланак фокусира предиван распон људске креативности и даровитости. „Таленат“ као тема је образовни „изазов“ у области уметничког и научног истраживања. Тема уметничке даровитости и даље се сусреће са великим опрезом или чак одбацивањем међу академцима уметничког образовања. У овом чланку се даровитост разматра као (уметнички) образовни изазов. Текст има за циљ расправу о терминима „даровитост“ и „промоција даровитости“ усред антрополошке и релационе теорије уметничког образовања. Могу се наћи две централне тачке: Прво, даровитост која се посматра као способност може се ставити у контекст учења и вежбања. То резултира могућношћу израде луцидних задатака за час уметности који су структурирани према наставном програму. Друго, значај личног и међуљудског узбуђења у наставним ситуацијама као и значај интересовања за одређени уметнички домен постају видљиви током учења.

Релационо-антрополошка теорија талента базира се на три димензије, које се морају динамички посматрати: надарено дете (1) поравнава се са одређеним културним циљевима, развија тежњу и енергију у одређеном смеру; (2) развија чврст однос према одређеним стварима, односно интересу; (3) ентузијазмом се повезује са другим предметима – узорима и наставницима.

Релациона димензија (1): таленат као покретач особе

Талентована деца са собом доносе сопствене образовне потребе и спремност да уче. Уметничко васпитање се мора на томе градити. Специфични циљ ове образовне потребе и воље за учењем је у великој мери антрополошки и културолошки оправдан. На пример, адолосценти желе да могу да реализују своју „реалистичну“ представу када се баве темама које су им важне, попут односа, природе итд. Они такође теже да савладају уметничке технике.

Релациона димензија (2): Интересовање особе за неку ствар

Друга диспозиција усидрена у личности коју је идентификовао Шулц је оно што он назива „диспозицијом усмерења“ (Schulz, 1988). Израз усмерена диспозиција описује аспект да је надарена личност намерно оријентисана ка једном или барем само неколико кохерентних сликовних подручја. Посебну преданост – фокус на циљ, тему или дисциплину, тј. „домен“ – Ренцули (Renzulli, 2002) је такође навео као једну од шест особина личности надарене особе. Ренцули описује преданост као „романсу са темом или дисциплином. Када је појединац страствен према некој теми или дисциплини, развија се права романса коју карактеришу снажне емоције и жеље. Страст ове романсе код младих људи често постаје слика будућности и даје мотив за дугорочну посвећеност некој активности“ (Рензулли 2002). У том погледу, таленат се може схватити у смислу потенцијала и његове реализације у натпресечном перформансу. У релацијско-антрополошком приступу талентима овај интензиван однос између себе и ствари сматра се предусловом за образовне процесе талентованих људи. Образовно искуство започиње интересовањем за предмет, који је конкретизован кроз укључивање специфичног за предмет.

Релациона димензија (3): ентузијазам међу особама

Из релационо-антрополошког разумевања талента, ентузијазам се такође види као основни мотор „талента“. Мото „бити одушевљен и надахнут“ није само пресудан за лекције даровитих, већ је то и општи педагошки приступ. С једне стране, ово утиче на целокупно релационо поље наставе уметности, с друге стране, јасно нам показује да је „таленат“ одговорност наставника. У процесима подучавања и учења наставник игра важну улогу јер је одговоран за процесе демонстрирања, објашњавања и комуникације. Овај ентузијазам који потиче од наставника мора се разумљиво делити; он мора „повући ученика из његове предметне улоге до одређене тачке“ (уп. Sowa, 2019).

Кључне речи: таленат, креативност, даровитост и учење, дидактика промоције даровитости, вежбање, узбуђење, утицај на променљиве.

др Бојана Шкорц, редовни професор, Психологија
Одсек за теоријске предмете, Факултет ликовних уметности, Универзитет уметности у Београду (Србија)
bskorc@yahoo.com

КАКО СТУДЕНТИ УМЕТНОСТИ ПРОЦЕЊУЈУ ПОСЛЕДИЦЕ COVID КРИЗЕ

Резиме: Ситуација пандемије се појавила као нови изазов пред светском заједницом, а дугорочни ефекти овога нису до краја схваћени. Ипак, са психолошке позиције криза може бити схваћена не само као негативно искуство већ и као прилика за стварање промена и трансформацију. Циљ овог истраживања је био да открије како студенти уметности доживљавају Covid кризу, како виде њене последице по себе и своје уметничко постигнуће. Истраживање је обухватило 63 студента визуелних и музичких уметности са Факултета ликовних уметности у Београду (62.5%) и Академије уметности Нови Сад (37.5%). Родна структура узорка: 73% девојака и 27% младића, просечне старости 21 година. Као инструмент је коришћен упитник формиран за ову прилику који је садржао осам петостепених скала које су мериле студентску процену емоционалне, практичне и опште промене изазване Covid кризом. Поред тога, четири питања отвореног типа су мерила квалитативне аспекте личног искуства кризе. Питања су се односила на промене у свакодневном животу, личну процену последица, лично искуство кризе и на позитивне (трансформативне) аспекте искуства, тј. начине на које криза може да делује позитивно, развојно као јачање резилијентности и личних капацитета. Као што се очекивало, на општем плану је ситуација пандемије снажно погодила свакодневни живот, рутину и праксу ($AS=3.29$, ранг од 1 до 5), промена је доживљена као умерено јака ($AS=2.67$), последице на академско постигнуће се процењују као велике ($AS=3.30$) и оријентисане ка негативном полу доживљаја ($AS=1.82$). Истовремено, задовољство личним постигнућем ($AS=2.71$) и уметничким постигнућем ($AS=3.30$) су у оквиру средине или су остале на вишем нивоу, као слабије погођене. Групна мера јачине емоционалне реакције је „умерено јака“ ($AS=3.14$), док је процена емоционалне реакције на промене личног животног оквира „веома јака“ ($AS=3.68$). Анализа одговора показује да се као најмоћнији негативни фактори наводе социјална изолација, пад мотивације, осећања страха и неизвесности, губитак поверења у институције. Поред тога, виде се и позитивни аспекти кризе као прилике за учење и промену и најчешће се описују као повратак породици и пријатељима, обраћање више пажње на мањи број релација између људи, прилика за уметнички рад као лични активни одговор, повећана интроспекција и интерес за дубље психолошке процесе, „повратак себи“, „звук тишине“, значај реконструкције реалности у којој живимо.

Кључне речи: психолошки аспект кризе, креативно постигнуће, уметничко образовање.

маст. психол. Весна Јањевић Поповић, школски психолог, Психологија
Основна школа „Коста Вујић“, Земун (Србија)
vjanjevicpopovic@gmail.com

ДЕЧЈИ ВИЗУЕЛНИ ИЗРАЗ КАО КРЕАТИВНА ПОДРШКА РАЗВИЈАЊУ ВРЕДНОСНИХ СИСТЕМА

Резиме: Дечји визуелни израз као креативна подршка развијању вредносних система може се показати на два примера, два програма са сасвим различитих крајева света, амерички и руски, користе се истим принципима - материјализације невидљивог – материјализације односа ослањајући се на природну потребу деце и младих да се лакше визуелно него вербално изразе. Оба програма су успешно примењивани у Европи, Америци и Србији у школама и вртићима. Програм Државног универзитета у Ајови (Iowa State University) оснаживања породица је превентивни програм против болести зависности. Оно што суштински издава овај програм је доследна примена принципа развијања и подржавања вредносних система као предуслова здравих стилова живота. Овај програм је специфичан и по томе што се реализују три типа радионица: намењене родитељима, младима и заједничке. Пред младе и њихове родитеље се постављају захтеви визуелног осмишљавања породичног грба, стабла, својих жеља за будућност. Кроз овај креативни процес и размену свих учесника јасније се препознају породичне вредности и посебно јасније се дефинишу животна очекивања и родитеља и младих. Повезаност креативног изражавања и развоја вредности односа према међузависности у природи дата је у програму Н. Н. Вересова „Ми смо Земљани“, који је примењиван у Русији, Финској и Србији. Готово је немогуће развијати лични доживљај, однос, без креативног израза учесника. Схватајући да већина познаје правила и консеквенце понашања, али их из различитих разлога поштује или не, у овом програму се утиче на развој личног односа према окружењу уз коришћење уметничких садржаја. Посебно је значајно стављање деце у ситуације да размишљају, креативно решавају конкретне задатке, визуелно представљају персонификован портрет своје улице, карактеристике кућа везују за становнике, а не за грађевинске карактеристике и слично. Пример активности, када колективни цртеж планете Земље, доцртаван, бogaћen, истраживан месецима симулирано претрпи еколошку катастрофу, емоционално и интелектуално је далеко снажнији од вести, информација, знања у која нису деца и млади емоционално и креативно укључени. Показало се да су ефекти програма који укључују визуелни, лични креативан допринос трајнији. Квалитативна анализа разговора са васпитачима и младима који су прошли ове програме показује значај личног доживљаја и континуираног решавања креативних задатака.

Кључне речи: креативно решавање задатака, лични доживљај, универзални значај развијања вредносних система.

Зелена мека форма 3,
текстил, 80x60 см,
2016.

Zelena meka forma 3,
tekstil, 80x60 cm,
2016.

Green soft form 3,
textile, 80x60 cm,
2016

8.

ПРИМЕНА ИКТ У ОБРАЗОВАЊУ НА ПОЉУ УМЕТНОСТИ

др Миомира Ђурђановић, редовни професор, Методика наставе музичке културе
Факултет уметности у Нишу, Универзитет у Нишу (Србија)
маст. муз. педаг. Маја Ђалић, докторанд, Докторске академске студије, Методика наставе
Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду (Србија)
miomira.djurdjanovic@gmail.com

ДИГИТАЛНИ САДРЖАЈИ У МУЗИЧКОЈ НАСТАВИ

Резиме: Имајући у виду чињеницу да се у последњих годину дана васпитно-образовна пракса на свим нивоима образовања суочава са немогућношћу реализације наставе уживо, а да се од учитеља/наставника очекује додатно ангажовање у проналажењу нових решења којима би се ученици подстицали на активност, ова тема постаје веома значајна за различита истраживања. Информациони развој учитељима, односно наставницима у основној и средњој школи омогућава да своју наставу планирају, припремају и реализују уз неопходно коришћење различитих дигиталних медија како би подстакли динамичност и креативност, али и повећали квалитет наставног процеса. У намери да се испита колико се за процес планирања и реализацију музичке наставе у основној и средњој школи користе дигитални образовни садржаји са интернета, да ли дигитални медиј *YouTube* може допринети квалитету музичке наставе и како учитељи/наставници процењују своје способности за коришћење интернета, спроведено је одговарајуће истраживање. На узорку који су чинили учитељи и наставници музичке културе у току школске 2020/2021. године, применом технике анкетирања испитани су ставови о начину и учесталости коришћења интернета у реализацији садржаја у процесу наставе музичке културе. Према резултатима добијеним након спроведеног истраживања може се закључити да већина испитаника позитивно оцењује примену интернет образовних садржаја, да су мишљења да *YouTube* (амерички веб-сајт за дељење и размену видео датотека) доприноси квалитету музичке наставе, као и да своје дигиталне компетенције вреднују као задовољавајуће.

Кључне речи: Музичка настава, дигитални садржаји, интернет, *YouTube*, музичке дигиталне компетенције, основна и средња школа.

др Војислав Илић, доцент, Методика наставе ликовне културе
Ликовни одсек, Факултет уметности, Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској
Митровици и Одсек за примењену и ликовну уметност, Филолошко-уметнички факултет,
Универзитет у Крагујевцу (Србија)
vilicdva@gmail.com

ПОТЕНЦИЈАЛ ПРИМЕНЕ ИКТ У НАСТАВИ ЛИКОВНЕ КУЛТУРЕ

Резиме: Велика улога сликовних и визуелних информација у данашњем свету изискује све већу потребу за наставом ликовне културе која је „једини стручњак“ у образовном систему и која се бави овим информацијама. Ученици би требало да знају како масовни медији функционишу, а настава ликовне културе има важну улогу да припреми ученике као визуелно писмене и критичке чланове друштва. Повећање потребе за разумевањем и креирањем визуелних порука намеће преиспитивање односа уметности и медија. Развој нових медија отвара нове перспективе за уметничку праксу. Коришћење дигиталних медија је раширено и нови послови се отварају за визуелне уметнике, а ученици са знањем, вештинама и стручношћу у дигиталној уметности и дизајну су добра прилика да, са даљим усавршавањем, комерцијализују стечено искуство и знање. Употреба дигиталних алата као уметничког медија у школама пружа многе јединствене и узбудљиве могућности за неговање вештина потребних у десетом веку. Данас писменост подразумева разумевање визуелних порука, медија и технологија и њихов потенцијал за интеракцију, комуникацију и изражавање, а ученици треба да буду у стању да анализирају, интерпретирају и процењују садржаје са Интернета.

Кључне речи: настава ликовне културе, информационо-комуникационе технологије у образовању.

др Кристињка Селаковић, доцент, Методика наставе ликовне културе

Педагошки факултет у Ужицу, Универзитет у Крагујевцу (Србија)

др ум. Александар Митровић, докторанд, Докторске академске студије, Методика наставе

Учитељски факултет, Универзитет у Београду (Србија)

selakovick@gmail.com

УПОТРЕБА ВИРТУЕЛНИХ МУЗЕЈА/ГАЛЕРИЈА УМЕТНОСТИ У НАСТАВИ ЛИКОВНЕ КУЛТУРЕ У ЦИЉУ ОЧУВАЊА КУЛТУРНЕ БАШТИНЕ

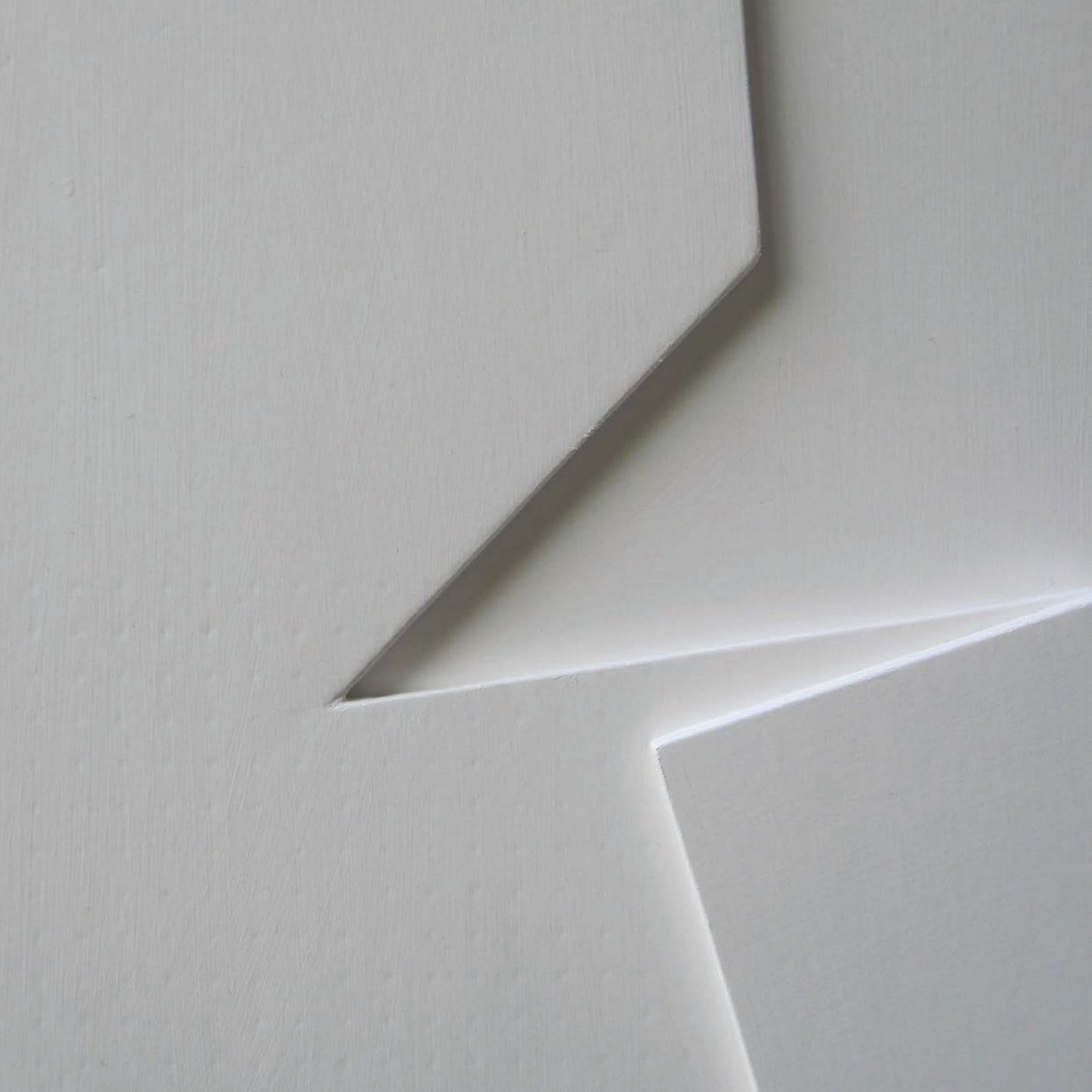
Резиме: У раду се разматра и истиче потреба и неопходност да се културна баштина једног народа приближи ученицима кроз виртуелну посету музеју и галерији. Настава ликовне културе у млађем школском узрасту има за циљ да кроз упознавање музејских збирки и активним посматрањем уметничких дела код ученика пробуди свест о вредности и очувању уметничке културне баштине. Музеј се најчешће одређује као специфична културна институција која прикупља, чува, научно обрађује и јавно приказује предмете уметничке, културне и научне вредности. Међутим, са развојем савремене технологије, појавом интернета и светске комуникационе мреже (World Wide Web), велики део музејских и галеријских збирки постаје доступан у виду виртуелних поставки на веб-страницама музеја, чиме долазимо до новог поимања ове институције и његове све веће доступности за ширу јавност. Посета виртуелним музејским поставкама и употреба разних апликација могле би да унапреде наставу ликовне културе чиме се указује и на њен образовни и културни потенцијал. Учитељи би такође требало да играју важну улогу у припреми ученика пружајући им информације о расположивим виртуелним музејима, делећи образовни материјал и задатке пре и после виртуелне посете и подстичући их да визуелно преносе такво искуство на своје стваралаштво у настави. Долазимо до закључка да дигитални образовни садржаји помоћу ИКТ нуде нов начин интерактивног учења, без ограничења простора и времена где свако може интегрисати материјале за учење према свом нахођењу. Таквим приступом ученици развијају већу контролу и одговорност према свом учењу.

Кључне речи: виртуелни музеји уметности, настава ликовне културе, културна баштина, деца млађег школског узраста.

ФРАНЦУСКА УМЕТНОСТ - ПРИМЕНА ИКТ У НАСТАВИ

Резиме: Услед све бржег техничко-технолошког развоја, сведоци смо и промена платформи на којима се сада објављују дигитални садржаји. У том смислу, употреба дигиталних учила постаје све присутнија у пракси и полако прети штампаном виду уџбеника. Сходно томе поставља се питање колико су нам наставници заиста компетентни за извођење мултимедијалне наставе, иако је пандемија COVID-19 приморала све да осавремене своје наставне методе. Циљ овог истраживања јесте да се испита како ученици гледају на то како услови којим наставник располаже могу да побољшају наставни процес. У истраживању је коришћен упитник са пет питања, наменски конструисан за потребе овог истраживања. Узорак је био пригодан и чинило га је 30 ученика који су одговорили на анкету у електронском виду, који су похађали угледни час „Француска уметност“ у мају 2018. Анализа и интерпретација података се односи на резултате добијене дескриптивном статистиком. Најважнији резултати су: ученици сматрају да су им потребнији дигитални садржаји уопште узев. Битно је напоменути да Шеста београдска гимназија где је час био реализован јесте добро дигитално опремљена. Насупрот томе, мора се истаћи и то да је анкетом утврђено да сами наставници не поседују добру вољу за сопственим професионалним усавршавањем у модернизацији својих предавања, чему у прилог говори и лош одзив наставника да присуствују овом угледном часу. Већина испитаника је и рекла да најчешће овај вид мултимедије у настави спроводи на огледном, односно угледном часу једном до два пута годишње. На основу резултата истраживања можемо закључити да све зависи од тога да ли су школе довољно опремљене савременим училима као и да наставници још увек нису у адекватној мери оспособљени за рад на актуелним платформама подучавања. Час је припремљен у складу са исходима и стандардним постигнућа за предмет ликовна култура, због корелације са француским језиком питања су на француском језику, а објашњења на српском језику.

Кључне речи: уметност, култура, ликовна уметност, међукултурални утицаји, ИКТ у образовању.

IZAZOVI SAVREMENE OBRAZOVNE PRAKSE U OBLASTI UMETNOSTI – AKTUELNA PITANJA, DILEME I PERSPEKTIVE

Бела композиција 4, капалине и акрил, 20x16 цм, 2012.

Bela kompozicija 4, kapaline i akril, 20x16 cm, 2012.

White composition 4, kapaline and acrylic, 20x16 cm, 2012

Programski odbor

dr Vladimir Kudrjavcev, redovni profesor, Moskovski gradski univerzitet, Moskva (Rusija)
dr Monika Miler, redovni profesor, Institut za muziku, umetnost i sport, Univerzitet za obrazovanje, Ludvigsburg (Nemačka)
dr Ana Marjanović Šejn, naučnik, Filadelfija (Sjedinjene Američke Države)
dr Krasimira Frangova, vanredni profesor, Institut za konzervaciju, Kraljevska danska akademija, Univerzitet u Kopenhagenu (Danska)
dr Aleksandar Protić, počasni predsednik i direktor Akademije Tesla, Klub UNESCO Univerziteta Sorbona, Pariz (Francuska)
dr Matijaž Duh, redovni profesor, Pedagoški fakultet, Univerzitet u Mariboru (Slovenija)
dr Sabina Vidulin, vanredni profesor, Muzička akademija, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli (Hrvatska)
dr Iva Simčić, vanredni profesor, Akademija umjetnosti, Univerzitet u Sarajevu (BiH)
dr Sandra Bjelan-Guska, docent, Filozofski fakultet, Univerzitet u Sarajevu (BiH)
dr Jelena Martinović Bogojević, vanredni profesor, Muzička akademija, Univerzitet Crne Gore (Crna Gora)
dr Marija Brajčić, docent, Filozofski fakultet, Univerzitet u Splitu (Hrvatska)
dr Dubravka Kuščević, docent, Filozofski fakultet, Univerzitet u Splitu (Hrvatska)
dr Mladen Vilotijević, akademik, Univerzitet u Beogradu (Srbija)
dr Bojana Škorc, redovni profesor, Fakultet likovnih umetnosti, Univerzitet umetnosti u Beogradu (Srbija)
dr Jovana Milutinović, redovni profesor, Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu (Srbija)
dr Biljana Lungulov, docent, Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu (Srbija)
dr Dijana Metlić, vanredni profesor, Akademija umjetnosti, Univerzitet u Novom Sadu (Srbija)
dr Miomira Đurđanović, redovni profesor, Fakultet umetnosti Univerziteta u Nišu (Srbija)
dr Kristinka Selaković, docent, Pedagoški fakultet u Užicu, Univerzitet u Kragujevcu (Srbija)
dr Isidora Korać, profesor strukovnih studija, VŠOV, Sremska Mitrovica (Srbija)
dr Mirjana Marković, profesor strukovnih studija, VŠOV, Šabac (Srbija)
dr / mr um. Dubravka Lazić, redovni profesor, Akademija umetnosti, Univerzitet u Novom Sadu (Srbija)
dr Tatjana Starodubcev, redovni profesor, Akademija umetnosti, Univerzitet u Novom Sadu (Srbija)
mr Željka Despotović, stručni saradnik, Akademija umetnosti, Univerzitet u Novom Sadu (Srbija)

Organizacioni odbor

mr um. Miroslav Šilić, vanredni profesor, Akademija umetnosti, Univerzitet u Novom Sadu (Srbija)
dr um. Goran Despotovski, redovni profesor, Akademija umetnosti, Univerzitet u Novom Sadu (Srbija)
dr um. Smiljana Vlajić, redovni profesor, Akademija umetnosti, Univerzitet u Novom Sadu (Srbija)
mr um. Anica Radošević Babić, redovni profesor, Akademija umetnosti, Univerzitet u Novom Sadu (Srbija)
mr um. Bosiljka Zirojević Lečić, redovni profesor, Akademija umetnosti, Univerzitet u Novom Sadu (Srbija)

Programski i organizacioni odbor

dr / mr um. Sanja Filipović, redovni profesor, Akademija umetnosti, Univerzitet u Novom Sadu (Srbija)
dr Dubravka Đukanović, vanredni profesor, Akademija umetnosti, Univerzitet u Novom Sadu (Srbija)
dr Daniela Korolija Crkvenjakov, vanredni profesor, Akademija umetnosti, Univerzitet u Novom Sadu (Srbija)
dr Vojislav Ilić, docent, Filološko-umetnički fakultet, Univerzitet u Kragujevcu (Srbija)

UVODNA REČ

Akademija umetnosti Univerziteta u Novom Sadu (Srbija) 10-11. juna 2021. održava prvi međunarodni onlajn naučno-stručni skup *Umetnost i obrazovanje / Art'nEdu 2021* sa namerom da okupi relevantne stručnjake koji će svojim učešćem otvoriti različita pitanja iz oblasti savremene umetničke pedagogije i metodike rada. Pokrovitelj i organizator je Akademija umetnosti Univerziteta u Novom Sadu. Predlog koncepcije skupa delegiran je sa Katedre za teorijske predmete Likovnog departmana. Pozvani su stručnjaci da uzmu učešće na onlajn naučnom skupu i daju svoj doprinos ovoj veoma značajnoj naučno-stručnoj oblasti. Tema ovogodišnjeg skupa *Izazovi savremene obrazovne prakse u oblasti umetnosti – aktuelna pitanja, dileme i perspektive*, pruža mogućnost da sa svojim istraživanjima participiraju stručnjaci koji se direktno ili posredno bave pitanjima obrazovno-vaspitnog rada, te da se osvetle one teme koja su u fokusu savremene obrazovne prakse u oblasti umetnosti.

Tematski blokovi:

1. Savremene metode i pristupi u oblasti umetničke pedagogije
2. Interdisciplinarnost u obrazovanju na polju umetnosti
3. Podsticajna sredina za učenje, istraživanje i stvaralaštvo
4. Kompetencije nastavnika umetnosti u svetu savremene obrazovne prakse
5. Umetnička pedagogija i inkluzivna obrazovna praksa
6. Socijalizacija i emancipatorske prakse u obrazovanju na polju umetnosti
7. Kreativnost i motivacija – obrazovni pristupi i dometi
8. Primena IKT u obrazovanju na polju umetnosti

Plenarni izlagači (po pozivu) za 2021:

- dr Vladimir Kudrjavcev, redovni profesor (Moskva, Rusija)
dr Monika Miler, redovni profesor (Ludvigsburg, Nemačka)
dr Ana Marjanović Šejn, naučnik (Filadelfija, SAD)
dr Krasimira Frangova, vanredni profesor (Kopenhagen, Danska)
dr Isidora Korać, profesor strukovnih studija (Sremska Mitrovica, Srbija)

Велика дијагонална композиција,
комбинована техника на платну, 155x110 цм, 2012.

Velika dijagonalna kompozicija,
kombinovana tehnika na platnu, 155x110 cm, 2012.

Large diagonal composition,
combined technique
on canvas, 155x110 cm, 2012

1. SAVREMENE METODE I PRISTUPI U OBLASTI UMETNIČKE PEDAGOGIJE

NEOBIČAN SLUČAJ OBRAZOVANJA KONZERVATORA

Rezime: Konzervacija je interdisciplinarno polje u pravom smislu te reči, a studijski programi za sticanje potrebnog obrazovnog nivoa potvrđuju ovu tvrdnju. Akademsko obrazovanje u polju konzervacije je jedinstvena mešavina egzaktnih, društvenih i humanističkih nauka. Suprotno mišljenju da je konzervator samo dobro obučeni zanatlija, da bi se dobilo zvanje konzervatora, potrebno je savladati mnogo više od manuelnih veština. Stručna kvalifikacija, kako je definisana Evropskom konfederacijom konzervatorsko-restauratorskih organizacija (E.C.C.O.), takođe zahteva široko i raznoliko znanje – od razumevanja nauke o materijalima, preko društvenih aspekata nasleđa i njegove zakonske zaštite, do etičkog i estetskog okvira ove discipline. Konzervatorski programi se podučavaju u različitim institucijama visokog obrazovanja. Ovo, naravno, podrazumeva da je pristup nastavi različit i da fokus programa donekle varira na svakoj od njih. Razumljivo, nastavnici različitih disciplina oslanjaju se na metode podučavanja koje se primenjuju u njihovim oblastima, i koje najbolje poznaju (u kojima su najsigurniji). Vremenska ograničenja i brzi napredak nauke i tehnologije predstavljaju još jedan sloj izazova. Prihvaćeno je da se jedan dobar studijski program konzervacije sastoji od jednakog udela teorije i prakse. Ovo znači da metode koje se koriste za prenošenje znanja i veština moraju da zadovolje rastuće zahteve za efikasnošću. Da dodamo još jedan sloj kompleksnosti, studenti koji pohađaju konzervatorske programe dolaze iz različitih sfera života. Neki su više akademski orijentisani, dok drugi teže praksi; neki imaju afinitet ka egzaktnim naukama, drugi – ka humanističkim. To predstavlja jedan drugi nivo izazova pri prenošenju znanja i veština, naročito kada je cilj da se postigne donekle ujednačen ishod učenja. Još jednu varijablu predstavljaju trenutni zahtevi tržišta rada koji se takođe menjaju, iako ne tako brzo, i razlikuju se u različitim zemljama. Ovaj rad ima za cilj da predstavi višestranu prirodu obrazovanja konzervatora–restauratora i izazove u nastavi. Zamišljen je samo kao pokretač diskusije i zasnovan je na ličnim iskustvima autora u nastavi u dva različita akademska konteksta.

Ključne reči: konzervatorsko obrazovanje, kompleksnost, prenošenje znanja i veština.

dr Sabina Vidulin, vanredni profesor, Muzička pedagogija
Odsek za muzičku pedagogiju, Muzička akademija, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli (Hrvatska)
sabina.vidulin@unipu.hr

UMETNIČKA MUZIKA U ŠKOLI: IZAZOVI, KORISTI I MOGUĆNOSTI

Rezime: Predmet rada je ispitivanje uloge umetničke muzike u osnovnoj i srednjoj školi i ukazivanje na prednosti koje kognitivno-emocionalno slušanje kao savremeni metodički pristup pruža. Polazište je činjenica da su kultura, umetnost i umetnička muzika retko predmet interesovanja i refleksije učenika, sporadično se pojavljuju u medijskom prostoru i teško pronalaze put do gledaoca/slušaoca. Cilj rada je da se ukaže na načine implementacije umetničke muzike u nastavi muzike sa namerom njenog približavanja, a time i razumevanja i prihvatanja od strane učenika. Nastava muzike je prilika za dobro upoznavanje umetničke muzike, jer postupak sprovodi stručnjak, postoji literatura koja se može konsultovati, a učenici za svoj rad imaju udžbenike i nosače zvuka. Međutim, da bi učenici doživeli muzička dela, razumeli, vrednovali i kritički promišljali o muzičkoj umetnosti i prihvatili umetničku muziku, neophodno je fokus slušanja sa spoznajnog prebaciti na kognitivno-emocionalni nivo. Kognitivno-emocionalno slušanje muzike usmereno je na učenika: na njegov početni doživljaj muzike, kao i na opažanje i razumevanje dela kroz one komponente koje je profiltrirao njegov kognitivni sistem, u skladu sa onim što ima u svom prethodnom iskustvu i onim što zna o delu. Rezultati kognitivno-emocionalnog slušanja dela umetničke muzike na koje će autorka ukazati, posledica su praktične primene savremenog, metodički razrađenog modela slušanja muzike u osnovnim i srednjim školama u Hrvatskoj, kao i nalaza ranijih istraživanja ovog modela. Pažljivo odabrana muzička dela i kreativna metodička realizacija treba da predstavljaju priyatno iskustvo i zadovoljstvo učenicima i da utiču na razvoj njihovih znanja i veština, emocionalno uživljavanje i doživljaj muzike. S obzirom na to da je škola mesto koje treba da, uz pažljivo osmišljenu građu i sadržaje, kao i uz kompetentnog nastavnika, doprinese razvoju sposobnosti za doživljavanje, analiziranje, razumevanje, ali i kritičko vrednovanje dela iz nacionalne, evropske i svetske baštine, stvaranje i primena savremenih strategija učenja i nastave važan je deo školskog identiteta koji neposredno utiče i na učenikov pogled na svet.

Ključne reči: muzička nastava, osnovna škola, kognitivno-emocionalno slušanje muzike, srednja škola, umetnička muzika.

dr Andrea Palašti, vanredni profesor, Novi likovni mediji
Likovni departman, Akademija umetnosti, Univerzitet u Novom Sadu (Srbija)
andrea.and.palasti@gmail.com

PEDAGOGIJA IGRE U UMETNIČKOM PROJEKTU „KUĆNE VEŽBE”

Rezime: Projekat „Kućne vežbe“ bazira se na umetničkim disciplinama - umetnost kao instrukcije i Fluksus izvođenja. Ovaj umetnički projekat koristi imejl korespondenciju, u kojoj se postavljaju režirani, kratkoročni zadaci, odnosno „kućne vežbe“ sa posebnim instrukcijama koje zainteresovani učesnici projekta izvode na nedeljnoj bazi. Umetnički projekat uvodi neumetničke elemente/objekte/iskustva u realizaciju umetničkog rada (redimejd akcije i redimejd objekti), kroz saradnju sa drugim autorima – studentima Akademije umetnosti u Novom Sadu. Radovi nastali u okviru projekta predstavljaju svojevrsne likovne, estetske i idejne vežbe razgibavanja, koje ukazuju na to kako alternativne metode umetničke edukativne strategije utiču na razvijanje kreativnog mišljenja. Stoga, umetnički projekat postavlja tezu o umetničkom delu, koja se temelji na spajanju umetničke prakse sa pedagoškom, kroz koju umetnik-nastavnik izvodi angažovano participativno umetničko delo u saradnji sa studentima. Praktična realizacija umetničkog projekta realizuje se kao: (1) umetničko delo kao događaj (relaciona estetika - participacija i interakcija učesnika); (2) umetničko delo kao objekat (pojedinačne dokumentacije „kućnih vežbi“ izvedene putem fotografije, videa, teksta, itd.); (3) umetničko delo kao medij (izložba na kojoj je predstavljena dokumentacija „kućnih vežbi“). U tom svetu, „Kućne vežbe“ se oslanjaju na svojevrsnu kolektivnu edukaciju, međutim, fokus nije (samo) na estetskim funkcijama umetničkog dela, već i na socijalno-emocionalnoj interakciji učesnika. One se ne ogledaju (samo) u materijalnosti predstavljenih dela, već se njihova vrednost prepoznaje upravo u otkrivanju različitih nijansi ljudskog tumačenja, odnosno u različitim interpretacijama kako zadatka, tako i nas samih.

Ključne reči: umetnost kao instrukcija, participacija, događaj, igra, proizvodnja društvenosti, produkcija znanja, umetnik-nastavnik.

PROJEKTNO UČENJE U VISOKOŠKOLSKOJ NASTAVI METODIKE LIKOVNE KULTURE

Rezime: Jedan od zadataka visokoškolske nastave koja priprema nastavnike likovne kulture, učitelje i vaspitače, jeste da osnaži i osposebi stručnjake koji će odgovoriti na izazove u svojoj budućoj praksi. Radi prevazilaženja nedostatka krutog predmetno-časovnog sistema, malog fonda časova u umetničkim predmetima, i mnogih drugih problema, više od stotinu godina predlaže se primena različitih didaktičkih i metodičkih pristupa i modela, među kojima se danas posebno izdvaja projektno učenje. Projektnim učenjem moguće je holistički pristupiti kurikularnim ciljevima u kognitivnom, motoričkom i afektivnom području razvoja dece, učenika i studenata. Učesnici u takvim aktivnostima slobodno istražuju, kreiraju, koriste savremena multimedija sredstva, komuniciraju sa širim socijalnim okruženjem i tako stiču kompetencije potrebne za čitav život. U radu se predstavlja mikro-studija o primeni projektnog učenja kao metodičke strategije podučavanja na univerzitetu, koja je u osnovi deskriptivna i zasnovana na interpretativnoj paradigmi. Promišljanje o različitim idejama i praksama, o načinima organizovanja projektnog učenja u visokoškolskoj nastavi, te ciljevima i ishodima takvog učenja kroz konstruktivistički pristup nastavi likovnog vaspitanja predstavlja teorijsku osnovu studije. Cilj je da se opišu i istraže primeri projektnog istraživanja posvećenog čilimima i narodnom vezu, a koje je realizованo od strane studenata Akademije umetnosti i Filozofskog fakulteta Univerziteta u Banjaluci. Kao istraživačka tehnika, koriste se introspektivni pisani intervju o doživljajima procesa i produkata učenja, te studentski dnevničari. Prvi rezultati analize kvalitativnih podataka upućuju na divergentnost u načinima pristupanja temi, istraživanju i realizovanju likovnih produkata. Metodika likovne kulture kao univerzitetski predmet po svojoj prirodi ističe kreativnost, delovanje i akciju, što primenu projektnog učenja čini prikladnom strategijom za organizaciju visokoškolske nastave u kontekstu razvoja profesionalnih kompetencija budućih vaspitača, učitelja i nastavnika.

Ključne reči: projektno učenje, projektna nastava, nastava usmerena na učenika, konstruktivistički pristup nastavi likovne kulture, metodika nastave likovnog vaspitanja.

SAVREMENI TREDOVI MUZIČKOG OPISMENJAVANJA - INOVACIJE U NASTAVI SOLFEĐA NA ODSEKU ZA DŽEZ MUZIKU

Rezime: Prilagođavanje predmeta Solfeđo potrebama srednjoškolske nastave obrazovnog profila izvođača džez muzike u Muzičkoj školi „Josif Marinković“ iz Vršca, započeto je 2012. godine sa prvom upisanom generacijom. Praksa je pokazala da je u cilju bržeg savladavanja muzičke pismenosti i ujednačavanja znanja ovih učenika u tom pogledu, najbolja motivacija u procesu redovnog obrazovanja, uvođenje džez elemenata u nastavu „klasičnog“ solfeđa. Time se ne narušava redovan plan i program ovog predmeta, već se samo proširuju metodska sredstva i uvode „alati“ koji će predstavljati adekvatan stimulans za đake bazično zainteresovane za džez muziku. Definisanje koncepcije nastave solfeđa na Odseku za džez muziku odnosi se na korelaciju i interakciju sa svim ostalim predmetima propisanim nastavnim planom i programom Ministarstva prosvete, te na jačanju interkulturne misije džez muzike. Kroz prikaz autorske zbirke solfeđijskih kompozicija, u ovom radu se putem opisanih nastavnih metoda prezentuje put usvajanja i praćenja modernih ritmičkih, melodijskih i zvučnih predstava i elemenata. Rezultati novog načina prikazali su se u praksi pozitivnim i učinkovitim. Đaci koji su prihvatili solfeđo na ovaj način, brže su savladali muzičku pismenost i time se efikasnije pripremili za nastavak školovanja na studijama džez muzike. Prikazani načini u nastavi solfeđa na Odseku za džez muziku ujedno predstavljaju interdisciplinaran pristup u radu, koji je i „modus operandi“/model percepcije, recepcije i same prirode džez muzike.

Ključne reči: džez muzika, solfeđo, metode, korelacija, inovacija, interdisciplinarnost.

Велика плава композиција,
комбинована
техника на платну,
155x110 цм, 2012.

Velika plava kompozicija,
kombinovana
tehnika na platnu,
155x110 cm, 2021.

Large blue composition,
mixed technique
on canvas,
155x110 cm, 2012

2.

INTERDISCIPLINARNOST U OBRAZOVANJU NA POLJU UMETNOSTI

(NE)MOGUĆA MISIJA PODUČAVANJA KONZERVATORA-RESTAURATORA TOKOM NASTAVE NA DALJINU

Rezime: Konzervacija i restauracija kulturnog nasleđa je oblast koja zahteva kombinaciju znanja iz humanističkih i prirodnih nauka, povezanu sa specifičnim manualnim veštinama. Podučavanje ovako kompleksne profesije treba da obuhvati teoretska predavanja, analizu studija slučaja, kao i puno praktičnog rada radi postizanja neophodne sigurnosti u sprovođenju konzervatorsko-restauratorskih operacija na predmetima kulturnog nasleđa. Učešće studenata u konzervatorskom radu i kontakt sa umetničkim delima je dragocen metod obuke. Pandemija je nametnula nagli prelazak na onlajn nastavu. Studenti nisu mogli da uđu u konzervatorske laboratorije što je pred profesore postavilo nemoguću misiju: podučavati na daljinu za profesiju u velikoj meri zasnovanu na finim, specijalizovanim manuelnim operacijama. Morale su da budu osmišljene nove metode rada, u naporu da se makar pripremi teren za trenutak kada će opet biti moguć kontakt sa umetničkim predmetima. Predavanja u muzejima i na istorijskim lokalitetima, gde su se problemi nasleđa i ambijenta u kojem se nalazi mogli iškusiti direktno, zamenjena su proučavanjem fotografija takvih situacija, kao simulacijom realnosti. Rad diskutuje iskustvo realizacije procesa podučavanja na daljinu iz oblasti konzervacije i restauracije na Akademiji umetnosti u Novom Sadu u toku zaključavanja zbog pandemije. Biće analizirane ideje i praksa primjenjeni u naporu da se prevaziđe, makar delimično, izostanak laboratorijskog rada, i daju studentima zadaci koje mogu izvesti kod kuće. Prelazak u digitalno okruženje nije bio lak za mnoge tradicionalne profesore, što se moglo videti i po početnoj konfuziji u didaktičkom procesu. Profesori su takođe morali da ovladaju novim digitalnim veštinama. Kao rezultat, mnogo više onlajn dostupnih sadržaja je uključeno u nastavu, a mobilne aplikacije na pametnim telefonima su korišćene više nego ikad. Inspiracija za korišćenje video igara je pozajmljena od naše dece. Novi komfor profesora u digitalnom okruženju dodao je novu vrednost u podučavanju konzervatora-restauratora, ali su predavanja kompletirana kada je bio moguć povratak u laboratorije.

dr Mirjana Marković, profesor strukovnih studija, Metodika nastave srpskog jezika i književnosti
dr Milanka Maljković, profesor strukovnih studija, Metodika nastave srpskog jezika i književnosti
Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača, Kikinda (Srbija)
mira.markovic@yahoo.com

ZNAČAJ DEČJEG CRTEŽA KAO FAZE U RAZVOJU I USVAJANJU PISANOG GOVORA DECE

Rezime: Dečiji crtež predstavlja vizuelni govor i, uz razvoj usmenog govora, podloga je za usvajanje predveština rane ili nastajuće pismenosti. Predmet ovog rada je dečiji crtež iz aspekta usvajanja rane pismenosti. Polazeći od stava da integralnost dečjeg razvoja zahteva interdisciplinarni pristup u vaspitno-obrazovnom radu, osnovno istraživačko pitanje u ovom radu glasi: da li dečiji crtež može da pruži uvid u stepen razvoja pisanog govora deteta? Da bi se došlo do odgovora na ovo pitanje, trebalo je sagledati i izdvojiti faze i nivoe kroz koje prolazi dete na putu usvajanja pisanog govora, a potom, u skladu sa porastom posmatranog procesa, ponuditi skalu sa kriterijumima koja će ukazati na nivoe, odnosno, faze u tom razvoju. Cilj ovog rada je da na osnovu deskriptivne analize dečjih crteža pruži uvid u stadijume ili faze kroz koje prolazi dete predškolskog uzrasta na putu razvoja predveština rane pismenosti. Imajući u vidu individualni razvojni proces, istraživanje se zasniva na teorijski i praktično zasnovanoj analizi dečjih crteža, budući da upravo ti pokušaji dece da govore crtežom predstavljaju osnovu za usvajanje pisanog govora. Istraživački uzorak čine dečji crteži, 45 dece uzrasta od 4,5 do 6,5 godina, koje su prikupili tokom prakse studenti osnovnih i master strukovnih studija Akademije strukovnih studija "Šabac" tokom školske 2019/20. godine. Korišćena je ček lista sa kriterijumima za analizu koji su posebno definisani za potrebe ovog istraživanja. Dobijeni rezultati pokazuju da se na osnovu praćenja dečjeg izražavanja crtežom mogu sagledati i izdvojiti razvojne faze i unutar tih faza nivoi, koji odražavaju stepen sticanja predveština pismenosti deteta. Rezultati do kojih smo došli mogu biti implementirani kao dopuna nastavnih sadržaja i korisno polazište za organizaciju aktivnosti koje se primenjuju u vaspitno-obrazovnom radu sa decom. Osim što pružaju uvid iz jedne opštije perspektive u nivo koji je dete postiglo i kako ga dalje podsticati, mogu biti korisni studentima i vaspitačima prilikom osmišljavanja ček-lista, potom i kao teorijska podloga u kreiranju raznovrsnih stimulansa koji će pomoći deci da razvijaju svoje potencijale i lakše prelaze rastojanja između razvojnih faza.

Ključne reči: rana pismenost, dečiji crtež, korelacija.

dr Jelena Martinović Bogojević, vanredni profesor, Muzička pedagogija
Muzička akademija u Cetinju, Univerzitet Crne Gore u Podgorici (Crna Gora)
jelena.bo@ucg.ac.me

ČUJEM BOJU, VIDIM ZVUK – UMETNIČKO IZRAŽAVANJE MUZIČKE PERCEPCIJE

Rezime: Interdisciplinarnost unutar umetničkih polja smatra se najučestalijim oblikom međupredmetnog povezivanja, pre svega kroz realizaciju stvaralačkih aktivnosti koje obuhvataju likovno izražavanje muzičkog doživljaja slušane kompozicije. Sinesteziske reakcije likovnog i muzičkog izraza mogu se odvijati u oba smera: kroz stvaralački proces u kome je muzika podsticaj za nastajanje likovnog produkta i kroz likovni sadržaj kao vizuelni stimulus za muzičku kreativnost. U cilju intenzivnije realizacije „stvaranja“ kao programom definisane muzičke aktivnosti, sprovedeno je akcionalo istraživanje sa jednim odeljenjem petog razreda osnovne škole ($N = 30$) tokom jedne školske godine (2017/2018). Istraživanje je sprovedeno kroz dva istraživačka ciklusa, određena školskim polugodištima. U toku istraživanja realizovane su i aktivnosti u kojima se podsticala sinestezija kroz artikulaciju likovnog izraza podstaknutog aktivnim slušanjem muzike. Dobijeni crteži nastali su tokom blok časa u kojem je ostvarena korelacija sa nastavom Likovne kulture, i tokom dva časa realizovana kroz synergističku integraciju ova dva predmeta. Analiza crteža izvršena je na osnovu morfološkog, strukturalnog i konceptualnog sadržaja (Elkoshi, 2019). Da bi se bolje razumeli načini na koje učenici ovog uzrasta percipiraju muziku i likovno je izražavaju, zabeleženi su njihovi komentari, koji su poslužili za dalju kvalitativnu analizu. Dobijeni rezultati su pokazali da su učenici kroz crtež percipirali muzičku formu, kretanje melodije i promenu tembra. Crteži nastali na času integrativne nastave u drugom ciklusu pokazali su veći stepen apstrakcije i likovne ekspresivnosti kroz odabir širokog tonskog kolorita i dugih krivudavih linija koje prate kretanje melodije. Analiza komentara pružila je uvid u načine na koje deca ovog uzrasta povezuju svoja muzička zapažanja i likovne postupke kojima ih izražavaju.

Ključne reči: interdisciplinarnost, sinestezija, kreativnost, muzička percepcija, osnovna škola.

FORMIRANJE UMETNIČKO-ESTETSKE IMAGINACIJE UČENIKA MLAĐEG ŠKOLSKOG UZRASTA NA ČASOVIMA RUMUNSKOG JEZIKA I LIKOVNE KULTURE

Rezime: Časovi rumunskog jezika i likovne kulture nude bogatstvo mogućnosti za formiranje učenika u skladu sa vrednostima lepog i izražajnog koje utiču na njihovu umetničko-estetsku imaginaciju. Čitanje bajki vodi učenike u fantastične predele, nudi im priliku da upoznaju mnoštvo likova, slikanih u različitim situacijama i bojama, elemente koji mogu podstaknuti maštu pri realizaciji likovnih dela koja sadrže hromatske kontraste, naglašavajući pri tome dinamiku radnje. Uslov da se književno delo može transponovati u likovno delo jeste izbor odgovarajućeg književnog odlomka, njegovo čitanje, isticanje elemenata koji će biti u osnovi likovnog dela, primena metoda i postupaka koji odgovaraju predloženom sadržaju. Naučni problem ima za cilj teorijsku potkrepljenost i metodološko ispitivanje pedagoških uslova kako bi se obezbedilo efikasno funkcionisanje procesa interakcije metoda i postupaka primenjenih na časovima rumunskog jezika i likovne kulture, usmerenih na razvoj umetničko-estetske imaginacije učenika mlađeg školskog uzrasta. Cilj našeg istraživanja je izrada konceptualnog modela interakcije metodologija primenjenih na časovima rumunskog jezika i likovne kulture u mlađim razredima osnovne škole. Posredstvom teoretskih, praktičnih i statističkih metoda evidentirane su teorijske vrednosti istraživanja koje se sastoje u utvrđivanju koncepta umetničko-estetske kulture koji se odnosi na učenike mlađeg školskog uzrasta i strukturiranju specifičnih metodologija za usvajanje-tumačenje-vrednovanje književnih i likovnih dela putem homogeno/heterogenih umetničkih jezika. Ovakvo istraživanje je veoma značajno sa interdisciplinarne tačke gledišta, ali i da bi se kroz slike i reči istakle vrednosti interkulturnalnosti na pokrajinskom nivou - geografskom području na kojem se rumunski jezik i likovna kultura izučavaju na maternjem jeziku.

Ključne reči: rumunski jezik, likovna kultura, umetničko-estetska imaginacija, interdisciplinarnost, interkulturnost.

SAVREMENA UMETNOST KAO MODEL PRISTUPA RAZVIJANJU MEĐUPREDMETNIH KOMPETENCIJA U INTERDISCIPLINARNOJ NASTAVI LIKOVNE KULTURE

Rezime: Međupredmetne kompetencije razvijaju se angažovanjem višedimenzionalnog i integrisanog učenja kroz nastavu svih školskih predmeta. Pored interdisciplinarnog pristupa, ova nastava treba aktivno i ravnopravno da angažuje učenike kroz prilike za socijalno učenje i saradnju, iskustveno učenje i kreativno rešavanje problema. Vrednosti uključene u ovakav nastavni proces potrebno je pažljivo definisati i usaglasiti. U ovom radu iznosimo pregled stavova koji predlažu savremenu umetnost kao referentni okvir za definisanje vrednosti i kao model za praktično sprovođenje interdisciplinarnе nastave likovne kulture. Kreativnost, kritičko mišljenje u rešavanju problema, veštine komunikacije, saradnja i lični angažman, pa čak i istraživanje, su pojmovi koji se u praksi često pogrešno definišu, svode na plitke asocijacije i suštinski bivaju samo formalno dotaknuti. Cilj ovog rada je da ce, kroz pregled literature koja se bavi povezivanjem ovih pojmove sa praksom i metodama savremenih konceptualnih umetnika, istraži i definiše priroda ovih veza, što može dalje da doprinese boljem razumevanju potencijala interdisciplinarnе nastave likovne kulture u razvijanju međupredmetnih kompetencija. U radu obrazlažemo integrativnu prirodu savremene likovne umetnosti koja se ogleda u povezivanju različitih kultura, perspektiva, žanrova, tehnika i materijala, forme i sadržaja, umetnosti i zanata. Osim toga, praksa savremenih konceptualnih umetnika uključuje istraživačke elemente i naglašava kreativnu komponentu istraživačkog procesa. Transparentnost kreativnih i saznajnih procesa koji se odvijaju u umetničkom radu, saradnja i društveni aktivizam savremenih umetnika ovde se predstavlja kao ključna karakteristika savremene konceptualne umetnosti u oblikovanju modela nastave za razvoj međupredmetnih kompetencija.

Ključne reči: savremena umetnost, konceptualna umetnost, likovna kultura, interdisciplinarna nastava, međupredmetne kompetencije.

INTERDISCIPLINARNO POVEZIVANJE LIKOVNIH UMETNOSTI I KNJIŽEVNOSTI U NASTAVI LIKOVNE KULTURE

Rezime: Vrednost interdisciplinarnosti u osnovnoškolskoj nastavi se ogleda u činjenici da povezivanje različitih saznajnih iskustava učenika, koja se podstiču kroz obrazovni proces, doprinosi svestranijem i integralnijem razvoju ličnosti. Primenom sadržaja iz oblasti umetnosti u obrazovnom procesu može se podstići široki spektar razvojnih aspekata, pri čemu je nastava likovne kulture od ključnog značaja za podsticanje divergentnog, kreativnog mišljenja, kao i stvaralačkih potencijala učenika. Primer interdisciplinarnog povezivanja jeste i prožimanje sadržaja likovnih umetnosti i književnosti u nastavi likovne kulture. U radu se kao egzemplar analizira primena književnih dela *Mali Princ* Antoana de Sent-Egziperija i *Galeb Džonatan Livingston* Ričarda Bahu u nastavi likovne kulture sa ciljem podsticanja divergentnog mišljenja, mašte i kritičkog mišljenja učenika sedmog i osmog razreda osnovne škole. U radu je predstavljen jedan od mogućih metodičkih pristupa integrativne nastave kroz obradu odabralih književnih sadržaja i motivacije učenika za kreativni stvaralački rad u likovnim medijima.

Ključne reči: interdisciplinarna nastava, književno delo, kreativno mišljenje, nastava likovne kulture.

KNJIŽEVNA I LIKOVNA UMETNOST PRVIH DECENIJA 20. Veka: KORELACIJSKO-INTEGRACIJSKI NASTAVNI PRISTUP

Rezime: U radu će se razmatrati odnos književnosti i likovne umetnosti na početku 20. veka kroz stilske formacije moderne i avangarde. Početna hipoteza zasniva se na činjenici da će učenici srednje škole biti u stanju da, uz pomoć vizuelne metode, uspostave asocijativnu vezu između književnih dela koja pripadaju određenim *-izmima* i reprezentativnih umetničkih ostvarenja istog *-izma*. Metodologija rada zasniva se na istraživanju i eksperimentiranju književne građe, klasifikaciji prema poznatim pravcima moderne i avangarde (dadaizam, kubizam, simbolizam...). Metodom odabira, učenicima se nudi mogućnost za uspostavljanje korelacijsko-integracijskih veza između izabranih književnih i likovnih ostvarenja. Deduktivnim postupkom utemeljenim na interdisciplinarnoj percepciji dolazi do izdvajanja i, potom, sinteze, osobina *-izama* na književnom i likovnom planu, da bi se, deskriptivnom analizom, došlo do odgovarajućih zaključaka. Podrazumeva se da umetnosti nude raznovrsne mogućnosti za interpretaciju, ali je ipak moguće, na osnovu izdvojenih teorijskih načela, pronaći nove veze i perspektive u umetnostima na početku 20. veka, a posebno u njihovim pravcima (npr. Rembo, *Samoglasnici* ~ Klimt, *Device*: simbolizam). Ovakav eksperiment bi kod učenika trebalo da razvije sposobnost analitičko-sintetičkog percipiranja i zaključivanja na osnovu vizualizacije.

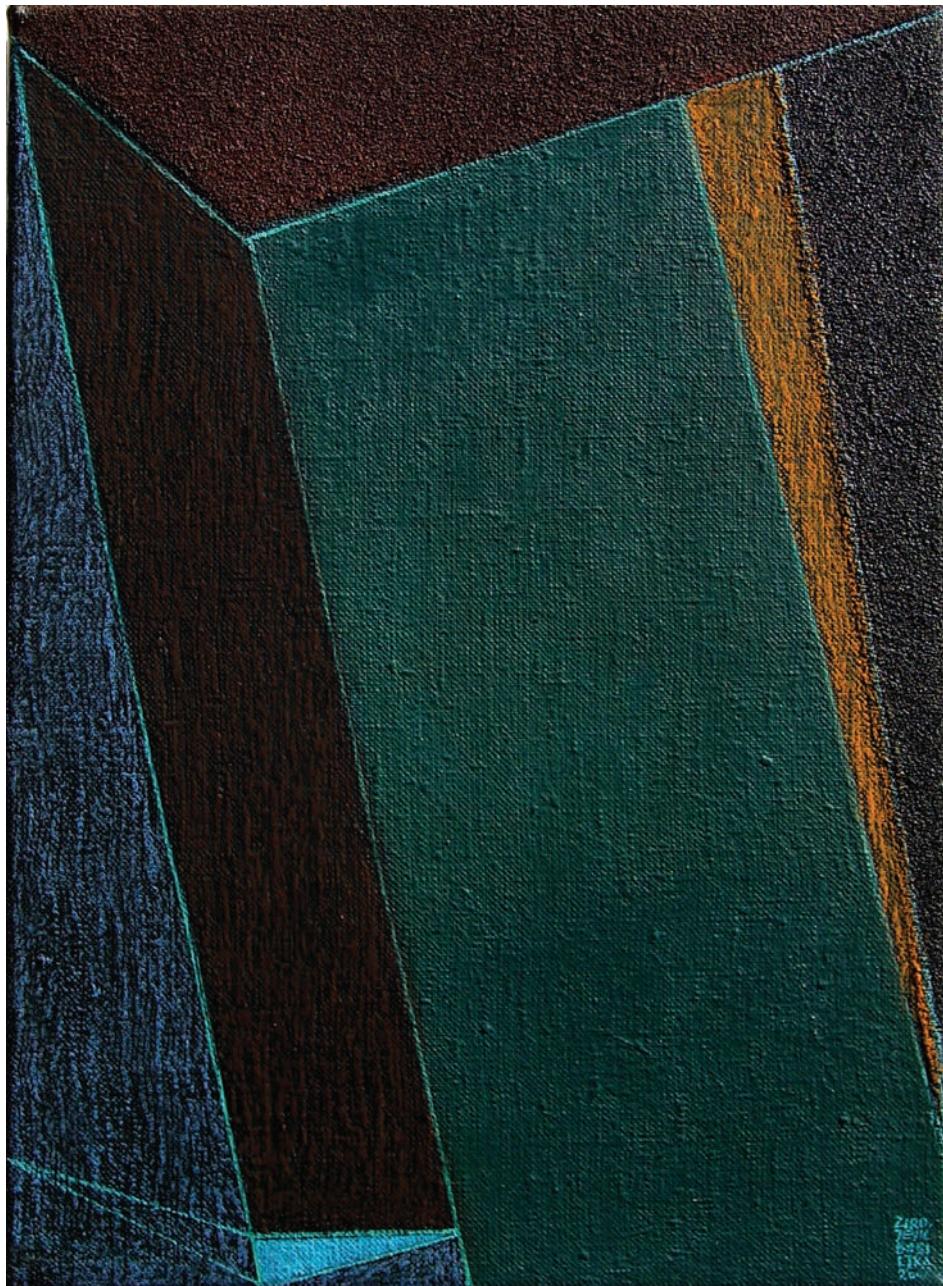
Ključne reči: metodika nastave književnosti, likovna umetnost, interdisciplinarnost, moderna, avangarda, 20. vek, vizualizacija.

Ritmovanje tla 8,
комбинована техника
на платну,
33x24 цм, 2004.

Ritmovanje tla 8,
kombinovana tehnika
na platnu,
33x24 cm, 2004.

Rhythm of the ground 8,
combined technique
on canvas,
33x24 cm, 2004

3.

PODSTICAJNA SREDINA ZA UČENJE, ISTRAŽIVANJE I STVARALAŠTVO

mast. prof. pred. nast. / mast. prim. umet. Jovana Đorđević, doktorand
Doktorske akademske studije, Metodika nastave
Učiteljski fakultet, Univerzitet u Beogradu (Srbija)
avramjov@yahoo.com

KORIŠĆENJE MUZEJSKOG PROSTORA U LIKOVNOM OBRAZOVANJU I VASPITANJU KAO PODSTICAJNE SREDINE ZA UČENJE I LIKOVNO STVARALAŠTVO

Rezime: Filozofija obrazovanja iskustvom Džona Djuia (John Dewey) podstakla je promenu paradigme obrazovne teorije i prakse pre čitavih sto godina (najviše u SAD-u i razvijenim zemljama Zapadne Evrope). Savremena pedagogija na učenje gleda kao na interakciju učenika sa okolinom i uzdiže iskustvo na važnije mesto u cilju obrazovanja u odnosu na učenje kodifikovanih informacija iz knjiga. Stavljanjem akcenta na saznanje, kao na rezultat aktivnog mišljenja tokom rešavanja problemske situacije, javlja se nužnost obezbeđivanja stimulativnog okruženja za učenike i interakcije s objektima. Počevši od Hauarda Gardnera (Howard Gardner), mnogi savremeni naučnici se slažu sa teorijom da nastavnici ne mogu zadržati učenje isključivo u okviru jednog mesta i da je važno da se povežu sa drugim edukatorima na različitim mestima kako bi obrazovanje ispunilo svoju punu svrhu. Stoga je logično da se kao važna mesta za učenje shvataju muzeji. U kontekstu umetničkog obrazovanja i vaspitanja, umetnički muzeji i galerije predstavljaju veoma značajne resurse. Kao mesta susreta sa originalnim umetničkim delima, muzeji čine podsticajnu sredinu za razvoj estetskog iskustva ali i motivišu na učenje i kreativno-obrazovnu interakciju između znanja i iskustva koje deca poseduju i novih saznanja i veština koja proizlaze iz susreta sa delom. Rad će predstaviti i analizirati relevantne savremene pedagoške teorije učenja putem iskustva u kontekstu likovnog vaspitanja i obrazovanja, sa ciljem da ukaže na različite mogućnosti korišćenja muzeja kao mesta za učenje i podsticanje dečjeg likovnog stvaralaštva. Osim teorije, rad će predstaviti i odabrane pozitivne primere pedagoške prakse realizacije nastave likovne kulture u muzejima i galerijama sa ciljem da se što više nastavnika podstakne i inspiriše na primenu sličnih modela i metoda nastave.

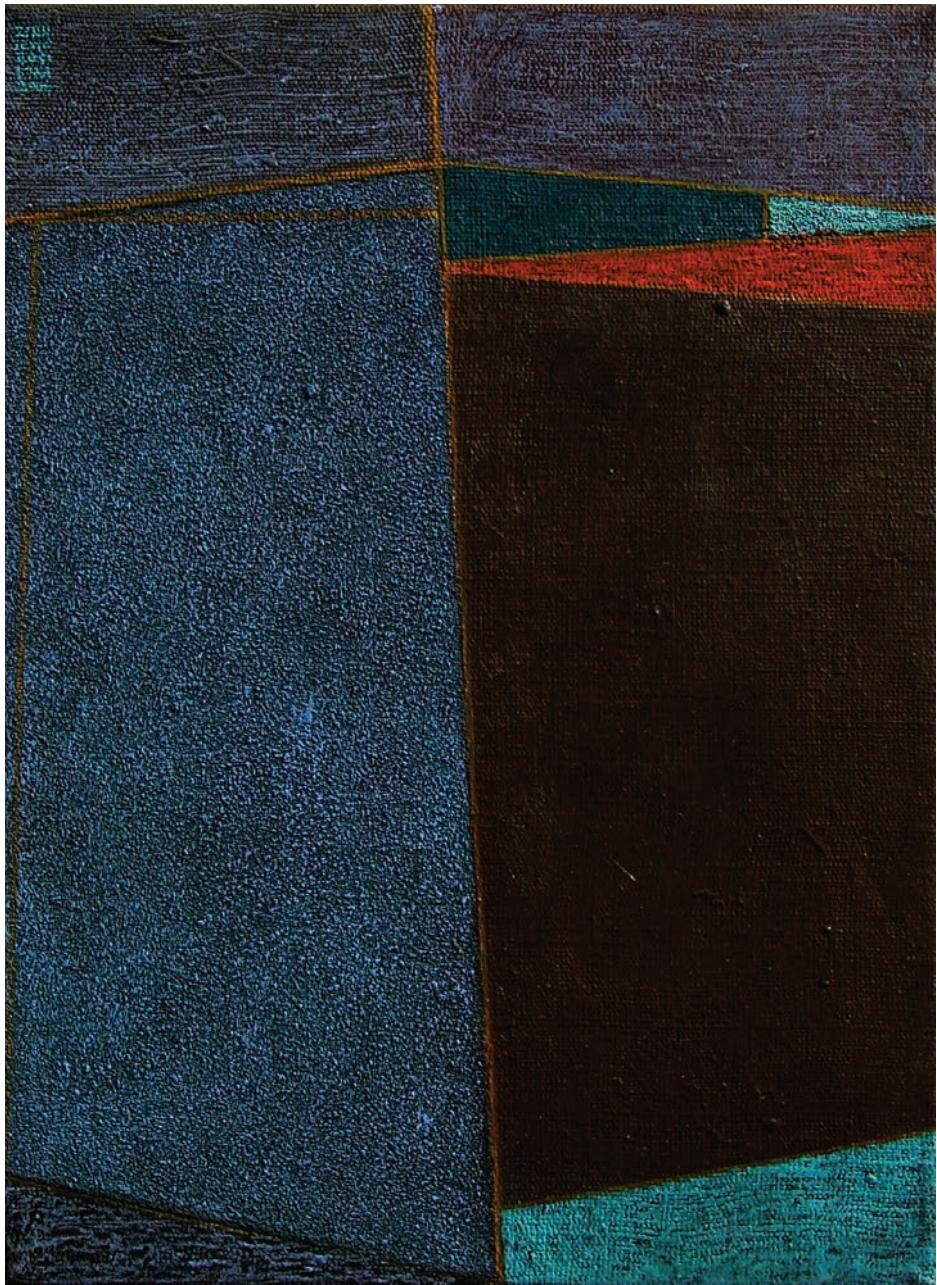
Ključne reči: likovno obrazovanje i vaspitanje, dečje likovno stvaralaštvo, podsticajna sredina za učenje, učenje putem iskustva, muzeji kao mesta učenja.

Ритмовање тла 4,
комбинована техника
на платну,
33x24цм, 2004.

Ritmovanje tla 4,
kombinovana tehnika
na platnu,
33x24cm, 2004.

Rhythm of the ground 4,
combined technique
on canvas,
33x24cm, 2004

4.

KOMPETENCIJE NASTAVNIKA UMETNOSTI U SVETLU SAVREMENE OBRAZOVNE PRAKSE

HORIZONTALNO UČENJE U FUNKCIJI PROFESIONALNOG RAZVOJA: PERSPEKTIVA NASTAVNIKA LIKOVNE KULTURE

Rezime: Sagledavajući promene u poimanju nastavničke profesije, nove uloge i odgovornosti koje se stavljuju pred nastavnike, posebno one koje se odnose na očekivanja da rade timski, horizontalno uče i preuzmu odgovornost za lični profesionalni razvoj, u radu fokusiramo pitanje aktuelne prakse procesa horizontalnog učenja nastavnika likovne kulture. Suštinu ovog procesa, koji se odvija kroz različite vidove organizovanog i planiranog učenja nastavnika jednakih po obrazovanju i poziciji, čini dijalog koji omogućava učesnicima da u interakciji grade zajednička značenja, vrednosti i znanja, kao osnovu za razumevanje i unapređivanje vaspitnoobrazovne prakse. Cilj istraživanja bio je da utvrđimo: 1) na koji način se horizontalno učenje nastavnika likovne kulture ostvaruje u praksi; 2) kako procenjuju doprinos horizontalnog učenja njihovom profesionalnom razvoju. Kvalitativna studija podrazumevala je polustrukturisane intervjuje sa 20 nastavnika likovne kulture zaposlenih u osnovnim školama u nekoliko gradova u Republici Srbiji. Primenjena je kvalitativna tematska analiza prikupljenog materijala. Nalazi istraživanja ukazuju da nastavnici smatraju da retko učestvuju u planiranim aktivnostima horizontalnog učenja unutar i između škola kao i da nemaju dovoljno prilika za to. Horizontalno učenje se, po njihovom mišljenju, svodi na ispunjavanje propisanih, obavezujućih sati stručnog usavršavanja unutar ustanove. Kada je u pitanju planiranje i iniciranje procesa horizontalnog učenja, nastavnici prepoznaju da njihova inicijativa i proaktivan stav izostaje. Nastavnici različito procenjuju doprinos horizontalnog učenja njihovom profesionalnom razvoju. Navedene nalaze tumačimo u kontekstu toga kako opažaju aktuelnu praksu horizontalnog učenja unutar i između škola, njihovom percepcijom specifičnosti konteksta njegove realizacije, kao i njihovim ličnim očekivanjima od učešća u ovom procesu učenja. Zaključuje se da je profesionalni razvoj nastavnika likovne kulture neophodno usmeriti u pravcu razvoja senzibiliteta za uočavanje i razumevanje različitih profesionalnih obrazaca i uloga, njihovog osnaživanja za refleksivnu kolaborativnu praksu i preuzimanje aktivne uloge u iniciranju, planiranju i realizaciji procesa horizontalnog učenja.

Ključne reči: nastavnici likovne kulture, profesionalni razvoj, stručno usavršavanje, horizontalno učenje.

OPREDELJENOST STUDENATA LIKOVNIH UMETNOSTI, PRIMENJENIH UMETNOSTI I DIZAJNA ZA NASTAVNIČKU PROFESIJU U ODNOSU NA LIČNE STAVOVE PREMA METODICI KAO NASTAVNOJ I NAUČNOJ DICIPLINI

Rezime: Ako bi se metodika likovnog vaspitanja i obrazovanja uže posmatrala kao nastavni predmet, uz izvesna sažimanja i uopštavanja sadržaja, moglo bi se definisati 11 ključnih tema kroz koje studenti umetničkih fakulteta u Republici Srbiji iz oblasti likovnih umetnosti, primenjenih umetnosti i dizajna razvijaju buduće nastavničke kompetencije. U slučaju ovog istraživanja to su akreditovani programi metodike na Akademiji umetnosti u Novom Sadu i Fakultetu primenjenih umetnosti u Beogradu. Istraživanje je sprovedeno u oktobru 2020. godine. Uzorak od 83 ispitanika čine studenti 3. i 4. godine OAS i studenti MAS svih smerova koji su se opredelili da pohađaju izborni predmet Metodika. U anketi je korišćen *Upitnik za studente* posebno pripremljen za potrebe istraživanja. Rezultati su obrađeni kroz mere centralne tendencije. U istraživanju se sagledava: 1) broj visokoškolskih ustanova koje ostvaruju programe za obrazovanje nastavnika likovne kulture; 2) stepen opredeljenosti studenata za izborni predmet Metodika i 3) motivi opredeljenosti za nastavničku profesiju i interesovanja u odnosu na ključne teme programa. Istraživanje je pokazalo da od ukupne populacije studenata AUNS, u proseku tokom 5 godina 42% studenata se opredeljivalo da pored umetničkih, razvijaju i nastavničke kompetencije, dok je na FPU opredeljenost čak 89% studenata, odnosno 67% ukupne populacije na oba fakulteta. U odnosu na 11 ključnih tema programa, u odgovorima studenata prepoznato je posebno interesovanje za pet tema koje se odnose na razvoj nastavničkih kompetencija, podsticajnu sredinu za učenje, planiranje obrazovnog procesa, podsticanje kreativnosti i motivacije, kao i metodika kao naučna disciplina. Rezultati su takođe pokazali da su studentske preferencije u skladu sa programskim sadržajima akreditovanih programa metodike na AUNS i FPU.

Ključne reči: metodika likovnog vaspitanja i obrazovanja, savremena škola, obrazovanje nastavnika umetnosti.

dr Emil Hajnen, profesor, Umetnička pedagogija
dr Melisa Bremer, profesor, Umetnička pedagogija
Univerzitet umetnosti u Amsterdamu (Holandija)
emiel.heijnen@ahk.nl

KONCEPTUALNI UMETNIK-NASTAVNIK – NASTAVNIK KAO KONCEPTUALNI UMETNIK

Rezime: U ovom radu diskutuje se o tome kako identiteti nastavnika i umetnika mogu biti integrисани kroz koncept „nastavnik kao konceptualni umetnik”, koji predlaže da nastavnička praksa može istovremeno biti i stvaralačka praksa. U uvodnom delu razmotrićemo kako se nastavnici likovnog obrazovanja i vaspitanja suočavaju sa svojim profesionalnim identitetom: oni često veruju da je njihova osnovna odgovornost obrazovanje i vaspitanje, a zanemaruju sebe kao umetnika. Lucero (2011) postavlja pitanje da li zanimanje nastavnika mora da ometa njihovu stvaralačku praksu, i predlaže da nastavnička praksa, u i van učionice, može da bude i njihova stvaralačka praksa. U radu će biti predstavljeni projekat „Nastavnik kao konceptualni umetnik” i interventna studija i njeno istraživačko pitanje: Kako je projekat „Nastavnik kao konceptualni umetnik” uticao na buduće nastavnike likovne umetnosti i njihovo razumevanje sopstvenog profesionalnog identiteta? Intervencija se sastojala od trodnevног projekta, u kojem je devet budućih nastavnika likovne umetnosti bilo upoznato sa strategijama konceptualnog umetnika. U naredna tri meseca, ovi studenti su primenili saznanja zasnovana na datim strategijama u nastavi u osnovnim i srednjim školama. Međutim, pre intervencije budući nastavnici odabrali su jednu od 100 ponuđenih slika koja je vizelno predstavila njihovo viđenje svog identiteta kao nastavnika likovnog, i objasnili svoj izbor (polazna tačka). Nakon projekta, u polustrukturiranom interviju, zamoljeni su da ponovo razmisle o ovoj slici i svom identitetu. Na kraju, osvrnućemo se na to kako – kroz strategije konceptualnog umetnika – budući nastavnici likovnog koji se uglavnom identifikuju kao umetnici mogu da integrišu identitet nastavnika u svoju umetničku praksu. Ove strategije su takođe pružile priliku studentima koji su svoj umetnički identitet zadržali van učionice da „ožive” svoj umetnički identitet i u učionici. Da sumiramo, koncept „nastavnik kao konceptualni umetnik” pruža priliku da se smanji jaz između identiteta nastavnika i umetnika.

Ključне reči: konceptualna umetnost, identitet nastavnika, progresivna pedagogija.

dr / mr um. Dubravka Lazić, redovni profesor, Filmologija / Fotografija
Likovni departman, Akademija umetnosti, Univerzitet u Novom Sadu (Srbija)
dubravka.lazic@gmail.com

ISKUSTVO UMETNIČKE PRAKSE U NASTAVI TEORETSKOG TIPO: PREDMETI FOTOGRAFIJA I RAZVOJ FOTOGRAFSKOG MEDIJA

Rezime: U nastavnom procesu jednog segmenta kurikuluma studijskog programa Fotografija OAS Akademije umetnosti Novi Sad se, kao nastavnik (inter alia) predmeta Fotografija i Razvoj fotografskog medija, suočavam sa činjenicom da je često potrebno primeniti znanja i iskustva stečena tokom dugogodišnje aktivne izlagačke delatnosti iz oblasti fotografije sa znanjima stečenim tokom obrazovanja i rada iz oblasti nauke o umetnostima. Specifičnosti metodološkog pristupa koje je neophodno primeniti tokom realizacije ova dva predmeta se u velikoj meri razlikuju, ali je evidentna i potreba za zajedničkim pristupom prilikom pojašnjenja pojedinih segmenata predviđenih nastavnim planom. Pitanja različitih/sličnih metodoloških modaliteta (u nastavi predmeta koji su zastupljeni kao usko stručni na studijskom programu Fotografija) se tiču nastavničkog pristupa predmetima koji pripadaju polju umetnosti, ali koji se po svojoj strukturi (tipu predmeta) razlikuju kao umetnički i teoretsko-umetnički. Upotreba različitih metoda (pokazivačke, saznavanja kroz praksu, individualnog pristupa i sl.) predstavlja konstantu u nastavnom procesu, ali je njihov sadržaj (kao i sadržaj samih predmeta) u uskoj vezi sa individualnim pristupom studentima i, kao takav, predstavlja varijabilu nastavnog procesa, postavljajući pitanje njegove strukture i konstante. Pored toga, lično iskustvo nastavnika (umetnički senzibilitet, iskustvo, izlagačka praksa) u velikoj meri je integrisano u predočavanje sadržaja predmeta tokom nastavnog procesa ali se ono ne može definisati kao metodološka kategorija. Sve ovo predstavlja poseban izazov savremene obrazovne prakse u polju umetnosti, kao i potrebu za daljim istraživanjem i analizom ovih specifičnosti, zarad sinteze potencijalno novih zaključaka koji bi mogli dodatno pojasniti ili obogatiti pedagoški rad u okviru nastave umetičkih predmeta.

Ključne reči: umetnički i teoretsko-umetnički predmeti, Fotografija, Razvoj fotografskog medija, iskustvo umetničke prakse, metodološki pristupi.

SAMOREFLEKSIJA KAO TEMELJNO NASTAVNO UMEĆE VISOKOŠKOLSKIH NASTAVNIKA

Rezime: Kompetencije nastavnika na svim nivoima obrazovanja uvek su aktuelno pitanje obrazovne politike i nastavne prakse, a zahtevi su stalno prisutni i narastajući. Od visokoškolskih nastavnika se očekuje i to da budu u stanju da prepoznaju i odgovore na potrebe svojih studenata, i da se nose s izazovima koji se pred njih postavljaju. Pandemija virusa je nastavni proces iz učioničkog modela pomerila u hibridni ili online model realizacije. Iako je poučavanje dominantna aktivnost nastavnika, učenje je nastavničkoj profesiji inherentan proces i ne možemo govoriti o razvoju nastavnih umeća bez da govorimo o kontinuiranom učenju. Samorefleksija je nastavno umeće potrebno radi osvrta i procenjivanja sopstvene nastave kako bi se unapredila. Povratna informacija ima svoju punu pedagošku i didaktičku funkciju onda kada je koristimo radi poboljšanja nastavnog procesa, a može izostati ili biti pogrešno interpretirana u uslovima online nastave. Istraživanje je realizovano na Akademiji likovnih umetnosti Univerziteta u Sarajevu u akademskoj 2019/2020. godini na nastavi Metodike likovnog vaspitanja i obrazovanja koja je realizovana u online okruženju. Cilj je bio opažanje unutrašnjih procesa kao reakcije na novonastale okolnosti i samorefleksija njihovog uticaja na nastavni proces. Teorijska analiza, deskriptivna metoda i metoda analize sadržaja, vođenje dnevnika nastavnika i studenata su korištene istraživačke metode i tehnike. Analiza podataka koji su dobijeni iz dnevnika pokazala je da su i nastavnik i studenti doživeli celi spektar emocija tokom realizacije nastave u online okruženju, da su faktori iz okruženja (pandemija, dnevne vesti, zatvorenost, izostanak aktivnosti, nedostatak socijalnih aktivnosti i uobičajenih kontakata), jako uticali na motivaciju studenata, raspoloženje i spremnost za učenje, a posledično se reflektovali u nastavničkom dnevniku kroz zabrinutost i pitanja o tome kako nastavu učiniti drugačijom i fleksibilnijom kako bi izašla u susret potrebama studenata. Ovakav naučni postupak, između ostalog, rezultirao je boljim planiranjem u narednom semestru uz veće fokusiranje na salutogenezu kroz različite interaktivne nastavne aktivnosti.

Ključne reči: visokoškolska nastava, nastavnik, didaktika, metodika, istraživački dnevnik.

dr Mirjana Nikolić, profesor strukovnih studija, Psihologija, Visoka škola strukovnih studija za vaspitače i poslovne informatičare - Sirmijum, Sremska Mitrovica (Srbija)

mr um. Sonja Almažan, doktorand, Doktorske akademske studije, Metodika nastave

Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu (Srbija)

dipl. lik. umet. Živana Mijailović, masterand, Fakultet likovnih umetnosti, Univerzitet umetnosti u Beogradu (Srbija)

vs.mirjana.nikolic@gmail.com

RAZVIJANJE KOMPETENCIJA STUDENATA BUDUĆIH VASPITAČA ZA PRUŽANJE PODRŠKE DECI DAROVITOJ ZA LIKOVNU UMETNOST

Rezime: U oblasti likovne umetnosti pojedina deca još od ranog uzrasta pokazuju izrazite veštine i povišeno interesovanje u procesu kreiranja svojih produkata. Prethodna istraživanja su ukazala da su vaspitači mišljenja da lako prepoznaju decu koja su darovita za likovnu umetnost, ali da im nedostaju kompetencije u radu sa njima. Zbog toga, bolja priprema studenata budućih vaspitača predstavlja jedan od važnih zadataka u okviru njihovog inicijalnog obrazovanja. U toku realizacije predmeta Rad sa darovitom decom na master studijama u Visokoj školi za obrazovanje vaspitača u Sremskoj Mitrovici realizovano je akcionalo istraživanje koje je imalo za cilj: 1) unapređivanje nastavne prakse predmeta u području likovne darovitosti; 2) razvijanje kompetencija studenata za rad sa darovitom decom u ovoj oblasti. Prva faza istraživanja podrazumevala je ispitivanje potreba studenata i zajedničko promišljanje o načinima uvođenja promena u nastavu. Rezultati anketiranja su ukazali da je studentima potrebno da imaju jasne smernice i uputstva koja bi im pomogla da prepoznaju darovito dete, a da im u kreiranju plana dodatne podrške treba stručna pomoć predmetnog profesora i stručnjaka iz date oblasti. U drugoj fazi pet studenata je na osnovu pripremljenog vodiča izradilo studije slučaja dece darovite u oblasti likovne umetnosti. Uz podršku predmetnog profesora rađena je analiza sadržaja studija slučaja, uočene su individualne razlike među decom koja su prepoznata kao darovita za likovnu umetnost i definisane potrebe za podrškom. Organizovana je radionica za studente na kojoj su nastavnik primenjene umetnosti i saradnik iz oblasti likovne kulture prikazivali različite tehnike crtanja, vajanja, bojenja i diskutovali sa studentima o poželjnim načinima podsticanja kreativnog izraza kod dece. Evaluacija akcionog istraživanja sprovedena fokusgrupnim intervj uom sa studentima i skalom procene koje su popunili nastavnici ukazala je na višestruke dobiti po pitanju definisanih ciljeva, kao i na potrebe i načine daljeg unapređivanja nastavnih i vannastavnih aktivnosti u ovoj oblasti.

Ključne reči: likovna umetnost, darovitost, master studenti, akcionalo istraživanje.

dr / mast. lik. umet. Milica Vojvodić Savić, asistent sa doktoratom, Metodika likovnog vaspitanja i obrazovanja / Grafika
dr um. Jelena Sredanović, docent, Grafika
Likovni departman, Akademija umetnosti, Univerzitet u Novom Sadu (Srbija)
mlcvojodic@yahoo.com

MOGUĆNOSTI PRIMENE PRILAGOĐENIH GRAFIČKIH TEHNIKA U VASPITNO-OBRAZOVNOM PROCESU

Rezime: Poznavanje svojstava i načina upotrebe različitih tehnika i materijala jedan je od uslova za likovno izražavanje dece i mlađih. Jedno od likovnih područja sa kojim bi deca tokom školovanja trebalo da se upoznaju jeste umetnička grafika putem koje se razvija dečji likovni izraz i niz dragocenih osobina. Nažalost, grafika je zbog svoje tehničke složenosti često zapostavljena u vaspitno-obrazovnoj praksi u poređenju sa drugim medijima. Otežavajuću okolnost predstavlja i činjenica da najveći broj tradicionalnih grafičkih tehnika ne ispunjava bezbednosne uslove, ali i predrasuda da je za bavljenje grafikom neophodna skupa oprema. Istina je da deca mogu koristiti veliki broj grafičkih tehnika ukoliko su one bezbedne i prilagođene uzrasnim mogućnostima, za što nastavnici moraju biti adekvatno edukovani, a čemu doprinose različiti programi stručnog usavršavanja. U radu je predstavljen program obuke pod nazivom „Umetnička grafika i dečje likovno stvaralaštvo“ namenjen nastavnicima koji sa decom i mlađima realizuju likovne aktivnosti. Program je akreditovan od strane Ministarstva prosvete Republike Srbije na period od tri godine, a sprovodi se pod pokroviteljstvom organizacije Prijatelji dece opštine Novi Beograd i u saradnji sa profesorima i asistentima Akademije umetnosti u Novom Sadu. U proteklom periodu realizovan je niz obuka kojima se kod polaznika razvijaju kompetencije za užu stručnu oblast sa fokusom na podizanje nivoa metodičkih znanja relevantnih za bavljenje grafikom u školskim uslovima. Obuka ima za cilj razvijanje kompetencija nastavnika za primenu prilagođenih grafičkih tehnika kao što su karton štampa, grafika belih linija i kuhinjska litografija. Na ovaj način, posredstvom edukovanih nastavnika, deca i mlađi dobijaju priliku da se upoznaju sa karakteristikama grafike kao likovnog medija, kao i sa njenim nastankom i razvojem. Aktivnim učešćem u izradi grafika unapređuju individualne sposobnosti i kreativne potencijale, čulnu osjetljivost i divergentno mišljenje. Takođe se očekuje da će program dugoročno doprineti promociji i popularizaciji grafike i razvoju mlade publike u oblasti likovnih umetnosti.

Ključne reči: grafika, prilagođene grafičke tehnike, dečje likovno stvaralaštvo, nastavničke kompetencije, stručno usavršavanje nastavnika.

Ритмовање тла 5,
комбинована техника на
платну, 33x24 цм, 2004.

Ritmovanje tla 5,
kombinovana tehnika na
platnu, 33x24 cm, 2004.

Rhythm of the ground 5,
combined technique on
canvas, 33x24 cm, 2004

5.

UMETNIČKA PEDAGOGIJA I INKLUZIVNA OBRAZOVNA PRAKSA

dr Vedrana Marković, docent, Solfedo i Metodika nastave solfeda
Tamara Senić, masterand, Odsek muzičke pedagogije
Muzička akademija u Cetinju, Univerzitet Crne Gore u Podgorici (Crna Gora)
vedranam@ucg.ac.me

KREATIVNI I RAZVOJNI POTENCIJALI INKLUZIVNE MUZIČKE NASTAVE U OSNOVNOJ ŠKOLI

Rezime: U okviru nastave Muzičke kulture učenici stiču trajna znanja i veštine neophodne kako za duhovni razvoj, tako i za razvijanje kognitivnih, emotivnih, socijalnih i senzomotornih veština. Kao takav, predmet Muzička kultura ima važnu ulogu u razvoju dece sa posebnim obrazovnim potrebama. Uvažavajući razvojne karakteristike dece navedene populacije, ali i njihove edukativne potrebe, muzički pedagozi moraju prilagoditi deci, ne samo nastavne sadržaje, već i nastavne metode. U radu se predstavljaju metodski postupci koji se mogu koristiti u nastavnoj praksi Muzičke kulture u osnovnim školama, s akcentom na upotrebu muzičkih igara i sviranje na instrumentima Orfovog instrumentarijuma – kao put spontanog učenja. Učinak pomenutih metodskih postupaka se ogleda u promenama ponašanja, interesovanja i motivacije koju su ispoljili učenici sa intelektualnim poteškoćama četvrtog i šestog razreda osnovne devetogodišnje škole „Štampar Makarije“ u Podgorici, a čiji je razvoj praćen od strane školskog psihologa i pedagoga duži vremenski period, kao i od personalnog asistenta u nastavi. Promene se ogledaju pre svega u vidu pojačanog interesovanja i motivacije, kao i intenzivnijeg doživljaja muzike. Nastavni proces koji se odvija kroz muzičke igre doveo je i do primetnih razlika u komunikaciji, socijalnim i emotivnim odnosima. Cilj rada jeste da ukaže na moguće metodске postupke prilikom rada sa decom sa intelektualnim poteškoćama i rezultate takvog rada, ali i da pruži podršku muzičkim pedagozima koji se u svom profesionalnom radu susreću sa učenicima sa posebnim obrazovnim potrebama, a koji u toku svog školovanja nisu stekli nikakva znanja iz oblasti inkluzivnog obrazovanja i defektologije.

Ključne reči: učenici sa posebnim obrazovnim potrebama, predmet Muzička kultura, inkluzija, muzička igra, Orfov instrumentarijum.

mr um. Bosiljka Zirojević Lečić, redovni profesor, Slikarstvo
Likovni departman, Akademija umetnosti, Univerzitet u Novom Sadu (Srbija)
bosiljkazirojevic@gmail.com

ISKUSTVA REALIZOVANIH PROJEKATA NA TEMU INKLUZIVNOG RADA – MOGUĆNOSTI ZA SARADNJU STUDENATA UMETNIČKIH STUDIJA I OSOBA SA SMETNJAMA U RAZVOJU I INVALIDITETOM, KROZ KREATIVNO IZRAŽAVANJE U OBLASTI LIKOVNE UMETNOSTI

Rezime: Tokom aktivne saradnje Akademije umetnosti i ŠOSO „Milan Petrović“ u Novom Sadu, već više od deset godina, kroz različite projekte, uspešno se sprovodi zajednički umetnički rad mlađih umetnika (studenata) i osoba sa smetnjama u razvoju i invaliditetom. Poslednji realizovani projekat te vrste, pod nazivom Umetničko stavaralaštvo kao način inkluzije, bio je deo istraživačko-umetničkih projekata za 2017. godinu (na konkursu Pokrajinskog sekretarijata za visoko obrazovanje i naučnoistraživačku delatnost). U okviru ovog projekta, zajednički rad grupe studenta Akademije umetnosti i učenika škole „Milan Petrović“ odvijao se u ateljeima Akademije, a uz nadzor stručnih lica škole i profesora Akademije koji su vodili ceo proces kreativnog rada svih učesnika radionice. Tokom zajedničkog rada u umetničkom stvaranju, studenti Akademije su permanentno razvijali i usvajali specifična pedagoška znanja i metode rada u domenu likovnog i kreativnog izražavanja. Oni su aktivno pratili rad gostujućih učenika, upućivali ih u različite tehnike, podsticali eksperimentisanje i prevazilaženje ustaljenih obrazaca umetničkog rada. Istovremeno, učenici škole „Milan Petrović“ pozitivno su odreagovali, u tehničkom i kreativnom radu svi su izuzetno napredovali, što su ispratili i nastavnici i stručnjaci škole, koji su svakodnevno pratili njihov rad. Realizovani umetnički radovi, prikupljena iskustva tokom zajedničkog rada, kao i nakon završenog projekta (putem ankete i razgovora, razmene iskustava između svih grupa učesnika: studenata, gostujućih učenika, profesora i stručnjaka škole), sagledavanje i sistematizacija svih relevantnih podataka i iskustava; sav dobijeni materijal je poslužio kao osnova za formiranje baze podataka – praktične studije koja može biti odličan temelj za nastavak rada na budućim, sličnim projektima, kao i na koncipiranju programa na Akademiji umetnosti za specifične kurseve edukacije u oblasti likovne umetnosti, koji će osobama sa smetnjama u razvoju i invaliditetom omogućiti da unaprede sticanje novih znanja i veština u domenu kreativnog umetničkog rada.

Ključne reči: inkluzija, likovna umetnost, specifična pedagoška znanja, studenti Akademije umetnosti, projekti.

mast. antrop. / mast. muz. umet. Džulin Sidik, istraživač, Antropologija razvoja /
Muzička umetnost - kompozicija
RoundGlass LLC, Svetska akademija umetnosti i nauke, Belvi, Vašington
Departman u Londonu (Velika Britanija)
jnsiddique@gmail.com

KULTURNO ANGAŽOVANA PEDAGOGIJA, NAUKA O ZVUKU I MUZIKA KAO SOCIJALNA PRAKSA: RAZVOJ NOVOG KURIKULUMA I NASTAVNIH METODA ZA INKLUZIVNIJI SISTEM MUZIČKOG OBRAZOVANJA

Rezime: Sve muzičke tradicije potiču iz istorijskog konteksta, a slično tome svi školski programi muzičkog obrazovanja potiču iz konteksta svoje muzičke tradicije. U današnjem svetu postoji rastuća migrantska populacija u kojoj je svaki trideseti čovek migrant, pri čemu je samo Evropa prihvatile više od 82 miliona migranata (Izveštaj Ujedinjenih nacija o svetskoj migraciji). Postavlja se pitanje zašto se inkluzivno obrazovanje i kulturno angažovana pedagogija, i pored sve boljeg razumevanja njihove relevantnosti i značaja, ipak ne primenjuju. Priznati muzički programi kao što je, na primer, program Međunarodne mature (International Baccalaureate Program (IB)), još uvek poistovećuju raznolike muzičke tradicije sa „muzikom sveta“ (world music). Zapadna teorija muzike, tehnika i izvođenje i dalje dominiraju u IB programu, kao i u programima Opštег srednjoškolskog obrazovanja u Engleskoj, Velsu i Severnoj Irskoj (General Certificate of Secondary Education (GCSE)) i Udruženog odbora kraljevskih muzičkih škola (Associated Board of the Royal Schools of Music (ABRSM)). „World music“ ostaje sporedan predmet nastavnog programa, uprkos sve većoj relevantnosti i potrebi za sveobuhvatnijim muzičkim obrazovanjem. Hijerarhija unutar nastavnog programa stavlja u podređeni položaj različito poreklo i raznovrsne muzičke veštine i talente. Ukoliko izostavimo kontekst tradicije iz kurikuluma i ako se ne bavimo poreklom učenika, onemogućavamo smisleno učenje i bolje ishode učenja. Predlažem 3 suštinske promene kako bismo se sistemski pozabavili inkluzijom i omogućili da bolje istražimo prednosti koje različitost može doneti muzičkom obrazovanju.

1. Nastavnici koji usvajaju pristup i stav saradnika u učenju (ko-učenik). Ovo podrazumeva da se sopstveno poreklo kao i sadržaj predavanja stave u kontekst. Niko nije stručnjak za različitost. Stavljanjem sadržaja u kontekst i usvajanjem stava ko-učenika, možemo stvoriti okruženje za uključivanje različitosti kroz smisleno učenje.

2. Razvijanje novih okvira kurikuluma koji bi omogućili korelaciju različitih vidova muzičke prakse. Raznolikost i inkluzija ostaće „sporedna pitanja“ sve dok različitost ne postane deo nastavnog plana i obrazovnog sistema. Izložiću okvir za novi muzički kurikulum zasnovan na nauci o zvuku i modalitetima izvođenja u kontekstu. Uz nauku o zvuku kao objedinjujući faktor i shvatanje različitih oblika muziciranja kao različitih modaliteta izvođenja u kontekstu, možemo uspostaviti dva noseća stuba koja pružaju oslonac razvoju novog muzičkog kurikuluma sposobnog da prepozna, uključi i sistemski upotrebi različite forme muzičkih veština i kompetencija.

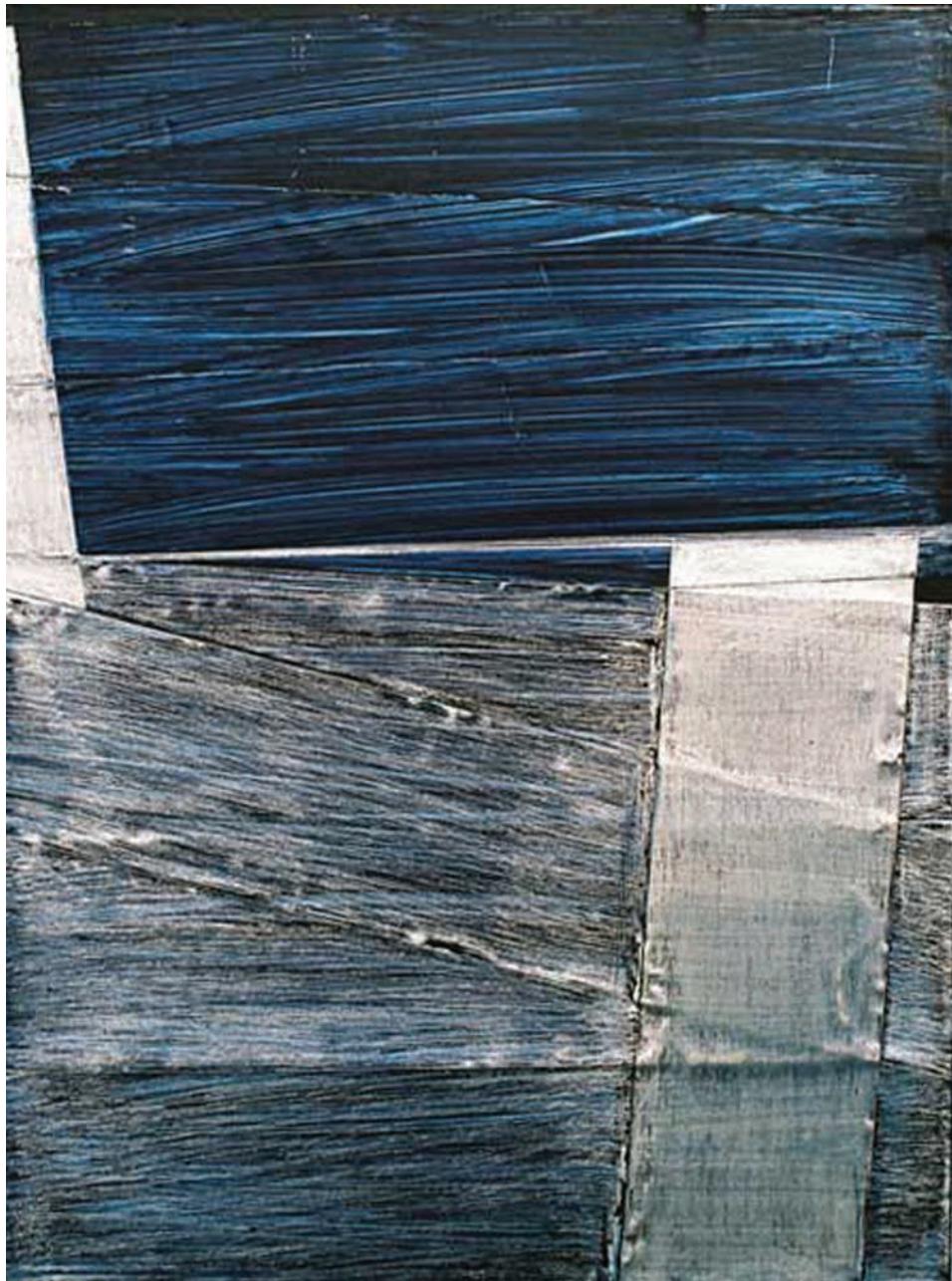
3. Postavljanje učenika u središte (radije nego strogi kurikulum). Svrha razvoja kurikuluma koji dopušta različite oblike muzičkih veština i muzičke prakse je da omogući da se sadržaj bolje prilagodi sveobuhvatnim potrebama uzrasta i razvojne faze učenika. Radeći sa različitim modalitetima muziciranja u kontekstu i ujedinjujući ih kroz muzičku teoriju zasnovanu na nauci o zvuku, možemo započeti sa stvaranjem kurikuluma koji je univerzalan, ali koji ipak ima kapacitet da obuhvati raznolike muzičke tradicije, i neguje različite muzičke veštine i talente. Radeći na ovaj način, od slučaja do slučaja možemo birati muzičke modalitete i muzičke prakse koji su najrelevantniji i najznačajniji za rast i razvoj učenika. Ovaj novi okvir pokušava da se pozabavi sistemskim faktorima koji sprečavaju uključivanje u obrazovanje, ali istovremeno pruža uzbudljive istraživačke mogućnosti za ponovno otkrivanje teorije muzike i sve veće izglede za podršku kognitivnom razvoju učenika.

Ključne reči: različitost, inkluzija, novi kurikulum, nauka o zvuku, muzika kao društvena praksa, kulturno angažovana pedagogija, sistemske promene u obrazovanju.

Ритмовање 1,
алуминијум и акрил,
33x24 цм, 2005.

Ritmovanje 1,
aluminijum i akril,
33x24 cm, 2005.

Rhythm 1,
aluminum and acrylic,
33x24 cm, 2005

6.

SOCIJALIZACIJA I EMANCIPATORSKE PRAKSE U OBRAZOVANJU NA POLJU UMETNOSTI

KULTURNI IDENTITET I EMANCIPATORSKE PRAKSE U SAVREMENIM OBRAZOVNIM KONCEPTIMA

Rezime: *Patrimonijum*, kao epistemiološka determinanta pojma nasleđa predstavlja okvir proučavanja kulturnog identiteta pojedinca, grupe ili čitave zajednice kojom se bave različite naučne discipline. Cilj ovog rada je da se kroz teorijsku analizu savremenih umetničkih reprezentacija, vaspitno-obrazovnih tendencija i društvenih pojava kao što su mas-mediji, identifikuju faktori koji utiču na ove globalne procese, kao i reperkusije na autentičan kulturni identitet i nasleđe jednog društva, a koje se, na prvom mestu, neguje putem obrazovanja, umetnosti i kulture. Pozitivni aspekti koji su identifikovani odnose se na razmenu iskustava različitih kulturnih grupacija, razvoj interkulturalnosti, empatije, tolerancije i uvažavanje različitosti, dok se kao negativni uticaj izdvojio aktuelni društveni fenomen, kao što je potiskivanje kolektivnog iskustva i arhetipskih kulturoloških obrazaca utvrđenih u svest i identitet jednog društva. U svetu dobijenih rezultata ovaj rad ukazuje na pojavu savremenih globalističkih tendencija koje impliciraju asimilaciju *autentičnog* u globalni univerzalni kulturni obrazac, pri čemu treba istaći važnost očuvanja autentičnosti kulturnog identiteta, ne kao faktora konfrontacije i konzervativizma, već komplementarnosti sa različitošću, gradeći mrežu multikulturalnih koncepata kroz emancipatorske obrazovne prakse.

Кључне речи: kulturni identitet, *patrimonijum*, globalizacija, emancipacija, obrazovanje, umetnost.

mast. psihol. / mast. prim. umet. Ana Golubović, stručni saradnik - istraživač
Psihologija ranog razvoja / Primenjena umetnost - Keramika
Multikulturalna predškolska ustanova, Lajpcig (Nemačka)
golubovic.ana90@gmail.com

EFEKAT OSTRACIZMA NA VELIČINU FIGURE MERENO KROZ DEČJE CRTEŽE U SRPSKIM URBANIM I RURALNIM ZAJEDNICAMA*

Rezime: Ljudska figura se često pojavljuje u dečjim crtežima. Kao jedan od elemenata crteža - veličina figure korišćena je u mnogim međukulturnim studijama za istraživanje hijerarhije i značaja društvenih odnosa iz dečje perspektive. Prema prethodnim studijama, deca imaju tendenciju da preuvečavaju figuru sa pozitivnim osobinama, osobu na višoj poziciji (npr. učitelj, roditelji) i onu koja im je društveno važna. Crteži i podaci su prikupljeni u okviru studije sprovedene od strane Stengelin, Golubović, Toppe, Over i Haun (2021). U tri različite srpske zajednice (Beograd, Požarevac i Kostolac), 116 dece uzrasta 3-5 godina gledalo je kontrolne ili video snimke ostracizma. Zadatak je bio da nacrtaju sebe i prijatelja. Kao mera afilijacije uzeta je razdaljina između dve figure, kao i vreme i složenost crteža. Rezultati su otkrili da se razumevanje ostracizma povećava sa godinama i da reakcija varira među kulturama. Cilj ove studije je da istraži efekat ostracizma na veličinu ljudske figure u kolektivističkom društvu. Pretpostavlja se da će deca u eksperimentalnoj grupi (ostracizam) sebe nacrtati kao manju figuru u odnosu na svog prijatelja. Štaviše, veličina figure će se razlikovati između urbanih i ruralnih područja. Pored toga, devojčice će crtati veće figure od dečaka. Visina figure izmerena je između dve najduže tačke na vertikalnoj osi, a širina između dve najšire tačke na horizontalnoj osi. Rezultati pokazuju da nije bilo značajne razlike između srednjih vrednosti u ostracizmu i kontrolnim uslovima, niti između figura nacrtanih od strane dečaka i devojčica. Međutim, postojao je uticaj grada na naše zavisne varijable. Deca u Beogradu (urbano područje) crtala su veće figure sebe i prijatelja nego deca u Kostolcu (ruralno područje). U poređenju sa Beogradom, širina figure prijatelja bila je manja u Požarevcu, kao i obe figure u Kostolcu. Studija doprinosi boljem razumevanju crteža predškolske dece u kolektivističkom društvu.

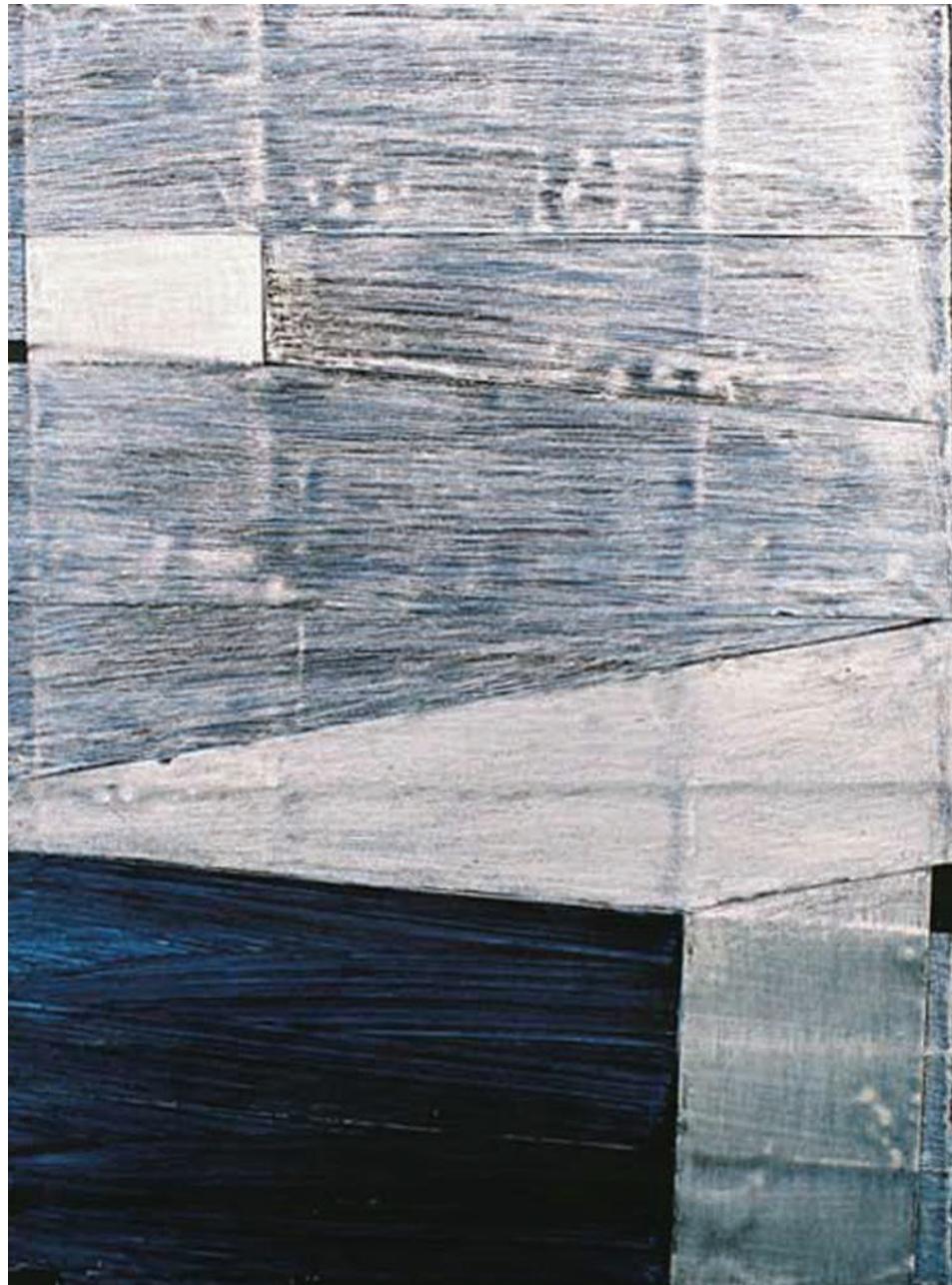
Ključne reči: ostracizam, dečji crteži, veličina figure, Srbija, kolektivističko društvo.

*Stengelin, R., Golubović, A., Toppe, T., Over, H., & Haun, D. B. (2021). *Priming third-party ostracism does not lead to increased affiliation in three Serbian communities.*

Ритмовање 2,
алуминијум и акрил,
33x24цм, 2005.

Ritmovanje 2,
aluminijum i akril,
33x24cm, 2005.

Rhythm 2,
aluminum and acrylic,
33x24cm, 2005

7

KREATIVNOST I MOTIVACIJA – OBRAZOVNI PRISTUPI I DOMETI

MAŠTA I IMITACIJA

Rezime: Već najjednostavniji oblik ljudske mašte je „dvosoban“. Ovu sliku je predložio Majkl Kol, koju ćemo pokušati da razvijemo. Sedeći u jednoj sobi, primećuje Kol, možete zamisliti drugu u kojoj zapravo niste, a niste ni bili. Ali to je upravo zato što ste u stanju da se zamislite u sobi koja uopšte ne postoji i koja tek treba da se izgradi. Još nema sobe, ali kao da već jeste u njoj. Ali šta ćete biti kada (samo u svom umu) napravite sobu, nije manje važno pitanje od toga kakva će biti soba. Ako nije i važnije. Knjiški primer: dete vidi štap, osedla ga, a ono je već konj. Ali i ono samo je već jahač. To znači da je dete prvo videlo štap očima jahača i samo zbog toga nastala je „magija“. A onda - na kome će jahati; ko: kauboj, Indijanac, konjanik, sportista, cirkuski umetnik, kakve će zaplete ove slike „podstaći“, koje će okolnosti iz stvarnog života, uvek jedinstveno doživljene, „privući“ ovi scenariji (u igri su moguće suprotnosti - dete će pronaći svoju sliku u dатој priči, ali mehanizam je isti); ostaje da se nagađa. Da, dete samo ne zna sve. Samo kroz maštu čovek može da živi u kolektivnoj „kući ljudske kulture“. Paradoksalno, imitacija zahteva puno mašte. Osim ako je, naravno, ne pobrkate sa površnim kopiranjem krivih linija i kvačica tuđeg „teksta o ponašanju“. Zaista, da biste imitirali, treba da uđete u sliku („u slici“, rekao bi filozof E. V. Iljenkov) onoga koga imitirate. Neka, ne do same „dubine“. Ali toliko da bar „u prvom približavanju“ stvarnost vidi njegovim očima, da se bar maglovito oseti u njoj i doživi je kao svoja osećanja. A ako se ipak pojavi zadatak da „prevarite“ - da vas ne prepoznaju spolja, to znači da i sa druge „strane“ treba da pogledate sebe, imitatora. Ovo je nemoguće bez mašte. Kopiranje i „prevođenje ulaskom u lik“, su različiti mehanizmi. Ovo se odnosi ne samo na „imitaciju slike“, već i na „imitaciju modela“. „Engr je želeo da oponaša Rafaela, ali je postao Engr. Sezan je želeo da oponaša Pusena - ispostavilo se da je postao Sezan“, piše Salvador Dali. Da, i on sam, već „uspešni Dali“, proveo je sate u Luvru, kopirajući Vermera. Poput studenta. Želeći da prodre u tajne Vermera, kojeg je, zajedno sa Velaskezom, stavio iznad svih umetnika. Dali nije baš voleo „izme“ - recimo reč „modernizam“ (a na „nadrealizam“ je gledao s ironijom). I još više, nije nameravao da sruši „klasicizam“. Njegov estetski program bio je prirodan koliko i ambiciozan: „podići savremenu umetnost na nivo klasike“. Dali na jednom drugom mestu poziva: „Umetniče, kopirajte! Uvek će ostati nešto vaše“. Ključna reč ovde je umetnik. Isto tako, dete, oponašajući odraslu osobu, spontano nastoji da otkrije „tajne“ punoletstva koje su za njega spolja vidljive i svršishodne. Pa čak i suprotstavljanje odrasloj osobi buntovnom adolescentu je način da iz odraslog izvuče ove „tajne“, koje odrasli u drugačijoj, stabilnoj situaciji ne žuri da podeli. Tinejdžerska pobuna samo je ekstremni oblik integracije u zajednicu odraslih, smatrao je vodeći psiholog D. B. Elkonjin. Kroz „pobunu“ povezuju se vremena - i u umetnosti i u životu. Snagom mašte.

Ključne reči: mašta, imitacija, stvaralaštvo.

dr Ana Marjanović Šejn, naučnik, Pedagogija
Filadelfija (Sjedinjene Američke Države)
anamshane@gmail.com

MOGUĆNOSTI I IZAZOVI DIJALOŠKOG PRISTUPA UMETNIČKOM OBRAZOVANJU U KONVENCIONALnim ŠKOLAMA

Rezime: U svom radu predstavljam jedan dijaloški autorski pristup umetničkom obrazovanju. Diskutujem o savremenim pristupima umetničkom obrazovanju i mogućnostima koje ti pristupi pružaju umetničkom obrazovanju kao procesu koji koji vodi učenike ka razumevanju (samog) smisla. Deset razloga zbog kojih bi umetnost trebalo da se uči u školama, koje je razradio jedan od najpoznatijih američkih vizionara u umetničkom obrazovanju, Eliot Ajzner (Eisner, 2008), sažeti su u četiri opšte definisana cilja podučavanja umetnosti. Takođe, predstavljam četiri pristupa nastavi umetnosti koje su u toku jednog semestra formirali moji studenti, budući učitelji/učiteljice u nižim razredima osnovne škole. Zatim raspravljam o glavnoj tvrdnji dijaloške pedagogije da se obrazovanje uvek odvija kroz dijalog - kao medijum i proces u kome sagovornici formiraju smisao i značenja onoga o čemu razgovaraju ili o čemu komuniciraju. Prema rečima Judžina Matusova (Eugene Matusov), nema obrazovanja van dijaloga, pitanje je samo kakav smisao obrazovni dijalog ima za učesnike (Matusov, 2009). Matusov i ja pretpostavljamo da pravi dijalog može da se uspostavi onda kada se sagovornici odnose jedni prema drugima kao ravnopravne svesti (Bakhtin, 1999), koje prepoznaju i uvažavaju jedne druge, ozbiljno razmatrajući misli i gledišta svojih sagovornika. Potom, predlažem i raspravljam o četiri glavne karakteristike i pretpostavke dijaloškog autorskog pristupa kreativnosti, upoređujući taj pristup sa konvencionalnim pristupima. Na osnovu ranijeg članka koji smo objavili Matusov i ja (Matusov & Marjanovic-Shane, 2016), tvrdim da dijaloški pristup kreativnosti izdvaja četiri aspekta svake kreativne dijaloške interakcije: aspekt adresivnosti, egzistencijalni aspekt, aksiološki (vrednosni) aspekt i konačno kulturološki (meta-aksiološki) aspekt. Ova četiri aspekta kreativnosti ilustrujem opisujući jedan kreativni autorski dijalog između maledevojčice (od 3 godine) i umetničkog procesa njene majke/umetnice /učiteljice. Na kraju rada, pozivam čitaoca u dijalog o mogućnostima i izazovima koje Ajzner i pristupi mojih kolega, nastavnika budućih učitelja/učiteljica, pružaju za razvoj dijaloškog autorskog umetničkog obrazovanja, značajnog za učenike konvencionalnih škola.

Ključne reči: umetničko obrazovanje, kreativnost, dijaloško autorsko obrazovanje.

dr Monika Miler, redovni profesor, Umetničko obrazovanje
Institut za muziku, umetnost i sport, Univerzitet za obrazovanje, Ludvigsburg (Nemačka)
miller@ph-ludwigsburg.de

RAZVOJ UMETNIČKI NADARENE DECE: RELACIONO-ANTROPOLOŠKI PRISTUP TALENTIMA

Rezime: Članak fokusira predivan raspon ljudske kreativnosti i darovitosti. „Talenat“ kao tema je obrazovni „izazov“ u oblasti umetničkog i naučnog istraživanja. Tema umetničke darovitosti i dalje se susreće sa velikim oprezom ili čak odbacivanjem među akademcima umetničkog obrazovanja. U ovom članku se darovitost razmatra kao (umetnički) obrazovni izazov. Tekst ima za cilj raspravu o terminima „darovitost“ i „promocija darovitosti“ usred antropološke i relacione teorije umetničkog obrazovanja. Mogu se naći dve centralne tačke: Prvo, darovitost koja se posmatra kao sposobnost može se staviti u kontekst učenja i vežbanja. To rezultira mogućnošću izrade lucidnih zadataka za čas umetnosti koji su strukturirani prema nastavnom programu. Drugo, značaj ličnog i međuljudskog uzbuđenja u nastavnim situacijama kao i značaj interesovanja za određeni umetnički domen postaju vidljivi tokom učenja.

Relaciono-antropološka teorija talenta bazira se na tri dimenzije, koje se moraju dinamički posmatrati: nadareno dete (1) poravnava se sa određenim kulturnim ciljevima, razvija težnju i energiju u određenom smeru; (2) razvija čvrst odnos prema određenim stvarima, odnosno interesu; (3) entuzijazmom se povezuje sa drugim predmetima – uzorima i nastavnicima.

Relaciona dimenzija (1): talenat kao pokretač osobe

Talentovana deca sa sobom donose sopstvene obrazovne potrebe i spremnost da uče. Umetničko vaspitanje se mora na tome graditi. Specifični cilj ove obrazovne potrebe i volje za učenjem je u velikoj meri antropološki i kulturološki opravdan. Na primer, adolescenti žele da mogu da realizuju svoju „realističnu“ predstavu kada se bave temama koje su im važne, poput odnosa, prirode itd. Oni takođe teže da savladaju umetničke tehnike.

Relaciona dimenzija (2): Intersovanje osobe za neku stvar

Druga dispozicija usidrena u ličnosti koju je identifikovao Šulc je ono što on naziva „dispozicijom usmerenja“ (Schulz 1988). Izraz usmerena dispozicija opisuje aspekt da je nadarena ličnost namerno orientisana ka jednom ili barem samo nekoliko koherentnih slikovnih područja. Posebnu predanost – fokus na cilj, temu ili disciplinu, tj. „domen“ – Renculi (Renzulli 2002) je takođe naveo kao jednu od šest osobina ličnosti nadarene osobe. Renculi opisuje predanost kao „romansu sa temom ili disciplinom. Kada je pojedinac strastven prema nekoj temi ili disciplini, razvija se prava romansa koju karakterišu snažne emocije i želje. Strast ove romanse kod mladih ljudi često postaje slika budućnosti i daje motiv za dugoročnu posvećenost nekoj aktivnosti“ (Renzulli 2002). U tom pogledu, talenat se može shvatiti u smislu potencijala i njegove realizacije u natprosečnom performansu. U relacijsko-antropološkom pristupu talentima ovaj intenzivan odnos između sebe i stvari smatra se preduslovom za obrazovne procese talentovanih ljudi. Obrazovno iskustvo započinje interesovanjem za predmet, koji je konkretizovan kao uključivanje specifičnog za predmet.

Relaciona dimenzija (3): entuzijazam među osobama

Iz relaciono-antropološkog razumevanja talenta, entuzijazam se takođe vidi kao osnovni motor „talenta“. Moto „biti oduševljen i nadahnut“ nije samo presudan za lekcije darovitih, već je to i opšti pedagoški pristup. S jedne strane, ovo utiče na celokupno relaciono polje nastave umetnosti, s druge strane, nam jasno pokazuje da je „talenat“ odgovornost nastavnika. U procesima podučavanja i učenja nastavnik igra važnu ulogu jer je odgovoran za procese demonstriranja, objašnjavanja i komunikacije. Ovaj entuzijazam koji potiče od nastavnika mora se razumljivo deliti; on mora „povući učenika iz njegove predmetne uloge do određene tačke“ (up. Sowa, 2019).

Ključne reči: talenat, kreativnost, darovitost i učenje, didaktika promocije darovitosti, vežbanje, uzbuđenje, uticaj na promenljive.

KAKO STUDENTI UMETNOSTI PROCENJUJU POSLEDICE COVID KRIZE

Rezime: Situacija pandemije se pojavila kao novi izazov pred svetskom zajednicom, a dugoročni efekti ovoga nisu do kraja shvaćeni. Ipak, sa psihološke pozicije kriza može biti shvaćena ne samo kao negativno iskustvo već i kao prilika za stvaranje promena i transformaciju. Cilj ovog istraživanja je bio da otkrije kako studenti umetnosti doživljavaju Covid krizu, kako vide njene posledice po sebe i svoje umetničko postignuće. Istraživanje je obuhvatilo 63 studenta vizuelnih i muzičkih umetnosti sa Fakulteta likovnih umetnosti u Beogradu (62.5%) i Akademije umetnosti Novi Sad (37.5%). Rodna struktura uzorka: 73% devojaka i 27% mladića, prosečne starosti 21 godina. Kao instrument je korišćen upitnik formiran za ovu priliku koji je sadržao osam petostepenih skala koje su merile studentsku procenu emocionalne, praktične i opšte promene izazvane Covid krizom. Pored toga, četiri pitanja otvorenog tipa su merila kvalitativne aspekte ličnog iskustva krize. Pitanja su se odnosila na promene u svakodnevnom životu, ličnu procenu posledica, lično iskustvo krize i na pozitivne (transformativne) aspekte iskustva, tj. načine na koje kriza može da deluje pozitivno, razvojno kao jačanje rezilijentnosti i ličnih kapaciteta. Kao što se očekivalo, na opštem planu je situacija pandemije snažno pogodila svakodnevni život, rutinu i praksu ($AS=3.29$, rang od 1 do 5), promena je doživljena kao umereno jaka ($AS=2.67$), posledice na akademsko postignuće se procenjuju kao velike ($AS=3.30$) i orientisane ka negativnom polu doživljaja ($AS=1.82$). Istovremeno, zadovoljstvo ličnim postignućem ($AS=2.71$) i umetničkim postignućem ($AS=3.30$) su u okviru sredine ili su ostale na višem nivou, kao slabije pogodjene. Grupna mera jačine emocionalne reakcije je „umereno jaka“ ($AS=3.14$), dok je procena emocionalne reakcije na promene ličnog životnog okvira „veoma jaka“ ($AS=3.68$). Analiza odgovora pokazuje da se kao najmoćniji negativni faktori navode socijalna izolacija, pad motivacije, osećanja straha i neizvesnosti, gubitak poverenja u institucije. Pored toga, vide se i pozitivni aspekti krize kao prilike za učenje i promenu i najčešće se opisuju kao povratak porodici i prijateljima, obraćanje više pažnje na manji broj relacija između ljudi, prilika za umetnički rad kao lični aktivni odgovor, povećana introspekcija i interes za dublje psihološke procese, „povratak sebi“, „zvuk tištine“, značaj rekonstrukcije realnosti u kojoj živimo.

Ključne reči: psihološki aspekt krize, kreativno postignuće, umetničko obrazovanje.

DEČJI VIZUELNI IZRAZ KAO KREATIVNA PODRŠKA RAZVIJANJU VREDNOSNIH SISTEMA

Rezime: Dečji vizuelni izraz kao kreativna podrška razvijanju vrednosnih sistema može se pokazati na dva primera, dva programa sa sasvim različitim krajeva sveta, američki i ruski, koriste se istim principima - materijalizacije nevidljivog – materijalizacije odnosa oslanjajući se na prirodnu potrebu dece i mlađih da se lakše vizuelno nego verbalno izraze. Oba programa su uspešno primenjivani u Evropi, Americi i Srbiji u školama i vrtićima. Program Državnog univerziteta u Ajovi (Iowa State University) osnaživanja porodica je preventivni program protiv bolesti zavisnosti. Ono što suštinski izdvaja ovaj program je dosledna primena principa razvijanja i podržavanja vrednosnih sistema kao preduslova zdravih stilova života. Ovaj program je specifičan i po tome što se realizuju tri tipa radionica: namenjene roditeljima, mlađima i zajedničke. Pred mlađe i njihove roditelje se postavljaju zahtevi vizuelnog osmišljavanja porodičnog grba, stabla, svojih želja za budućnost. Kroz ovaj kreativni proces i razmenu svih učesnika jasnije se prepoznaju porodične vrednosti i posebno jasnije se definišu životna očekivanja i roditelja i mlađih. Povezanost kreativnog izražavanja i razvoja vrednosti odnosa prema međuzavisnosti u prirodi data je u programu N. N. Veresova „Mi smo Zemljani“, koji je primenjivan u Rusiji, Finskoj i Srbiji. Gotovo je nemoguće razvijati lični doživljaj, odnos, bez kreativnog izraza učesnika. Shvatajući da većina poznaje pravila i konsekvence ponašanja, ali ih iz različitih razloga poštuje ili ne, u ovom programu se utiče na razvoj ličnog odnosa prema okruženju uz korišćenje umetničkih sadržaja. Posebno je značajno stavljanje dece u situacije da razmišljaju, kreativno rešavaju konkretne zadatke, vizuelno predstavljaju personifikovan portret svoje ulice, karakteristike kuća vezuju za stanovnike, a ne za građevinske karakteristike i slično. Primer aktivnosti, kada kolektivni crtež planete Zemlje, docrtavan, bogaćen, istraživan mesecima simulirano pretrpi ekološku katastrofu, emocionalno i intelektualno je daleko snažniji od vesti, informacija, znanja u koja nisu deca i mlađi emocionalno i kreativno uključeni. Pokazalo se da su efekti programa koji uključuju vizuelni, lični kreativan doprinos trajniji. Kvalitativna analiza razgovora sa vaspitačima i mlađima koji su prošli ove programe pokazuje značaj ličnog doživljaja i kontinuiranog rešavanja kreativnih zadataka.

Ključne reči: kreativno rešavanje zadataka, lični doživljaj, univerzalni značaj razvijanja vrednosnih sistema.

Ритмовање 3,
алуминијум и акрил,
33x24цм, 2005.

Ritmovanje 3,
aluminijum i akril,
33x24cm, 2005.

Rhythm 3,
aluminum and acrylic,
33x24cm, 2005

8.

PRIMENA IKT U OBRAZOVANJU NA POLJU UMETNOSTI

Dr Miomira Đurđanović, redovni profesor, Metodika nastave muzičke kulture
Fakultet umetnosti u Nišu, Univerzitet u Nišu (Srbija)
mast. muz. pedag. Maja Ćalić, doktorand, Doktorske akademske studije, Metodika nastave
Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu(Srbija)
miomira.djurdjanovic@gmail.com

DIGITALNI SADRŽAJI U MUZIČKOJ NASTAVI

Rezime: Imajući u vidu činjenicu da se u poslednjih godinu dana vaspitno-obrazovna praksa na svim nivoima obrazovanja suočava sa nemogućnošću realizacije nastave uživo, a da se od učitelja/nastavnika očekuje dodatno angažovanje u pronalaženju novih rešenja kojima bi se učenici podsticali na aktivnost, ova tema postaje veoma značajna za različita istraživanja. Informacioni razvoj učiteljima, odnosno nastavnicima u osnovnoj i srednjoj školi omogućava da svoju nastavu planiraju, pripremaju i realizuju uz neophodno korišćenje različitih digitalnih medija kako bi podstakli dinamičnost i kreativnost, ali i povećali kvalitet nastavnog procesa. U namjeri da se ispita koliko se za proces planiranja i realizaciju muzičke nastave u osnovnoj i srednjoj školi koriste digitalni obrazovni sadržaji sa interneta, da li digitalni medij *YouTube* može doprineti kvalitetu muzičke nastave i kako učitelji/nastavnici procenjuju svoje sposobnosti za korišćenje interneta, sprovedeno je odgovarajuće istraživanje. Na uzorku koji su činili učitelji i nastavnici muzičke kulture u toku školske 2020/2021. godine, primenom tehnike anketiranja ispitani su stavovi o načinu i učestalosti korišćenja interneta u realizaciji sadržaja u procesu nastave muzičke kulture. Prema rezultatima dobijenim nakon sprovedenog istraživanja može se zaključiti da većina ispitanika pozitivno ocenjuje primenu internet obrazovnih sadržaja, da su mišljenja da *YouTube* (američki web-sajt za deljenje i razmenu video datoteka) doprinosi kvalitetu muzičke nastave, kao i da svoje digitalne kompetencije vrednuju kao zadovoljavajuće.

Ključne reči: Muzička nastava, digitalni sadržaji, internet, *YouTube*, muzičke digitalne kompetencije, osnovna i srednja škola.

dr Vojislav Ilić, docent, Metodika nastave likovne kulture

Likovni odsek, Fakultet umetnosti, Univerzitet u Prištini sa privremenim sedištem u Kosovskoj Mitrovici / Odsek za primenjenu i likovnu umetnost, Filološko-umetnički fakultet, Univerzitet u Kragujevcu (Srbija)
vilicdva@gmail.com

POTENCIJAL PRIMENE IKT U NASTAVI LIKOVNE KULTURE

Rezime: Velika uloga slikovnih i vizuelnih informacija u današnjem svetu iziskuje sve veću potrebu za nastavom likovne kulture koja je „jedini stručnjak“ u obrazovnom sistemu i koja se bavi ovim informacijama. Učenici bi trebalo da znaju kako masovni mediji funkcionišu, a nastava likovne kulture ima važnu ulogu da pripremi učenike kao vizuelno pismene i kritičke članove društva. Povećanje potrebe za razumevanjem i kreiranjem vizuelnih poruka nameće preispitivanje odnosa umetnosti i medija. Razvoj novih medija otvara nove perspektive za umetničku praksu. Korišćenje digitalnih medija je rašireno i novi poslovi se otvaraju za vizuelne umetnike, a učenici sa znanjem, veštinama i stručnošću u digitalnoj umetnosti i dizajnu su dobra prilika da, sa daljim usavršavanjem, komercijalizuju stečeno iskustvo i znanje. Upotreba digitalnih alata kao umetničkog medija u školama pruža mnoge jedinstvene i uzbudljive mogućnosti za negovanje veština potrebnih u dvadeset prvom veku. Danas pismenost podrazumeva razumevanje vizuelnih poruka, medija i tehnologija i njihov potencijal za interakciju, komunikaciju i izražavanje, a učenici treba da budu u stanju da analiziraju, interpretiraju i procenjuju sadržaje sa Interneta.

Ključne reči: nastava likovne kulture, informaciono-komunikacione tehnologije u obrazovanju.

dr Kristinka Selaković, docent, Metodika nastave likovne kulture
Pedagoški fakultet u Užicu, Univerzitet u Kragujevcu (Srbija)
dr um. Aleksandar Mitrović, doktorand, Doktorske akademske studije, Metodika nastave
Učiteljski fakultet, Univerzitet u Beogradu (Srbija)
selakovick@gmail.com

UPOTREBA VIRTUELNIH MUZEJA/GALERIJA UMETNOSTI U NASTAVI LIKOVNE KULTURE U CILJU OČUVANJA KULTURNE BAŠTINE

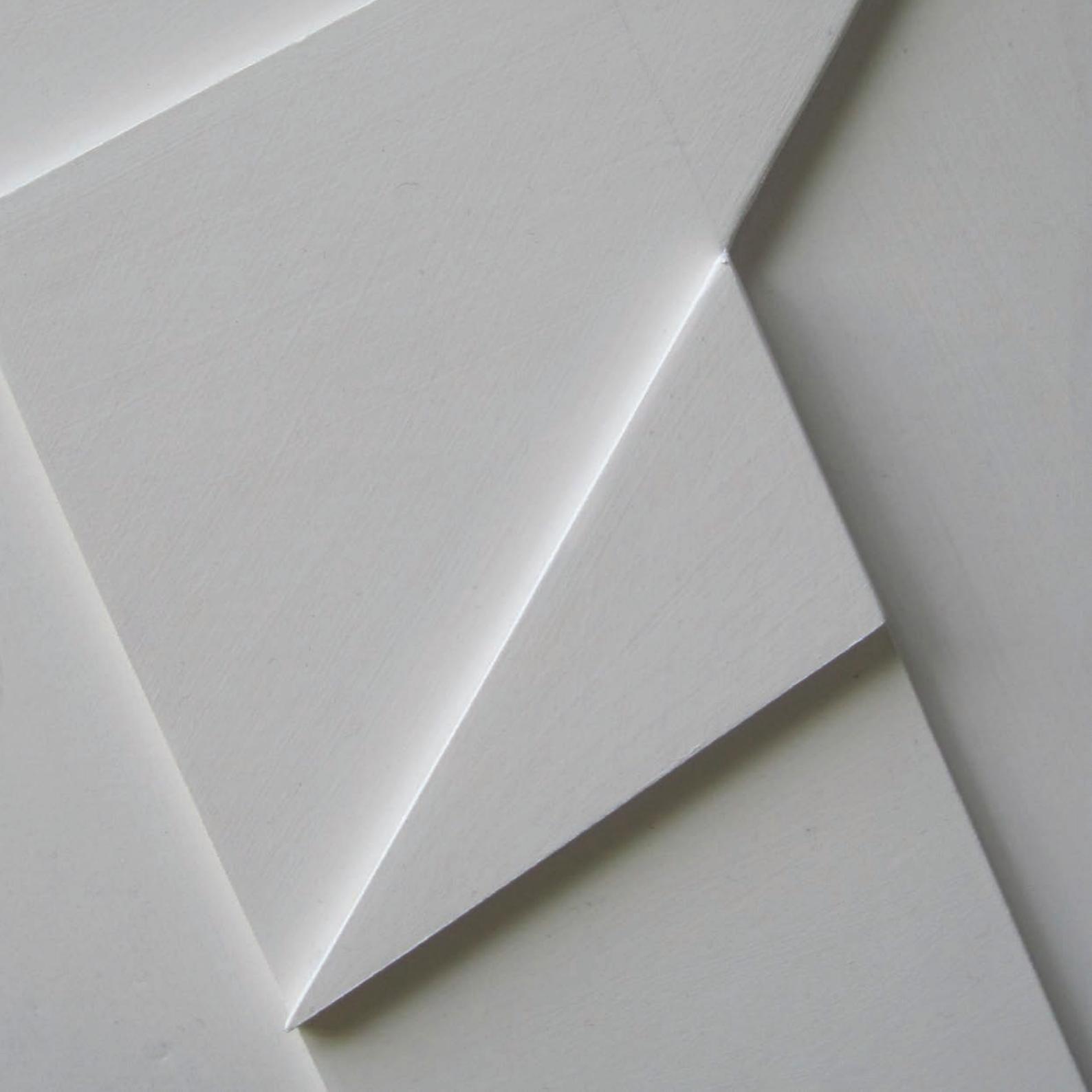
Rezime: U radu se razmatra i ističe potreba i neophodnost da se kulturna baština jednog naroda približi učenicima kroz virtuelnu posetu muzeju i galeriji. Nastava likovne kulture u mlađem školskom uzrastu ima za cilj da kroz upoznavanje muzejskih zbirki i aktivnim posmatranjem umetničkih dela kod učenika probudi svest o vrednosti i očuvanju umetničke kulturne baštine. Muzej se najčešće određuje kao specifična kulturna institucija koja prikuplja, čuva, naučno obrađuje i javno prikazuje predmete umetničke, kulturne i naučne vrednosti. Međutim, sa razvojem savremene tehnologije, pojmom interenta i svetske komunikacione mreže (World Wide Web), veliki deo muzejskih i galerijskih zbirki postaje dostupan u vidu virtuelnih postavki na veb-stranicama muzeja, čime dolazimo do novog poimanja ove institucije i njegove sve veće dostupnosti za širu javnost. Poseta virtuelnim muzejskim postavkama i upotreba raznih aplikacija moglo bi da unaprede nastavu likovne kulture čime se ukazuje i na njen obrazovni i kulturni potencijal. Učitelji bi takođe trebalo da igraju važnu ulogu u pripremi učenika pružajući im informacije o raspoloživim virtuelnim muzejima, deleći obrazovni materijal i zadatke pre i posle virtuelne posete i podstičući ih da vizuelno prenose takvo iskustvo na svoje stvaralaštvo u nastavi. Dolazimo do zaključka da digitalni obrazovni sadržaji pomoću IKT nude nov način interaktivnog učenja, bez ograničenja prostora i vremena gde svako može integrisati materijale za učenje prema svom nahodenju. Takvim pristupom učenici razvijaju veću kontrolu i odgovornost prema svom učenju.

Ključne reči: virtuelni muzeji umetnosti, nastava likovne kulture, kulturna baština, deca mlađeg školskog uzrasta.

FRANCUSKA UMETNOST - PRIMENA IKT U NASTAVI

Rezime: Usled sve bržeg tehničko-tehnološkog razvoja, svedoci smo i promena platformi na kojima se sada objavljaju digitalni sadržaji. U tom smislu, upotreba digitalnih učila postaje sve prisutnija u praksi i polako preti štampanom vidu udžbenika. Shodno tome postavlja se pitanje koliko su nam nastavnici zaista kompetentni za izvođenje multimedijalne nastave, iako je pandemija COVID-19 primorala sve da osavremene svoje nastavne metode. Cilj ovog istraživanja jeste da se ispita kako učenici gledaju na to kako uslovi kojim nastavnik raspolaže mogu da poboljšaju nastavni proces. U istraživanju je korišćen upitnik sa pet pitanja, namenski konstruisan za potrebe ovog istraživanja. Uzorak je bio prigodan i činilo ga je 30 učenika koji su odgovorili na anketu u elektronskom vidu, koji su pohađali ugledni čas „Francuska umetnost“ u maju 2018. Analiza i interpretacija podataka se odnosi na rezultate dobijene deskriptivnom statistikom. Najvažniji rezultati su: učenici smatraju da su im potrebniji digitalni sadržaji uopšte uzev. Bitno je napomenuti da Šesta beogradска gimnazija gde je čas bio realizovan jeste dobro digitalno opremljena. Nasuprot tome, mora se istaći i to da je anketom utvrđeno da sami nastavnici ne poseduju dobru volju za sopstvenim profesionalnim usavršavanjem u modernizaciji svojih predavanja, čemu u prilog govori i loš odziv nastavnika da prisustvuju ovom uglednom času. Većina ispitanika je i rekla da najčešće ovaj vid multimedije u nastavi sprovodi na oglednom, odnosno uglednom času jednom do dva puta godišnje. Na osnovu rezultata istraživanja možemo zaključiti da sve zavisi od toga da li su škole dovoljno opremljene savremenim učilima kao i da nastavnici još uvek nisu u adekvatnoj meri sposobljeni za rad na aktuelnim platformama podučavanja. Čas je pripremljen u skladu sa ishodima i standardima postignuća za predmet likovna kultura, zbog korelacije sa francuskim jezikom pitanja su na francuskom jeziku, a objašnjenja na srpskom jeziku.

Ključne reči: umetnost, kultura, likovna umetnost, međukulturalni uticaji, IKT u obrazovanju.

CHALLENGES OF CONTEMPORARY EDUCATIONAL PRACTICE IN THE FIELD OF ART - CURRENT ISSUES, DILEMMAS AND PERSPECTIVES

Бела композиција 5, капалине и акрил, 20x16 цм, 2012.

Bela kompozicija 5, kapaline i akril, 20x16 cm, 2012.

White composition 5, kapaline and acrylic, 20x16 cm, 2012

Program committee

Vladimir Kudriavtsev, PhD, full professor, Moscow City University, Moscow (Russia)
Monika Miller, PhD, full professor, Institute of Music, Arts and Sports, University of Education, Ludwigsburg (Germany)
Ana Marjanović Shane, PhD, independent scholar, Philadelphia (United States of America)
Krasimira Frangova, PhD, associate professor, Institute of Conservation, Royal Danish Academy, University of Copenhagen (Denmark)
Aleksandar Protić, PhD, honorary president and director of the Tesla Academy, UNESCO Club, Sorbonne University, Paris (France)
Matijaž Duh, PhD, full professor, Faculty of Education, University of Maribor (Slovenia)
Sabina Vidulin, PhD, associate professor, Academy of Music, Juraj Dobrila University of Pula (Croatia)
Iva Simčić, PhD, associate professor, Academy of Arts, University of Sarajevo (BiH)
Sandra Bjelan-Guska, PhD, assistant professor, Faculty of Philosophy, University of Sarajevo (BiH)
Jelena Martinović Bogojević, PhD, associate professor, Academy of Music, University of Montenegro (Montenegro)
Marija Brajčić, PhD, assistant professor, Faculty of Philosophy, University of Split (Croatia)
Dubravka Kuščević, PhD, assistant professor, Faculty of Philosophy, University of Split (Croatia)
Mladen Vilotijević, PhD, academician, University of Belgrade (Serbia)
Bojana Škorc, PhD, full professor, Faculty of Fine Arts, University of Arts in Belgrade (Serbia)
Jovana Milutinović, PhD, full professor, Faculty of Philosophy, University of Novi Sad (Serbia)
Biljana Lungulov, PhD, assistant professor, Faculty of Philosophy, University of Novi Sad (Serbia)
Miomira Đurđanović, PhD, full professor, Faculty of Arts, University of Niš (Serbia)
Kristinka Selaković, PhD, assistant professor, Pedagogical Faculty in Užice, University of Kragujevac (Serbia)
Isidora Korać, PhD, professor of vocational studies, Preschool Teacher Training and Business Informatics College of Applied Studies - Sirmium, Sremska Mitrovica (Serbia)
Mirjana Marković, PhD, professor of vocational studies, Preschool Teacher Training College of Applied Studies, Šabac (Serbia)
Dubravka Lazić, PhD / M.A.A., full professor, Academy of Arts, University of Novi Sad (Serbia)
Tatjana Starodubcev, PhD, full professor, Academy of Arts, University of Novi Sad (Serbia)
Miroslav Šilić, M.A.A., associate professor, Academy of Arts, University of Novi Sad (Serbia)
Dijana Metlić, PhD, associate professor, Academy of Arts, University of Novi Sad (Serbia)
Željka Despotović, MSc, expert associate, Academy of Arts, University of Novi Sad (Serbia)

Organizing committee

Miroslav Šilić, M.A.A. associate professor, Academy of Arts, University of Novi Sad (Serbia)
Goran Despotovski, D.F.A., full professor, Academy of Arts, University of Novi Sad (Serbia)
Smiljana Vlajić, D.M.A., full professor, Academy of Arts, University of Novi Sad (Serbia)
Anica Radošević Babić, M.F.A., full professor, Academy of Arts, University of Novi Sad (Serbia)
Bosiljka Zirojević Lečić, M.F.A., full professor, Academy of Arts, University of Novi Sad (Serbia)

Program and organizing committee

Sanja Filipović, PhD / M.A.A., full professor, Academy of Arts, University of Novi Sad (Serbia)
Daniela Korolija Crkvenjakov, PhD, associate professor, Academy of Arts, University of Novi Sad (Serbia)
Dubravka Đukanović, PhD, associate professor, Academy of Arts, University of Novi Sad (Serbia)
Vojislav Ilić, PhD, Associate professor, Faculty of Philology and Arts, University of Kragujevac (Serbia)

INTRODUCTORY SPEECH

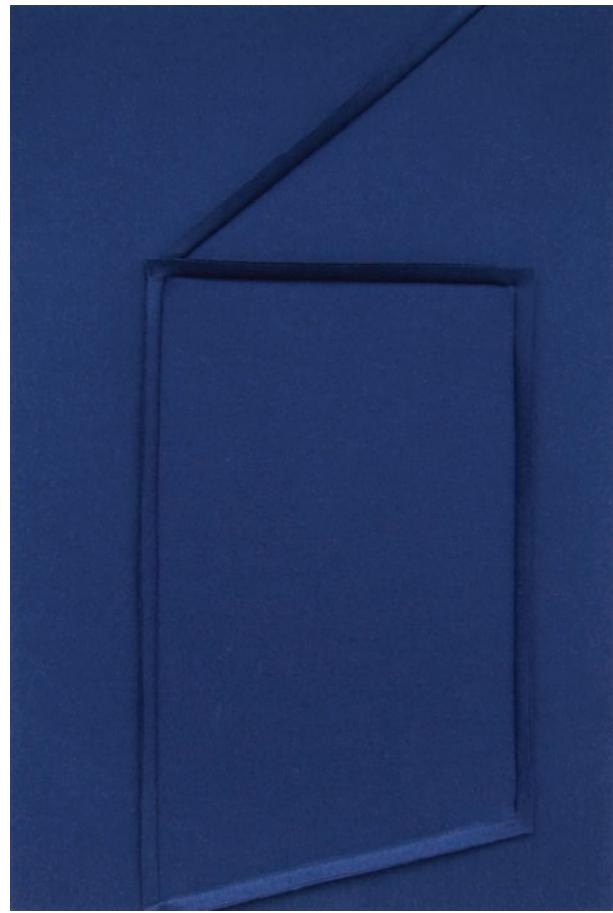
Academy of Arts, University of Novi Sad (Serbia) 10-11. June 2021, holds the first international online scientific-professional conference *Art and Education / Art'nEdu 2021* with the intention to gather relevant experts who will open various issues in the field of contemporary art pedagogy and work methodology. The patron and organizer is the Academy of Arts of the University of Novi Sad. The proposal for the concept of the meeting was delegated from the Department of Theoretical Subjects of the Art Department. Experts are invited to take part in the online scientific gathering and give their contribution to this very important scientific-professional field. The theme of this year's conference *Challenges of Contemporary Educational Practice in the Field of Art - Current Issues, Dilemmas and Perspectives*, provides an opportunity for experts who directly or indirectly deal with issues of educational work to participate in their research, and to highlight those topics that are the focus of contemporary education. practices in the field of art.

Thematic blocks:

1. Contemporary methods and approaches in the field of art pedagogy
2. Interdisciplinarity in education in the field of art
3. A stimulating environment for learning, research and creativity
4. Competences of art teachers in the light of modern educational practice
5. Art pedagogy and inclusive educational practice
6. Socialization and emancipatory practices in art education
7. Creativity and motivation - educational approaches and achievements
8. Application of ICT in education in the field of art

The plenary exhibitors (by invitation) for 2021:

- Dr. Vladimir Kudryavtsev, PhD, full professor (Moscow, Russia)
Dr. Monika Miller, PhD, full professor (Ludwigsburg, Germany)
Dr. Ana Marjanović Shane, PhD, independent scholar (Philadelphia, USA)
Dr. Krasimira Frangova, PhD, associate professor (Copenhagen, Denmark)
Dr. Isidora Korać, PhD, professor of vocational studies (Sremska Mitrovica, Serbia)

Плава мека форма 1 и 2, вунени штоф, 75x50 цм, 2019.

Plava meka forma 1 i 2, vuneni štof, 75x50 cm, 2019.

Blue soft form 1 and 2, woolen fabric, 75x50 cm, 2019

1.

CONTEMPORARY METHODS AND APPROACHES IN THE FIELD OF ART PEDAGOGY

THE CURIOUS CASE OF EDUCATING A CONSERVATOR

Summary: Conservation is an interdisciplinary field in the truest sense, and the studies leading to obtaining the required educational degree reflect this statement. The academic education in conservation is a unique mixture of exact sciences, social sciences and humanities. Contrary to the belief, that the conservator is merely a highly trained craftsman, it is not only the manual skills one needs to master to earn the title of a conservator. The professional qualification, as defined by E.C.C.O., also requires a vast and diverse amount of knowledge – from the understanding of material science, through the social aspects of heritage and its legal protection, to the ethical and aesthetic framework of the discipline. Conservation programmes are taught in a variety of higher education institutions. This naturally implies that the approach to teaching will vary and the focus of the respective programmes will fluctuate to some extent. Understandably, the educators in the different disciplines would rely on teaching methods applied in their respective areas and they themselves are most familiar (comfortable) with. Time constraints and the fast development of science and technology provide another layer of challenges. It is accepted that a good conservation programme consists of equal parts theory and practice. This means that the methods used to convey knowledge and transfer skills need to meet the increasing demand for efficiency. To add another layer of complexity, the students attending conservation programmes come from different walks of life. Some lean more towards the academic, while others are more practice oriented; some have affinity towards exact sciences, others - towards the humanities. This challenges the transfer of knowledge and skills on a different level, particularly when the aim is to achieve a somewhat even required outcome. To add to the variables, the current labour market requirements are also shifting, even though not so fast, and differ in different countries. This submission aims at presenting the multifaceted nature of conservation education and the challenges of teaching within the field. It is meant merely as a discussion starter and is based on the author's own experience of teaching in two different academic contexts.

Keywords: conservation education, complexity, transfer of knowledge and skills.

ART MUSIC IN SCHOOL: CHALLENGES, BENEFITS AND OPPORTUNITIES

Summary: The aim of the paper is to examine the role of art music in primary and secondary school and to point to the advantages that cognitive-emotional listening as a modern methodological approach offers. The starting point is the fact that culture, art and art music are rarely the subject of interest and reflection of schoolchildren and that they appear sporadically in the media and reach the viewer/listener with difficulty. The aim of this paper is to point to the ways of implementing art music in music teaching with the intention to bring it closer to schoolchildren, and thus help them better understand and accept it. Music classes are an opportunity to learn more about art music, as the teaching procedure is conducted by an expert, there is literature that can be consulted, and learners have textbooks and sound carriers to work with. However, for learners to experience musical works, understand, appreciate and critically reflect on musical art and to accept art music, it is necessary to shift the focus of listening to music from the cognitive to the cognitive-emotional level. Cognitive-emotional listening to music is focused on the learner: on his or her initial experience of music, as well as on perceiving and understanding the work through the components filtered by her/his cognitive system, in accordance with her/his previous experience and prior knowledge of the artwork. The results of cognitive-emotional listening to art music works that the author will point to are a consequence of the practical application of a contemporary, methodically developed, model of listening to music in primary and secondary schools in Croatia, as well as of the findings of previous research on this model. Carefully selected musical works and creative methodical class realization should provide a pleasant experience and satisfaction for learners, and influence the development of their knowledge and skills, emotional enjoyment and experience of music. Given that the school is a place that should, with carefully designed materials and contents, as well as a competent teacher, contribute to the learner's development of the ability to experience, analyze, understand, but also critically evaluate works from national, European and world heritage, it is important to recognize the creation and application of contemporary learning and teaching strategies as an important part of school identity that directly affects the learner's view of the world.

Keywords: music teaching, primary school, cognitive-emotional listening to music, secondary school, art music.

PEDAGOGY OF PLAY IN THE PROJECT "HOME WORKOUTS"

Summary: The art project "Home Workouts" is based on the artistic disciplines - Art by Instruction and Fluxus performances. The art project uses e-mail correspondence, where directed, short-term tasks, or "home workouts", are set with specific instructions that can be performed on a weekly basis by the project participants. The art project introduces non-artistic elements/ objects/ experiences into the realization of works of art (ready-made activities and ready-made objects), done in collaboration with other authors - students of Academy of Arts in Novi Sad. The created artworks represent a kind of artistic, aesthetic and conceptual flexibility exercises, which suggest how alternative methods of artistic educational strategies may affect the development of creative thinking. Therefore, the project proposes a hypothesis about art work based on merging the artistic practice with the pedagogical one, in which the artist-teacher is engaged in a participatory work of art in cooperation with her students. The practical realization of the art project involved: (1) the work of art as an event (relational aesthetics - participation and interaction of the participants); (2) the work of art as an object (individual documentation of the "home workouts" in different media - photography, video, text, etc.); (3) the work of art as a medium (the exhibition showcasing the project documentation). In this light, the "Home Workouts" project relies on a kind of collective education; however, the focus is not (only) on the aesthetic functions of the works of art, but also on social and emotional interaction among the participants. It is not reflected (only) in the materiality of the presented works, but its value is recognized in revealing various shades of human perception, namely, in different interpretations of both the task and oneself.

Keywords: art by instruction, participation, event, play, production of sociability, knowledge production, artist-teacher.

PROJECT-BASED LEARNING IN TEACHING METHODOLOGY OF FINE ART EDUCATION AT UNIVERSITY

Summary: One of the aims of higher education which prepares art teachers, preschool and primary school teachers is to empower and enable the professionals to respond to challenges in their future practice. In order to overcome the rigid subject-based school system, the small number of art and performing arts classes, and a number of other problems, the application of various didactical and methodological approaches and models have been suggested in the last hundred years. Among these, project-based learning particularly stands out. Through project-based learning, it is possible to adopt a holistic approach to curriculum goals in the cognitive, motor and affective development of preschool and school children, as well as students. Participants in such activities are free to explore, create, use modern multimedia tools, and communicate with a wider social environment, and thus acquire essential lifetime competencies. The paper presents a micro-study on the implementation of project-based teaching strategy at university level, which is descriptive and interpretative in its nature. The theoretical background of the study is based on reflection on: various ideas and practices, the ways of organizing project-based learning in higher education, and the goals and outcomes of such learning seen through the prism of constructivist approach to art education. The study aims to describe and explore case studies of the project-based research on traditional rugs and embroidery, which was realized by students of the Academy of Arts and the Faculty of Philosophy at the University of Banja Luka. The research techniques included introspective written interviews and students' journals about their subjective experiences of the learning processes and their outcomes. The first results of the qualitative data analysis indicate a divergence in the way of approaching the topic, research and realization of art products. By its nature, the Methodology of Art Culture as a university subject emphasizes creativity, practice and action. Therefore, the application of project-based learning in higher education is considered to be an appropriate teaching strategy for developing professional competencies of future teachers at all levels – from kindergarten to secondary school.

Keywords: project-based learning, project-based teaching, student-centred teaching, constructivist approach to art education, art education methodology.

Tatjana Gerdec Mrđa, Sp.Ed., doctoral student, Doctoral academic studies, Musicology
Music department, Academy of Arts, University of Novi Sad (Serbia)
tanjagerdec@gmail.com

CONTEMPORARY TRENDS IN MUSICAL LITERACY - INNOVATIONS IN TEACHING SOLFEGGIO AT THE JAZZ MUSIC DEPARTMENT

Summary: The adjustments of the subject Solfeggio to the needs of teaching the educational profile of jazz music performers at the *Secondary Music School Josif Marinković* in Vršac started in 2012, when the first generation was enrolled. The practice has shown that, in order to master musical literacy faster and equalise students' knowledge, the introduction of jazz elements in teaching "classical" Solfeggio is the best motivation in the process of regular education. It does not interfere with the regular subject curriculum and syllabus, but it merely broadens teaching methods and introduces "tools" that best motivate the students who are primarily interested in jazz music. The definition of the concept of Solfeggio teaching at the Jazz Music Department refers to correlation and interaction with the other subjects in the curriculum approved by the Ministry of Education, as well as to the reinforcement of intercultural mission of jazz music. By providing an overview of the author's collection of solfeggio compositions and teaching methods, the paper presents the ways of acquisition of contemporary rhythmical, melodic and sound representations and elements. The results of applying these innovative ways have proved in practice as positive and efficient. The students who had accepted Solfeggio designed in such a way mastered musical literacy in a shorter period and thus became more efficiently prepared for the continuation of their education of jazz music. At the same time, the outlined approach to methods of teaching Solfeggio at the Department for Jazz Music refers to interdisciplinary approach to work, which is also a "modus operandi", i.e. a model of perception, reception and the very nature of jazz music.

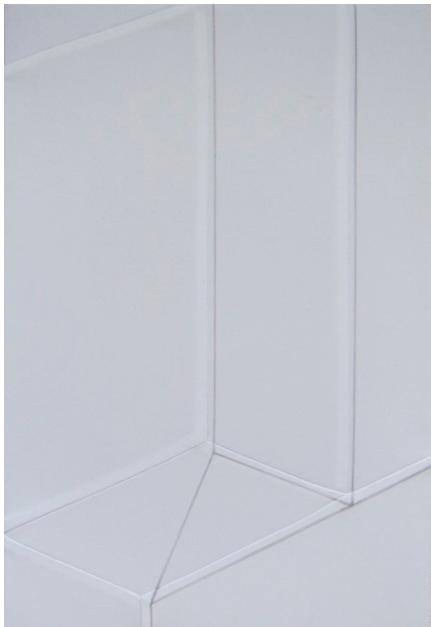
Keywords: jazz music, Solfeggio, methods, correlation, innovation, interdisciplinarity.

Беле меке форме пар А,
текстил и графит,
75x50 цм, 2019.

Bele meke forme par A,
tekstil i grafit,
75x50 cm, 2019.

White soft forms pair A,
textile and graphite,
75x50 cm, 2019

Беле меке форме пар Б,
текстил и графит,
75x50 цм, 2019.

Bele meke forme par B,
tekstil i grafit,
75x50 cm, 2019.

White soft forms pair B,
textile and graphite,
75x50 cm, 2019

2.

INTERDISCIPLINARITY IN EDUCATION IN THE FIELD OF ART

THE (IM)POSSIBLE TASK OF TEACHING CONSERVATION ONLINE

Summary: Conservation and restoration of cultural heritage is a field which requires the combination of academic knowledge of both humanities and sciences, connected with specific manual skills. Teaching such a complex profession should encompass a mix of theoretical lessons, case study analyses, as well as a lot of practical work in order for one to acquire confidence needed for accomplishing conservation-restoration tasks performed on cultural heritage objects. Students' participation in conservation work and their contact with artwork is an invaluable teaching method. The pandemic imposed a sudden shift to distance teaching. Students were not allowed to enter conservation laboratories, which confronted teachers with an impossible task: to teach remotely a profession based, to a great extent, on fine, specialized manual work. New, different models of teaching had to be introduced in an attempt to at least prepare the ground for the moment when contact with artwork becomes possible again. Lessons in museums and on historical sites, where students could directly experience the problems and the historic environment of the heritage object, have been substituted with studying images of those cases, i.e. with a simulation of reality. This paper will discuss the experience of teaching conservation online at the Academy of Arts in Novi Sad during the lockdown imposed by the pandemic. It will analyze ideas and practices used in an attempt to overcome, at least partially, the lack of access to a conservation laboratory and the difficulties in setting students with tasks they could accomplish at home. For many traditional teachers the shift to a digital environment was not an easy one, and the initial confusion in the didactic processes did not go unnoticed. In addition, professors had to acquire new digital skills. As a result, more content available online was included in teaching, and mobile applications available on smartphones were used more than ever. The inspiration for using video games had been borrowed from our own children. Newly acquired comfort in the digital environment added a new value to teaching conservation-restoration, but the lessons were really completed only when the lab work was possible again.

Keywords: conservation, restoration, teaching, online, Academy of Arts Novi Sad.

Mirjana Marković, PhD, professor of vocational studies, Methodology of teaching Serbian language and literature
Milanka Maljković, PhD, professor of vocational studies, Methodology of teaching Serbian language and literature
Preschool Teacher Training College of Applied Studies, Kikinda (Serbia)
mira.markovic@yahoo.com

THE IMPORTANCE OF CHILDREN'S DRAWING AS A STAGE IN THE DEVELOPMENT AND ACQUISITION OF CHILDREN'S WRITTEN LANGUAGE

Summary: Children's drawing is a visual speech and, along with the development of oral speech, is the basis for acquiring pre-reading skills of an early or emerging literacy. The subject of this paper is children's drawing considered from the aspect of early literacy acquisition. Starting from the viewpoint that the integrity of child development requires an interdisciplinary approach to education, this research addresses the question whether a child's work of art can provide an insight into the level of development of the child's written language. To answer this question it was necessary to look for and single out the phases and levels that a child goes through when acquiring written language, and then, in accordance with the progression of the observed process, to propose a scale with criteria that will indicate the phases and levels of the development. This paper aims to provide an insight into the stages or phases that a preschool child goes through on his or her path of developing early literacy skills, achieved by the use of a descriptive analysis of children's drawings. Having in mind the individual development process, the research is based on a theoretical and practical analysis of children's drawings, given that these children's attempts to speak through a drawing provide a basis for the acquisition of written language. The research sample consists of drawings created by 45 children aged 4.5 to 6.5, collected during the internship of undergraduate and master students at Academy of Applied Studies Šabac during the school year 2019-2020. A checklist was used with analysis criteria specifically defined for this research. The obtained results indicate that, based on the monitoring of children's expression through drawing, different developmental phases can be observed and singled out, and within those phases, separate levels can be defined reflecting the degree of acquisition of the child's literacy skills. The obtained results can be implemented as a supplement to the teaching content and as a useful starting point for organizing activities applied in children's education. In addition to providing insight from a more general perspective into the level reached by a child and how to further encourage him or her, the results can also be useful to students and educators in designing checklists, as well as a theoretical basis for creating a variety of stimuli to help children develop their potential and make it easier to cross the distances between the developmental stages on their way of acquiring written language.

Keywords: early literacy, children's drawing, correlation.

Jelena Martinović Bogojević, PhD, associate professor, Music pedagogy
Academy of Music in Cetinje, University of Montenegro in Podgorica (Montenegro)
jelena.bo@ucg.ac.me

HEARING COLOUR, SEEING SOUND – VISUAL EXPRESSION OF MUSIC PERCEPTION

Summary: Interdisciplinarity within artistic fields is considered the most frequent form of connection between school subjects, primarily through the implementation of creative activities that include an artistic expression of music perception of the composition listened to. Synaesthetic reactions of a visual and music expression can be bidirectional: through a creative process where music is a stimulus for the creation of a visual art work, and through a visual art content as a stimulus for musical creativity. In order to intensify the realization of "creating" as a curriculum-defined music activity, an action research was conducted with a fifth-grade class of a primary school (30 pupils) during one school year (2017/2018). The research was conducted in two cycles determined by the two school terms. During the research, activities were implemented in which synesthesia was encouraged through the articulation of the visual expression encouraged by active listening to music. The obtained drawings were created during a block period of two classes where correlation with Visual Art subject was established, and during two classes conducted through synergetic integration of these two subjects. The drawings were analyzed according to their morphological, structural and conceptual content (Elkoshi, 2019). In order to better understand how pupils at this age perceive music and visually express it, gathered comments were used for further qualitative analysis. The results showed that pupils expressed the perceived music form, melodic motion and change of timbre in their drawings. The drawings that were created in the integrative class during the second cycle indicated a greater degree of abstraction and visual expressiveness as pupils chose a wide spectrum of colours and long curved lines that flow with the movement of the melody. Feedback analysis helped gaining an insight into the ways the children at this age connect their music perception and visual procedures they use to express it.

Keywords: interdisciplinarity, synesthesia, creativity, music perception, elementary.

FORMATION OF ARTISTIC-AESTHETIC IMAGINATION IN PRIMARY SCHOOL PUPILS IN ROMANIAN LANGUAGE AND ART CLASSES

Summary: The Romanian Language and Art classes offer a multitude of possibilities for teaching pupils the principles of values of beauty and expressiveness that develop their artistic-aesthetic imagination. Reading fairy tales takes pupils to fantastic realms, offers them the opportunity to meet different characters, portrayed in different situations and colours, and introduces elements that can inspire their imagination while creating images that use chromatic contrasts, emphasizing, at the same time, the dynamism of the action. To transpose a literary work into an art work, a meaningful excerpt of the text should be selected and read, the elements that the art work is to be based on should be highlighted, and methods and procedures appropriate to the proposed content should be applied. The scientific problem considers the theoretical substantiation and methodological instrumentation of the pedagogical conditions necessary to ensure the efficient interaction between the methods and procedures applied in the Art and Romanian Language classes oriented to the development of artistic-aesthetic imagination of pupils in cycle I of primary school education. The aim of our research is to design a conceptual model of interaction of the methodologies applied in the Romanian Language and Art classes in cycle I of primary education. Through theoretical, practical and statistical methods we identified the research theoretical values which included specifying the concept of artistic-aesthetic culture of the cycle I pupils and structuring specific methodologies for understanding literary and art works through homogeneous/heterogeneous artistic languages. Such research is very important from an interdisciplinary point of view, but also to highlight, through images and words, the values of interculturality at the provincial level - geographical area where the Romanian Language and Art lessons are learned in the pupil's mother tongue.

Keywords: Romanian Language, art classes, artistic-aesthetic imagination, interdisciplinarity, interculturality.

CONTEMPORARY ART AS A MODE OF DEVELOPING CROSS-CURRICULAR COMPETENCIES IN INTERDISCIPLINARY ART TEACHING

Summary: Cross-curricular competencies are developed by engaging multidimensional and integrated learning through the teaching of all school subjects. In addition to its interdisciplinary approach, this way of teaching should actively and equally engage students in opportunities created for social learning and collaboration, experiential learning and creative problem solving. The values included in this teaching process need to be carefully defined and aligned. In this paper, we present an overview of attitudes that propose contemporary art as a reference framework for defining values and as a model for practical implementation of interdisciplinary teaching in art education. Creativity, critical thinking in problem solving, communication skills, cooperation, personal engagement, and even research, are the terms that are often misdefined in practice, reduced to loose associations and are essentially only formally dealt with. Overviewing the literature on the correlation of these concepts with the practice and methods of contemporary conceptual artists, the paper examines and defines the nature of these connections, which can further contribute to a better understanding of the potential of interdisciplinary art teaching in the development of cross-curricular competencies. In this paper, we explain the integrative nature of contemporary art, which is reflected in the connection of different cultures, perspectives, genres, techniques and materials, forms and contents, arts and crafts. In addition, the practice of contemporary conceptual artists incorporates research elements and emphasizes the creative component of the research process. Transparency of creative and cognitive processes that take place in artistic work, cooperation and social activism of contemporary artists are presented here as a key feature of contemporary conceptual art in shaping the model of teaching for the development of cross-curricular competencies.

Keywords: contemporary art, conceptual art, art education, interdisciplinary approach, cross-curricular competencies.

INTERDISCIPLINARY CONNECTION OF FINE ARTS AND LITERATURE IN ART TEACHING

Summary: The value of interdisciplinary approach in primary school teaching lies in the fact that connecting different cognitive experiences of students, encouraged through the educational process, contributes to a more versatile and integrated personal development. By implementing the content from the field of art into the educational process a wide range of developmental aspects can be encouraged, where the teaching of Art Culture is of the key importance for encouraging divergent, creative thinking, as well as pupils' creative potential. An example of interdisciplinary connection is the mutual permeation of the contents of fine arts and literature in the teaching of Art Culture. The paper analyzes the application of two exemplary case studies in the teaching of Art Culture, namely the literary works *Little Prince* by Antoine de Saint-Exupéry and *Seagull Jonathan Livingston* by Richard Bach, with the aim of encouraging divergent thinking, imagination and critical thinking in pupils in seventh and eighth grade. The paper presents one of the possible methodological approaches to integrative teaching through the processing of selected literary content and motivating students for creative work in art media.

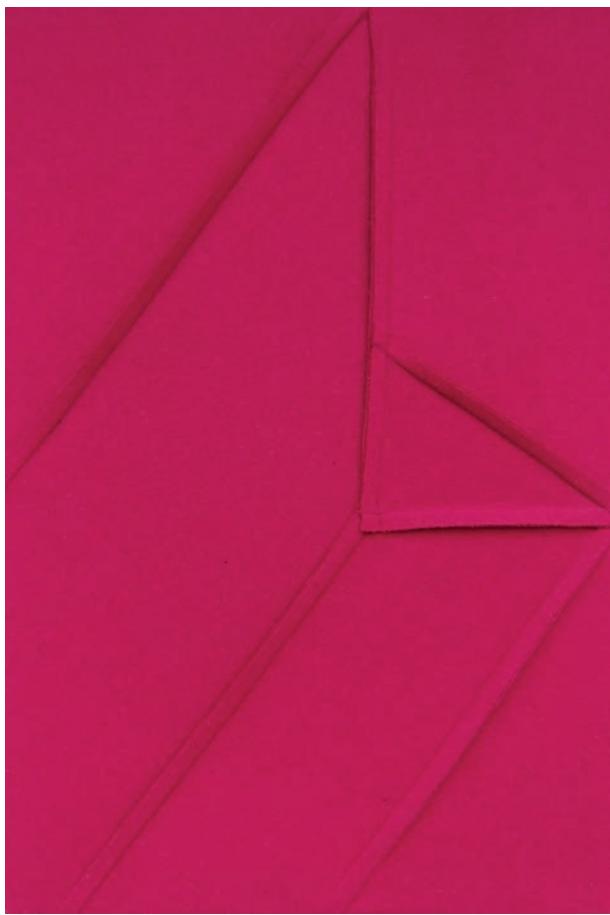
Key words: interdisciplinary teaching, literary work, creative thinking, teaching Art Culture.

THE EARLY 20TH CENTURY LITERATURE AND FINE ARTS: A CORRELATION-INTEGRATION TEACHING APPROACH

Summary: This paper will discuss the relationship between the early 20th century literature and fine art through the stylistic forms of Modernism and avant-garde. The initial hypothesis is based on the fact that high school students can establish, with the help of a visual method, an associative connection between literary works that belong to certain *-isms* and representative artworks of the same *-ism*. The methodology of this paper is based on researching and excerpting literary material, as well as its classification according to the known directions of Modernism and avant-garde (Dadaism, Cubism, Symbolism, etc.). The selection method offers students an opportunity to establish correlation-integration links between the selected literary and art works. A deductive procedure based on interdisciplinary perception leads, first to identifying, and then to a synthesis of *-isms* features on both the literary and fine art level, in order to finally reach appropriate conclusions through descriptive analysis. Although fine arts offer a variety of possibilities for interpretation, it is still possible, based on selected theoretical principles, to find new connections and perspectives in the arts of the early 20th century, and especially within their directions (i.e. Rimbaud, *Vowels* ~ Klimt, *The Virgin*: Symbolism). The implementation of this method should develop students' analytical-synthetic perception and deduction skills based on visualization.

Keywords: literature teaching methodology, fine arts, interdisciplinarity, Modernism, avant-garde, 20th century, visualization.

Вибрантна мека форма 1 и 2, вунени штоф, 75x50 цм, 2019.

Vibrantna meka forma 1 i 2, vuneni štof, 75x50 cm, 2019.

Vibrant soft form 1 and 2, woolen fabric, 75x50 cm, 2019

3.

A STIMULATING ENVIRONMENT FOR LEARNING, RESEARCH AND CREATIVITY

UTILIZING MUSEUM SPACE IN ART EDUCATION AS A STIMULATING ENVIRONMENT FOR LEARNING AND ART CREATIVITY

Summary: John Dewey's philosophy of education through experience was an incentive for the shift of educational paradigm a hundred years ago (mostly in the USA and developed countries of Western Europe). Contemporary pedagogy sees education as an interaction between students and their environment and positions experience at a higher level of educational goals than gaining knowledge by learning codified information from books. With an accent on knowledge gained in active problem solving, a necessity arises to provide students with a stimulating environment and interaction with learning objects. Starting with Howard Gardner, many contemporary scientists agree with the theory that teachers cannot keep teaching in one place and that it is important for them to connect with other educators in different spaces in order for education to achieve its full purpose. Therefore, it is logical to understand museums as important learning spaces. In the context of art education, art museums and galleries represent significant resources. As places of encounter with genuine artworks and artefacts, museums offer a stimulating environment for developing aesthetic experience and can motivate learning and creative-educational interaction between students' prior knowledge and experience and newly gained skills and knowledge. This paper will present and analyze relevant contemporary pedagogical theories regarding experiential learning in the context of art education, aiming to point out different approaches to utilization of museums as learning spaces that stimulate children's art creativity. Alongside the theoretical, the paper will also give an overview of selected examples of good pedagogical practice realized in art education classes held in museum and gallery spaces in order to encourage and inspire as many teachers as possible to apply similar teaching models and methods.

Keywords: Art education, children's visual art creativity, stimulating learning environment, experiential learning, museums as learning spaces.

Вибрантна мека форма 3,
вунени штоф,
75x50 см, 2019.

Vibrantna meka forma 3,
vuneni štof, 75x50
cm, 2019.

Vibrant soft form 3,
woolen fabric,
75x50 cm, 2019

4.

COMPETENCES OF ART TEACHERS IN THE LIGHT OF MODERN EDUCATIONAL PRACTICE

HORIZONTAL LEARNING AS PROFESSIONAL DEVELOPMENT: ART TEACHERS' PERSPECTIVE

Summary: Considering the changes in understanding teaching profession, the new roles and responsibilities that teachers are confronted with, especially the ones related to teamwork expectations, horizontal learning and taking responsibility for professional development, the article focuses on the question of the current practice of art teachers' horizontal learning process. The essence of this process, which entails different types of organized and planned teachers' learning (teachers who are peers in terms of education and position), is a dialogue that allows participants to interact and build common meanings, values and knowledge, as a basis for understanding and improving educational practice. The aim of the research was to determine: 1) in what way art teachers' horizontal learning is accomplished in practice; 2) how the teachers evaluate the contribution of horizontal learning to their professional development. Qualitative study implied semi-structured in-depth interviews with 20 art teachers employed in primary schools in several towns in the Republic of Serbia. Qualitative thematic analysis of gathered material was applied. Research findings indicate that the teachers believe that they rarely participate in planned activities of horizontal learning within the school and among schools, and that they do not have enough opportunities to do so. In their opinion, horizontal learning is reduced to completing the required minimum of professional development hours within their institution. When it comes to planning and initiating the horizontal learning process, the teachers recognized that their initiative and proactive attitude are missing. The teachers assessed differently the contribution of horizontal learning to their professional development. We interpret the above findings in the context of how the teachers observe the current practice of horizontal learning within their school and among schools, their perception of the context specificities of its realization, as well as their personal expectations in participating in the learning process. It can be concluded that art teachers' professional development should be directed towards the development of their perceptiveness and understanding of different professional patterns and roles, teachers' empowerment for reflexive collaborative practice and taking the active role in initiating, planning and realizing the horizontal learning process.

Keywords: art teacher, in-service teacher training, horizontal learning, professional development.

PROFESSIONAL ORIENTATION OF STUDENTS OF FINE ARTS, APPLIED ARTS AND DESIGN TO TEACHING PROFESSION IN RELATION TO PERSONAL ATTITUDES TOWARDS METHODOLOGY AS A TEACHING AND SCIENTIFIC DISCIPLINE

Summary: If the methodology of art education were considered in its narrower sense as a school subject, with certain reductions and generalisations of its content, 11 key topics could be defined through which students of art faculties in the Republic of Serbia - in the fields of fine arts, applied arts and design - develop their teaching competencies. The research looks into the accredited methodology study programmes at the Academy of Arts, University of Novi Sad (AANS) and the Faculty of Applied Arts in Belgrade (FAAB). The research was conducted in October 2020. The sample of 83 respondents consisted of year three and four undergraduate students and students of master's academic studies of all programmes whose elective course was Methodology. The survey used a *Questionnaire for students* specially designed for the needs of this research. The results were processed through measures of central tendency. The research examines: 1) the number of higher education institutions implementing art teacher education programmes; 2) the percentage of students choosing Methodology as an elective course and 3) students' motives for orientation towards the teaching profession and their interest in the key topics of the programme. The research showed that, over the period of 5 years, an average of 42% out of the total population of the AANS students opted to develop their teaching competencies alongside the artistic ones, while at the FAAB it was 89% of students who did so, i.e. 67% out of the total population at both colleges. With regard to the 11 key topics of the programme, the students' responses to the questionnaire led to identification of their special interest in five topics related to: development of teacher's competencies, stimulating learning environment, planning of the educational process, encouraging creativity and motivation, as well as to methodology as a scientific discipline. In addition, the results showed that the students' preferences are in accordance to the content of the accredited methodology programmes at both the AANS and FAAB.

Key words: methodology of art education, contemporary school, art teacher education.

Emiel Heijnen, PhD, Professor of Arts Education
Melissa Bremmer, PhD, Professor of Arts Education
Amsterdam University of the Arts (Netherlands)
emiel.heijnen@ahk.nl

THE CONCEPTUAL ARTIST-TEACHER – TEACHER AS CONCEPTUAL ARTIST

Summary: This article discusses how teacher and artist identities may integrate through the concept of Teacher as Conceptual Artist which proposes that a teachers' practice can simultaneously be a creative practice. We will first look at how teachers in art education frequently struggle with their professional identity: they often believe that their main responsibility is education at the expense of understanding themselves as artists. Lucero (2011) questions whether an occupation as teacher necessarily impedes a creative practice, and proposes that the teachers' practice, in and beyond the classroom, can be their creative practice, too. After this introduction, we will present the project Teacher as Conceptual Artist and look at an intervention research study, and its research question: 'How did the project Teacher as Conceptual Artist influence the perceptions of preservice arts teachers concerning their professional identities?' The intervention consisted of a three-day project, in which nine preservice arts teachers were familiarized with strategies of conceptual artists. In the three following months, these preservice arts teachers implemented lessons, based on those strategies, in primary and secondary education. However, prior to this intervention, the preservice arts teachers chose one image out of 100 that visualized how they perceived their identity as an arts teacher, and explained their choice (baseline). After the project, they were asked to reflect in a semi-structured interview on this image and their identity again. Lastly, in this article we will look at how – through the strategies of a conceptual artist – preservice arts teachers who mainly identified as an artist could integrate a teacher identity in their artist identity. These strategies also gave students who kept their artist identity out of the classroom an opportunity to live their artist identity in the classroom. In sum, the concept Teacher as Conceptual Artist holds the possibility to narrow the gap between a teacher and artist identity.

Keywords: conceptual art, teacher identity, progressive pedagogy.

EXPERIENCE OF ART PRACTICE IN TEACHING THEORETICAL SUBJECTS: PHOTOGRAPHY AND DEVELOPMENT OF PHOTOGRAPHIC MEDIUM

Summary: In one segment of the teaching process in the undergraduate study programme of Photography at the Academy of Arts in Novi Sad, as a teacher (*inter alia*) of the subjects Photography and Development of Photographic Medium, I face the fact that it is often necessary to apply the knowledge and experience gained over the years of exhibiting practice in the field of photography and the knowledge gained from my education and engagement in the field of art science. The characteristic features of a methodological approach essential in teaching these two subjects differ significantly. However, it is evident that there is a need for a common approach in clarifying certain segments defined by the two curriculums. The questions of differences/similarities of the methodological modalities (present in teaching specialized subjects at the study programme of Photography) address the teacher's approach to the subjects that belong to the field of arts but differ in their structure (type of the subject) being art or art-theoretical subjects. The implementation of different teaching methods (direct instruction, hands-on learning, individual approach, etc.) is a constant in the teaching process, but their content (as well as the content of the subjects), is closely related to the individual approach to students, and as such, is a variable of the teaching process, raising the question of its structure and constant. In addition, the teacher's personal experience (his/her artistic sensibility, experience, exhibiting practice) is largely integrated in his/her way of presenting the subject content during the teaching process and cannot be defined as a methodological category. All this represents a specific challenge to the contemporary educational practice in the field of art, and requires further research and analysis of these specifics, so as to reach and synthesize potentially new findings that could further explain and enrich pedagogical practice of teaching art subjects.

Keywords: art and art-theoretical subjects, Photography, Development of Photographic Medium, art-practice experience, methodological approaches.

SELF-REFLEXION AS A FUNDAMENTAL TEACHING SKILL OF UNIVERSITY TEACHERS

Summary: The competencies of teachers at all levels of education are always an ongoing issue of education policy and teaching practice, and the requirements are constantly present and growing. Higher education teachers are also expected to be able to identify and respond to the needs of their students, and the challenges they are facing. The virus pandemic has moved the teaching process from the classroom model to the hybrid or online model. Although teaching is the teacher's dominant activity, learning is an inherent process for the teaching profession and we cannot talk about developing teaching skills without discussing about continuous learning. Self-reflection is a teaching skill necessary for analyzing and evaluating one's own teaching process in order to improve it. Feedback has its full pedagogical and didactic function when used to improve the teaching process, but it can be absent or misinterpreted in the conditions of online teaching. The research was conducted at the Academy of Fine Arts in Sarajevo in the academic year 2019/2020 in Methodology of Art Education, which was realized in an online environment. The aim was to recognize internal processes as a reaction to emerging circumstances and to self-reflect on their impact on the teaching process. A theoretical analysis, descriptive method, method of content analysis, and the teacher and students' diary writing, were all used as research methods and techniques. Analysis of the data obtained from the diaries showed that both the teacher and the students experienced a full spectrum of emotions during the realization of online classes, that environmental factors (pandemic, daily news, lockdown, inactivity, lack of social activities and usual contacts) greatly influenced students' motivation, mood and readiness to learn, and consequently reflected in the teacher's diary through concerns and questions about how to make the classes different and more flexible in order to meet students' needs. This scientific procedure, among other things, resulted in better planning in the next semester with greater focus on salutogenesis through various interactive teaching activities.

Keywords: higher education, teacher, didactics, methodology, research diary.

Mirjana Nikolić, PhD, professor of vocational studies, Psychology, Preschool Teacher Training and Business Informatics College of Applied Studies - Sirmium, Sremska Mitrovica (Serbia)
Sonja Almažan, M.A.A., doctoral student, Doctoral academic studies, Teaching methodology
Faculty of Philosophy, University of Novi Sad (Serbia)
Živana Mijailović, B.F.A., master's student, Painting, Faculty of Fine Arts, University of Arts in Belgrade (Serbia)
vs.mirjana.nikolic@gmail.com

DEVELOPING COMPETENCIES OF STUDENTS OF PRESCHOOL TEACHER TRAINING COLLEGE TO SUPPORT CHILDREN GIFTED IN FINE ARTS

Summary: In the field of fine arts, some children show strong skills and increased interest in the creative process at an early age. Previous research has indicated that preschool teachers are of the opinion that they can easily recognize children who are gifted in fine arts, but that they lack competencies in working with them. Therefore, one of the important tasks within their initial education is to better prepare students for becoming preschool teachers. During the realization of the course Work with Gifted Children in master programme at the Preschool Teacher Training College in Sremska Mitrovica, an action research was conducted with the aim of: 1) improving the subject teaching practice in regard to artistic giftedness; 2) developing students' competencies for working with gifted children in this area. The first phase of the research involved examining the needs of students and their contemplation on the ways of introducing changes in the teaching process. The results of the survey indicated that the students need clear guidelines and instructions to help them recognize a gifted child, as well as professional help from the subject professor and experts in the field to create a plan for additional support. In the second phase, five students, based on the prepared guidelines, conducted case studies on artistically gifted children. With the support of the subject professor, an analysis of the content of case studies was made, individual differences were identified among the children who were recognized as gifted in fine arts and the need for support was defined. A workshop was organized for students with a teacher of applied arts and an associate in the field of fine arts presenting various techniques of drawing, sculpting, colouring, and discussing with the students the desirable ways to encourage creative expression in children. The evaluation of the action research conducted by the means of focus group interviews made with the students and the assessment scale filled in by the teachers, indicated multiple gains in terms of defined goals, as well as the needs and ways to further improve teaching and extracurricular activities in this area.

Keywords: fine arts, giftedness, master's students, action research.

Milica Vojvodić Savić, PhD / M.F.A., assistant with a doctorate, Methodology of art education / Printmaking
Jelena Sredanović, DA, assistant professor, Printmaking
Department of Fine Arts, Academy of Arts, University of Novi Sad (Serbia)
mlcvojvodic@yahoo.com

POSSIBILITIES OF IMPLEMENTATING ADAPTED PRINTMAKING TECHNIQUES IN EDUCATIONAL CONTEXT

Summary: One of the conditions for art expression of children and young people is to know the characteristics and the ways of using different techniques and materials. One of the art areas children should engage in during their education is printmaking, which encourages the development of not only their art expression, but also a wide range of their abilities. Unfortunately, if compared to other media, printmaking has often been neglected in educational practices due to its technical complexity. Another adverse circumstance is the fact that most traditional printmaking techniques do not meet safety requirements, and the presumption that expensive equipment is essential for printmaking. The truth is that children can use a great number of printmaking techniques if they are safe and adjusted to their age and capabilities. To achieve this, teachers should be adequately trained through different professional development programmes. The article presents a training programme for art teachers called "Printmaking and children's art creativity". The programme has been accredited by The Ministry of Education of the Republic of Serbia for a period of three years. It has been implemented by an organization called Friends of New Belgrade Children in collaboration with professors and assistant professors of the Academy of Arts in Novi Sad. So far, a number of teacher training courses have been realized for the development of their vocational competencies with the focus on raising the level of methodological knowledge relevant for doing printmaking in schools. They were designed to develop teachers' competencies in the application of adapted printmaking techniques such as cardboard printing, white-line printing, and kitchen lithography. In this way, with the help of trained teachers, children and young people have had an opportunity to learn about the characteristics of printmaking as an art medium, its origin and development. By actively engaging in printmaking, pupils increase their individual capabilities, creative potential, sensory sensitivity and divergent thinking. Furthermore, the programme is expected to contribute to a long-term promotion and popularization of printmaking and the development of young audience in the area of fine arts.

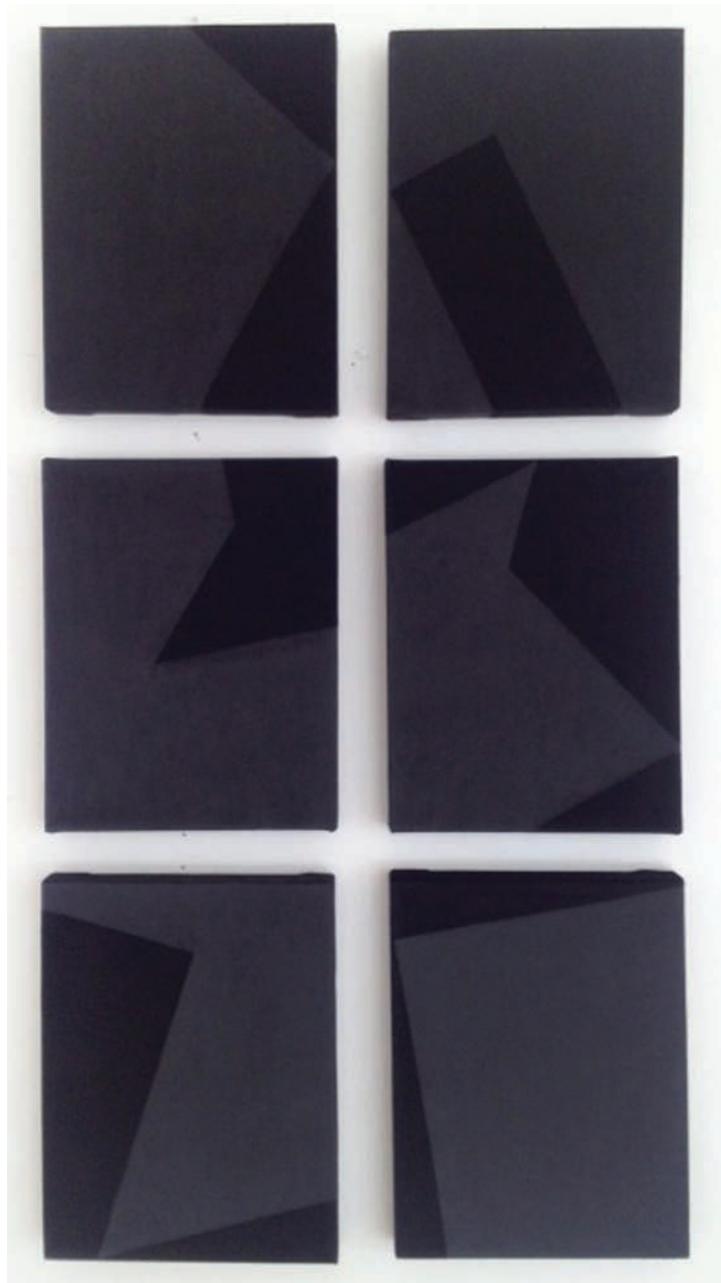
Keywords: printmaking, adapted printmaking techniques, children's art creativity, art teacher's competencies, teacher training.

Мека форма,
плиш и акрил,
32x25 см,
полиптих, 2009.

Meka forma,
pliš i akril,
32x25 cm,
polyptych, 2009.

Soft form,
plush and acrylic,
32x25 cm,
polyptych, 2009

5.

ART PEDAGOGY AND INCLUSIVE EDUCATIONAL PRACTICE

Vedrana Marković, PhD, assistant professor, Solfeggio and Methodology of teaching solfeggio
Tamara Senić, B.M.Ed., master's student, Department of Music Pedagogy
Academy of Music in Cetinje, University of Montenegro in Podgorica (Montenegro)
vedranam@ucg.ac.me

CREATIVE AND DEVELOPMENTAL POTENTIALS OF INCLUSIVE MUSIC TEACHING IN PRIMARY SCHOOL

Summary: Within the framework of teaching Music Culture, students acquire lasting knowledge and skills necessary for their spiritual development, as well as for the development of their cognitive, emotional, social and sensorimotor skills. As such, the subject Music Culture plays an important role in the development of children with special educational needs. Taking into account the developmental characteristics of the children of this population, but also their educational needs, music pedagogues must adjust, not only the teaching contents, but also the teaching methods. The paper presents methodological procedures that can be used in the practice of Music Culture teaching in primary schools, with emphasis on the use of music games and playing the Orff instruments - as a way of spontaneous learning. The effect of the mentioned methodical procedures is reflected in the changes in the behaviour, interests and motivation shown by pupils with intellectual disabilities in the fourth and sixth year of the primary nine-year school *Printer Makarije* in Podgorica. Their development has been monitored by the school psychologist, pedagogue and personal teaching assistant for a long time. The changes are reflected primarily in the form of increased interest and motivation, as well as a more intense experience of music. The teaching process that utilizes music games has led to noticeable differences in communication, social and emotional relationships. The aim of this paper is to identify potential methodological procedures, and their results, in working with children with intellectual disabilities, and to provide support to music pedagogues who experience work with special needs children without prior formal training in the fields of inclusive or special education.

Keywords: pupils with special educational needs, subject Music Culture, inclusion, musical game, Orff instrumentarium.

Bosiljka Zirojević Lečić, M.F.A., full professor, Painting
Department of Fine Arts, Academy of Arts, University of Novi Sad (Serbia)
bosiljkazirojevic@gmail.com

THE EXPERIENCES OF AN ARTS-BASED INCLUSION PROJECT: POSSIBILITIES FOR COOPERATION BETWEEN ART STUDENTS AND YOUNG PEOPLE WITH DISABILITIES

Summary: For more than ten years, during an active collaboration between the Academy of Arts and Primary and Secondary School Milan Petrović in Novi Sad, a joint artistic work of young student artists and young people with disabilities has been successfully implemented in various projects. The latest project, entitled Artistic Creativity as a Way of Inclusion, was part of the artistic/research project for the year of 2017 (competition under the auspices of the Provincial Ministry for Higher Education and Scientific Research). During the project, the collaborative work between the students of the Academy of Arts and the students of the Milan Petrović School took place in the studios of the Academy. The school experts and the professors of the Academy led and supervised the entire process of the participants' creative activity during the workshop. In the joint art workshops, the students of the Academy constantly developed and acquired specific teaching knowledge and methods in the field of fine arts and creative expressiveness. Moreover, they actively monitored the work of the visiting students, introduced them to different techniques, encouraging them to experiment and overcome the deep-seated patterns in art. At the same time, the students of Milan Petrović School reacted positively, making remarkable advance in their technical and creative work, which was noted by their teachers and school experts, who monitored the work on a daily basis. The completed works of art; the experience gathered during and after the project (surveys and interviews, exchange of experience among all the groups: students, visiting students, professors and school teachers); an analysis and systematisation of the relevant data and experiences; and the entire material acquired during the process, served as the basis for a database creation – a practical study that can be an excellent foundation of continuous work on similar projects in the future, as well as a basis for designing programmes at the Academy of Arts for specific educational courses in the field of fine arts which would enable persons with disabilities to upgrade their knowledge and skills in artistic creativity.

Keywords: inclusion, fine arts, specific pedagogical knowledge, students of the Academy of Arts, projects.

Julene Siddique, MSc / MMus, researcher, Anthropology of Development / Music Art - composition
RoundGlass LLC, World Academy of Arts and Sciences, Bellevue, Washington
Department in London (United Kingdom)
jnsiddique@gmail.com

CULTURALLY ENGAGED PEDAGOGY, THE SOUND SCIENCE AND MUSIC AS A SOCIAL PRACTICE: DEVELOPING NEW CURRICULUM AND TEACHING METHODS FOR A MORE INCLUSIVE MUSIC EDUCATION SYSTEM

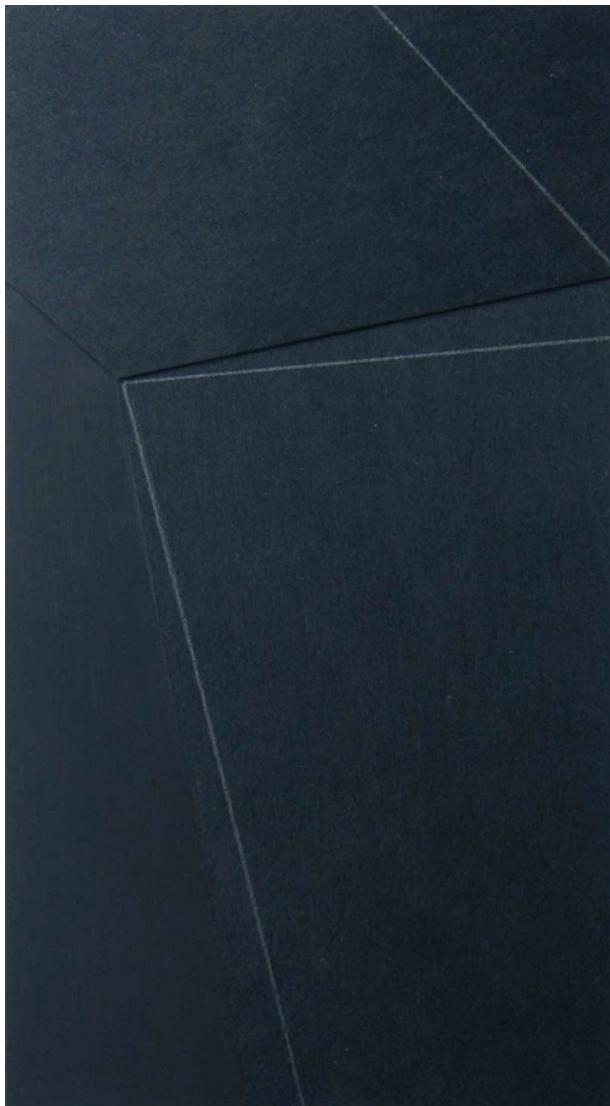
Summary: All musical traditions stem from historical contexts and similarly all musical syllabi originate from their respective contexts. In today's world we have growing migrant populations with every 1 in 30 people being a migrant, and with Europe alone hosting over 82 million migrants (UN World Migration Report). With the growing relevance and importance of more inclusive education and culturally engaged pedagogy why isn't it happening? Recognized music syllabi such as the International Baccalaureate Program, for example, still homogenize multiple traditions into 'world music.' Western musical theory, technique and performance remain dominant in IB as well as GCSE and ABRSM syllabus. 'World Music' remains a side subject, despite the growing relevance and need for more inclusive music education. The hierarchy within the curriculum subordinates diverse backgrounds and diverse musical skills and talents. Not putting the curriculum in context and not engaging with students' backgrounds disables meaningful learning and even better learning outcomes. I propose 3 fundamental changes to systemically address inclusivity and to enable us to better unlock the benefits of diversity in music education.

1. Teachers adopting an approach and attitude as a co-learner. This includes putting their own background as well as the content of their lessons into context. No one is an expert on diversity. By putting content into context and adopting an attitude of being a co-learner, we can create environments for engaging diversity through meaningful learning.
2. Developing new curriculum frameworks capable of correlating diverse forms of musical practice. Diversity and inclusion will remain 'side issues' as long as diversity is not built into the syllabi and educational system.

I will put forward a framework for a new musical curriculum based on the science of sound and performance modalities in context. With the unifying factor being the science of sound and viewing diverse forms of music making as different performance modalities in context, we can establish two major pillars working towards the development of a new musical curriculum capable of acknowledging, including and systemically engaging diverse forms of musical skills and competencies.

3. Putting the student's needs at the centre (rather than a strict curriculum). The purpose of developing a curriculum capable of diverse forms of musical skills and practices is to provide the ability to better adapt content around the needs of the students' growth and development more holistically. By working with diverse modalities of music making in context and unifying them through a musical theory based in the science of sound, we can begin to create a curriculum which is universal and yet has the capacity to include diverse musical traditions, nurture diverse musical skills and talents. Working in this way, we can on a case by case basis choose musical modalities and musical practices which are most relevant and meaningful to students' growth and development. This new framework attempts to address the systemic factors preventing inclusion in education but also holds exciting research prospects for reinventing musical theory, and increasing prospects for supporting cognitive development in students.

Keywords: diversity, inclusion, new curriculum, science of sound, music as a social practice, culturally engaged pedagogy, systemic change in education.

Црна композиција 1 и 2, комбинована техника на картону, 37x15 цм, 2016.

Crna kompozicija 1 i 2, kombinovana tehnika na kartonu, 37x15 cm, 2016.

Black composition 1 and 2, mixed technique on cardboard, 37x15 cm, 2016

6.

SOCIALIZATION AND EMANCIPATORY PRACTICES IN ART EDUCATION

Teodora Filipović, graduate student, Art History
Faculty of Philosophy, University of Belgrade (Serbia)
yukimomochi@gmail.com

CULTURAL IDENTITY AND EMANCIPATORY PRACTICES IN CONTEMPORARY EDUCATIONAL CONCEPTS

Summary: *Patrimony*, as an epistemological determinant of the concept of heritage, represents a framework for studying the cultural identity of an individual, a group or an entire community that various scientific disciplines study. The aim of this paper is to identify, through theoretical analysis of contemporary artistic representations, educational tendencies and social phenomena such as the mass media, the factors that influence these global processes, as well as repercussions on the authentic cultural identity and heritage of a society, which is, in the first place, nurtured through education, art and culture. The identified positive aspects relate to the exchange of experiences of different cultural groups, the development of interculturalism, empathy, tolerance and respect for diversity, while the current social phenomenon, such as the suppression of collective experience and archetypal cultural patterns established in the consciousness and the identity of one society, has been singled out as a negative aspect. In the light of the obtained results, this paper points to the emergence of contemporary globalist tendencies that imply the assimilation of the authentic into a global universal cultural pattern, emphasizing the importance of preserving the *authenticity* of cultural identity, not as a factor of confrontation and conservatism, but as being complementarity with diversity, while building a network of multicultural concepts through emancipatory educational practices.

Keywords: cultural identity, *patrimony*, globalization, emancipation, education, art.

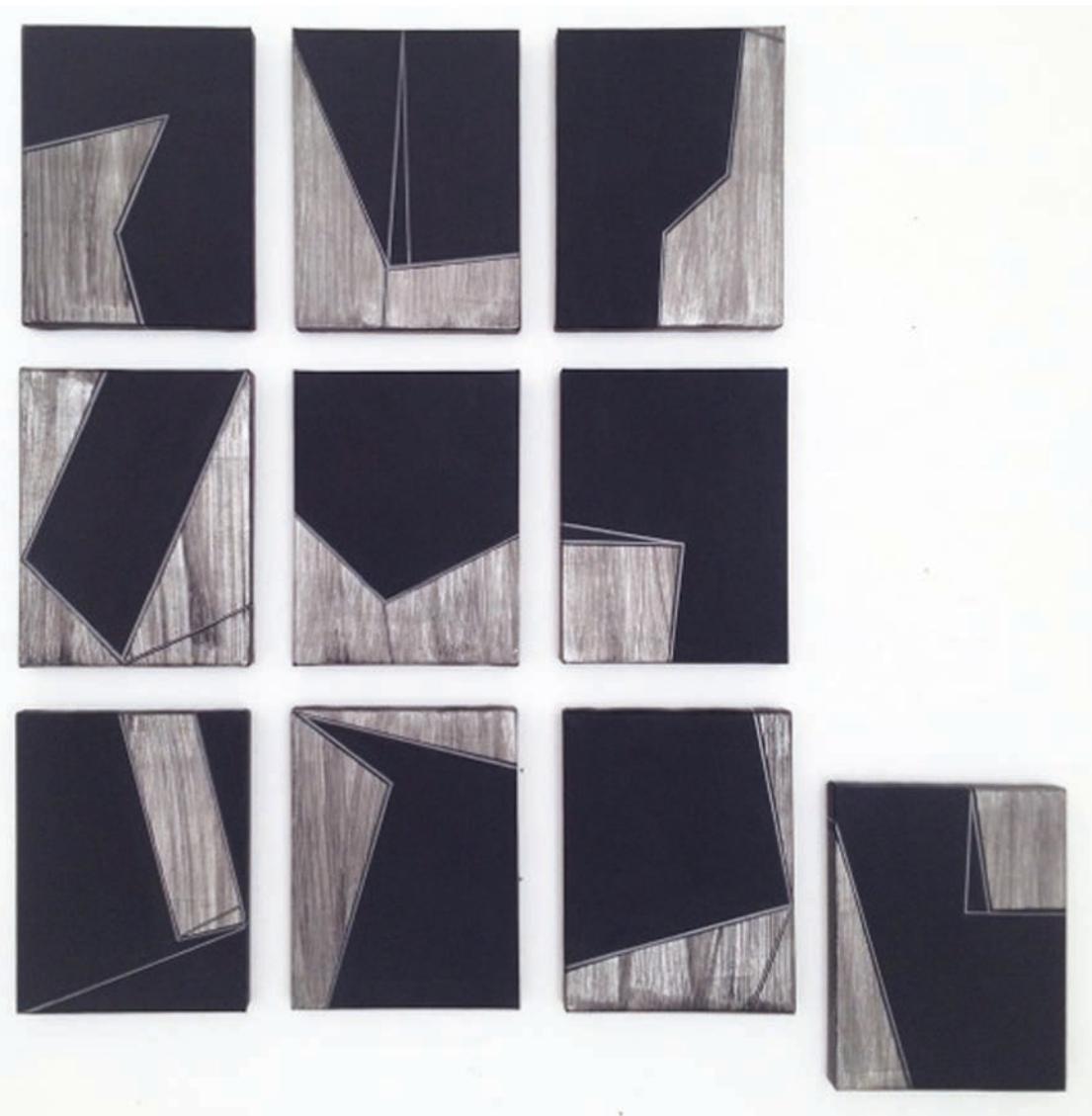
Ana Golubović, MSc / M.A.A., expert associate - researcher, Early Developmental Psychology / Applied Arts - Ceramic
Multicultural Preschool, Leipzig (Germany)
golubovic.ana90@gmail.com

THE EFFECT OF OSTRACISM ON FIGURE SIZE MEASURED THROUGH YOUNG CHILDREN'S DRAWINGS IN SERBIAN URBAN AND RURAL COMMUNITIES*

Summary: A human figure appears often in children's drawings. As one of the drawing elements - the size of the figure has been used in many cross-cultural studies to investigate the hierarchy and the importance of social relationships from the child's perspective. According to previous studies, children tend to draw exaggerated figures of a person with positive traits, a person of hierarchy (e.g. teacher or parents), and the one that is socially important to them. The sample drawings and data in this research were collected as part of the study by Stengelin, Golubovic, Toppe, Over, and Haun (2021). In three diverse Serbian communities (Belgrade, Pozarevac, and Kostolac), a sample of 116 children ($N=116$) aged 3-5 years were shown either the 3rd party ostracism videos or control ones. The children's task was to draw themselves and a friend. As a measure of affiliation, the proximity between the two figures was taken, as well as the time and complexity of the drawings. The results revealed that understanding of ostracism increases with age and the reaction varies cross-culturally. The current study aims to investigate the effect of ostracism on the size of the human figure in a collectivistic society. It is assumed that the children in the experimental group (ostracism) will draw themselves smaller in comparison to their friend. Moreover, the size of the figures will differ between urban and rural areas. Finally, girls will draw bigger figures than boys. The figure's height is measured between the two longest points on the vertical axis and the width between the two widest points on the horizontal axis. The results show that there is no significant difference between the mean in ostracism and control group, or between figures drawn by boys or girls. However, there is an effect of the city on the dependent variables. The children in Belgrade (urban area) drew taller figures of self and their friend than the children in Kostolac (rural area). In comparison to Belgrade, the friend's figure was narrower in Požarevac, as were both figures in Kostolac. The study contributes to a better understanding of young children's drawings in a collectivistic society.

Keywords: ostracism, children's drawings, figure size, Serbia, collectivistic society.

*Stengelin, R., Golubović, A., Toppe, T., Over, H., & Haun, D. B. (2021). *Priming third-party ostracism does not lead to increased affiliation in three Serbian communities*.

Ахроматске композиције, комбинована техника, 27x21 цм, полиптих, 2013.

Ahromatske kompozicije, kombinovana tehnika, 27x21 cm, poliptih, 2013.

Achromatic compositions, mixed technique, 27x21 cm, polyptych, 2013

7

CREATIVITY AND MOTIVATION - EDUCATIONAL APPROACHES AND ACHIEVEMENTS

Vladimir Kudryavtsev, PhD, full professor, Psihology
Moscow City Pedagogical University, Moscow (Russia)
vtkud@yandex.ru

IMAGINATION AND IMITATION

Summary: Even the simplest form of human imagination is "two-roomed". This image was proposed by Michael Cole, and we will try to develop it. Sitting in a room, Cole notes, you can imagine another one which you are not in, and have never been in. But this is precisely because you are able to imagine yourself in the room that does not exist at all and that is yet to be built. There is no room yet, but there is already you. But what you will be (only in your mind) once the room is built is not a less important question than what the room will look like. If not even more important. A textbook case: a child sees a stick, saddles it, and it has already become a horse. And the child is already a rider. It means that the child had seen the stick first through the eyes of the rider, and only because of that it became "magic". And then – what he/she will ride on; who will ride: a cowboy/cowgirl, an Indian, a cavalryman, an athlete, a circus artist; what plots these images will "prompt"; what real-life situations, always uniquely experienced, will "attract" these scenarios (in a play, the opposite is also possible – the child will find his/her image in the given story, but the mechanism is the same); one can only guess. Yes, the child herself does not know everything. It is only through imagination that a man can live in a tenement "house of human culture". Paradoxically, imitation requires a lot of imagination. Unless, of course, it is not confused with superficial copying of squiggles and diacritical marks from someone else's "text on behaviour". Indeed, to imitate someone, you need to enter the image ("in the image", said the philosopher E. V. Ilyenkov) of the person you are imitating. But not to great details. Just enough to at least see the reality through their eyes when "first approaching" it, and to at least have a vague sense of himself/herself in it and experience it as their own feelings. However, if the task is still to "deceive" – not to be recognized from the outside, this means that you must also look at yourself, the imitator, from this side. Without imagination, this is impossible. Copying and "translating by getting into the character" are different mechanisms. This refers not only to the "image imitation", but also to the "role model imitation". "Ingres wanted to imitate Raphael, but became Ingres. Cézanne wanted to imitate Poussin – he turned out to be Cézanne," wrote Salvador Dalí. He himself, already a "successful Dalí", spent hours in the Louvre copying Vermeer. As if he was a student. Wanting to uncover Vermeer's secrets, whom, along with Velázquez, he put above all artists. Dalí did not really like -isms – for instance, the word "modernism" (and he treated "surrealism" with a hint of irony). What is more, he did not intend to crush "classicism". His aesthetic programme was as natural as it was ambitious: "to raise contemporary art to the level of the classics". Elsewhere Dalí calls out: "Artist, do copy! You will always leave something yours behind." The key word here is 'artist'. Likewise, the child imitating an adult spontaneously tries to uncover the "secrets" of adulthood which are of great importance to him. And even when, as a rebellious adolescent, he opposes an adult in order to coax these 'secrets' out of him, he is in no hurry to share them in another, stable situation. The teenage rebellion is merely an extreme form of integration into the adult community, as the eminent psychologist D. B. Elkonin thought. Through the "rebellion" different times are connected – both in art and in life. Through the power of imagination.

Key words: imagination, imitation, creation.

Ana Marjanović Shane, PhD, independent scholar, Pedagogy
Philadelphia (United States)
anamshane@gmail.com

OPPORTUNITIES AND CHALLENGES FOR A DIALOGIC APPROACH TO ART EDUCATION IN CONVENTIONAL SCHOOLS

Summary: In this paper I introduce a dialogic authorial approach to art education. I discuss contemporary approaches to art education and what opportunities these approaches provide for art education as a process of meaning-making. Ten reasons for teaching art in schools made by one of the famous American visionary scholars in art education, Elliot Eisner (2008), are summarized in four broad purposes for teaching art. I also introduce four approaches to teaching art that emerged in a semester-long work of my students, future elementary school teachers. After that, I discuss the main claim of dialogic pedagogy, that education is always rooted in dialogue – which is the medium where meaning and sense are made. In the words of Eugene Matusov, there is no education outside dialogue - the question is only what sense an educational dialogue has for its participants (Matusov, 2009). Matusov and myself assume that a genuine dialogue among people takes place when the participants relate to each other as consciousnesses with equal rights (Bakhtin, 1999) that recognize and acknowledge each other, taking each other's ideas and opinions seriously into consideration. In the next part of the paper presentation, I develop four main characteristics and assumptions of a dialogic authorial approach to creativity, by comparing and contrasting this approach to the conventional approaches to creativity. Based on my earlier article jointly written with Matusov (Matusov & Marjanovic-Shane, 2016), I claim that dialogic approach to creativity recognizes four main aspects of every creative dialogic interaction: an addressivity aspect, an existential aspect, an axiological (valuative) aspect and finally a cultural (meta-axiological) aspect. I illustrate these four aspects of creativity using a hypothetical creative authorial dialogue between a young student (3 yrs) and her mother/artist/teacher's actual artistic process. At the end of the paper, I invite the reader into a dialogue about the opportunities and challenges that Eisner's and my pre-service teachers' approaches provide for developing a dialogic authorial art education, meaningful for students in conventional schools.

Keywords: art education, creativity, dialogic authorial education.

Monika Miller, PhD, full professor, Art Education
Faculty of Music, Arts and Sports, University of Education, Ludwigsburg (Germany)
miller@ph-ludwigsburg.de

THE DEVELOPMENT OF ARTISTICALLY GIFTED CHILDREN: A RELATIONAL-ANTHROPOLOGICAL TALENT APPROACH

Summary: The article focuses on the wonderful range of human creativity and giftedness. As a subject matter, "talent" is an educational challenge in the field of artistic-scientific research. The topic of artistic giftedness still faces a great caution, even rejection, from the part of art education scholars. In this article giftedness is discussed as an (artistic) educational challenge. The article aims to discuss the terms "giftedness" and "promotion of giftedness" within the framework of anthropological and relational theory of art education. Two central points can be identified. First, giftedness, if understood as ability, can be put in the context of learning and practicing. This results in an opportunity to create lucid tasks for art classes, structured in accordance to the curriculum. Second, both the importance of the personal and interpersonal excitement in teaching situations and the importance of being interested in a particular art domain become visible during the learning process.

The relational-anthropological theory of talents is based on three dimensions, which must be viewed dynamically: a gifted child (1) aligns with certain cultural goals, develops aspiration and energy towards a particular direction; (2) develops strong attitude, i.e. interest, to particular things; (3) enthusiastically connects with other subjects – role models and teachers.

Relational dimension (1): talent as a personal driving force

Talented children bring into the classroom their own educational needs and readiness to learn. This is what art education must be built on. The specific goal of this educational need and eagerness to learn is to a great extent anthropologically and culturally justified. For instance, adolescents want to be able to fulfil their "realistic" conception when dealing with the topics they find important, e.g. relations, nature, etc. They also want to master artistic techniques.

Relational dimension (2): The person's interest in the subject matter(s)

The second disposition anchored in a personality was coined "directed disposition" by Schulz (1988). The term relates to the aspect of a gifted person's purposeful orientation toward one or a few coherent imagery areas. Renzulli (2002) also identified high level of commitment, i.e. focus on a goal, topic, or discipline, or 'domain', as one of the six personality traits of a gifted person. Renzulli describes commitment as a "romance with a topic or discipline. When an individual is passionate about a topic or discipline, a true romance, characterized by powerful emotions and desires, evolves. The passion of this romance often becomes an image of the future in young people and provides the motivation for a long-term commitment to a course of action" (Renzulli 2002). In that sense, talent can be understood as a potential and its realization through an above-average performance. In the relational-anthropological approach to the gifted, this intensive relation between self and the subject matter is seen as a prerequisite for educational processes for talented people. The educational experience starts with expressing interest in a subject matter, which is made concrete through implementing its specifics.

Relational dimension (3): enthusiasm among individuals

From the point of relational-anthropological understanding of talent, enthusiasm is also seen as an engine of talent. Not only is the motto "to be enthusiastic and inspired" crucial for the lessons of the gifted, but it is also a general pedagogical approach. On the one hand, this influences the entire relational field of teaching art, and on the other, it clearly indicates that 'talent' is the teacher's responsibility. The teacher plays an important role in teaching and learning processes as he or she is responsible for the processes of showing, demonstrating, explaining and communicating. It is clear that this enthusiasm coming from the teacher must be divided; the teacher ought to "pull the learner from his or her subject-oriented role to the certain point" (cf. Sowa, 2019).

Keywords: talent, creativity, giftedness and learning, didactics of giftedness promotion, practice, excitement, influencing variables.

HOW STUDENTS OF ARTS SEE IMPACTS OF COVID CRISIS

Summary: The COVID-19 pandemic appeared as a new challenge for the global community, and its long term impacts have not been fully understood yet. However, from the psychological point of view the crisis can be understood not only as a negative experience but also as an opportunity for change and transformation. The aim of this study was to identify how art students are experiencing the COVID-19 crisis, how they understand its impact on them personally and on their artistic achievement. The research was conducted on the sample of 63 students of visual and music arts, from the Faculty of Fine Arts in Belgrade (62.5%) and the Academy of Arts in Novi Sad (37.5%), respectively. There were 73% female and 27% male participants, whose average age was 21 years. The instrument used in the research was a short questionnaire consisting of eight 5-grade scales measuring students' assessments of emotional, practical, and general changes caused by the COVID-19 crisis. In addition, four open-ended questions assessed the qualitative aspects of their personal experience of the crises. The questions were focused on the changes in every-day life, personal assessment of the impacts, personal experience of the crisis and positive (transformative) aspects of this experience, i.e. the ways the crisis can create positive, constructive impacts by strengthening the resilience and personal capacity. As expected, in general, the pandemic situation strongly affected the every-day life, routine and practice ($AM=3.29$, range from 1 to 5), the change was perceived as moderate to strong ($AM=2.67$), the impact on the students' academic achievement was seen as strong ($AM=3.30$), and inclined to negative experience ($AM=1.82$). At the same time, the satisfaction with personal achievement ($AM=2.71$) and artistic achievement ($AM=3.30$) stayed in the mid region or at a higher range, being moderately affected. The group assessed their emotional reaction as 'moderate to strong' ($AM=3.14$), while their emotional reaction to personal life changes was 'very strong' ($AM= 3.68$). Analysis of responses shows that the most negative aspects were isolation, decrease in motivation, feelings of fear and insecurity, and loss of trust in institutions. However, there are some positive aspects of the crisis seen in the opportunity to learn and change, most commonly described as a return to the family and friends, a focus on fewer relations with people, an opportunity for artistic creativity as a personal response to the situation, an increased introspection and interest in inner psychological processes, "returning to the self", "the sound of silence", and the importance of reconstructing the reality we live in.

Key words: psychological aspects of the crisis, creative achievement, art education.

Vesna Janjević Popović, MSc, school psychologist, Psychology
Elementary school "Kosta Vujić", Zemun (Serbia)
vjanjevicpopovic@gmail.com

CHILDREN'S VISUAL EXPRESSION AS A CREATIVE SUPPORT FOR THE DEVELOPMENT OF VALUE SYSTEMS

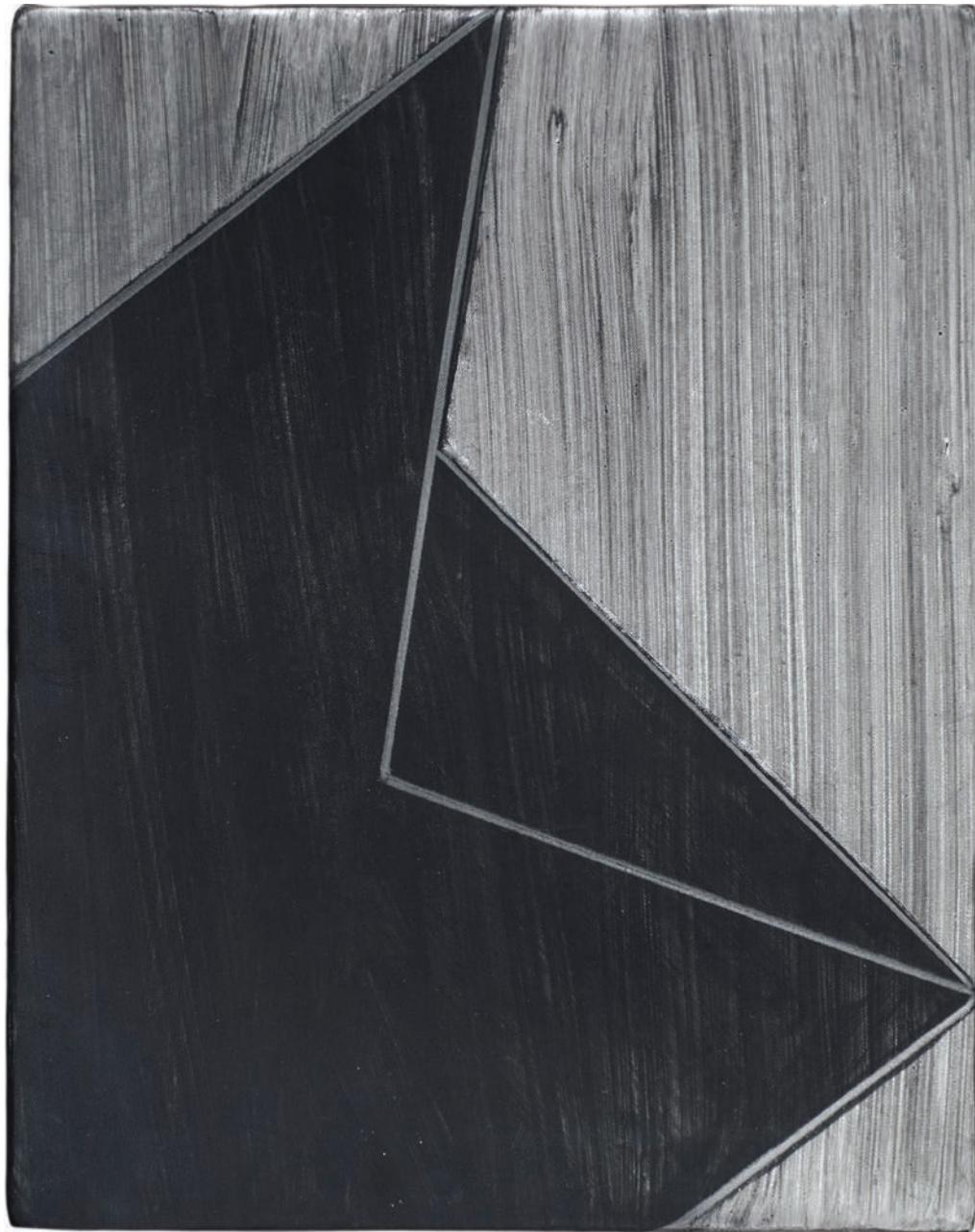
Summary: Children's visual expression as a creative support for the development of value systems can be illustrated by two examples, two programmes from opposite parts of the world, one American and the other one Russian, which use the same principle – materialization of the invisible – materialization of the relationship, relying on the natural need of children and young people to express themselves visually rather than verbally. Both programmes have been implemented successfully in schools and kindergartens in Europe, America and Serbia. *The Empowering Families* is a substance abuse prevention programme developed by Iowa State University. What sets this programme apart is the consistent application of the principles of developing and supporting value systems as a prerequisite for healthy lifestyles. The programme is also specific for its use of three types of workshops intended for parents, the youth and joint ones. The youth and their parents are asked to visually design a family coat of arms, the family tree, or a list of their wishes for the future. Through this creative process and exchange of ideas among all participants, family values are more clearly recognized, and the life expectations of both parents and young people are defined much more clearly. The correlation between creative expression and the development of values related to interdependence in nature is given in N. N. Veresov's programme *We are the Earthlings*, which has been implemented in Russia, Finland and Serbia. It is almost impossible to develop personal experience, attitude, without the participants' creative expression. Taking into account that majority of people are familiar with rules and consequences of their behaviour, but follows or breaches them for different reasons, this programme influences the development of personal attitudes to the environment by utilizing artistic contents. What is particularly important is to create situations for children to think, creatively solve specific tasks, visually portray personification of their street, connect the characteristics of houses to their residents and not to their construction features, and the like. A practical example of an activity, for instance a collective drawing of the planet Earth - drawn and redrawn, enriched, and researched for months - that undergoes a simulated ecological catastrophe, is emotionally and intellectually far stronger than the news, information, or knowledge in which children and the young are not emotionally or creatively involved. The effects of the programmes that include a visual, personal creative contribution have been proven to be longer-lasting. Qualitative analysis of the interviews with the educators and young people who have gone through these programmes shows the importance of personal experience and continuous solving of creative tasks.

Key words: creative problem solving, personal experience, universal importance of developing value systems.

Композиција,
акрил и графит,
27x21 цм, 2011.

Kompozicija,
akril i grafit,
27x21 cm, 2011.

Composition,
acrylic and
graphite,
27x21 cm, 2011

8.

APPLICATION OF ICT IN EDUCATION IN THE FIELD OF ART

Miomira Đurđanović, PhD, full professor, Methodology of teaching music culture
Faculty of Arts in Niš, University of Niš (Serbia)
Maja Čalić, MEd, doctoral student, Doctoral academic studies, Teaching methodology
Faculty of Philosophy, University of Novi Sad (Serbia)
miomira.djurdjanovic@gmail.com

DIGITAL CONTENT IN MUSIC TEACHING

Summary: Having in mind the fact that, in the past year, educational practice at all levels has been facing the impossibility to be performed in person, and that primary and secondary school teachers are being expected to additionally engage in finding new solutions to stimulate learners to be active, this is becoming a very significant subject of various surveys. The development of information technology enables teachers in primary and secondary schools to plan, prepare and deliver their lectures with the application of various digital media, in order to inspire dynamics and creativity, but also to increase the quality of educational process. This survey was conducted with the intention to research on: how much the digital contents on the Internet are being used in the process of planning and realizing Music classes in primary and secondary schools, whether the digital medium of *YouTube* can contribute to the quality of Music teaching, as well as how teachers estimate their abilities to use the Internet. Using a questionnaire as an instrument, the attitudes on the way and frequency of the use of the Internet in realizing the contents in the process of Music education was investigated on the sample of primary and secondary school teachers of Music Education during the school year 2020-2021. Based on the research results, it can be concluded: that most of the examinees positively assess the application of the Internet educational contents in teaching; that they share the opinion that *YouTube* (the American website for sharing and exchanging video data) contributes to the quality of Music classes; and also that they evaluate their digital competencies as satisfactory.

Keywords: Music teaching, digital content, internet, *YouTube*, digital music competencies, primary and secondary school.

Vojislav Ilić, PhD, assistant professor, Methodology of Teaching Art Culture
Department of Fine Arts, Faculty of Arts, University of Priština with temporary headquarters in Kosovska Mitrovica / Department of Applied and Fine Arts, Faculty of Philology and Arts, University of Kragujevac (Serbia)
vilicdva@gmail.com

POTENTIAL APPLICATIONS OF ICT IN TEACHING VISUAL ART

Summary: A great role that pictorial and visual information has in today's world justifies an increasing need for the teaching of visual arts, being the "only expert" in the educational system that considers this kind of information. Students should know how the mass media work and an important role of visual arts education is to prepare students as visually literate and critical members of society. The increasing need to understand and create visual messages necessitates the re-examination of the relationship between art and the media. The development of new media opens new perspectives for artistic practice. The use of digital media is widespread and new jobs are being created for visual artists, while for students with knowledge, skills and expertise in digital art and design it is a good opportunity to commercialize the acquired experience and knowledge, with further training. The utilization of digital tools as an art medium in schools provides many unique and exciting opportunities to nurture the skills needed in the twenty-first century. Today, literacy implicates the understanding of visual messages, media and technology, as well as their potential for interaction, communication and expression, and students need to be able to analyze, interpret and evaluate content from the Internet.

Keywords: teaching visual arts, ICT in education.

Kristinka Selaković, PhD, assistant professor, Methodology of teaching art culture

Faculty of Education in Užice, University of Kragujevac (Serbia)

Aleksandar Mitrović, D.F.A., doctoral student, Doctoral academic studies, Teaching methodology

Faculty of Teacher Education, University of Belgrade (Serbia)

selakovick@gmail.com

USE OF VIRTUAL MUSEUMS / ART GALLERIES IN TEACHING ART CULTURE IN ORDER TO PRESERVE CULTURAL HERITAGE

Summary: The paper discusses and emphasizes the need and necessity to bring the cultural heritage of a nation closer to pupils through virtual visits to museums and galleries. The teaching of Art Culture at a younger school age is aimed at making pupils aware of the value and preservation of artistic cultural heritage through introducing them to museum collections and active observation of works of art. A museum is most often defined as a specific cultural institution that collects, preserves, scientifically processes and publicly displays objects of artistic, cultural and scientific value. However, with the development of modern technology, the emergence of the Internet and the WWW (World Wide Web), most museum and gallery collections have become accessible as virtual settings on museum websites, which have led to new understanding of these institutions and their increasing accessibility to the general public. A visit to virtual museum exhibits and the use of various applications could improve the teaching of Art Culture, which also indicates its educational and cultural potential. Teachers should also play a big role in pupils' preparation by providing information on available virtual museums, educational material and tasks before and after the virtual visit, as well as by encouraging pupils to visually transfer such experience to creating works in art classes. We conclude that digital educational content and ICT offer a new way of interactive learning, without space and time limitations, where everyone can integrate learning materials to their affinity. With such an approach, pupils develop greater control of and responsibility for their own learning.

Keywords: virtual art museums, art education, cultural heritage, children of younger school age.

FRENCH ART - APPLICATION OF ICT IN TEACHING

Summary: Due to the increasingly rapid technical and technological development, we are also witnessing a change in platforms on which digital content is being published. In that sense, the use of digital teaching tools is becoming more and more present in practice and is slowly threatening hard copy textbooks. Accordingly, the question arises as to how competent our teachers are to conduct multimedia teaching, although the COVID-19 pandemic has somewhat forced everyone to modernize their teaching methods. The aim of this research is to examine students' views on how the teacher can improve the teaching process in given conditions. A five-question survey was specially designed for the purpose of this research. The sample consisted of 30 secondary school students who responded to the survey in electronic form. They attended the in-school teacher-training session (lesson) on French art, held on May 2018. The data analysis and interpretation refers to the results obtained by descriptive statistics. The most important result is: the students think that in general they need more digital content. It is important to mention that the Sixth Belgrade Grammar School, where the workshop was conducted, is digitally well equipped. On the other hand, it must be pointed out that the survey also found that the teachers are not willing to make an effort in their own professional development and modernization of their lectures, which was confirmed by their poor attendance at the lesson. Most of the respondents also said that they usually use this type of multimedia in the classroom once or twice a year in demo lessons or in-school teacher training sessions. Based on the results of the research, we can conclude 1) that everything depends on whether the schools are sufficiently equipped with contemporary tools and 2) that teachers are still not adequately trained to work on available teaching/learning platforms. The lesson was prepared in accordance with the outcomes and achievement standards for the subject of Art Culture, and as it was correlated with the French Language subject, the questions were set in French, but the explanations were given in Serbian.

Keywords: art, culture, fine arts, intercultural influences, ICT in education.

БИОГРАФИЈЕ АУТОРА

BIOGRAFIJE AUTORA

BIOGRAPHIES OF AUTHORS

Бела композиција 2, капалине и акрил, 20x16 цм, 2012.

Bela kompozicija 2, kapaline i akril, 20x16 cm, 2012.

White composition 2, capaline and acrylic, 20x16 cm, 2012

Др Красимира Франгова (1977) је рођена у Софији, Бугарска. Дипломирала је на Департману за конзервацију на Националној академији уметности, у Софији, и након што је одбранила докторат, приклучила се наставном тиму на Департману за конзервацију. 2014. године сели се у Копенхаген, Данска, да би се придружила као ванредни професор наставном тиму на Конзервацији на Краљевској данској академији. Осим конзервације као подручја своје експертize, Красимиру занимaju и осмишљавање стимулативног окружења за учење, експериметисање методама и приступима који могу помоћи у усвајању комплексних концепата. Референце: Nikolic, J. L. Pedersoli, Jr., K. Frangova, S. Inanloo Dailoo. (2021) "Transforming Conservation Training through Creative Teaching, Virtual Learning, and Zero-waste Approaches". Newsletter of the Education and Training Working Group of ICOM-CC. Прихваћен за објављивање; S. Inanloo Dailoo, K. Frangova, A. Nikolic, K. Simila. (2020) "Learning to Learn about Conservation: Face-to-Face and Online Experiences". У припреми за штампу: "The Impact of Conservation-Restoration Education on the Development of the Profession: 25th Anniversary Conference of ENCoRE". Торино, Италија, стр. 74-91; M. Stols-Witlox, K. Frangova, W. Neugebauer, L. Fuster-Lopez, M. Vilarigues, F.C. Izzo. (2020) "Connecting Conservation-Restoration Educators during a Pandemic: AcCESS – Academic Conservation Education Sharing Site, A New Initiative". News in Conservation, број 78.

Dr Krasimira Frangova (1977) je rođena u Sofiji, Bugarska. Diplomirala je na Departmanu za konzervaciju na Nacionalnoj akademiji umetnosti, u Sofiji, i nakon što je odbranila doktorat, priključila se nastavnom timu na Departmanu za konzervaciju. 2014. godine seli se u Kopenhagen, Danska, da bi se pridružila kao vanredni profesor nastavnom timu na Konzervaciji na Kraljevskoj danskoj akademiji. Osim konzervacije kao područja svoje ekspertize, Krasimira zanimaju i osmišljavanje stimulativnog okruženja za učenje, eksperimentisanje metodama i pristupima koji mogu pomoći u usvajanju kompleksnih koncepcata. Reference: Nikolic, J. L. Pedersoli, Jr., K. Frangova, S. Inanloo Dailoo. (2021) "Transforming Conservation Training through Creative Teaching, Virtual Learning, and Zero-waste Approaches". Newsletter of the Education and Training Working Group of ICOM-CC. Prihvaćen za objavljuvanje; S. Inanloo Dailoo, K. Frangova, A. Nikolic, K. Simila. (2020) "Learning to Learn about Conservation: Face-to-Face and Online Experiences". U pripremi za štampu: "The Impact of Conservation-Restoration Education on the Development of the Profession: 25th Anniversary Conference of ENCoRE". Torino, Italija, str. 74-91; M. Stols-Witlox, K. Frangova, W. Neugebauer, L. Fuster-Lopez, M. Vilarigues, F.C. Izzo. (2020) "Connecting Conservation-Restoration Educators during a Pandemic: AcCESS – Academic Conservation Education Sharing Site, A New Initiative". News in Conservation, broj 78.

Krassimira Frangova, PhD (b. 1977) was born in Sofia, Bulgaria. She graduated from the National Academy of Fine Art, Department of Conservation, Sofia, and after defending her PhD she joined the teaching team at the Department of Conservation. In 2014, she moved to Copenhagen, Denmark, to join the teaching team at the Royal Danish Academy, Conservation as an Associate Professor. Apart from her areas of expertise in conservation, Krassimira is also interested in creating an engaging learning environment, experimenting with methods and approaches helping the acquisition of complex concepts. Reference: Nikolic, J. L. Pedersoli, Jr., K. Frangova, S. Inanloo Dailoo. (2021) "Transforming Conservation Training through Creative Teaching, Virtual Learning, and Zero-waste Approaches". Newsletter of the Education and Training Working Group of ICOM-CC. Accepted; S. Inanloo Dailoo, K. Frangova, A. Nikolic, K. Simila. (2020) "Learning to Learn About Conservation: Face-to-Face and Online Experiences". Postprints of "The Impact of Conservation-Restoration Education on the Development of the Profession: 25th Anniversary Conference of ENCoRE." Turin, Italy, pages 74-91; M. Stols-Witlox, K. Frangova, W. Neugebauer, L. Fuster-Lopez, M. Vilarigues, F.C. Izzo. (2020) "Connecting Conservation-Restoration Educators during a Pandemic: AcCESS – Academic Conservation Education Sharing Site, A New Initiative". News in Conservation, Issue 78.

Dr Сабина Видулин (1971) је шеф Катедре за музичку педагогију и носилац музичко-педагошких курсева на Музичкој академији у Пули. Оснивачица је Међународног симпозијума музичких педагога и Међународног форума студената музичке педагогије. Одржала је више од стотину предавања по позиву широм Хрватске и иностранства, а излагала је на значајним музичким академијама и факултетима: од салзбуршког Mozarteuma, Универзитета за музику и извођачке уметности у Бечу (Universität für Musik und darstellende Kunst Wien), хаšког Краљевског конзерваторијума, на музичким академијама и факултетима у Немачкој (Росток), Шведској (Малме), Белгији (Левен), Пољској (Гдањск), Италији (Милано), Литванији (Вилњус, Калипеда), Летонији (Јелгава), Чешкој (Брно), Мађарској (Сегедин), Кипру (Никозија), Словенији (Љубљана, Марибор), Црној Гори (Цетиње), Босни и Херцеговини (Сарајево, Бања Лука), Србији (Београд, Нови Сад) и САД-у (Њујорк). Написала је пет књига (три у коауторству), шеснаест поглавља књига и седамдесетак научних радова. Уредница је песмарице, седам антологија и две монографије. Члан је уређивачких одбора у шест међународних научних часописа. У Европској асоцијацији за музику у школама (EAS), десет година је имала улогу националног координатора. Учествује у организацији међународних симпозијума у Хрватској и иностранству као члан научних одбора. Рецензирала је књиге, уџбенике, наставне планове и програме и научне/стручне радове. Добитница је Државне награде Иван Филиповић и Награде Хрватског друштва музичких и пlesних педагога.

Dr Sabina Vidulin (1971) je šef Katedre za muzičku pedagogiju i nosilac muzičko-pedagoških kurseva na Muzičkoj akademiji u Puli. Osnivačica je Međunarodnog simpozijuma muzičkih pedagoga i Međunarodnog foruma studenata muzičke pedagogije. Održala je više od stotinu predavanja po pozivu širom Hrvatske i inostranstva, a izlagala je na značajnim muzičkim akademijama i fakultetima: od salzburškog Mozarteuma, Univerziteta za muziku i izvođačke umetnosti u Beču (Universität für Musik und darstellende Kunst Wien), haškog Kraljevskog konzervatorijuma, na muzičkim akademijama i fakultetima u Nemačkoj (Rostok), Švedskoj (Malme), Belgiji (Leven), Poľjskoj (Gdanski), Italiji (Milano), Litvaniji (Vilnjus, Kalipeda), Letoniji (Jelgava), Češkoj (Brno), Mađarskoj (Segedin), Kipru (Nikozija), Sloveniji (Ljubljana, Maribor), Crnoj Gori (Cetinje), Bosni i Hercegovini (Sarajevo, Banja Luka), Srbiji (Beograd, Novi Sad) i SAD-u (Njujork). Napisala je pet knjiga (tri u koautorstvu), šesnaest poglavlja knjiga i sedamdesetak naučnih radova. Urednica je pesmarice, sedam antologija i dve monografije. Član je uređivačkih odbora u šest međunarodnih naučnih časopisa. U Evropskoj asocijaciji za muziku u školama (EAS), deset godina je imala ulogu nacionalnog koordinatora. Učestvuje u organizaciji međunarodnih simpozijuma u Hrvatskoj i inostranstvu kao član naučnih odbora. Recenzirala je knjige, udžbenike, nastavne planove i programe i naučne/stručne radove. Dobitnica je Državne nagrade Ivan Filipović i Nagrade Hrvatskog društva muzičkih i plesnih pedagoga.

Sabina Vidulin, PhD (b. 1971) works at the Department of Music Pedagogy, Music Academy in Pula, where she is the Head of Department and lecturer in charge of music-pedagogical courses. She is the founder of the International Symposium of Music Educators and the International Forum of Music Pedagogy Students. She has given more than a hundred lectures by invitation throughout Croatia and abroad, and has presented at important music academies and faculties: from the Salzburg Mozarteum, the Vienna MDW, the Hague Royal Conservatory, at music academies and faculties in Germany (Rostock), Sweden (Malmo), Belgium (Leuven), Poland (Gdansk), Italy (Milan), Lithuania (Vilnius, Klaipeda), Latvia (Jelgava), the Czech Republic (Brno), Hungary (Szeged), Cyprus (Nicosia), Slovenia (Ljubljana, Maribor), Montenegro (Cetinje), Bosnia and Herzegovina (Sarajevo, Banja Luka), Serbia (Belgrade, Novi Sad) and the USA (New York). She has written five books (co-authored three), sixteen book chapters and about seventy scientific papers. She is the editor of a songbook, seven anthologies and two monographs. She is a member of the editorial boards of six international scientific journals. She was a national coordinator for the European Association for Music in Schools (EAS) for ten years. She participates in the organization of international symposia in Croatia and abroad as a member of scientific committees. She has reviewed books, textbooks, curricula and scientific/professional papers. She is the winner of Ivan Filipović National Award and the Award of the Croatian Society of Music and Dance Educators.

Др Андреа Палашти (1984) је визуелна уметница. Њено стваралаштво превазилази уметничке и кустоске границе у којима акценат ставља на питања културне географије, историје и свакодневног живота. Дипломирала је Фотографију на Академији уметности у Новом Саду. Академски назив доктора наука - уметности и медија стекла је на Групи за теорију уметности и медија Интердисциплинарних докторских студија Универзитета уметности у Београду 2015. године. Добитница је награде 54. Октобарског салона у Београду (2013), као и Награде Искре културе Завода за културу Војводине (2016). У склопу истраживачке стипендије Института за савремену историју (Минхен/Берлин, EHRI 2016), боравила је у фотографским архивама Државног архива (Берлин/Кобленц, Немачка), Винер библиотеке (Лондон, Енглеска) и Америчког Меморијалног Музеја Холокауста (Вашингтон, САД). Стипендисткиња је фондације kültür gemma! за 2018. годину, за истраживачки пројекат у сарадњи са Народним музејом у Бечу. Добитница је резиденцијалних програма Q21 MuseumsQuartier (2019) и KulturKontakt (2018), Беч, Аустрија; Dig where you stand, Берлин, Немачка (2016); Nida Art Colony, Techno-Ecologies residency, Нида, Литванија (2013) и др. Тренутно ради као ванредна професорка на Академији уметности у Новом Саду, на предмету Ликовни елементи.

Dr Andrea Palašti (1984) je vizuelna umetnica. Njeno stvaralaštvo prevazilazi umetničke i kustoske granice u kojima akcenat stavlja na pitanja kulturne geografije, istorije i svakodnevnog života. Diplomirala je Fotografiju na Akademiji umetnosti u Novom Sadu. Akademski naziv doktora nauka - umetnosti i medija stekla je na Grupi za teoriju umetnosti i medija Interdisciplinarnih doktorskih studija Univerziteta umetnosti u Beogradu 2015. godine. Dobitnica je nagrade 54. Oktobarskog salona u Beogradu (2013), kao i Nagrade Iskre kulture Zavoda za kulturu Vojvodine (2016). U sklopu istraživačke stipendije Instituta za savremenu istoriju (Minhen/Berlin, EHRI 2016), boravila je u fotografskim arhivama Državnog arhiva (Berlin/Koblenz, Nemačka), Viner biblioteke (London, Engleska) i Američkog Memorijalnog Muzeja Holokausta (Vašington, SAD). Stipendistkinja je fondacije kültür gemma! za 2018. godinu, za istraživački projekat u saradnji sa Narodnim muzejom u Beču. Dobitnica je rezidencijalnih programa Q21 MuseumsQuartier (2019) i KulturKontakt (2018), Beč, Austrija; Dig where you stand, Berlin, Nemačka (2016); Nida Art Colony, Techno-Ecologies residency, Nida, Litvanija (2013) i dr. Trenutno radi kao vanredna profesorka na Akademiji umetnosti u Novom Sadu, na predmetu Likovni elementi.

Andrea Palašti, PhD (b. 1984) is a visual artist. Her work goes beyond the artistic and curatorial boundaries and focuses on the issues of cultural geography, history and everyday life. She graduated Photography from Academy of Arts in Novi Sad. She earned her PhD degree in Art and Media from the University of Arts in Belgrade in 2015 (study programme: Theory of Arts and Media, Interdisciplinary studies). She earned the Award of the 54th October Salon, Belgrade (2013), and "Iskre kulture" by Vojvodina Institute for Culture (2016). Within the research fellowship programme awarded by the Institute for Contemporary History (Munich/Berlin, EHRI 2016) she stayed in Bundesarchiv (Berlin / Koblenz, Germany), The Wiener Library (London, United Kingdom) and the United States Holocaust Memorial Museum (Washington, United States of America). She won a kültür gemma! Fellowship in 2018 for her research project carried out in collaboration with the Austrian Museum of Folk Life and Folk Art in Vienna (Volkskundemuseum). She was an artist in residence at Q21 MuseumsQuartier (2019) and KulturKontakt (2018), Vienna, Austria; Dig Where You Stand, Berlin, Germany (2016); Nida Art Colony, Techno-Ecologies Residency, Nida, Lithuania (2013), etc. She is associate professor at the Academy of Arts in Novi Sad, where she teaches Visual Arts Elements.

Др Мирољуб Дрљача (1982) доктор дидактичко-методичких наука–методика наставе ликовне културе. Уже научно интересовање: методика наставе ликовне културе и ликовна педагогија. Запослен у звању доцента на Филозофском факултету и Академији умјетности Универзитета у Бањој Луци. Научна монографија: Drljača, D. M. (2018). Konstruktivistička nastava likovne kulture. Laktaši: GrafoMark; Радови објављени у протеклих годину дана: Drljača, D. M. (2020). Constructivist Learning Theory and Logopedagogy in Arts Education. Croatian Journal of Education, 22(Sp.Ed.1), 181–202; Drljača, D. M., Opić, S., Matijević, M. (2020a). Student Perceptions of the Importance of Art Content and Activities in Schools of General Education and Vocational Schools in Croatia and Bosnia and Herzegovina. Journal of Elementary Education 13(1), 1–18; Drljača, D. M., Opić, S., Matijević, M. (2020b). Ispitivanje interesa i zadovoljstva nastavom likovne umjetnosti kao poticaja za razvoj sposobnosti učenja ostalih nastavnih predmeta. Metodički ogledи: часопис за филозофију одgoja, 27(2), 19–213; Drljača, D. M. (2020). Slovenska mitologija i likovno stvaralaštvo djece predškolskog uzrasta. U: T. Pribišev-Beleslin, (Ur.). Dječje stvaralaštvo u predškolskim ustanovama (str.127–143). Banja Luka: Filozofski fakultet.

Dr Miroslav Drljača (1982) doktor didaktičko-metodičkih nauka–metodika nastave likovne kulture. Uže naučno interesovanje: metodika nastave likovne kulture i likovna pedagogija. Zaposlen u zvanju docenta na Filozofskom fakultetu i Akademiji umjetnosti Univerziteta u Banjoj Luci. Naučna monografija: Drljača, D. M. (2018). Konstruktivistička nastava likovne kulture. Laktaši: GrafoMark; Radovi objavljeni u proteklih godinu danu: Drljača, D. M. (2020). Constructivist Learning Theory and Logopedagogy in Arts Education. Croatian Journal of Education, 22(Sp.Ed.1), 181–202; Drljača, D. M., Opić, S., Matijević, M. (2020a). Student Perceptions of the Importance of Art Content and Activities in Schools of General Education and Vocational Schools in Croatia and Bosnia and Herzegovina. Journal of Elementary Education 13(1), 1–18; Drljača, D. M., Opić, S., Matijević, M. (2020b). Ispitivanje interesa i zadovoljstva nastavom likovne umjetnosti kao poticaja za razvoj sposobnosti učenja ostalih nastavnih predmeta. Metodički ogledи: часопис за филозофију одgoja, 27(2), 19–213; Drljača, D. M. (2020). Slovenska mitologija i likovno stvaralaštvo djece predškolskog uzrasta. U: T. Pribišev-Beleslin, (Ur.). Dječje stvaralaštvo u predškolskim ustanovama (str.127–143). Banja Luka: Filozofski fakultet.

Miroslav Drljača, PhD (b. 1982) doctor of didactic-methodical sciences—Methodology of Teaching Art Culture. Specialist areas of interest: teaching methods of Art Culture and Art Pedagogy. He is employed as an assistant professor at the Faculty of Philosophy and the Academy of Arts, University of Banja Luka. His published works include: a scientific monograph: Drljača, D. M. (2018). Constructivist Teaching of Art Culture. Laktashi: GrafoMark; papers published in the past year: Drljača, D. M. (2020). Constructivist Learning Theory and Logopedagogy in Arts Education. Croatian Journal of Education, 22 (Sp.Ed.1), 181–202; Drljača, D. M., Opić, S., Matijević, M. (2020a). Student Perceptions of the Importance of Art Content and Activities in Schools of General Education and Vocational Schools in Croatia and Bosnia and Herzegovina. Journal of Elementary Education 13 (1), 1–18; Drljača, D. M., Opić, S., Matijević, M. (2020b). Examination of Interest and Satisfaction with the Teaching of Fine Arts as an Incentive for the Development of the Ability to Learn Other Subjects. Methodological Trials: Journal of the Philosophy of Education, 27 (2), 19–213; Harrow, D. M. (2020). Slovenian Mythology and Artistic Creation of Preschool Children. In: T. Pribišev- Beleslin, (Ed.). Children's Creativity in Preschool Institutions (str.127–143). Banja Luka: Faculty of Philosophy.

Спец. муз. педаг. Татјана Гердец Mrђа (1971) завршила је теоретски одсек у СМШ „Јосип Славенски“ у Београду. Дипломирала је на ФМУ Београд на одсеку за Општу музичку педагогију и специјализирајућа је на Методици солфеђа. Тренутно је докторанд музикологије на Академији уметности у Новом Саду. Аутор је више жанровски различитих вишегласних композиција објављених у званичним уџбеницима за наставу солфеђа у средњим школама. Бави се аранжирањем и компоновањем за различите хорске саставе који се јавно изводе. Учесник је у више међународних научних конференција и скупова и аутор више објављених радова у стручним и научним часописима из истраживачког поља музичке прошлости и интеркултуралности у области уметности. Значајан је и рад у медијима. Као музички сарадник реализовала је у РТС-у и РТВ-у преко 200 различитих телевизијских и филмских форми. Компонује и изводи музiku за позориште и филм. Издала је ауторски cd и музикалију *Дуни ветре са банатске стране* (ЦИНК - Џезтроник, 2012).

Spec muz. pedag. Tatjana Gerdec Mrđa (1971) završila je teoretski odsek u SMŠ „Josip Slavenski“ u Beogradu. Diplomirala je na FMU Beograd na odseku za Opštu muzičku pedagogiju i specijalizirala je na Metodici solfeda. Trenutno je doktorand muzikologije na Akademiji umetnosti u Novom Sadu. Autor je više žanrovski različitih višeglasnih kompozicija objavljenih u zvaničnim udžbenicima za nastavu solfeda u srednjim školama. Bavi se aranžiranjem i komponovanjem za različite horske sastave koji se javno izvode. Učesnik je u više međunarodnih naučnih konferencija i skupova i autor više objavljenih radova u stručnim i naučnim časopisima iz istraživačkog polja muzičke prošlosti i interkulturnosti u oblasti umetnosti. Značajan je i rad u medijima. Kao muzički saradnik realizovala je u RTS-u i RTV-u преко 200 različitih televizijskih i filmskih formi. Komponuje i izvodi muziku za pozorište i film. Izdala je autorski cd i muzikaliju Duni vetre sa banatske strane (CINK - Džeztronik, 2012).

Tatjana Gerdec Mrđa Sp.Ed. (b. 1971) finished Secondary School Josip Slavenski in Belgrade, Theoretical Department. She graduated from the Faculty of Music in Belgrade, Department of General Music Pedagogy, and specialized in Methodology of Solfeggio. She is currently a doctoral student in Musicology at the Academy of Arts in Novi Sad. She has written several polyphonic compositions of different genres published in official secondary school textbooks for teaching Solfeggio. She arranges and composes music for various performing choirs. She has participated in several international scientific conferences and meetings, and authored several papers published in professional and scientific journals in the field of music history and interculturalism in the field of art. Her work in the media is also important. As a music assistant, she has realized over 200 different television and film forms on the Radio Television of Serbia and the Radio Television of Vojvodina. She composes and performs music for theatre and film. She composed and released a music CD and music score Blow the Wind from the Banat Side (CINK - Džeztronik, 2012).

Др Даниела Королија Црквењаков (1963) је конзерватор-рестаурантор саветник у Галерији Матице српске и ванредни професор Академије уметности у Новом Саду. Области посебног интересовања су историја конзервације, као и конзерваторска наука - мултидисциплинарна проучавања уметничких материјала и техника ради бољег познавања предмета конзервације и као допринос општој историји уметности. Објавила је самостално или у коауторству 4 књиге, више поглавља у тематским зборницима, као и бројне текстове у стручним и научним часописима. Руководила је конзерваторским пројектима у сарадњи саrenomiranim домаћим и страним музејима и конзерваторским институцијама. Организовала је више конзерваторских конференција у Галерији Матице српске. Као професор конзервације и рестаурације води двогодишњи мастер студијски програм на Академији уметности у Новом Саду, са изразито мултидисциплинарним карактером.

Dr Daniela Korolija Crkvenjakov (1963) je konzervator-restaurator savetnik u Galeriji Matice srpske i vanredni profesor Akademije umetnosti u Novom Sadu. Oblasti posebnog interesovanja su istorija konzervacije, kao i konzervatorska nauka - multidisciplinarna proučavanja umetničkih materijala i tehnika radi boljeg poznavanja predmeta konzervacije i kao doprinos opštoj istoriji umetnosti. Objavila je samostalno ili u koautorstvu 4 knjige, više poglavљa u tematskim zbornicima, kao i brojne tekstove u stručnim i naučnim časopisima. Rukovodila je konzervatorskim projektima u saradnji sa renomiranim domaćim i stranim muzejima i konzervatorskim institucijama. Organizovala je više konzervatorskih konferenciјa u Galeriji Matice srpske. Kao profesor konzervacije i restauracije vodi dvogodišnji master studijski program na Akademiji umetnosti u Novom Sadu, sa izrazito multidisciplinarnim karakterom.

Daniela Korolija Crkvenjakov PhD (b. 1963) is a conservation and restoration advisor at the Matica Srpska Gallery and associate professor at the Academy of Arts in Novi Sad. Her specialist interest areas include: the history of conservation, as well as conservation science - multidisciplinary studies of artistic materials and techniques for better understanding of the subject of conservation and as a contribution to the general history of art. She has published 4 books independently or in co-authorship, several chapters in thematic collections, as well as numerous papers in professional and scientific journals. She has managed conservation projects in cooperation with renowned domestic and foreign museums and conservation institutes, and organized several conservation conferences at the Matica Srpska Gallery. As an associate professor at Conservation and Restoration at the Academy of Arts in Novi Sad, she leads a two-year master's study programme, with a highly multidisciplinary character.

Др Мирјана Марковић (1959) рођена у Београду, где се школовала и дипломирала на Филолошком факултету на катедри за српски језик и књижевност. Последипломске студије (смер за науку о књижевности) завршила на Филолошком факултету Универзитет у Београду (2003), а докторску дисертацију одбранила и стекла академско звање доктора дидактичко-методичких наука (2011). Изабрана у звање професора струковних студија за наставно-научну област Језик и књижевност (2011). Пажњу посвећује темама из књижевности, културе говора, подстицајима ране или настајуће писмености деце, не занемарујући методичке аспекте изложених појава. Објављене публикације: Марковић, М. (2018). Како подстицати говорни развој деце. Шабац: Висока школа струковних студија за васпитаче; Марковић, М., Миловановић, С., Томић, С. (2017). Од гласа до слова: приручник за васпитаче. Београд: Креативни центар; Малjković, M., Marković, M. (2016). Језичко стваралаштво - педагошки изазов: стваралачка интерпретација књижевних жанрова са децом предшколског узраста. Кикинда: ВШСТОВ у Кикинди; Марковић, М. (2013): Језичко изражавање деце предшколског и млађег школског узраста. Шабац: ВШСТВ; Лукић, Ж., Марковић, М. (2003). Култура говора. Шабац: Заслон.

Dr Mirjana Marković (1959) rođena u Beogradu, gde se školovala i diplomirala na Filološkom fakultetu na katedri za srpski jezik i književnost. Poslediplomske studije (smer za nauku o književnosti) završila na Filološkom fakultetu Univerzitet u Beogradu (2003), a doktorsku disertaciju odbranila i stekla akademsko zvanje doktora didaktičko-metodičkih nauka (2011). Izabrana u zvanje profesora strukovnih studija za nastavno-naučnu oblast Jezik i književnost (2011). Pažnju posvećuje temama iz književnosti, kulture govora, podsticajima rane ili nastajuće pismenosti dece, ne занемарујуći metodičke aspekte izloženih pojava. Objavljene publikacije: Marković, M. (2018). Kako podsticati govorni razvoj dece. Šabac: Visoka škola strukovnih studija za vaspitače; Marković, M., Milovanović, S., Tomić, S. (2017). Od glasa do slova: priručnik za vaspitače. Beograd: Kreativni centar; Maljković, M., Marković, M. (2016). Jezičko stvaralaštvo - pedagoški izazov: stvaralačka interpretacija književnih žanrova sa decom predškolskog uzrasta. Kikinda: VŠSTOV u Kikindi; Marković, M. (2013): Jezičko izražavanje dece predškolskog i mlađeg školskog uzrasta. Šabac: VŠSTV; Lukić, Ž., Marković, M. (2003). Kultura govora. Šabac: Zaslon.

Mirjana Marković, PhD (b. 1959) was born in Belgrade, where she studied and graduated from the Faculty of Philology at the Department of Serbian Language and Literature. She completed her postgraduate studies (Department of Literary Studies) at the Faculty of Philology, University of Belgrade (2003). She earned her PhD in Didactic and Methodological Sciences (2011). She is a professor of vocational studies in Language and Literature (2011). Her interest lies in various topics in literature, speech culture, stimulations of early or emerging children's literacy, without neglecting the methodological aspects of the exposed phenomena. Publications: Marković, M. (2018). How to Encourage Children's Speech Development. Šabac: College of Vocational Studies for Educators; Marković, M., Milovanović, S., Tomić, S. (2017). From Voice to Word: A Handbook for Educators. Belgrade: Kreativni centar; Maljković, M., Marković, M. (2016). Linguistic Creativity - Pedagogical Challenge: Creative Interpretation of Literary Genres with Preschool Children. Kikinda: College of Vocational Studies for Teacher Education in Kikinda in Kikinda; Marković, M. (2013): Linguistic Expression of Preschool and Younger School Age Children. Šabac: Preschool Teachers' Training College in Šabac; Lukić, Ž., Marković, M. (2003). Speech Culture. Šabac: Zaslon.

Др Миланка Маљковић (1962) се бави ужом научном области методика наставе у звању професора струковних студијана ВШССОВ у Кикинди. Радно искуство: професор и директорка Високе школе струковних студија за образовање васпитача у Кикинди; 2013-2016. била рецензент у комисијама за акредитацију и проверу квалитета високошколских установа и јединица у њиховом саставу РС. Од 2007. именована од стране Министра просвете за председника комисије за полагање испита за лиценцу за васпитаче РС. Члан је Стратешког савета за израду Стратегије одрживог развоја општине Кикинда за образовање од 2014. и члан је Института за модерно образовање.

Dr Milanka Maljković (1962) se bavi užom naučnom oblasti metodika nastave u zvanju profesora strukovnih studijana VŠSSOV u Kikindi. Radno iskustvo: profesor i direktorka Visoke škole strukovnih studija za obrazovanje vaspitača u Kikindi; 2013-2016. bila recenzent u komisijama za akreditaciju i proveru kvaliteta visokoškolskih ustanova i jedinica u njihovom sastavu RS. Od 2007. imenovana od strane Ministra prosvete za predsednika komisije za polaganje ispita za licencu za vaspitače RS. Član je Strateškog saveta za izradu Strategije održivog razvoja opštine Kikinda za obrazovanje od 2014. i član je Instituta za moderno obrazovanje.

Milanka Maljković, PhD (b. 1962) is a professor of vocational studies at the College of Vocational Studies for Teacher Education in Kikinda. She specializes in the scientific field of Teaching Methods. Work experience: professor at and director of the Preschool Teacher Training a College of Applied Studies College in Kikinda; from 2013 to 2016 was a reviewer in the Commission for Accreditation and Quality Assurance of Higher Education Institutions and Their Units in the Republic of Serbia. Since 2007, she has been appointed by the Minister of Education the President of the Commission for Educator License Examination in the Republic of Serbia. She has been a member of the Strategic Council for the Design of the Sustainable Development Strategy for Education of the Municipality of Kikinda since 2014, and is a member of the Institute for Contemporary Education.

Др Јелена Мартиновић Богојевић ванредни је професор на Музичкој академији (УЦГ) на Цетињу. Докторску дисертацију под називом Подстицање музичке креативности у основној школи одбранила је на Музичкој академији Универзитета у Љубљани. Предаје групу предмета из подручја музичке педагогије и историје пијанизма. У коауторству је приредила четири уџбеничка комплета за предмет Музичка култура у основним школама у Црној Гори. Била је уредница и водитељка образовних емисија (Додир Музике и Музичка кутија). Уредница је научних публикација, чланица програмских и научних одбора и једна од покретача Међународног симпозијума из области музичке педагогије (SIMPED). Национална је координаторка за Црну Гору у Европској асоцијацији за музiku у школама (EAS) и чланица Одбора за музичку уметност Црногорске академије наука и уметности. Ауторка је и мултимедијалне збирка поезије за децу Доћи ћу из шуме чак (2015). Поље њеног истраживања су: музичка креативност, компетенције наставника, клавирска педагогија и мотивација.

Dr Jelena Martinović Bogojević vanredni je profesor na Muzičkoj akademiji (UCG) na Cetinju. Doktorsku disertaciju pod nazivom Podsticanje muzičke kreativnosti u osnovnoj školi odbranila je na Muzičkoj akademiji Univerziteta u Ljubljani. Predaje grupu predmeta iz područja muzičke pedagogije i istorije pijanizma. U koautorstvu je priredila četiri udžbenička kompleta za predmet Muzička kultura u osnovnim školama u Crnoj Gori. Bila je urednica i voditeljka образovnih emisija (Dodir Muzike i Muzička kutija). Urednica je naučnih publikacija, članica programskih i naučnih odbora i jedna od pokretača Međunarodnog simpozijuma iz oblasti muzičke pedagogije (SIMPED). Nacionalna je koordinatorka za Crnu Goru u Evropskoj asocijaciji za muziku u školama (EAS) i članica Odbora za muzičku umetnost Crnogorske akademije nauka i umetnosti. Autorka je i multimedijalne zbirke poezije za decu Doći će iz šume čak (2015). Polje njenog istraživanja su: muzička kreativnost, kompetencije nastavnika, klavirska pedagogija i motivacija.

Jelena Martinović Bogojević, PhD is an associate professor at the Music Academy (University of Montenegro) in Cetinje. She defended her doctoral dissertation entitled "Encouraging Musical Creativity in Primary School" at the Music Academy of the University of Ljubljana. She teaches a group of subjects in the field of music pedagogy and the history of pianism. She has co-authored four textbooks with additional educational material for the subject Music Culture in primary schools in Montenegro. She was the editor and host of educational shows (Touch of Music and Music Box). She is the editor of scientific publications, a member of programme and scientific committees and one of the initiators of the International Symposium on Music Pedagogy - SIMPED. She is the national coordinator for Montenegro in the European Association for Music in Schools (EAS) and a member of the Committee for Musical Arts of the Montenegrin Academy of Sciences and Arts. She is also the author of a multimedia collection of poetry for children, I will Come from the Forest Even (2015). Her research areas of interest are: musical creativity, teacher competencies, piano pedagogy and motivation.

Др Маринел Негру (1971), ванредни професор за предмет Методика наставе румунског језика и књижевности. Ради на Учитељском факултету од 2005. године. Магистрирао (2007) и докторирао (2013) на Учитељском факултету у Београду у области дидактичко-методичких наука. Најзначајнији радови које је до сада објавио су: Electronic Booking Teaching, Research and Education in Innovation Era, Ministry of Education and Research – University "Aurel Vlaicu" of Arad, Румунија (2007), "Education, Didactics and Methodology", Forming of Communicative Competences of Students in Bilingual Teaching, Small Languages and Multiculturalism in the E. U., Scinetific And Technical Bulletin – Series: Social and Humanistic Sciences, Арад, Румунија (12/2007), Demonstration and observation of teaching methods used in teaching lessons of Romanian language and literature, Journal Plus Education, University "Aurel Vlaicu" of Arad, Румунија (2016). Књиге које је до сада објавио су: Didactica limbii române și a lecturii/Dидактика румунског језика и књижевности (коаутор), Виша школа за образовање васпитача, Вршац (2007), Comunicarea didactică/Dидактичка комуникација, Виша школа за образовање васпитача, Вршац (2007), Scriitori români în documente/Румунски књижевници у документима (коаутор), Висока школа струковних студија за образовање васпитача, Вршац (2008), Pedagogia textului literar/Педагогија књижевног текста, Висока школа струковних студија за васпитаче "Михаило Палов" Вршац (2017).

Dr Marinel Negru (1971), vanredni profesor za predmet Metodika nastave rumunskog jezika i književnosti. Radi na Učiteljskom fakultetu od 2005. godine. Magistriao (2007) i doktorirao (2013) na Učiteljskom fakultetu u Beogradu u oblasti didaktičko-metodičkih nauka. Najznačajniji radovi koje je do sada objavio su: Electronic Booking Teaching, Research and Education in Innovation Era, Ministry of Education and Research – University "Aurel Vlaicu" of Arad, Rumunija (2007), "Education, Didactics and Methodology", Forming of Communicative Competences of Students in Bilingual Teaching, Small Languages and Multiculturalism in the E. U., Scinetific And Technical Bulletin – Series: Social and Humanistic Sciences, Arad, Rumunija (12/2007), Demonstration and observation of teaching methods used in teaching lessons of Romanian language and literature, Journal Plus Education, University "Aurel Vlaicu" of Arad, Rumunija (2016). Knjige koje je do sada objavio su: Didactica limbii române și a lecturii/Dидактика румунског језика и književnosti (коаутор), Viša škola za obrazovanje vaspitača, Vršac (2007), Comunicarea didactică/Dидактичка комуникација, Viša škola za obrazovanje vaspitača, Vršac (2007), Scriitori români în documente/Rumunski književnici u dokumentima (коаутор), Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača, Vršac (2008), Pedagogia textului literar/Pedagogija književnog teksta, Visoka škola strukovnih studija za vaspitače "Mihailo Palov" Vršac (2017).

Marinel Negru, PhD (b. 1971) is associate professor in Methodology of Romanian Language and Literature. He has been working at the Teacher Education Faculty since 2005. He earned his MA (2007) and PhD degrees (2013) in Didactics and Methodology from the Teacher Education Faculty in Belgrade. The most important published papers include: Electronic Booking Teaching, Research and Education in Innovation Era, Ministry of Education and Research – University "Aurel Vlaicu" of Arad, Romania (2007); "Education, Didactics and Methodology", Forming of Communicative Competences of Students in Bilingual Teaching, Small Languages and Multiculturalism in the EU, Scientific And Technical Bulletin – Series: Social and Humanistic Sciences, Arad, Romania (12/2007); Demonstration and observation of teaching methods used in teaching lessons of Romanian language and literature, Journal Plus Education, University "Aurel Vlaicu" of Arad, Romania (2016). The published books include: Didactica limbii române și a lecturii (co-author), Preschool Teacher Training College "Mihailo Palov", Vršac (2007); Scriitori români în documente (co-author), Preschool Teacher Training College "Mihailo Palov", Vršac (2008); Pedagogia textului literar Preschool Teacher Training College "Mihailo Palov", Vršac (2017).

Мр Ум. Соња Алмажан (1975), докторанд на програму Методика наставе Филозофског факултета у Новом Саду, ради као виши предавач на Високој школи струковних студија за васпитаче и пословне информатичаре – Сирмијум, у Сремској Митровици. Поље интересовања: методика ликовног васпитања и образовања, интердисциплинарни, трансдисциплинарни и пројектни приступ у настави ликовне културе. Радови: Алмажан, С. (2016). Планирање и обликовање курикулума у настави Ликовне културе, у: Педагошки записи: часопис за теорију и праксу савременог васпитања и образовања, Сремска Митровица: ВШССВПИ-Сирмијум, 1 (1-2), стр. 110 - 122; Алмажан, С. (2017). Анализа садржаја наставног предмета Ликовна култура у основном васпитању и образовању, у: Васпитање и образовање: часопис за педагошку теорију и праксу, Подгорица, Бр.1-2, 205-216; Almažan, S. (2018). Possibilities of Active Use of Puppet Forms in Inclusive Education, in: Vloga inkluzivnega pedagoga v vzgoji in izobraževanju: konferenčni zbornik, Maribor: Univerzitetna založba Univerze, 277-284; Алмажан, С. (2018). Улога уметности у развијању компетенција васпитача за активну употребу луткарских форми, у: Иницијално образовање и стручно усавршавање васпитача - стање и перспективе, Прва међународна научно-стручна конференција: зборник радова, Сремска Митровица: ВШССВПИ-Сирмијум, стр. 52-60; Филиповић, С., Станисављевић, Ј. и Алмажан, С.(2018). Могућност примене интегративног приступа у настави Ликовне културе и Биологије, у: Педагогија, 73, бр.3, стр. 349-414.

Mr Um. Sonja Almažan (1975), doktorand na programu Metodika nastave Filozofskog fakulteta u Novom Sadu, radi kao viši predavač na Visokoj školi strukovnih studija za vaspitače i poslovne informatičare – Sirmijum, u Sremskoj Mitrovici. Polje interesovanja: metodika likovnog vaspitanja i obrazovanja, interdisciplinarni, transdisciplinarni i projektni pristup u nastavi likovne kulture. Radovi: Almažan, S. (2016). Planiranje i oblikovanje kurikuluma u nastavi Likovne kulture, u: Pedagoški zapisi: časopis za teoriju i praksu savremenog vaspitanja i obrazovanja, Sremska Mitrovica: VŠSSVPI-Sirmijum, 1 (1-2), str. 110 - 122; Almažan, S. (2017). Analiza sadržaja nastavnog predmeta Likovna kultura u osnovnom vaspitanju i obrazovanju, u: Vaspitanje i obrazovanje: časopis za pedagošku teoriju i praksu, Podgorica, Br.1-2, 205-216; Almažan, S.(2018). Possibilities of Active Use of Puppet Forms in Inclusive Education, in: Vloga inkluzivnega pedagoga v vzgoji in izobraževanju: konferenčni zbornik, Maribor: Univerzitetna založba Univerze, 277-284; Almažan, S. (2018). Uloga umetnosti u razvijanju kompetencija vaspitača za aktivnu upotrebu lutkarskih formi, u: Inicijalno obrazovanje i stručno usavršavanje vaspitača - stanje i perspektive, Prva međunarodna naučno-stručna konferencija: zbornik radova, Sremska Mitrovica: VŠSSVPI-Sirmijum, str. 52-60; Filipović, S., Stanisavljević, J. i Almažan, S. (2018). Mogućnost primene integrativnog pristupa u nastavi Likovne kulture i Biologije, u: Pedagogija, 73, br.3, str. 349-414.

Sonja Almažan, M.A.A. (b. 1975), is a doctoral student in Teaching Methodology at the Faculty of Philosophy in Novi Sad. She is a senior lecturer at the Preschool Teacher Training and Business Informatics College of Applied Studies "Sirmium", Sremska Mitrovica. Areas of interest include: methodology of art education, interdisciplinary, transdisciplinary and project-based approach in teaching Art Culture. Papers: Almažan, S. (2016). Curriculum Planning and Design in the Teaching of Art Culture, in: Pedagoški zapisi, journal for the theory and practice of modern education, Sremska Mitrovica: VSSSVPI-Sirmium, 1 (1-2), pp. 110-122; Almažan, S. (2017). Analysis of the Content of the Subject Art Culture in Primary Education, in: Vaspitanje i obrazovanje: časopis za pedagošku teoriju i praksu, Podgorica, No.1-2, 205-216, Almažan, S. (2018). Possibilities of Active Use of Puppet Forms in Inclusive Education; in: The Role of the Inclusive Pedagogue in Education: Conference Proceedings - Vloga inkluzivnega pedagoga v vzgoji in izobraževanju: konferenčni zbornik, Maribor: Univerzitetna založba Univerze, 277-284; Almažan, S. (2018). The Role of Art in Developing the Competencies of Educators for the Active Use of Puppet Forms, in: Initial Education and Professional Development of Preschool Teachers – Partnership in Quality Building, First International Scientific-Professional Conference: proceedings, Sremska Mitrovica: VVSSSVPI-Sirmium, pp. 52-60; Filipović, S., Stanisavljević, J., Almažan, S.(2018). Possibility of Application of Integrative Approach in Teaching Art Culture and Biology, in: Pedagogy, 73, no.3, p. 349-414.

Маст. лик. умет. / Маст. конз. и рестаур. Марија Цурк (1995) је дипломирала у класи редовног професора Катарине Ђорђевић 2016. године, на Департману за ликовне уметности на Факултету уметности Универзитета у Нишу. Године 2017. завршила је мастер студије на сликарском одсеку Факултета ликовних уметности Универзитета уметности у Београду, у класи професора Гордана Николића. Године 2019. завршила је друге мастер студије на одсеку за Конзервацију и рестаурацију на Факултету примењених уметности Универзитета уметности у Београду. Године 2019. уписала је докторске студије на Учитељском факултету, Универзитета у Београду, на студијском програму Методике разредне наставе на модулу за Методику наставе ликовне културе. Од јуна 2020. године укључена је у рад Центра за научно-истраживачки рад у уметности - Балкан Арт Форум, где ради на припреми пројекта истраживања у области методике наставе уметности уз менторство професора др Предрага Цветићанина. Имала је дванаест самосталних изложби, излагала је на 86 групних изложби у земљи и иностранству, учесник је бројних колонија и летњих школа и била је сарадник у више пројеката из области уметности. Добитник је 7 награда за стваралаштво и академска достигнућа. На 38 пројеката конзервације и рестаурације уметничких дела је била сарадник или носилац радова, из које области је учествовала и на Симпозијумима "Niš и Византија XVII", "Niš и Византија XVIII" и "Niš и Византија XIX".

Mast. lik. umet. / Mast. konz. i restaur. Marija Curk (1995) je diplomirala u klasi redovnog profesora Katarine Đorđević 2016. godine, na Departmanu za likovne umetnosti na Fakultetu umetnosti Univerziteta u Nišu. Godine 2017. završila je master studije na slikarskom odseku Fakulteta likovnih umetnosti Univerziteta umetnosti u Beogradu, u klasi profesora Gordana Nikolića. Godine 2019. završila je druge master studije na odseku za Konzervaciju i restauraciju na Fakultetu primenjenih umetnosti Univerziteta umetnosti u Beogradu. Godine 2019. upisala je doktorske studije na Učiteljskom fakultetu, Univerziteta u Beogradu, na studijskom programu Metodike razredne nastave na modulu za Metodiku nastave likovne kulture. Od juna 2020. godine uključena je u rad Centra za naučno-istraživački rad u umetnosti - Balkan Art Forum, gde radi na pripremi projekta istraživanja u oblasti metodike nastave umetnosti uz mentorstvo profesora dr Predraga Cvetičanina. Imala je dvanaest samostalnih izložbi, izlagala je na 86 grupnih izložbi u zemlji i иностранству, учесник је бројних kolonija i letnjih škola i bila је saradnik u više projekata iz области umetnosti. Dobitnik je 7 nagrada za stvaralaštvo i akademска dostignuća. Na 38 projekata konzervacije i restauracije umetničkih dela je bila saradnik ili nosilac radova, iz koje области је учествовала и na Simpozijumima "Niš i Vizantija XVII", "Niš i Vizantija XVIII" i "Niš i Vizantija XIX".

Marija Curk, M.F.A. / M.A.A. (b. 1995) graduated from the class of Professor Katarina Đorđević in 2016, at the Department of Fine Arts at the Faculty of Arts, University of Niš. In 2017, she completed her master's studies in the class of Professor Gordan Nikolić at the Painting Department of the Faculty of Fine Arts, University of Arts in Belgrade. In 2019, she earned her second master's degree from the Department of Conservation and Restoration at the Faculty of Applied Arts, University of Arts in Belgrade. In 2019, she enrolled in the doctoral studies at the Teacher Education Faculty, University of Belgrade, in the study program of Primary Class Teaching Methodology, module Methodology of Teaching Art Culture. Since June 2020, she has been involved in the activities of the Centre for Scientific Research in Art - Balkan Art Forum, where she works on the preparation of a research project in the field of art teaching methodology under the mentorship of Prof. Dr. Predrag Cvetičanin. She has had twelve solo exhibitions, exhibited at 86 group exhibitions in the country and abroad, participated in numerous artist colonies and summer schools and collaborated on several projects in the field of art. She has won 7 awards for creativity and academic achievement. She has been an associate or work leader on 38 projects of conservation and restoration of artworks, and participated in symposiums in the same field: "Niš and Byzantium XVII", "Niš and Byzantium XVIII" and "Niš and Byzantium XIX".

Маст. проф. јез. и књиж. Милица Стојиљковић (1988); интересовања: методика наставе књижевности, књижевност 20. века. Основне студије србистике завршила на Филозофском факултету у Нишу, мастер студије на Филолошком факултету Универзитета у Београду. Докторанд филологије на Филозофском факултету у Нишу. Научне радове, приказе и есеје објављује од 2004. у периодици: Наслеђе, Philologia Mediana, Градина, Савременик, Кораци, Исток. Референце: Стојиљковић, Милица. „Лексичке и семантичке вежбе“ у: Методички узлети 1, збирка припрема за часове у основној и средњој школи филологија, друштвено-хуманистичке науке. Прир. Снежана Божић и др., стр. 137–149. Ниш: Филозофски факултет, 2020.; Стојиљковић, Милица. „Ко је Варварогеније или: песничка зенитософија љубомира Мицића“. Philologia Mediana, година XI, бр. 11/2019. стр. 385–405. Ниш: Филозофски факултет, 2019.; Стојиљковић, Милица, „Свесно лечење несвесног“. Градина, часопис за књижевност, уметност и културу, нова серија, бр. 82–83/2018. стр. 318–321. Ниш: НКЦ, 2018., Стојиљковић, Милица. „Концепт свадбе у српском језику (на материјалу речничке и паремиолошке грађе)“, Philologia Mediana, година IX, бр. 9/2017. стр. 425–444. Ниш: Филозофски факултет, 2017.; Стојиљковић, Милица. „Комедиографски поступак Бранислава Нушића у његовим једноћинкама Два лопова и Миш“. Наслеђе, часопис за књижевност, језик, уметност и културу, година XII, бр. 34/2016, стр. 123–131. Крагујевац: ФИЛУМ, 2016.

Mast. prof. jez. i knjiž. Milica Stojiljković (1988); interesovanja: metodika nastave književnosti, književnost 20. veka. Osnovne studije srbištike završila na Filozofskom fakultetu u Nišu, master studije na Filološkom fakultetu Univerziteta u Beogradu. Doktorand filologije na Filozofskom fakultetu u Nišu. Naučne radove, prikaze i eseje objavljuje od 2004. u periodici: Nasleđe, Philologia Mediana, Gradina, Savremenik, Koraci, Istok. Reference: Stojiljković, Milica. "Lexical and Semantic Exercises" in: Metodički uzleti 1 collection of lesson preparations for primary school and secondary school of philology, social sciences and humanities. Ed. Snejana Božić et al., pp. 137–149. Niš: Faculty of Philosophy, 2020.; Stojiljković, Milica. "Who is Barbarogenious or: The Poetic Zenitosophy of Ljubomir Micić". Philologia Mediana, year XI, no. 11/2019. pp. 385–405. Niš: Faculty of Philosophy, 2019; Stojiljković, Milica, "Conscious Treatment of the Unconscious". Gradina, magazine for literature, art and culture, new series, no. 82–83 / 2018. pp. 318–321. Niš: NKC, 2018., Stojiljković, Milica. "The Concept of a Wedding in the Serbian Language (in vocabulary and paremiological material)", Philologia Mediana, year IX, no. 9/2017. pp. 425–444. Niš: Faculty of Philosophy, 2017; Stojiljković, Milica. "Comedy of Branislav Nušić in His One-Act Plays Two Thieves and A Mouse". Nasledje, Journal of Literature, Language, Art and Culture, year XII, no. 34/2016, pp. 123–131. Kragujevac: FILUM, 2016.

Milica Stojiljković, MEd (b. 1988); Her specialist interests are methodology of teaching literature and 20th century literature. She earned her BA degree in Serbian Studies from the Faculty of Philosophy in Niš, and her MA degree from the Faculty of Philology at the University of Belgrade. Currently she is a doctoral student of Philology at the Faculty of Philosophy in Niš. She has published several scientific papers, reviews and essays since 2004 in the periodicals: Nasleđe, Philologia Mediana, Gradina, Savremenik, Koraci, Istok. References: Stojiljković, Milica. "Lexical and Semantic Exercises" in: Metodički uzleti 1 collection of lesson preparations for primary school and secondary school of philology, social sciences and humanities. Ed. Snejana Božić et al., pp. 137–149. Niš: Faculty of Philosophy, 2020; Stojiljković, Milica. "Who is Barbarogenious or: The Poetic Zenitosophy of Ljubomir Micić". Philologia Mediana, year XI, no. 11/2019. pp. 385–405. Niš: Faculty of Philosophy, 2019; Stojiljković, Milica, "Conscious Treatment of the Unconscious". Gradina, magazine for literature, art and culture, new series, no. 82–83 / 2018. pp. 318–321. Niš: NKC, 2018., Stojiljković, Milica. "The Concept of a Wedding in the Serbian Language (in vocabulary and paremiological material)", Philologia Mediana, year IX, no. 9/2017. pp. 425–444. Niš: Faculty of Philosophy, 2017; Stojiljković, Milica. "Comedy of Branislav Nušić in His One-Act Plays Two Thieves and A Mouse". Nasledje, Journal of Literature, Language, Art and Culture, year XII, no. 34/2016, pp. 123–131. Kragujevac: FILUM, 2016.

Маст. проф. пред. наст. / Маст. прим. умет. Јована Ђорђевић (1986) запослена је у звању асистента на Факултету педагошких наука у Јагодини од 2018. године. Тренутно је докторанд Универзитета уметности у Београду, на интердисциплинарном програму Теорија уметности и медија, као и на програму докторских студија Учитељског факултета Универзитета у Београду, Методика наставе ликовне културе. Поља интересовања: ликовна педагогија, методика ликовног васпитања и образовања, културне и образовне политичке, ликовна уметност, теорија уметности. Од 2012. године је објавила више научних радова у домаћим и страним часописима и зборницима од чега и једну научну монографију.

Mast. prof. pred. nast. / Mast. prim. umet. Jovana Đorđević (1986) zaposlena je u zvanju asistenta na Fakultetu pedagoških nauka u Jagodini od 2018. godine. Trenutno je doktorand Univerziteta umetnosti u Beogradu, na interdisciplinarnom programu Teorija umetnosti i medija, kao i na programu doktorskih studija Učiteljskog fakulteta Univerziteta u Beogradu, Metodika nastave likovne kulture. Polja interesovanja: likovna pedagogija, metodika likovnog vaspitanja i obrazovanja, kulturne i obrazovne politike, likovna umetnost, teorija umetnosti. Od 2012. godine je objavila više naučnih radova u domaćim i stranim časopisima i zbornicima od čega i jednu naučnu monografiju.

Jovana Đorđević MEd / M.A.A. (b. 1986) has been employed as an assistant professor at the Faculty of Pedagogical Sciences in Jagodina since 2018. She is currently a doctoral student at the University of Arts in Belgrade, in the interdisciplinary programme Theory of Art and Media, as well as in the PhD programme in Methodology of Teaching Art Culture at the Faculty of Teacher Education, University of Belgrade. Fields of interest: art pedagogy, methodology of art education, cultural and educational policies, fine arts, art theory. Since 2012, she has published several scientific papers in national and international journals and proceedings, as well as one scientific monograph.

Др Исидора Кораћ (1972) Поља интересовања: професионални развој наставника и васпитача, естетско васпитање, дидактичко-методичка питања наставе. Дипломирала је на Одељењу за педагогију Филозофског факултета Универзитета у Београду, стекла звање: дипломирани педагоз. Одбранила је 2013. год. прву докторску дисертацију у области Методике ликовне културе на Филозофском факултету Универзитета у Новом Саду, студијски програм: Методика наставе, стекла звање: доктор наука – методика наставе. На истом факултету одбранила је 2020. год. другу докторску дисертацију, студијски програм: Педагогија, стекла звање: доктор наука – педагошке науке. Радила у Институту за педагошка истраживања и Министарству просвете, науке и технолошког развоја. Последњих 7 година запослена у Високој школи струковних студија за васпитаче и пословне информатичаре Сирмијум, у звању професор струковних студија за стручно научне области: Педагошка група предмета и Дидактичка група предмета. Стручни спољни сарадник Завода за вредновање квалитета образовања и васпитања и Завода за унапређивање образовања и васпитања. Вишегодишње искуство у руковођењу међународним и националним пројектима. Члан радне групе 16 међународних и националних пројеката (од тога три развојно истраживачка пројекта). Објавила 64 научна рада и 4 приручника. Преок 40 излагања на научним конференцијама међународног и националног карактера. Реализовала три уводна пленарна излагања на међународним скуповима по позиву РУДН Универзитета у Москви, Русија.

Dr Isidora Korać (1972) Polja interesovanja: profesionalni razvoj nastavnika i vaspitanča, estetsko vaspitanje, didaktičko-metodička pitanja nastave. Diplomirala je na Odeljenju za pedagogiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu, stekla zvanje: diplomirani pedagog. Odbranila je 2013. god. prvu doktorsku disertaciju u oblasti Metodike likovne kulture na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Novom Sadu, studijski program: Metodika nastave, stekla zvanje: doktor nauka – metodika nastave. Na istom fakultetu odbranila je 2020. god. drugu doktorsku disertaciju, studijski program: Pedagogija, stekla zvanje: doktor nauka – pedagoške nauke. Radila u Institutu za pedagoška istraživanja i Ministarstvu prosvete, nauke i tehnološkog razvoja. Poslednjih 7 godina zaposlena u Visokoj školi strukovnih studija za vaspitače i poslovne informatičare Sirmijum, u zvanju profesor strukovnih studija za stručno naučne oblasti: Pedagoška grupa predmeta i Didaktička grupa predmeta. Stručni spoljni saradnik Zavoda za vrednovanje kvaliteta obrazovanja i vaspitanja i Zavoda za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja. Višegodišnje iskustvo u rukovođenju međunarodnim i nacionalnim projektima. Član radne grupe 16 međunarodnih i nacionalnih projekata (od toga tri razvojno istraživačka projekta). Objavila 64 naučna rada i 4 priručnika. Preko 40 izlaganja na naučnim konferencijama međunarodnog i nacionalnog karaktera. Realizovala tri uvodna plenarna izlaganja na međunarodnim skupovima po pozivu RUDN Univerziteta u Moskvi, Rusija.

Isidora Korać, PhD (b. 1972) Interest areas: professional development of teachers and kindergarten teachers, aesthetic education, didactic-methodological issues in teaching. She has earned her BA degree in Pedagogy from the Faculty of Philosophy, University of Belgrade. In 2013 she earned PhD degree in Teaching Methodology by completing her first doctoral dissertation in Methodology of Art Teaching at the Faculty of Philosophy, University of Novi Sad, where she also earned her second PhD degree in Pedagogy in 2020. She has worked at the Institute for Educational Research and for the Ministry of Education, Science and Technological Development of the Republic of Serbia. For the past 7 years, she has been employed at the Preschool Teacher Training and Business Informatics College of Applied Studies "Sirmium" as a professor of vocational studies in the professional scientific areas teaching a group of pedagogical subjects and a group of didactic subjects. She has been an external expert-associate for the Institute for Education Quality and Evaluation and the Institute for the Improvement of Education. She has many years of experience in managing international and national projects. She has been a working group member in 16 international and national projects (3 of which were developmental research projects). She has published 64 scientific papers and 4 handbooks. She has been a speaker at more than 40 national and international scientific meetings. She has been invited to give opening remarks at three plenary sessions at the international conferences at The Peoples' Friendship University of Russia (RUDN University) in Moscow.

Др / Mr Ум. Сања Филиповић (1973) дипломирала на одсеку зидног сликарства 1998. на ФПУ у Београду, а магистрирала 2004. Научни докторат на тему „Развој схватања о дечјем ликовном стваралаштву и могућностима васпитно-образовног деловања на њега”, одбранила 2009. на Академија уметности у Бања Луци. Звање научног сарадника стекла 2010. на Институту за педагошка истраживања у Београду (ИПИ). Као ликовни педагог запослена од 2001-2007. у основној школи. Од 2005. ангажована као виши предавач на Виша школа за образовање васпитача и Учитељски факултет у Београду. Од 2010. до 2020. запослена као наставник на предмету Методика ликовног васпитања и образовања на ФЛУ у Београду. Од 2020. изабрана у звање редовног професора на Академији уметности Универзитета у Новом Саду. Као научник у периоду од 2004. до 2021. објавила је велики број научних радова у иностраним и домаћим часописима и зборницима. Аутор је уџбеника и монографија, акредитованих семинара за стручно усавршавање запослених у образовању, као и пројекта у домену ликовне педагогије и образовања деце и младих. Члан је радних група у Министарство просвете и науке и домаћим и међународним пројектима на пољу образовања. Као ликовни уметник учествовала на 43 жириране изложбе у земљи и иностранству, од којих је 6 самосталних. Редован је члан УЛУПУДС-а од 2004.

Dr / Mr Um. Sanja Filipović (1973), diplomirala na odseku zidnog slikarstva 1998. na FPU u Beogradu, a magistrirala 2004. Naučni doktorat na temu „Razvoj shvatanja o dečjem likovnom stvaralaštvu i mogućnostima vaspitno-obrazovnog delovanja na njega”, odbranila 2009. na Akademija umetnosti u Banja Luci. Zvanje naučnog saradnika stekla 2010. na Institutu za pedagoška istraživanja u Beogradu (IPI). Kao likovni pedagog zaposlena od 2001-2007. u osnovnoj školi. Od 2005. angažovana kao viši predavač na Viša škola za obrazovanje vaspitača i Učiteljski fakultet u Beogradu. Od 2010. do 2020. zaposlена kao nastavnik na predmetu Metodika likovnog vaspitanja i obrazovanja na FLU u Beogradu. Od 2020. izabrana u zvanje redovnog profesora na Akademiji umetnosti Univerziteta u Novom Sadu. Kao naučnik u periodu od 2004. do 2021. objavila je veliki broj naučnih radova u inostranim i domaćim časopisima i zbornicima. Autor je udžbenika i monografija, akreditovanih seminara za stručno usavršavanje zaposlenih u obrazovanju, kao i projekata u domenu likovne pedagogije i obrazovanja dece i mladih. Član je radnih grupa u Ministarstvo prosvete i nauke i domaćim i međunarodnim projektima na polju obrazovanja. Kao likovni umetnik učestvovala na 43 žirirane izložbe u zemljji i inostranstvu, od kojih je 6 samostalnih. Redovan je član ULUPUDS-a od 2004.

Sanja Filipović, PhD / M.A.A. (b. 1973) graduated from the Faculty of Applied Arts in Belgrade in Mural Painting in 1998, and received master's degree in 2004. She earned her PhD from the Academy of Arts, University of Banja Luka in 2009 with a doctoral dissertation entitled "Development of Understanding Children's Art and the Possibilities of its Implementation in Educational Activities". In 2010 she became a research associate at the Institute for Pedagogy Research in Belgrade (IPI). She worked as a fine art teacher in a primary school from 2001 to 2007. She has been a senior lecturer at the College of Vocational Studies for Teacher Education and Teacher Education Faculty in Belgrade. From 2010 to 2020, she taught Methodology of Art Education at the Faculty of Fine Arts in Belgrade. In 2020 she became a full professor at the Academy of Arts, University of Novi Sad. As a scholar, she published numerous papers in domestic and foreign journals and proceedings from 2004 to 2021. She has authored textbooks and monographs, accredited seminars for professional development of educational practitioners, as well as projects in the field of fine art pedagogy and education of children and youth. She is a member of working groups in the Ministry of Education, Science and Technological Development and domestic and international projects in the field of education. As a visual artist, she has participated in 43 juried exhibitions in the country and abroad, 6 of which solo. She has been a full member of the Applied Artists and Designers Association of Serbia since 2004.

Др Емил Хајнен (1970), професор је уметничког образовања на Универзитету уметности у Амстердаму, Холандија. Његова истраживања фокусирана су на аутентично уметничко образовање, образовање у областима популарне културе и науке о уметности (ArtsSciences).

Dr Emil Hajnen (1970), profesor je umetničkog obrazovanja na Univerzitetu umetnosti u Amsterdamu, Holandija. Njegova istraživanja fokusirana su na autentično umetničko obrazovanje, obrazovanje u oblastima popularne kulture i nauke o umetnosti (ArtsSciences).

Emiel Heijnen, PhD (b. 1970), is a Professor of Arts Education, Amsterdam University of the Arts, the Netherlands. His research focuses on authentic arts education, popular culture education, and ArtsSciences education.

Др Мелиса Бремер (1972), професор је уметничког образовања на Универзитету уметности у Амстердаму, Холандија. Њено истраживање се фокусира на едукативну праксу отеловљења у музичи (embodied music teaching), инклузију у музичком образовању и образовање у области науке о уметности (ArtsSciences).

Dr Melisa Bremer (1972), profesor je umetničkog obrazovanja na Univerzitetu umetnosti u Amsterdamu, Holandija. Njeno istraživanje se fokusira na edukativnu praksu otelovljenja u muzici (embodied music teaching), inkluziju u muzičkom obrazovanju i obrazovanje u oblasti nauke o umetnosti (ArtsSciences).

Melissa Bremmer, PhD (b. 1972), is a Professor of Arts Education, Amsterdam University of the Arts, the Netherlands. Her research focuses on embodied music teaching, inclusion in music education and ArtsSciences education.

Др / Mr Ум. Дубравка Лазић, образована за сликара (основне студије, 1997), фотографа (мастер студије, 2000) и филмолога (докторске студије, 2013) у звању редовног професора предаје Историју фотографије, Историју филма и Предмете фотографије на Академији уметности и Филозофском факултету у Новом Саду. Такође излаже своја уметничка дела у Србији и другим земљама од 1998. Аутор је бројних самосталних и учесница многих групних изложби широм света. Аутор је неколико објављених чланака и две књиге. Такође, организатор је и чланица неколико комисија Универзитета у Новом Саду, организационих одбора и жирија, као и саветница и учесница многих уметничких пројеката. Тренутно ради као продекан за уметност и међународну сарадњу на Академији уметности Универзитета у Новом Саду и обавља функцију председника Савета за уметност и хуманистику Универзитета у Новом Саду.

Dr / Mr Um. Dubravka Lazić, образована за slikara (osnovne studije, 1997), fotografa (master studije, 2000) i filmologa (doktorske studije, 2013) u zvanju redovnog profesora predaje Istoriju fotografije, Istoriju filma i Predmete fotografije na Akademiji umetnosti i Filozofskom fakultetu u Novom Sadu. Takođe izlaže svoja umetnička dela u Srbiji i drugim zemljama od 1998. Autor je brojnih samostalnih i učesnica mnogih grupnih izložbi širom sveta. Autor je nekoliko objavljenih članaka i dve knjige. Takođe, organizator je i člаницa nekoliko komisija Univerziteta u Novom Sadu, organizacionih odbora i žirija kao i savetnica i učesnica mnogih umetničkih projekata. Trenutno radi kao prodekan za umetnost i međunarodnu saradnju na Akademiji umetnosti Univerziteta u Novom Sadu i obavlja funkciju predsednika Saveta za umetnost i humanistiku Univerziteta u Novom Sadu.

Dubravka Lazić, PhD / M.A.A. is a graduate painter (BA, 1997), master of photography (MA, 2000) and doctor of film studies (PhD, 2013) is a full professor of History of Photography, History of Film and Photography subjects at the Academy of Arts and the Faculty of Philosophy in Novi Sad. Since 1998, she has exhibited her artwork in Serbia and other countries at numerous solo and group exhibitions worldwide. She is the author of several published articles and two books. Also, she is an organizer or member of several committees of the University of Novi Sad, organizational boards and juries, as well as a consultant and participant in many artistic projects. She is currently the Vice-Dean for Arts and International Cooperation at the Academy of Arts, University of Novi Sad and holds the post of the Chairman of the Arts and Humanities Council at the University of Novi Sad.

Др Сандра Ђелан-Гуска (1984) рођена је у Сарајеву. Основну школу и Општу-реалну гимназију похађала је у Сарајеву при Католичком школском центру „Св. Јосип“. Паралелно музичко и балетско основно и средње образовање стиче на Одсеку за класични балет у Основној музичкој школи „Младен Позаић“ у Сарајеву и Средњој музичкој школи у Сарајеву. На Одсеку за педагогију Филозофског факултета у Сарајеву стиче звање професора педагогије и научно звање магистра педагошких наука. На Одсеку за педагогију Филозофског факултета у Сарајеву одбранила је докторску дисертацију из области дидактике, те стекла научно звање доктор педагошких наука. Запослена је на Одсеку за педагогију Филозофског факултета у Сарајеву од 2008. године, а тренутно је у звању доцента. Од 2018. године ангажована је као наставник на Академији ликовних уметности на дидактичко-методичкој области. Објавила је укупно 40 публикација, приручника и радова у зборницима и часописима, активно је учествовала у раду више од 60 научних и стручних, домаћих и међународних конференција, те у 14 пројекта као чланица истраживачког тима, консултант или координатор. Посебна подручја научно-истраживачког интересовања су фундаментална и апликативна питања наставног процеса на свим нивоима образовања, посебно компетенције високошколских наставника, методика наставног рада, естетска педагогија, педагогија и уметност.

Dr Sandra Bjelan-Guska (1984) rođena je u Sarajevu. Osnovnu školu i Opštu-realnu gimnaziju pohađala je u Sarajevu pri Katoličkom školskom centru „Sv. Josip“. Paralelno muzičko i baletsko osnovno i srednje obrazovanje stiče na Odseku za klasični balet u Osnovnoj muzičkoj školi „Mladen Pozaić“ u Sarajevu i Srednjoj muzičkoj školi u Sarajevu. Na Odseku za pedagogiju Filozofskog fakulteta u Sarajevu stiče zvanje profesora pedagogije i naučno zvanje magistra pedagoških nauka. Na Odseku za pedagogiju Filozofskog fakulteta u Sarajevu odbranila je doktorsku disertaciju iz oblasti didaktike, te stekla naučno zvanje doktor pedagoških nauka. Zaposlena je na Odseku za pedagogiju Filozofskog fakulteta u Sarajevu od 2008. godine, a trenutno je u zvanju docenta. Od 2018. godine angažovana je kao nastavnik na Akademiji likovnih umetnosti na didaktičko-metodičkoj oblasti. Objavila je ukupno 40 publikacija, priručnika i radova u zbornicima i časopisima, aktivno je učestvovala u radu više od 60 naučnih i stручnih, domaćih i međunarodnih konferencija, te u 14 projekata kao članica istraživačkog tima, konsultant ili koordinator. Posebna područja naučno-istraživačkog interesovanja su fundamentalna i aplikativna pitanja nastavnog procesa na svim nivoima obrazovanja, kompetencije nastavnika na svim nivoima obrazovanja, posebno kompetencije visokoškolskih nastavnika, metodika nastavnog rada, estetska pedagogija, pedagogija i umetnost.

Sandra Bjelan-Guska, PhD (b. 1984) was born in Sarajevo, where she finished primary and general grammar school at Catholic School Centre Saint Joseph. At the same time she gained music and ballet primary and secondary education at the Department of Classical Ballet at Primary Music School Mladen Pozaić and Secondary Music School in Sarajevo, respectively. She earned her MA degree in Pedagogical Sciences from the Department of Pedagogy, Faculty of Philosophy in Sarajevo, gaining the academic title professor of Pedagogy. She defended her doctoral degree in Didactics at the Department of Pedagogy, Faculty of Philosophy in Sarajevo gaining the title Doctor in Educational Sciences. She has been working at the Department of Pedagogy, Faculty of Philosophy in Sarajevo since 2008, her current position being assistant professor. Since 2018, she has been working as a teacher at the Academy of Fine Arts, teaching didactics and methodology courses. She has published 40 publications, handbooks and articles in journals and proceedings, actively participated in more than 60 scientific and vocational, domestic and international conferences, and 14 projects as a research team member, consultant or coordinator. Her specialist areas of interest and research include: fundamentals and application of teaching processes at all educational levels; teacher competencies at all educational levels, especially at university level; methodology of teaching, aesthetic pedagogy, pedagoggy and art.

Др Мирјана Николић (1974) аутор је и реализацијатор програма стручног усавршавања за запослене у образовању као што су: Даровитост на предшколском и школском узрасту: препознавање и додатна подршка; Припрема деце за усвајање читања; Наставник и ученик у процесу каријерног вођења и саветовања. Поред ангажовања у настави, руководилац је стручног тима Центра за психолошки и каријерни развој – Хабитус, где се бави психодијагностиком и саветовањем, професионалном оријентацијом, примерно превентивним програмима вештина родитељства и тренинзима за отворене групе и фирме. Интересовања: даровитост на предшколском и школском узрасту; метајезичке способности; каријерно вођење и саветовање; превенција менталног здравља; асертивна комуникација. Референце: Nikolić, M., Korać, I., Milenković, S. (2020). Development of Preschool Student Teachers' Competencies for Career Development and Management, In: Savić, V. & Cekić-Jovanović, O. (Eds.) Professional competences for teaching in the 21st century (52-66). Јагодина: Факултету педагошких наука; Milenković, S., Nikolić, M., Kovačević, M. (2019). Препознавање даровитости на предшколском узрасту у језичко-лингвистичкој области: студија слушаја, У: (Marinković, L., Letić, M.) Giftedness the needs of the 21st century, International Thematic Collection of Papers (стр. 27-37). МЕНСА; и друге.

Dr Mirjana Nikolić (1974) autor je i realizator programa stručnog usavršavanja za zaposlene u obrazovanju kao što su: Darovitost na predškolskom i školskom uzrastu: prepoznavanje i dodatna podrška; Priprema dece za usvajanje čitanja; Nastavnik i učenik u procesu karijernog vođenja i savetovanja. Pored angažovanja u nastavi, rukovodilac je stručnog tima Centra za psihološki i karijerni razvoj – Habitus, gde se bavi psihodijagnostikom i savetovanjem, profesionalnom orientacijom, primerno preventivnim programima veština roditeljstva i treninzima za otvorene grupe i firme. Interesovanja: darovitost na predškolskom i školskom uzrastu; metajezičke sposobnosti; karijerno vođenje i savetovanje; prevencija mentalnog zdravlja; assertivna komunikacija. Reference: Nikolić, M., Korać, I., Milenković, S. (2020). Development of Preschool Student Teachers' Competencies for Career Development and Management, In: Savić, V. & Cekić-Jovanović, O. (Eds.) Professional competences for teaching in the 21st century (52-66). Jagodina: Fakultetu pedagoških nauka; Milenković, S., Nikolić, M., Kovačević, M. (2019). Prepoznavanje darovitosti na predškolskom uzrastu u jezičko-linlingvističkoj oblasti: studija slučaja, U: (Marinković, L., Letić, M.) Giftedness the needs of the 21st century, International Thematic Collection of Papers (str. 27-37). MENSA; i druge.

Mirjana Nikolić, PhD (b. 1974) is an author and deliverer of in-service teacher training programmes such as: Giftedness at preschool and school age: recognition and additional support; Preparing children for acquiring reading skills; Teacher and student in the process of career guidance and counselling. Alongside teaching, she is also a manager of the professional team at the Centre for Psychological and Career Development – Habitus, where she engages in psychodiagnostics and counselling, professional orientation, parenting skills programmes and trainings for open groups and companies. Areas of interest: giftedness at preschool and school age; metalinguistic skills; career guidance and counselling; prevention in mental health; assertive communication. References: Nikolić, M., Korać, I., Milenković, S. (2020). Development of Preschool Student Teachers' Competencies for Career Development and Management, In: Savić, V. & Cekić-Jovanović, O. (Eds.) Professional competences for teaching in the 21st century (52-66). Jagodina, Faculty of Pedagogical Sciences; Milenković, S., Nikolić, M., Kovačević, M. (2019). Recognizing giftedness at preschool age in the field of linguistics: case study, In (Marinković, L., Letić, M.) Giftedness the needs of the 21st century, International Thematic Collection of Papers (pp. 27-37). MENSA; etc.

Дипл. лик. умет. Живана Мијаиловић (1997) у свом уметничком раду кроз мотиве простора и вегетације истражује трансформацију ентеријера и екстеријера, односно процес у коме простор мења статус, објекти губе функцију и настављају да опстају као симболичне сцене, лишене људског присуства. Изложбе: "Шум догађаја" у Оставинској галерији, заједничка изложба са Небојшом Хикару Јамасаки Вукелићем, 2018; 48. Изложба цртежа и скулптура малог формата студената Факултета ликовних уметности у Београду, 2019.; XX Бијенале студентског цртежа Србије, 2019; Самостална изложба награђених учесника XX Бијенала студентског цртежа Србије у простору Дома културе Студентски град, 2019; XIII Бијенале акварела у Зрењанину, 2019; Изложба ликовних дела у оквиру Фестивала студената Универзитета уметности, 2019; Изложба радионице "Real presence" у простору КЦ Магацин, 2019; Изложба „Интер/Аkcija 2020.“ у галерији ДОБ-а, 2020; 46. "Палета Младих" у Врбасу, 2020; Изложба "Masterpieces III" у галерији U10 у Београду, 2021.

Dipl. lik. umet. Živana Mijailović (1997) u svom umetničkom radu kroz motive prostora i vegetacije istražuje transformaciju enterijera i eksterijera, odnosno proces u kome prostor menja status, objekti gube funkciju i nastavljaju da opstaju kao simbolične scene, lišene ljudskog prisustva. Izložbe: "Šum događaja" u Ostavinskoj galeriji, zajednička izložba sa Nebojšom Hikaru Jamasaki Vukelićem, 2018; 48. Izložba crteža i skulptura malog formata studenata Fakulteta likovnih umetnosti u Beogradu, 2019.; XX Bijenale studentskog crteža Srbije, 2019; Samostalna izložba nagrađenih učesnika XX Bijenala studentskog crteža Srbije u prostoru Doma kulture Studentski grad, 2019; XIII Bijenale akvarela u Zrenjaninu, 2019; Izložba likovnih dela u okviru Festivala studenata Univerziteta umetnosti, 2019; Izložba radionice "Real presence" u prostoru KC Magacin, 2019; Izložba „Inter/Akcija 2020.“ u galeriji DOB-a, 2020; 46. "Paleta Mladih" u Vrbasu, 2020; Izložba "Masterpieces III" u galeriji U10 u Beogradu, 2021.

Živana Mijailović, B.F.A. (b. 1997) in her art work she researches transformation of interior into exterior through motifs of space and vegetation, that is to say, the process in which the space status changes, the objects lose their functionality and continue to exist as symbolic scenes, devoid of human presence. Exhibitions: "Event Murmur" at Ostavinska galerija, joint exhibition with Nebojša Hikaru Yamasaki Vukelić, 2018; 48th Exhibition of Small Format Drawings and Sculptures by Students of Faculty of Fine Arts in Belgrade, 2019; 20th Biennial of Student Drawing of Serbia, 2019; Solo exhibition of awarded participants of the 20th Biennial of Student Drawing of Serbia, Dom kulture Studentski grad, 2019; 13th Biennial of Watercolour, Zrenjanin, 2019; Art exhibition within the Festival of Students of University of Arts, 2019; Workshop exhibition "Real presence", KC Magacin, 2019; "Inter/Action 2020" exhibition, at DOB, 2020; 46th Paleta Mladih in Vrbas, 2020; Exhibition "Masterpieces III", U10 Gallery, Belgrade, 2021.

Др / Mr Ум. Милица Војводић Савић (1983) је ангажована као асистент за ужу научну област Педагошке науке - Методика ликовног васпитања и образовања на Академији уметности, Универзитета у Новом Саду. Дипломирала је 2006. године на АУНС, у класи проф. Слободана Абија Кнежевића, где је и мастерирала 2008. године са темом Покушај разрешења кризе града путем исписивања интимне мапе. Научни докторат је стекла 2018. године са темом Компетенције наставника као фактор развоја ликовног стваралаштва ученика основношколског узраста на Филозофском факултету, Универзитета у Новом Саду, а под менторским вођством проф. др Сане Филиповић. Аутор је неколико самосталних изложби и учесник бројних колективних изложби у земљи и иностранству. Објавила је више научних и стручних радова у референтним домаћим и иностраним часописима и зборницима. Аутор је програма стручног усавршавања запослених у образовању акредитованог од стране ЗУОВ-а под називом Уметничка графика и дече ликовно стваралаштво. Коаутор је четири методичка приручника за учитеље и наставнике ликовне културе (Београд: Издавачка кућа Klett, 2018. и 2019). Учесник је бројних специјализованих обука из области образовања, два пројекта под покровитељством Erasmus+ програма, као и више међународних радионица и колонија из области ликовне уметности. Члан је СУЛУВ-а, ДЛПВ-а и других струковних удружења.

Dr / Mr Um. Milica Vojvodić Savić (1983) je angažovana kao asistent za užu naučnu oblast Pedagoške nauke - Metodika likovnog vaspitanja i obrazovanja na Akademiji umetnosti, Univerziteta u Novom Sadu. Diplomirala je 2006. godine na AUNS, u klasi prof. Slobodana Abija Kneževića, gde je i masterirala 2008. godine sa temom Pokušaj razrešenja krize grada putem ispisivanja intimne mape. Naučni doktorat je stekla 2018. godine sa temom Kompetencije nastavnika kao faktor razvoja likovnog stvaralaštva učenika osnovnoškolskog uzrasta na Filozofskom fakultetu, Univerziteta u Novom Sadu, a pod mentorskim vođstvom prof. dr Sanje Filipović. Autor je nekoliko samostalnih izložbi i učesnik brojnih kolektivnih izložbi u zemlji i иностранству. Objavila je više naučnih i stručnih radova u referentnim domaćim i иностраним časopisima i zbornicima. Autor je programa stručnog usavršavanja zaposlenih u obrazovanju akreditovanog od strane ZUOV-a pod nazivom Umetnička grafika i dečje likovno stvaralaštvo. Koautor je četiri metodička priručnika za učitelje i nastavnike likovne kulture (Beograd: Izdavačka kuća Klett, 2018. i 2019). Učesnik je brojnih specijalizovanih obuka iz oblasti obrazovanja, dva projekta pod pokroviteljstvom Erasmus+ programa, kao i više međunarodnih radionica i kolonija iz oblasti likovne umetnosti. Član je SULUV-a, DLPV-a i drugih strukovnih udruženja.

Milica Vojvodić Savić, PhD / M.F.A. (b. 1983) works as an assistant professor of the specialist scientific area of Pedagogical Science – Methodology of Art Education at the Academy of Arts, University of Novi Sad (AANS). She graduated from the class of Prof. Slobodan Abi Knežević, at AANS in 2006, where she also mastered in 2008 with the thesis An Attempt to Resolve the City Crisis by Writing an Intimate Map. She defended her doctorate thesis entitled Teacher Competence as a Factor in the Development of Artistic Creativity of Primary School Pupils in 2018 at the Faculty of Philosophy, University of Novi Sad, under the mentorship of Prof. Dr Sanja Filipović. She is the author of several solo exhibitions and a participant in numerous group exhibitions in the country and abroad. She has published scientific and professional papers in domestic and foreign journals and proceedings. She is the author of the professional development programme for employees in education called Art Graphics and Children's Art, accredited by the Institute for Educational Advancement. She has co-authored four methodological manuals for teachers of Art Culture (Belgrade: Klett Publishing House, 2018 and 2019). She has participated in numerous specialized training programmes in the field of education, two projects under the auspices of the Erasmus+ program, as well as several international artists' workshops and colonies in the field of fine arts. She is a member of the SULUV (Association of Fine Art Societies of Vojvodina), DLPV (Society of Art Pedagogues of Vojvodina) and other professional associations.

Др Ум. Јелена Средановић (1982) је доцент на Академији уметности у Новом Саду за област ликовних уметности – ужа уметничка област Графика. Дипломирала је 2005. године на АУНС, класа проф. Зорана Тодовића, где је 2009. године и магистрирала. Докторске студије завршила је на Факултету ликовник уметности у Београду 2016. године, под менторством проф. Биљане Вуковић. Члан је Савеза удружења ликовних уметника Војводине и Графичког колективса. Аутор је великог броја самосталних изложби, као и учесник бројних колективних изложби у земљи и иностранству. Координатор је пројекта Опремање литографске радионице и припрема студената Катедре за графику за учешће на репрезентативним изложбама у земљи и иностранству, као и руководилац пројекта Цртежом на слику (2014-2016) у сарадњи са Спомен збирком Павла Бељанског. Учесник је пројеката Графика овде и сада (2013), Лутајући отисак (2013-2014), Стартфест (2010) и водитељ графичких радионица на неколико Фестивала науке и образовања, Универзитета у Новом Саду. Добитник је бројних награда и признања међу којима се истичу Почасна похвала на Првом међународном бијеналу графике у Јеревану (2017), Прва награда на Међународном тријеналу графике, Уметнички павиљон Цвијета Зузорић (2017), Откупна награда Министарства културе републике Србије на Изложби мале графике, Графички колектив (2014), Награда Велики печат Графичког колектива (2010).

Dr Um. Jelena Sredanović (1982) je docent na Akademiji umetnosti u Novom Sadu za oblast likovnih umetnosti – uža umetnička oblast Grafika. Diplomirala je 2005. godine na AUNS, klasa prof. Zorana Todovića, gde je 2009. godine i magistrirala. Doktorske studije završila je na Fakultetu likovnik umetnosti u Beogradu 2016. godine, pod mentorstvom prof. Biljane Vuković. Član je Saveza udruženja likovnih umetnika Vojvodine i Grafičkog kolektiva. Autor je velikog broja samostalnih izložbi, kao i učesnik brojnih kolektivnih izložbi u zemlji i иностранству. Koordinator je projekta Opremanje litografske radionice i priprema studenata Katedre za grafiku za učešće na reprezentativnim izložbama u zemljiji i иностранству, kao i rukovodilac projekta Crtežom na sliku (2014-2016) u saradnji sa Spomen zbirkom Pavla Beljanskog. Učesnik je projekata Grafika ovde i sada (2013), Lutajući otisak (2013-2014), Startfest (2010) i voditelj grafičkih radionica na nekoliko Festivala nauke i obrazovanja, Univerziteta u Novom Sadu. Dobitnik je brojnih nagrada i priznanja među kojima se ističu Počasna pohvala na Prvom međunarodnom bijenalu grafike u Jerevanu (2017), Prva nagrada na Međunarodnom trijenalu grafike, Umetnički paviljon Cvijeta Zuzorić (2017), Otkupna nagrada Ministarstva kulture republike Srbije na Izložbi male grafike, Grafički kolektiv (2014), Nagrada Veliki pečat Grafičkog kolektiva (2010).

Jelena Sredanović, D.F.A. (b. 1982), is an assistant professor at the Academy of Arts in Novi Sad (AANS) in the field of Fine Arts - specialist artistic field of Printmaking. She graduated in 2005 from AANS, class of Prof Zoran Todović, and received her master's degree in 2009. She completed her doctoral studies at the Faculty of Fine Arts in Belgrade in 2016, under the mentorship of Prof. Biljana Vuković. She is a member of the Association of Fine Art Societies of Vojvodina and the Graphic Collective. She is the author of a large number of solo exhibitions, as well as a participant in numerous group exhibitions in the country and abroad. She was the coordinator of the project Equipping a Lithographic Workshop and Preparing Students of the Department of Printmaking for Participation in Representative Exhibitions in the Country and Abroad, as well as the project manager of Drawing on a Picture (2014-2016) in cooperation with the Pavle Beljanski Memorial Collection. She participated in the projects Graphics Here and Now (2013), Wandering Imprint (2013-2014), Startfest (2010) and was the leader of printmaking workshops at several Festivals of Science and Education, University of Novi Sad. She has won numerous awards and recognitions, including Honourable Mention Diploma at the First International Print Biennial Yerevan, Armenia (2017), First Prize at the International Printmaking Triennial, Art Pavilion Cvijeta Zuzorić (2017), Award of the Great Seal of the Graphic Collective (2010), and has been awarded by the Ministry of Culture of the Republic of Serbia at the Exhibition of Small Prints, Graphic Collective (2014).

Др Ведрана Марковић (1975) је докторирала 2015. године на Факултету музичке уметности у Београду. Запослена је на Музичкој академији на Цетињу, где је од 2009. у звању доцента, на предметима Солфедо и Методика наставе солфеђа. Активно учествује на научним скуповима у Црној Гори и иностранству. Објавила је монографију Почетна настава солфеђа у раду са слепом и слабовидом децом, Практикум за наставу солфеђа, Уџбеник за гимназију: Музика – мој језик (у коауторству), уџбенике за први, други и трећи разред музичке школе за предмет солфеђо Музички кораци 1, 2 и 3 (у коауторству) и преко тридесет стручних радова. Подручје посебног интересовања представља музичко образовање деце са оштећењем вида, као и примена примера из црногорске музичке баštine у музичкој настави, а посебно у настави солфеђа.

Dr Vedrana Marković (1975) je doktorirala 2015. godine na Fakultetu muzičke umetnosti u Beogradu. Zaposlena je na Muzičkoj akademiji na Cetinju, gde je od 2009. u zvanju docenta, na predmetima Solfedo i Metodika nastave solfeda. Aktivno učestvuje na naučnim skupovima u Crnoj Gori i inostranstvu. Objavila je monografiju Početna nastava solfeda u radu sa slepom i slabovidom decom, Praktikum za nastavu solfeda, Udžbenik za gimnaziju: Muzika – moj jezik (u koautorstvu), udžbenike za prvi, drugi i treći razred muzičke škole za predmet solfedo Muzički koraci 1, 2 i 3 (u koautorstvu) i preko trideset stručnih radova. Područje posebnog interesovanja predstavlja muzičko obrazovanje dece sa oštećenjem vida, kao i primena primera iz crnogorske muzičke baštine u muzičkoj nastavi, a posebno u nastavi solfeda.

Vedrana Marković, PhD (b. 1975) received her PhD in 2015 from the Faculty of Music in Belgrade. She works at the Music Academy in Cetinje, where she has been an assistant professor since 2009 in the subjects Solfeggio and Methodology of Teaching Solfeggio. She actively participates in scientific conferences in Montenegro and abroad. She has published the monograph Initial Teaching of Solfeggio in Work with Blind and Visually Impaired Children; Practicum for Teaching Solfeggio; co-authored the textbook for high school Music - My Language and textbooks for Solfeggio: Music Steps 1, 2 and 3 for the first, second and third grade of music school; and over thirty professional papers. Her areas of special interest are music education of children with visual impairment, as well as utilization of Montenegrin musical heritage in music teaching, especially in Solfeggio teaching.

Дипл. теор. умет. Тамара Сенић (1996) завршила је Средњу уметничку школу за музику и балет „Васа Павић“ у Подгорици где је похађала теоретски и инструментални одсек (обоа), те је била члан разних хорова, камерних, оркестарских и тамбурашких састава. Дипломирала је 2019. године на Академији уметности у Новом Саду (Србија), одсек: Музичка педагогија. У току студирања је била активни учесник разних тематских клавирских концерата, члан хорских ансамбала и хуманитарних концерата одржаних у Новом Саду. Такође, 2018. године била је учесник WAT културног програма током којег је живела и радила у Америци, упознала културу и усавршила енглески језик. Добитница је награде „Луча“ и бројних награда за музичке перформансе, као и књижевна остварења. Ауторка је три независне збирке поезије. Студенткиња је друге године магистарских студија на Музичкој академији на Цетињу (Црна Гора), у класи доцента др Ведране Марковић, одсек: Музичка педагогија. Тренутно је запослена као наставница Музичке културе у Основној школи „Штампар Макарије“ у Подгорици, где је развила висок степен интересовања за инклузивну музичку наставу.

Dipl. teor. umet. Tamara Senić (1996) završila je Srednju umetničku školu za muziku i balet „Vasa Pavić“ u Podgorici gde je pohodala teoretski i instrumentalni odsek (oboa), te je bila član raznih horova, kamernih, orkestarskih i tamburaških sastava. Diplomirala je 2019. godine na Akademiji umetnosti u Novom Sadu (Srbija), odsek: Muzička pedagogija. U toku studiranja je bila aktivni učesnik raznih tematskih klavirskih koncerata, član horskih ansambala i humanitarnih koncerata održanih u Novom Sadu. Takođe, 2018. godine bila je učesnik WAT kulturnog programa tokom kojeg je živela i radila u Americi, upoznala kulturu i usavršila engleski jezik. Dobitnica je nagrade „Luča“ i brojnih nagrada za muzičke performanse, kao i književna ostvarenja. Autorka je tri nezavisne zbirke poezije. Studentkinja je druge godine magistarskih studija na Muzičkoj akademiji na Cetinju (Crna Gora), u klasi docenta dr Vedrane Marković, odsek: Muzička pedagogija. Trenutno je zaposlena kao nastavnica Muzičke kulture u Osnovnoj školi „Štampar Makarije“ u Podgorici, gde je razvila visok stepen interesovanja za inkluzivnu muzičku nastavu.

Tamara Senić B.M.Ed. (b. 1996) finished secondary Art School for Music and Ballet Vasa Pavić in Podgorica, the theoretical and instrumental department (oboe). She has been a member of various choirs and chamber, orchestral and tamburitzza ensembles. In 2019 she graduated from Academy of Arts in Novi Sad (Serbia), Music Pedagogy study programme. During her studies, she was an active participant in various thematic piano concerts, a member of choir ensembles and humanitarian concerts held in Novi Sad. Also, in 2018, she participated in the WAT cultural programme, which saw her living and working in the USA, where she was introduced to the culture and perfected the English language. She is the winner of the "Luča" award and numerous awards for musical performances, as well as her literary achievements. She is the author of three independent volumes of poetry. She is a second year master's student at the Music Academy in Cetinje (Montenegro), in the class of the assistant professor Dr Vedrana Marković, at Music Pedagogy Department. She is currently employed as a teacher of Music Culture at the primary school 'Štampar Makarije' in Podgorica, where she has developed a strong interest in inclusive music teaching.

Мр Ум. Босиљка Зиројевић Лечић (1971) је редовни професор на Академији уметности у Новом Саду, за област Ликовних уметности, ужа уметничка област Сликарство. Дипломирала је на Академији уметности у Новом Саду 1994. године, одсек Сликарство. Постдипломске студије је завршила на истој Академији 2000. године. Члан је УЛУВ-а и УЛУС-а од 1995. године. У оквиру групе Multiflex сарађује са другим уметницима у реализацији мултимедијалних уметничких пројеката. Аутор је више самосталних изложби, и учесник је бројних колективних изложби у земљи и иностранству. Добитник је више награда за уметнички рад. Координатор је, као и руководилац великог броја пројекта из области ликовне уметности и едукације: Међународни уметнички фестивал Стартфест (2007), пројекти инклузивног рада Рецикларт (2011, 2012), Међународни уметничко истраживачки пројекат Bizarre Love Triangle. The Public Sculptures of Novi Sad (Visegrad Fund, 2014), пројекат Арт Старт (2015/16/17), истраживачко-уметнички пројекат Уметничко ставаралаштво као начин инклузије; Инклузија кроз креативно изражавање – ликовне уметности (2017) итд.

Mr Um. Bosiljka Zirojević Lečić (1971) je redovni profesor na Akademiji umetnosti u Novom Sadu, za oblast Likovnih umetnosti, uža umetnička oblast Slikarstvo. Diplomirala je na Akademiji umetnosti u Novom Sadu 1994. godine, odsek Slikarstvo. Postdiplomske studije je završila na istoj Akademiji 2000. godine. Član je ULUV-a i ULUS-a od 1995. godine. U okviru grupe Multiflex sarađuje sa drugim umetnicima u realizaciji multimedijalnih umetničkih projekata. Autor je više samostalnih izložbi, i učesnik je brojnih kolektivnih izložbi u zemlji i иностранству. Dobitnik je više nagrada za umetnički rad. Koordinator je, kao irukovodilac velikog broja projekata iz oblasti likovne umetnosti i edukacije: Međunarodni umetnički festival Startfest (2007), projekti inkluzivnog rada Reciklart (2011, 2012), Međunarodni umetničko istraživački projekat Bizarre Love Triangle. The Public Sculptures of Novi Sad (Visegrad Fund, 2014), projekat Art Start (2015/16/17), istraživačko-umetnički projekat Umetničko stavaralaštvo kao način inkluzije; Inkluzija kroz kreativno izražavanje – likovne umetnosti (2017) itd.

Bosiljka Zirojević Lečić M.F.A. (b. 1971) is a full professor at the Academy of Arts in Novi Sad, in the field of Fine Arts, study group of Painting. She graduated (BA) from the Academy of Arts in Novi Sad in 1994 at the Painting Department. She finished her postgraduate studies (MA) at the same Academy in 2000. She has been a member of the Association of Fine Arts in Vojvodina and the Serbian Association of Fine Arts since 1995. Within the art group Multiflex she collaborates with other artists on multimedia artistic projects. She is the author of several solo exhibitions, and participant in numerous collective exhibitions in the country and abroad. She has received several awards for her art work. She is the coordinator, as well as the manager of a large number of projects in the field of art and education: International Art Festival Start Fest (2007); Inclusive work projects Reciklart (2011, 2012); International art research project Bizarre Love Triangle. The Public Sculptures of Novi Sad (Visegrad Fund, 2014); Project Art Start (2015/16/17); Research and art project Inclusion Through Creative Expression; Inclusion Through Creative Expression –Fine Arts (2017) etc.

Маст. антроп. Џулин Сидик (1984) је копредседница Радне групе за уметност, хуманистичке науке и културу на Светској академији за уметност и науку. Такође је стручњак за музику у компанији RoundGlass LLC која развија тренинге за наставнике како би побољшали капацитете и компетенције за бављење различитостима и когнитивним развојем у музичком образовању. Џулин је оснивач Nada Brahma Ltd., стартап компаније која развија нову науку - науку о звуку и програме о музici и мозгу. Џулин је такође објављивала своја композиторска дела за Serdica Records.

Mast. antrop. / Mast. muz. umet. Džulin Sidik (1984) je kopredsednica Radne grupe za umetnost, humanističke nauke i kulturu na Svetskoj akademiji za umetnost i nauku. Takođe je stručnjak za muziku u kompaniji RoundGlass LLC koja razvija treninge za nastavnike kako bi poboljšali kapacitete i kompetencije za bavljenje različitostima i kognitivnim razvojem u muzičkom obrazovanju. Džulin je osnivač Nada Brahma Ltd., startap kompanije koja razvija novu nauku - nauku o zvuku i programe o muzici i mozgu. Džulin je takođe objavljivala svoja kompozitorska dela za Serdica Records.

Julene Siddique MSc / MMus (b. 1984) is Co-Chair of the Arts, Humanities and Culture working group at the World Academy of Art & Science. She is also the Music expert at RoundGlass LLC developing teacher trainings to improve capacities and competencies for engaging with diversity and cognitive development in music education. Julene is the founder of Nada Brahma Ltd., a start-up pioneering the science of sound and programs in music and the brain. Julene is also a published Composer at Serdica Records.

Теодора Филиповић (1995), апсолвент Филозофског факултета, Универзитет у Београду, Катедра за Историју уметности и студент друге године Факултета Савремених уметности у Београду. Ауторски стручно-научни чланци и публикације: (2016). Проблем очувања културног идентитета у глобализованом свету: празник Хинамацури, у: Уметност и теорија, 2/1, 70-83; (2016). Кензо Танге: Модернизам у јапанској архитектури, у: Уметност и теорија, 2/2, 68-77; (2013). Мудрост чула — приказ, у: Златни пресек, 2/2, 15, 33; (2019). Иконостас Цркве Светог Луке у Купинову као прилог проучавању сликарског опуса Јакова Орфелина, у: Артефакт, вол. 5, бр. 1, стр. 63-81; (2018). Пројекат Виртуелне изложбе, Предмет: Херитолошке технике, Београд: Филозофски факултет, Историја уметности; (2018). Тea Чан, Ликовне игре и трагања, Креатива, Београд; (2019). Дигитални уџбеник ликовне културе за 3. и 7. разред о.ш, Клет, Београд; (2013). Члан организационог одбора међународне манифестације Радост Европе; (2017). Стручно вођење и радионице за децу, изложба Уметници академици САНУ, колекција Павла Бељанског, Дом Војске у Београду; (2018). Студијско путовање у Ст. Петербург (Русија) А. И. Герцен институт за детињство РГПУ (панел дискусија, округли сто).

Teodora Filipović (1995), apsolvent Filozofskog fakulteta, Univerzitet u Beogradu, Katedra za Istoriju umetnosti i student druge godine Fakulteta Savremenih umetnosti u Beogradu. Autorski stručno-naučni članci i publikacije: (2016). Problem očuvanja kulturnog identiteta u globalizovanom svetu: praznik Hinamatsuri, u: Umetnost i teorija, 2/1, 70-83; (2016). Kenzo Tange: Modernizam u japanskoj arhitekturi, u: Umetnost i teorija, 2/2, 68-77; (2013). Mudrost čula — prikaz, u: Zlatni presek, 2/2, 15, 33; (2019). Ikonostas Crkve Svetog Luke u Kupinovu kao prilog proučavanju slikarskog opusa Jakova Orfeline, u: Artefakt, vol. 5, br. 1, str. 63-81; (2018). Projekat Virtuelne izložbe, Predmet: Heritološke tehnike, Beograd: Filozofski fakultet, Istorija umetnosti; (2018). Tea Čan, Likovne igre i traganja, Kreativa, Beograd; (2019). Digitalni udžbenik likovne kulture za 3. i 7. razred o.š, Klett, Beograd; (2013). Član organizacionog odbora međunarodne manifestacije Radost Evrope; (2017). Stručno vođenje i radionice za decu, izložba Umetnici akademici SANU, kolekcija Pavla Beljanskog, Dom Vojske u Beogradu; (2018). Studijsko putovanje u St. Peterburg (Rusija), A. I. Herzen Institute of Childhood RGPU (panel diskusija, okrugli sto).

Teodora Filipović (b. 1995), about to graduate from the Faculty of Philosophy, University of Belgrade, Department of Art History and second year student at the Faculty of Contemporary Arts in Belgrade. Author's scholarly articles and publications include: (2016). The Problem of Preserving Cultural Identity in the Globalized World: Hinamatsuri Holiday, in: Art and Theory, 2/1, 70-83; (2016). Kenzo Tange: Modernism in Japanese Architecture, in: Art and Theory, 2/2, 68-77; (2013). Wisdom of the Senses - review, in: Zlatni presek, 2/2, 15, 33; (2019). Iconostasis of the Church of St. Luke in Kupinovo as a Contribution to the Study of Jakov Orfelin's Painting Opus, in: Artefact, vol. 5, no. 1, p. 63-81; (2018). Virtual Exhibition Project, Subject: Heritage Science Techniques, Belgrade: Faculty of Philosophy, History of Art; (2018). Tea Chan, Art Games and Quests, Kreativa, Belgrade; (2019). Digital Textbook of Art Culture for 3rd and 7th Grade Primary School, Klett, Belgrade; (2013). Member of the organizing committee of the international event Joy of Europe, (2017). Professional guidance and workshops for children, exhibition Artists Academicians of SANU, collection of Pavle Beljanski, Military Club of Serbia in Belgrade; (2018). Study tour to St. Petersburg (Russia), A. I. Herzen Institute of Childhood RGPU (panel discussion, round table).

Др Владимир Т. Кудрјавцев (1961) рођен у Москви, дипломирао је на Одељењу за психологију и педагогију Педагошког факултета Московског државног педагошког института (1983), постдипломске студије завршио је на Институту за предшколско образовање Академије педагошких наука, СССР-а (1986). Научни је саветник часописа „Обруч”, члан је Савета Московског психолошког друштва, Одбора Филозофског друштва „Дијалектика и култура”, уредништва часописа „Културно-историјска психологија”, „Психолошка и педагошка истраживања”, „Предшколско образовање”, „Педагогија јуче, данас, сутра”, „Савремено предшколско образовање. Теорија и пракса”, „Педагошки часопис за Башкортостан”, „Вести Јужног савезног универзитета, серија Психологија. Педагогија. Образовање”, „Вртић: теорија и пракса”, итд. Творац је концепта и програма развоја предшколског васпитања и образовања „Рекорд - Старт”, методике предшколског васпитања и образовања (1996-1999); концепта културног образовања (2002); концепта образовања за децу старијег предшколског узраста (2006); пројекта „Развијање педагоџије унапређења здравља” (2000); банке дијагностичких техника за процену креативног потенцијала детета (1999) итд. Сарађује са универзитетима западне и источне Европе, Канаде, Јапана. Курсеви које предаје: Савремени концепти даровитости и креативности; Психологија доношења менаџерских одлука; Професионално усмеравање и професионално самоопредељење личности; Психолошко-педагошке наставне технологије у систему стручног образовања. Аутор је преко 550 научних публикација, укључујући и књиге: „Проблематично учење: порекло, суштина, перспективе” (1991); „Методолошке и теоријске основе система предшколског васпитања и образовања” (1996); „Развијено детињство и образовање у развоју: културно-историјски приступ” (1997); „Значење људског детињства и ментални развој детета” (1997); „Иновативно предшколско образовање: искуство, проблеми и стратегија развоја” (1997-2000); „Психологија хуманог развоја. Темељи културно-историјског приступа” (1999); „Креативни потенцијал предшколца: природа и структура” (2002); „Путеви: концептуалне основе пројекта развоја предшколског образовања” (М., 2007) и многе друге.

Dr Vladimir T. Kudrjavcev (1961) rođen u Moskvi, diplomirao je na Odeljenju za psihologiju i pedagogiju Pedagoškog fakulteta Moskovskog državnog pedagoškog instituta (1983), postdiplomske studije završio je na Institutu za predškolsko obrazovanje Akademije pedagoških nauka, SSSR-a (1986). Naučni je savetnik časopisa „Obruc“, član je Saveta Moskovskog psihološkog društva, Odbora Filozofskog društva „Dijalektika i kultura“, uredništva časopisa „Kulturno-istorijska psihologija“, „Psihološka i pedagoška istraživanja“, „Predškolsko obrazovanje“, „Pedagogija juče, danas, sutra“, „Savremeno predškolsko obrazovanje. Teorija i praksa“, „Pedagoški časopis za Baškortostan“, „Vesti Južnog saveznog univerziteta, serija Psihologija. Pedagogija. Obrazovanje“, „Vrtić: teorija i praksa“, itd. Tvorac je koncepta i programa razvoja predškolskog vaspitanja i obrazovanja „Rekord - Start“, metodike predškolskog vaspitanja i obrazovanja (1996-1999); koncepta kulturnog obrazovanja (2002); koncepta obrazovanja za decu starijeg predškolskog uzrasta (2006); projekta „Razvijanje pedagođe unapređenja zdravlja“ (2000); banke dijagnostičkih tehnika za procenu kreativnog potencijala deteta (1999) itd. Saradjuje sa univerzitetima zapadne i istočne Evrope, Kanade, Japana. Kursevi koje predaje: Savremeni koncepti darovitosti i kreativnosti; Psihologija donošenja menadžerskih odluka; Profesionalno usmeravanje i profesionalno samoopredeljenje ličnosti; Psihološko-pedagoške nastavne tehnologije u sistemu stručnog obrazovanja. Autor je preko 550 naučnih publikacija, uključujući i knjige: „Problematično učenje: poreklo, suština, perspektive“ (1991); „Metodološke i teorijske osnove sistema predškolskog vaspitanja i obrazovanja“ (1996); „Razvijeno detinjstvo i obrazovanje u razvoju: kulturno-istorijski pristup“ (1997); „Značenje ljudskog detinjstva i mentalni razvoj deteta“ (1997); „Inovativno predškolsko obrazovanje: iskustvo, problemi i strategija razvoja“ (1997-2000); „Psihologija humanog razvoja. Temelji kulturno-istorijskog pristupa“ (1999); „Kreativni potencijal predškolca: priroda i struktura“ (2002); „Putevi: konceptualne osnove projekta razvoja predškolskog obrazovanja“ (M., 2007) i mnoge druge.

Vladimir T. Kudryavtsev, PhD (b. 1961) was born in Moscow, graduated from the Department of Psychology and Pedagogy, Faculty of Educational Studies, Moscow State University (1983). He completed his postgraduate studies at the Institute for Preschool Education, Academy of Preschool Education, USSR (1986). He is a scientific consultant with the journal "Обруч"; a member of the Council of the Moscow Psychological Society; the Board of the Philosophical Society "Dialectics and Culture"; editorial boards of journals: "Cultural-Historical Psychology", "Psychological and Pedagogical Search", "Preschool Education", "Pedagogy Yesterday, Today, Tomorrow", "Modern Preschool Education. Theory and Practice", "Pedagogical Journal of Bashkortostan", "Bulletin of the South State University; Series: Psychology. Pedagogy. Education", "Kindergarten: Theory and Practice", etc. He is the creator of: the concept and development programme of preschool education "Record – Start", the methodology of preschool education (1996-1999); the concept of cultural education (2002); the concept of education of older preschool children (2006); the project "Developing Pedagogy in Health Promotion" (2000); the bank of diagnostic techniques for assessing the creative potential of a child (1999), etc. He collaborates with universities in Western and Eastern Europe, Canada, Japan. He teaches the following courses: Contemporary concepts of giftedness and creativity, Psychology of Management, Career directedness and career self-directedness, Psychological and pedagogical teaching technologies in the vocational education system. He is the author of over 550 scientific publications, including the following books: Problematic Learning: Origins, Basics, Perspectives (1991); Methodological and Theoretical Basics of the Preschool Educational System (1996); Developed Childhood and Developmental Education: Cultural and Historical Approach (1997); The Significance of Childhood and the Mental Development of the Child (1997); Innovative Preschool Education: Experience, Problems and Development Strategy (1997-2000); Psychology of Human Development: Foundations of Cultural-Historical Approach (1999); Creative Potential of a Preschooler: Nature and Structure (2002); Pathways: Conceptual Foundations of a Developmental Preschool Education Project (M., 2007); among others.

Др Ана Марјановић Шејн независни научник, професор образовања и заменица главног и одговорног уредника Dialogic Pedagogy: An International Online Journal (<http://dpj.pitt.edu>). Докторирала је на Универзитету у Пенсиљванији, САД. Њена главна професионална интересовања и истраживања усмерена су на следећа питања: стварање дијалошког значења и креативност у људском развоју и образовању, демократско и дијалошко образовање из и за агенцију, игра и њени хуманизацијски потенцијали у образовању, дијалошки односи у образовним догађајима, драма и уметност у образовању, предавање као концептуална уметност итд. Њени чланци на енглеском и српском језику објављивани су у разним часописима (на пример, Mind, Culture, Activity Journal, Learning, Culture and Social Interaction, Dialogic Pedagogy Journal) и као поглавља у књигама о игри и образовању. Две њене недавне публикације су Marjanovic-Shane, A., Meacham, S., Choi, H. J., Lopez, S., & Matusov, E. (2019). Idea-dying in critical ontological pedagogical dialogue. Learning, Culture and Social Interaction, 20, 68-79 и Matusov, E., A. Marjanovic-Shane & M. Gradovski, (2019). Dialogic pedagogy and polyphonic research art: Bakhtin by and for educators, Palgrave Macmillan. Ана живи и ради у Филаделфији, САД.

Dr Ana Marjanović Šejn je nezavisni naučnik, profesor obrazovanja i zamenica glavnog i odgovornog urednika Dialogic Pedagogy: An International Online Journal (<http://dpj.pitt.edu>). Doktorirala je na Univerzitetu u Pensilvaniji, SAD. Njena glavna profesionalna interesovanja i istraživanja usmerena su na sledeća pitanja: stvaranje dijaloškog značenja i kreativnost u ljudskom razvoju i obrazovanju, demokratsko i dijaloško obrazovanje iz i za agenciju, igra i njeni humanizacijski potencijali u obrazovanju, dijaloški odnosi u obrazovnim događajima, drama i umetnost u obrazovanju, predavanje kao konceptualna umetnost itd. Njeni članci na engleskom i srpskom jeziku objavljeni su u raznim časopisima (na primer, Mind, Culture, Activity Journal, Learning, Culture and Social Interaction, Dialogic Pedagogy Journal) i kao poglavља u knjigama o igri i obrazovanju. Dve njene nedavne publikacije su Marjanovic-Shane, A., Meacham, S., Choi, H. J., Lopez, S., & Matusov, E. (2019). Idea-dying in critical ontological pedagogical dialogue. Learning, Culture and Social Interaction, 20, 68-79 i Matusov, E., A. Marjanovic-Shane & M. Gradovski, (2019). Dialogic pedagogy and polyphonic research art: Bakhtin by and for educators, Palgrave Macmillan. Ana živi i radi u Filadelfiji, SAD.

Ana Marjanovic-Shane, PhD, is an Independent Scholar, Professor of Education, and a deputy editor-in-chief of Dialogic Pedagogy: An International Online Journal (<http://dpj.pitt.edu>). She received a doctorate from the University of Pennsylvania, USA. Her main professional interests and research are focused on the following issues: dialogic meaning making and creativity in human development and education, democratic and dialogic education from and for agency, play and its humanizing potentials in education, dialogic relationships in educational events, drama and art in education, teaching as conceptual art, etc. Her articles in English and Serbian were published in various journals (e.g. Mind, Culture, Activity Journal, Learning, Culture and Social Interaction, Dialogic Pedagogy Journal) and as book chapters in books on play and education. Two of her recent publications are Marjanovic-Shane, A., Meacham, S., Choi, H. J., Lopez, S., & Matusov, E. (2019). Idea-dying in critical ontological pedagogical dialogue. Learning, Culture and Social Interaction, 20, 68-79, and Matusov, E., A. Marjanovic-Shane & M. Gradovski, (2019). Dialogic pedagogy and polyphonic research art: Bakhtin by and for educators, Palgrave Macmillan. Ana lives and works in Philadelphia, USA.

Др Моника Милер, професор је ликовног образовања од 2013. године на Педагошком факултету у Лудвигзбургу. Студирала је ликовно образовање, историју уметности и психологију на Универзитету у Augзбургу. Од 2006. до 2011. била је асистент-истраживач на Департману за ликовно образовање на Универзитету у Augзбургу; коуредник је "ИМАГО часописа за ликовно образовање", и серије књига "ИМАГО.Кунст.Пädагогик.Дидактик". Поље истраживања: таленат у визуелним уметностима, систематична дидактика уметности као и развој истраживачких метода у ликовном образовању. Волонтерски водила уметнички атеље за децу у вишегенерацијској кући у Зонтажму (Швабија).

Dr Monika Miler, profesor je likovnog obrazovanja od 2013. godine na Pedagoškom fakultetu u Ludvigzburgu. Studirala je likovno obrazovanje, istoriju umetnosti i psihologiju na Univerzitetu u Augzburgu. Od 2006. do 2011. bila je asistent-istraživač na Departmanu za likovno obrazovanje na Univerzitetu u Augzburgu; kourednik je "IMAGO časopisa za likovno obrazovanje", i serije knjiga "IMAGO.Kunst.Pädagogik.Didaktik". Polje istraživanja: talenat u vizuelnim umetnostima, sistematična didaktika umetnosti kao i razvoj istraživačkih metoda u likovnom obrazovanju. Volonterski vodila umetnički atelje za decu u višegeneracijskoj kući u Zontajmu (Švabija).

Monika Miller, PhD, Professor of art education since 2013 at the University of Education, Ludwigsburg. Studied art education, art history and psychology at the University of Augsburg. From 2006-2011 she was a research assistant in the Department for Art Education at the University of Augsburg; she has been a co-editor of "IMAGO. Journal for Art Education" and the book series "IMAGO.Kunst.Pädagogik.Didaktik". Research focuses: talent in the visual art; systematic didactics of arts as well as the development of art educational research methods. Voluntary management of the art studio for children at a multigenerational house in Sontheim (Schwaben).

Др Бојана Шкорц (1961) је редовни професор психологије на одсеку за теорију уметности, Факултета ликовних уметности, Универзитета уметности у Београду. Дипломирала на одељењу за психологију Филозофског факултета у Београду 1987. Магистратuru и докторску дисертацију из области психологије снова одбранила 1999. на истом факултету. Од 1999. предаје предмете Психологија и Психологија уметности на Факултету ликовних уметности у Београду, где је тренутно у звању редовног професора, као и на Факултету ликовних уметности Универзитета Црне Горе, Физичком факултету у Београду, Биолошком Факултету, Универзитета у Београду. Бави се истраживањима из области психологије уметности, развојне и социјалне психологије. Ради као едукатор у области алтернативног образовања. Активно је укључена у међународне мреже психолошких асоцијација, удружења за експерименталну естетику и емпиријска истраживања уметности. Објавила је више стотина научних и стручних радова и неколико монографских публикација. Члан је комисија у Заводу за унапређивање васпитања и образовања при МНП.

Dr Bojana Škorc (1961) je redovni profesor psihologije na odseku za teoriju umetnosti, Fakulteta likovnih umetnosti, Univerziteta umetnosti u Beogradu. Diplomirala na odeljenju za psihologiju Filozofskog fakulteta u Beogradu 1987. Magistraturu i doktorsku disertaciju iz oblasti psihologije snova odbranila 1999. na istom fakultetu. Od 1999. predaje predmete Psihologija i Psihologija umetnosti na Fakultetu likovnih umetnosti u Beogradu, gde je trenutno u zvanju redovnog profesora, kao i na Fakultetu likovnih umjetnosti Univerziteta Crne Gore, Fizičkom fakultetu u Beogradu, Biološkom Fakultetu, Univerziteta u Beogradu. Bavi se istraživanjima iz oblasti psihologije umetnosti, razvojne i socijalne psihologije. Radi kao edukator u oblasti alternativnog obrazovanja. Aktivno je uključena u međunarodne mreže psiholoških asocijacija, udruženja za eksperimentalnu estetiku i empirijska istraživanja umetnosti. Objavila je više stotina naučnih i stručnih radova i nekoliko monografskih publikacija. Član je komisija u Zavodu za unapređivanje vaspitanja i obrazovanja pri MNP.

Bojana Škorc, PhD (b. 1961) is a full professor of Psychology in the Department of Theory of Arts, Faculty of Fine Arts, University of Arts in Belgrade. She graduated from the Department of Psychology, Faculty of Philosophy in Belgrade in 1987. She earned her master's degree and completed her doctoral dissertation in the field of psychology of dreams from the same faculty in 1999. Since 1999 she has taught Psychology and Psychology of Art at the Faculty of Fine Arts in Belgrade, now as a full professor. She also teaches at the Faculty of Fine Arts, University of Montenegro; Faculty of Physics in Belgrade, Faculty of Biology, University of Belgrade. Her main areas of research are psychology of art, developmental and social psychology. She is an educator in the field of alternative education. She is actively engaged in the work of international networks of psychology associations, organisations for experimental aesthetics and empirical research in art. She has published over a hundred scientific and scholarly articles and several monographies. She is a committee member at the Institute for the Improvement of Education at the Ministry of Education, Science and Technological Development.

Маст. психол. Весна Јањевић Поповић (1959) је дечји психолог са дугогодишњим искуством у раду који психолошка знања примењује у раду са децом, родитељима и наставницима. Усавршавала се у Русији бавећи се дечјим игrovним активностима и подстицањем интелектуалног развоја. Аутор је и коаутор различитих дидактичких и штампаних материјала, приручника: Носим са собом, Радни листови за упознавање окoline, На почетку сам био ја (друга награда „Доситејево перо“), И ово сам ја, Тажно Г, Минимум (сребрна и златна табла на Сајму учила). Сарадник је УНИЦЕФ-а у реализацији Паметне књиге за маму и тату. Добитник је награде Друштва психолога Србије за популяризацију психологије „Жижа Васић“. Аутор је бројних научних и стручних радова, као и акредитованих семинара за стручно усавршавање запослених у образовању.

Mast. psihol. Vesna Janjević Popović (1959) je dečji psiholog sa dugogodišnjim iskustvom u radu koji psihološka znanja primenjuje u radu sa decom, roditeljima i naставnicima. Usavršavala se u Rusiji baveći se dečjim igrovnim aktivnostima i podsticanjem intelektualnog razvoja. Autor je i kooautor različitih didaktičkih i štampanih materijala, priručnika: Nosim sa sobom, Radni listovi za upoznavanje okoline, Na početku sam bio ja (druga nagrada „Dositejevo pero“), I ovo sam ja, Tajno G, Minimum (srebrna i zlatna tabla na Sajmu učila). Saradnik je UNICEF-a u realizaciji Pametne knjige za mamu i tatu. Dobitnik je nagrade Društva psihologa Srbije za popularizaciju psihologije „Žiža Vasić“. Autor je brojnih naučnih i stručnih radova, kao i akreditovanih seminara za stručno usavršavanje zaposlenih u obrazovanju.

Vesna Janjević Popović, MSc (b. 1959) is a child psychologist with many years of practice with children, parents and teachers alike. She continued her professional development in Russia, studying children's play activities and fostering intellectual development in children. She has authored and co-authored different didactic and printed materials, handbooks: I carry with me / Nosim sa sobom, Environmental Learning Worksheets / Radni listovi za upoznavanje okoline, In the Beginning Was Me / Na početku sam bio ja (second prize "Dositejevo pero"), / This is Also Me / I ovo sam ja, Secret G / Tajno G, Minimum / Minimum (Silver and Gold Plaque at the Teaching Tools Fair). She has collaborated with UNICEF on The Smart Book for Mum and Dad. She has been presented with the award of the Serbian Psychological Society for Popularisation of Psychology "Žiža Vasić". She has authored a number of scientific and scholarly articles, and accredited seminars for in-service teacher professional development.

Др Миомира Ђурђановић (1970), музички педагог, дипломирала је и магистрирала је на Одсеку за општу музичку педагогију Факултета музичке уметности, Универзитета уметности у Београду. На Универзитету у Нишу, Учитељском факултету у Врању, одбранила је докторску дисертацију под називом Развој методике општег музичког образовања у Србији у 20. веку. На Факултету уметности у Нишу је у звању редовни професор задужена за извођење наставе на основним и мастер академским студијама за наставни предмет Методика наставе музичке културе. Од 2018/19. године ангажована је за ментора на Докторским академским студијама - Методика наставе, Филозофског факултета Универзитета у Новом Саду и за извођење наставе на Мастер академским студијама Факултета уметности у Звечану - Косовска Митровица, Универзитета у Приштини. Аутор је монографије објављене под називом Настава музике у Србији у 19. и 20. веку и коаутор Библиографије радова Стевана Стојановића Мокранјца, као и бројних радова објављених у научним и стручним националним и међународним часописима; учесник научних скупова у Србији, Републици Српској, Хрватској, Бугарској и Русији. Рецензирана је уџбенике и приручнике, научне радове у домаћим и међународним часописима и зборничима. Области интересовања: методика музичке наставе у Србији, савремена музичка настава, народна традиција у музичкој настави, ИКТ у музичком образовању, истраживање у музичком образовању.

Dr Miomira Đurđanović (1970), muzički pedagog, diplomirala je i magistrirala je na Odseku za opštu muzičku pedagogiju Fakulteta muzičke umetnosti, Univerziteta umetnosti u Beogradu. Na Univerzitetu u Nišu, Učiteljskom fakultetu u Vranju, odbranila je doktorsku disertaciju pod nazivom Razvoj metodike opštег muzičkog obrazovanja u Srbiji u 20. veku. Na Fakultetu umetnosti u Nišu je u zvanju redovni profesor zadužena za izvođenje nastave na osnovnim i master akademskim studijama za nastavni predmet Metodika nastave muzičke kulture. Od 2018/19. godine angažovana je za mentora na Doktorskim akademskim studijama - Metodika nastave, Filozofskog fakulteta Univerziteta u Novom Sadu i za izvođenje nastave na Master akademskim studijama Fakulteta umetnosti u Zvečanu - Kosovska Mitrovica, Univerziteta u Prištini. Autor je monografije objavljene pod nazivom Nastava muzike u Srbiji u 19. i 20. veku i koautor Bibliografije radova Stevana Stojanovića Mokranjca, kao i brojnih radova objavljenih u naučnim i stručnim nacionalnim i međunarodnim časopisima; učesnik naučnih skupova u Srbiji, Republici Srpskoj, Hrvatskoj, Bugarskoj i Rusiji. Recenzirala je udžbenike i priručnike, naučne radove u domaćim i međunarodnim časopisima i zbornicima. Oblasti interesovanja: metodika muzičke nastave u Srbiji, savremena muzička nastava, narodna tradicija u muzičkoj nastavi, IKT u muzičkom obrazovanju, istraživanje u muzičkom obrazovanju.

Miomira Đurđanović, PhD (b. 1970), a music pedagogue, graduated and obtained her Master's Degree in General Music Pedagogy, Faculty of Music, University of Arts in Belgrade. She earned her PhD at the Faculty of Teacher Education in Vranje, University of Niš, with a doctoral dissertation entitled Development of the Methodology of General Music Education in Serbia in the 20th Century. She is a full professor in charge of teaching Methodology of Teaching Music Culture at the undergraduate and graduate studies at the Faculty of Arts in Niš. Since the academic year 2018-2019 she has been a mentor at the doctoral studies in Teaching Methodology at the Faculty of Philosophy, University of Novi Sad and has taught at the master academic studies at the Faculty of Arts in Zvečan - Kosovska Mitrovica, University of Priština. She has authored a monograph published under the title Teaching Music in Serbia in the 19th and 20th Centuries and co-authored the Bibliography of Works by Stevan Stojanović Mokranjac, as well as numerous papers published in scientific and professional national and international journals. She has participated in scientific conferences in Serbia, the Republika Srpska, Croatia, Bulgaria and Russia. She has reviewed textbooks and manuals, as well as scientific papers in national and international journals and anthologies. Areas of interest: methodology of music teaching in Serbia, contemporary music teaching, folk tradition in music teaching, ICT in music education, and research in music education.

Маст. муз. педаг. Маја Ћалић (1980), дипломирани музички педагог. Пред одбраном докторске теме на одсеку методика наставе на Филозофском факултету у Новом Саду. Богато радно искуство стекла је као наставник музичке културе (у две основне школе), професор музичке уметности (у две средње стручне школе), професор групе музичких теоријских предмета (у две музичке школе) и као асистент на Педагошком факултету, Универзитет у Крагујевцу за наставне предмете: Вокално инструментална настава, Методика наставе музичке културе и Методика наставе музичког васпитања. Уредник је и организатор многобројних заједничких активности студената - васпитача реализованих у циљу повезивања вртића, школе и факултета са другим институцијама. Узима учешће у научно-истраживачким пројектима за Развој високог образовања Србије: Методички оквир развоја дигиталних компетенција учитеља. Аутор је бројних радова објављених у научним и стручним националним и међународним часописима; учесник научних скупова у Србији, Републици Српској, Хрватској. Стални члан Педагошког друштва Србије. Професионална интересовања усмерена су на следеће области: анализа уџбеничке литеатуре за предмет музичка култура у млађим разредима основне школе, развијање елемената народне музичке традиције у настави музичке културе у првом циклусу основног образовања, улога породице у развоју музичког образовања, пројектна настава за предмет музичка култура, интеграција музичког васпитања и почетних математичких појмова код деце.

Mast. muz. pedag. Maja Ćalić (1980), diplomirani muzički pedagog. Pred odbranom doktorske teme na odseku metodika nastave na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu. Bogato radno iskustvo stekla je kao nastavnik muzičke kulture (u dve osnovne škole), profesor muzičke umetnosti (u dve srednje stručne škole), profesor grupe muzičkih teorijskih predmeta (u dve muzičke škole) i kao asistent na Pedagoškom fakultetu, Univerzitet u Kragujevcu za nastavne predmete: Vokalno instrumentalna nastava, Metodika nastave muzičke kulture i Metodika nastave muzičkog vaspitanja. Urednik je i organizator mnogobrojnih zajedničkih aktivnosti studenata - vaspitača realizovanih u cilju povezivanja vrtića, škole i fakulteta sa drugim institucijama. Uzima učešće u naučno-istraživačkim projektima za Razvoj visokog obrazovanja Srbije: Metodički okvir razvoja digitalnih kompetencija učitelja. Autor je brojnih radova objavljenih u naučnim i stručnim nacionalnim i međunarodnim časopisima; učesnik naučnih skupova u Srbiji, Republici Srpskoj, Hrvatskoj. Stalni član Pedagoškog društva Srbije. Profesionalna interesovanja usmerena su na sledeće oblasti: analiza udžbeničke litetarutre za predmet muzička kultura u mlađim razredima osnovne škole, razvijanje elemenata narodne muzičke tradicije u nastavi muzičke kulture u prvom ciklusu osnovnog obrazovanja, uloga porodice u razvoju muzičkog obrazovanja, projektna nastava za predmet muzička kultura, integracija muzičkog vaspitanja i početnih matematičkih pojmova kod dece.

Maja Ćalić MED (b. 1980), a graduate music pedagogue. She is currently working on her doctoral thesis at the Department of Teaching Methodology, Faculty of Philosophy in Novi Sad. She has gained rich work experience as a teacher of Music Culture (in two primary schools), Music Art (in two secondary vocational schools), a group of music theory subjects (in two music schools), as well as an assistant professor at the Faculty of Pedagogy, University of Kragujevac for subjects: Vocal and Instrumental Teaching, Methodology of Teaching Music Culture, and Methodology of Teaching Music Education. She is the editor and organizer of numerous joint activities of students and kindergarten educators realized in order to connect kindergartens, schools and faculties with other institutions. She has taken part in scientific research projects for the Development of Higher Education in Serbia: Methodological Framework for the Development of Digital Competencies of Teachers. She is the author of numerous papers published in scientific and professional national and international journals; participant in scientific conferences in Serbia, the Republika Srpska and Croatia. She is a full member of the Pedagogical Society of Serbia. Her professional interests are focused on the following areas: analysis of textbook literature for the subject of Music Culture in the lower grades of primary school; development of elements of folk music tradition in teaching Music Culture in the first cycle of primary school education; the role of family in music education; project teaching in teaching Music Culture; integration of music education and elementary mathematical concepts in children education.

Др Војислав Илић (1958) запослен у звању доцента на Факултету уметности Универзитета у Приштини, Филолошко-уметничком факултету Универзитета у Крагујевцу и департману уметности Универзитета у Новом Пазару, где предаје предмете који су везани за методику наставе ликовне културе на основним и мастер студијама. Објавио је више десетина чланака, у домаћим и страним часописима, који се првенствено баве наставом ликовне културе, ИКТ-ом у настави ликовне културе и образовањем уопште. Учествовао је на више десетина научних скупова у земљи и иностранству. Објавио је монографије Информационо-комуникациона технологија у настави ликовне културе, Школа и ИКТ могућности примене и перспективе развоја у настави ликовне културе и Примена модела развијајуће наставе: корак до савремене школе. Учествовао је на више домаћих и међународних пројекта из домена ликовне педагогије и образовања. Члан је више стручних удружења чије је првенствено поље интересовања настава уметности. Аутор и коаутор је више акредитованих семинара за стручно усавршавање запослених у образовању. Учествовао је у различитим комисијама за ликовне конкурсе и сродне активности. Члан је редакцијског колегијума часописа Образовна технологија, а рецензент је за часописе Journal of Subject Didactics, Учење и настава, Artefact и Наслеђе. Оцењивач је рукописа уџбеника Министарства просвете науке и технолошког развоја Републике Србије.

Dr Vojislav Ilić (1958) zaposlen u zvanju docenta na Fakultetu umetnosti Univerziteta u Prištini, Filološko-umetničkom fakultetu Univerziteta u Kragujevcu i departmanu umetnosti Univerziteta u Novom Pazaru, gde predaje predmete koji su vezani za metodiku nastave likovne kulture na osnovnim i master studijama. Objavio je više desetina članaka, u domaćim i stranim časopisima, koji se prvenstveno bave nastavom likovne kulture, IKT-om u nastavi likovne kulture i obrazovanjem uopšte. Učestvovao je na više desetina naučnih skupova u zemlji i иностранству. Objavio je monografije Informaciono-komunikaciona tehnologija u nastavi likovne kulture, Škola i IKT mogućnosti primene i perspektive razvoja u nastavi likovne kulture i Primena modela razvijajuće nastave: korak do savremene škole. Učestvovao je na više domaćih i međunarodnih projekata iz domena likovne pedagogije i obrazovanja. Član je više strukovnih udruženja čije je prevenstveno polje interesovanja nastava umetnosti. Autor i koautor je više akreditovanih seminara za stručno usavršavanje zaposlenih u obrazovanju. Učestvovao je u različitim komisijama za likovne konkurse i srodne aktivnosti. Član je redakcijskog kolegijuma časopisa Obrazovna tehnologija, a recenzent je za časopise Journal of Subject Didactics, Učeње i nastava, Artefact i Nasleđe. Ocenjivač je rukopisa udžbenika Ministarstva prosvete nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije.

Vojislav Ilić, PhD (b. 1958) employed as an assistant professor at the Faculty of Arts, University of Priština, Faculty of Philology and Arts, University of Kragujevac and the Department of Arts, University of Novi Pazar, where he teaches subjects related to the methodology of teaching art culture in undergraduate and master programmes. He has published dozens of articles in domestic and foreign journals, which primarily deal with the teaching of art culture, ICT in teaching art culture and education in general. He has participated in dozens of scientific conferences in the country and abroad. He has published the monographs Information and Communication Technology in the Teaching of Fine Arts; School and ICT Possibilities of Application and Perspectives of Development in the Teaching of Fine Arts and Application of the Model of Developing Teaching: A Step to a Modern School. He has participated in several national and international projects in the field of art pedagogy and education. He is a member of several professional associations whose primary field of interest is art teaching. He is the author and co-author of several accredited seminars for professional development for educational practitioners. He has been a committee member for art competitions and related activities. He is a member of the editorial board of the Educational Technology Journal (Obrazovna tehnologija), and is a reviewer for the journals: Journal of Subject Didactics, Learning and Teaching (Učeње и nastava), Artefact and Nasledje. He is the evaluator of the textbook manuscripts for the Ministry of Education, Science and Technological Development of the Republic of Serbia.

Маст. психол. / Маст. прим. умет. Ана Голубовић (1990) рођена је у Пожаревцу у Србији. После гимназије, студирала је на Факултету примењених уметности на одсеку за керамику. У Немачку се преселила 2017. на друге мастер студије Науке у истраживању раног детинства на Универзитету у Лайпцигу. Више од годину дана је радила као студент и истраживач у Институту за еволуциону антропологију Макс Планк (Max Planck Institute for Evolutionary Anthropology) на Департману за компаративну културну психологију. Тренутно је запослена као тренер немачког језика у мултикультурном вртићу у Лайпцигу. Подручја интереса су социјална исključenost, односи, деčiji црteži и језици.

Mast. psihol. / Mast. prim. umet. Ana Golubović (1990) rođena je u Požarevcu u Srbiji. Posle gimnazije, studirala je na Fakultetu primenjenih umetnosti na odseku za keramiku. U Nemačku se preselila 2017. na druge master studije Nauke u istraživanju ranog detinjstva na Univerzitetu u Lajpcigu. Više od godinu dana je radila kao student i istraživač u Institutu za evolucionu antropologiju Maks Plank (Max Planck Institute for Evolutionary Anthropology) na Departmanu za komparativnu kulturnu psihologiju. Trenutno je zaposlena kao trener nemackog jezika u multikulturalnom vrticu u Lajpcigu. Područja interesa su socijalna isključenost, odnosi, dečji crteži i jezici.

Ana Golubović, MSc / M.A.A (b. 1990) was born in Požarevac, Serbia. After finishing grammar school, she studied at the Faculty of Applied Arts, .Module Ceramics. In 2017 she moved to Germany for the second MSc programme in Early Childhood Research at Leipzig University. For over a year and a half she worked as a student and research assistant at the Max Planck Institute for Evolutionary Anthropology in the Department of Comparative Cultural Psychology. Currently, she is employed as a German language trainer at a multicultural kindergarten in Leipzig. Her areas of interest are social exclusion, relationships, children's drawings, and languages.

Др Кристињка Селаковић (1967) доцент је на предмету Методика наставе ликовне културе на Педагошком факултету у Ужицу, Универзитета у Крагујевцу на смеру за васпитаче и учитеље као и на програму за мастер студије. Област њеног интересовања и истраживачког рада је ликовна педагогија, историја уметности, музејска педагогија и настава ликовне културе чиме је објединила своја педагошка, научноистраживаčка интересовања и усмерила их ка синтези конкретног педагошког рада са студентима на Педагошком факултету. Последњих година бави се истраживањем ликовне апрецијације (appreciation) уметничких дела код ученика млађег школског узраста као и проблемима и питањима у области ликовне педагогије.

Dr Kristinka Selaković (1967) docent je na predmetu Metodika nastave likovne kulture na Pedagoškom fakultetu u Užicu, Univerziteta u Kragujevcu na smeru za vaspitače i učitelje kao i na programu za master studije. Oblast njenog interesovanja i istraživačkog rada je likovna pedagogija, istorija umetnosti, muzejska pedagogija i nastava likovne kulture čime je objedinila svoja pedagoška, naučnoistraživačka interesovanja i usmerila ih ka sintezi konkretnog pedagoškog rada sa studentima na Pedagoškom fakultetu. Poslednjih godina bavi se istraživanjem likovne aprecijacije (appreciation) umetničkih dela kod učenika mlađeg školskog uzrasta kao i problemima i pitanjima u oblasti likovne pedagogije.

Kristinka Selaković, PhD (b. 1967) is an assistant professor in Methodology of Art Teaching at the Faculty of Education in Užice, University of Kragujevac, in the Department of Preschool and Primary School Teacher Education and in the master's study programme. Her interest and research areas include: art education, history of art, museum education and Art Culture teaching, integrating her pedagogical, scientific/research interests and directing them towards the synthesis of a concrete pedagogical work with the students at the Faculty of Education. In the past few years she has been researching visual appreciation of artworks in children of younger school age, as well as problems and issues in the field of fine art pedagogy.

Др Ум. Александар Митровић (1990) асистент је на предмету Методика наставе ликовне културе на Педагошком факултету у Ужицу, Универзитета у Крагујевцу на смеру за васпитаче и учитеље. Област његовог интересовања и истраживачког рада је ликовна педагогија и примена дигиталних технологија у настави ликовне културе код млађег школског узраста. Бави се и истраживањем и проблемима дечјег ликовног израза, као и ликовним типовима деце кроз дече ликовно стваралаштво. Поред педагошког бави се и уметничким истраживањем за шта је добио међународна и домаћа признања. Кроз ликовне радове до сада је реализовао преко педесет групних и десет самосталних изложби.

Dr Um. Aleksandar Mitrović (1990) asistent je na predmetu Metodika nastave likovne kulture na Pedagoškom fakultetu u Užicu, Univerziteta u Kragujevcu na smeru za vaspitače i učitelje. Oblast njegovog interesovanja i istraživačkog rada je likovna pedagogija i primena digitalnih tehnologija u nastavi likovne kulture kod mlađeg školskog uzrasta. Bavi se i istraživanjem i problemima dečjeg likovnog izraza, kao i likovnim tipovima dece kroz deče likovno stvaralaštvo. Pored pedagoškog bavi se i umetničkim istraživanjem za šta je dobio međunarodna i domaća priznanja. Kroz likovne radove do sada je realizovao preko pedeset grupnih i deset samostalnih izložbi.

Aleksandar Mitrović, D.F.A. (b. 1990) is an assistant professor in Methodology of Art Teaching at the Faculty of Education in Užice, University of Kragujevac, in the Department of Preschool and Primary School Teacher Education. His interest and research areas include: art education and implementation of digital technologies in teaching Art Culture in children of younger school age. He researches and studies children's art expression, as well as artistic personality types in reference to children's art creativity. In addition to art education, he has conducted art research for which he has been received with international and national awards. He has exhibited his art work in more than fifty joint and ten solo exhibitions.

МА Дејан Јанковић (1978) наставник француског језика, тренутно на месту директора у ОШ Михаило Петровић Алас у Београду. Радио као аутор адаптације или рецензент на многим уџбеницима за француски језик, како за основну, тако и за средњу школу. Члан радних група при ЗУОВ-у и ЗВКОВ-у и њихов спољни сарадник. Писац задатака за Велику матуру 2020/2021 за француски језик. Аутор и реализација семинара: Примена дигиталних/интерактивних уџбеника у настави и Предузетништво као међупредметна компетенција кроз целокупно школовање. Реализатор трибине Образовна академија - 100% професионална подршка наставницима. Реализатор обука националног значаја: Дигитална ученица-дигитални наставник. Амбасадор пројекта Дигитално компетентан наставник: онлајн обука у организацији ЗУОВ-а, 2020., теме: Развијање дигиталних компетенција и Развијање предузетничких компетенција код наставника и ученика. Члан надзорног одбора Удружења професора француског језика и књижевности Србије. Члан Удружења стручних и научних преводилаца Србије. Члан Друштва страних језика и књижевности Србије.

MA Dejan Janković (1978) nastavnik francuskog jezika, trenutno na mestu direktora u OŠ Mihailo Petrović Alas u Beogradu. Radio kao autor adaptacije ili recenzent na mnogim udžbenicima za francuski jezik, kako za osnovnu, tako i za srednju školu. Član radnih grupa pri ZUOV-u i ZVKOV-u i njihov spoljni saradnik. Pisac zadataka za Veliku maturu 2020/2021 za francuski jezik. Autor i realizator seminara: Primena digitalnih/interaktivnih udžbenika u nastavi i Preduzetništvo kao međupredmetna kompetencija kroz celokupno školovanje. Realizator tribine Obrazovna akademija -100% profesionalna podrška nastavnicima. Realizator obuka nacionalnog značaja: Digitalna učionica-digitalni nastavnik. Ambasador projekta Digitalno kompetentan nastavnik: onlajn obuka u organizaciji ZUOV-a, 2020., teme: Razvijanje digitalnih kompetencija i Razvijanje preduzetničkih kompetencija kod nastavnika i učenika. Član nadzornog odbora Udruženja profesora francuskog jezika i književnosti Srbije. Član Udruženja stručnih i naučnih prevodilaca Srbije. Član Društva stranih jezika i književnosti Srbije.

Dejan Janković, MEd (b. 1978) is a French Language teacher, now the head teacher of the primary school Mihailo Petrović Alas in Belgrade. He has adapted and reviewed a lot of textbooks for the French language for primary and secondary schools. He is a member of working groups within the Institute for Improvement of Education and the Institute for Education Quality and Evaluation and is their external associate. He is designing tasks for the secondary school final test 2020/2021 in the French language. He has authored and held the seminars: Application of Digital/Interactive Textbooks in Teaching and Entrepreneurship as a Cross-Curricular Competence throughout Educational Process. He held the debate Academy of Education – 100% Professional Support to Teachers. He was an educator in the national training programme Digital Classroom – Digital Teacher: an online training organized by the Institute for Improvement of Education in 2020, themes: Developing Digital Competence and Developing Entrepreneurial Competencies in Teachers and Students. He serves on the supervisory board of the Association of French Language and Literature Teachers of Serbia, and is a member of the Association of Scientific and Technical Translators of Serbia and The Foreign Language and Literature Association of Serbia.

О УМЕТНИКУ

О UMETNIKU

ABOUT ARTIST

Бела композиција 1, капалине и акрил, 20x16 цм, 2012.

Bela kompozicija 1, kapaline i akril, 20x16 cm, 2012.

White composition 1, capaline and acrylic, 20x16 cm, 2012

Уметница **проф. mr um. Босиљка Зиројевић Лечић (1971)** је ангажована у истраживању традиционалних и нових визуелних медија, њихових паралела и преклапања. Однос унутрашњег и спољашњег простора поље је на којем она истражује могућности изражавања, апстракције кроз различите медије и дисциплине (уметност, екологија, урбанизам, визуелна култура...).

Umetnica **prof. mr um. Bosiljka Zirojević Lečić (1971)** je angažovana u istraživanju tradicionalnih i novih vizuelnih medija, njihovih paralela i preklapanja. Odnos unutrašnjeg i spoljašnjeg prostora polje je na kojem ona istražuje mogućnosti izražavanja, apstrakcije kroz različite medije i discipline (umetnost, ekologija, urbanizam, vizuelna kultura...).

Artist **professor Bosiljka Zirojević Lečić, M.F.A.** (b. 1971) is engaged in research of traditional and new visual media, their parallels and overlapping. Relation of the internal and the external space is a field where she explores the possibilities of expression, abstraction, through different mediums and disciplines (art, ecology, urbanism, visual culture...).

"Основна премиса мог сликарског изражавања, већ дужи временски период, односи се на потребу за сталним експериментисањем са самим конструкцијом слике – материјалом од кога је слика "сачињена". У већ успостављеном систему геометријских, редукованих форми које чине мој сликарски израз, површина слике – њена пиктурална вредност, афирмише се као једно поље деловања и могућности за изражавање. Позиционирање материјала/материје као градивног елемента слике, пружа могућност рада и истраживања у "проширеном пољу сликарства" где карактеристична својства употребљене материје, пружају потенцијал за развијање специфичног уметничког израза. Употребом неконвенционалних сликарских подлога - алюминијум, плиш, ПВЦ материјали, фолије, вунени штоф..., слика постаје део процеса који је "преводи" у слику-објекат, поред већ установљеног пластичког језика/система организације површине. Овакав скулптуралан третман слике као објекта, пружа читав низ нових модалитета у позиционирању њеног визуелног и просторног дејства. У исто време одабрани материјал, уз минималне интервенције, чини основу система геометријских слика – форми које су свесно лишене боје (коришћени материјали су најчешће ахроматски) и у таквом редукованом поретку свих формалних елемената успоставља се релација између ритма као стања и ритмовања као процеса. Архитектонски приступ комбиновања и компоновања редукованих форми, које третирам као плоче које се уклапају, дају ми могућност да се аналитички односим према суштинским елементима пластичког језика/система: површини, линији, боји, материји и материјалу. Нагласком на композицији и грађењу структуре самим односима форми, тежим ка компактној целини у којој су сви односи добро промишљени."

Босилька Зиројевић Лечић

"Osnovna premla mog slikarskog izražavanja, već duži vremenski period, odnosi se na potrebu za stalnim eksperimentisanjem sa samim konstruktom slike – materijalom od koga je slika "sačinjena". U već uspostavljenom sistemu geometrijskih, redukovanih formi koje čine moj slikarski izraz, površina slike – njena pikturalna vrednost, afirmiše se kao još jedno polje delovanja i mogućnosti za izražavanje. Pozicioniranje materijala/materije kao gradivnog elementa slike, pruža mogućnost rada i istraživanja u "proširenom polju slikarstva" gde karakteristična svojstva upotrebljene materije, pružaju potencijal za razvijanje specifičnog umetničkog izraza. Upotrebo nekonvencionalnih slikarskih podloga - aluminijum, pliš, PVC materijali, folije, vuneni štof... slika postaje deo procesa koji je "prevodi" u sliku-objekat, pored već ustanovljenog plastičkog jezika/sistema organizacije površine. Ovakav skulpturalan tretman slike kao objekta, pruža čitav niz novih modaliteta u pozicioniranju njenog vizuelnog i prostornog dejstva. U isto vreme odabrani materijal, uz minimalne intervencije, čini osnovu sistema geometrijskih slika - formi koje su svesno lišene boje (korisćeni materijali su najčešće ahromatski) i u takvom redukovanim poretku svih formalnih elemenata uspostavlja se relacija između ritma kao stanja i ritmovanja kao procesa. Arhitektonski pristup kombinovanja i komponovanja redukovanih formi, koje tretiram kao ploče koje se uklapaju, daju mi mogućnost da se analitički odnosim prema suštinskim elementima plastičkog jezika/sistema: površini, liniji, boji, materiji i materijalu. Naglaskom na kompoziciji i građenju strukture samim odnosima formi, težim ka kompaktnoj celini u kojoj su svi odnosi dobro promišljeni."

mr um. Bosiljka Zirojević Lečić

"The basic premise of my painterly expression, has been for a long time the need to constantly experiment with the very construct of a painting – the material the painting is "made of". In the already established system of geometrical, reduced forms that make my painterly expression, the surface of the painting – its pictorial value, is recognized as another field of work and a way of expression. If material/matter is understood as a building block of a painting, it is possible to work and research on the "expanded field of painting", where the characteristic features of the used matter offer a potential for developing the artist's own expression. By employing unconventional painting surfaces – aluminium, plush, PVC materials, foils, woollen fabric, to name a few – the painting becomes part of the process which "translates" it into a painting/image-object, alongside the already established plastic language/system of the surface organisation. Such a sculptural treatment of the painting/image as an object, offers a whole range of new modalities in positioning its visual and spatial effect. At the same time, the selected material, with minimal interventions, is the basis for a system of geometrical images – forms which are deliberately deprived of colour (the used materials are most commonly achromatic), and in such reduced order of all formal elements of art, a relationship is established between the rhythm as a state and rhythm-making as a process. The architectural approach to combining and composing the reduced forms, which I treat as plates that fit in, gives me an opportunity to analytically relate to the basic elements of the plastic language/system: surface, line, colour, matter and material. By emphasizing the composition and structure-building with the very correlation of the forms, I strive for a compact entity in which all the relations are carefully thought-through."

Bosiljka Zirojević Lečić, M.F.A.

СПИСАК АУТОРА

SPISAK AUTORA

LIST OF AUTHORS

Бела композиција 6, капалине и акрил, 20x16 цм, 2012.

Bela kompozicija 6, kapaline i akril, 20x16 cm, 2012.

White composition 6, kapaline and acrylic, 20x16 cm, 2012

-
- Алмажан Соња / Almažan Sonja 24, 39, 84, 99, 144, 159, 198
- Бјелан Гуска Сандра / Bjelan Guska Sandra 38, 98, 158, 206
- Бремер Мелиса / Bremer Melisa / Bremmer Melissa 36, 96, 156, 204
- Видулин Сабина / Vidulin Sabina 13, 73, 132, 188
- Војводић Савић Милица / Vojvodić Savić Milica 40, 100, 160, 209
- Гердец Mrђа Татјана / Gerdec Mrđa Tatjana 16, 76, 136, 192
- Голубовић Ана / Golubović Ana 51, 111, 171, 225
- Дрљача Мирослав / Drljača Miroslav 15, 75, 135, 191
- Ђорђевић Јована / Đorđević Jovana 30, 90, 150, 204
- Ђурђановић Миомира / Đurđanović Miomira 62, 122, 182, 222
- Зиројевић Лечић Босиљка / Zirojević Lečić Bosiljka 45, 105, 165, 213, 230, 231, 232, 233
- Илић Войислав / Ilić Vojislav 63, 123, 183, 224
- Јанковић Дејан / Janković Dejan 65, 125, 185, 227
- Јањевић Поповић Весна / Janjević Popović Vesna 59, 119, 179, 221
- Кораћ Исидора / Korać Isidora 34, 94, 154, 202
- Королија Црквењаков Даниела / Korolija Crkvenjakov Daniela 20, 80, 140, 193
- Кудрјавцев Владимир / Kudrjavcev Vladimir / Vladimir Kudryavtsev 54, 114, 174, 216-217
- Лазић Дубравка / Lazić Dubravka 37, 97, 157, 205
- Маљковић Миланка / Maljković Milanka 21, 81, 141, 195
- Марјановић Шејн Ана / Marjanović Šejn Ana / Marjanović Shane Ana 55, 114, 174, 217
- Марковић Ведрана / Marković Vedrana 44, 104, 164, 211

-
- Марковић Мирјана / Marković Mirjana 21, 81, 141, 194
- Мартиновић Богојевић Јелена / Martinović Bogojević Jelena 22, 82, 142, 196
- Мијајловић Живана / Mijajlović Živana 39, 99, 159, 208
- Митровић Александар / Mitrović Aleksandar 64, 124, 184, 226
- Милер Моника / Miler Monika / Miller Monika 56-56, 116-117, 176-177, 219
- Негру Маринел / Negru Marinel 23, 83, 143, 197
- Николић Мирјана / Nikolić Mirjana 39, 99, 159, 207
- Палашти Андреа / Palašti Andrea 14, 74, 134, 190
- Селаковић Кристињка / Selaković Kristinka 64, 124, 184, 226
- Сенић Тамара / Senić Tamara 44, 104, 164, 212
- Сидик Џулин / Sidik Džulin / Siddique Julene 46-47, 107-108, 166-167, 214
- Средановић Јелена / Sredanović Jelena 40, 100, 160, 210
- Стојиљковић Милица / Stojiljković Milica 26, 86, 146, 200
- Ђалић Маја / Čalić Maja 122, 182, 223
- Филиповић Сања / Filipović Sanja 35, 95, 155, 203
- Филиповић Теодора / Filipović Teodora 50, 110, 170, 215
- Франгова Красимира / Frangova Krasimira / Frangova Krassimira 12, 72, 132, 188
- Хајнен Емил / Hajnen Emil / Heijnen Emiel 36, 96, 156, 204
- Цурк Марија / Curk Marija 25, 86, 146, 200
- Шкорц Бојана / Škorc Bojana 58, 118, 178, 220

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
АУТОНОМНА ПОКРАЈИНА ВОЈВОДИНА
**ПОКРАЈИНСКИ СЕКРЕТАРИЈАТ
ЗА ВИСОКО ОБРАЗОВАЊЕ И
НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКУ
ДЕЛАТНОСТ**

Пројекат је подржан од стране
Покрајинског секретаријата за
високо образовање и
научноистраживачку делатност
Аутономне покрајине Војводине,
Република Србија; број
142-451-1896/2021-02 од дана
05.05.2021.

ISBN 978-86-81666-20-3

A standard EAN-13 barcode representing the ISBN 978-86-81666-20-3. The barcode is black and white, with vertical bars of varying widths. It is positioned within a white rectangular area.

9 788681 666203